

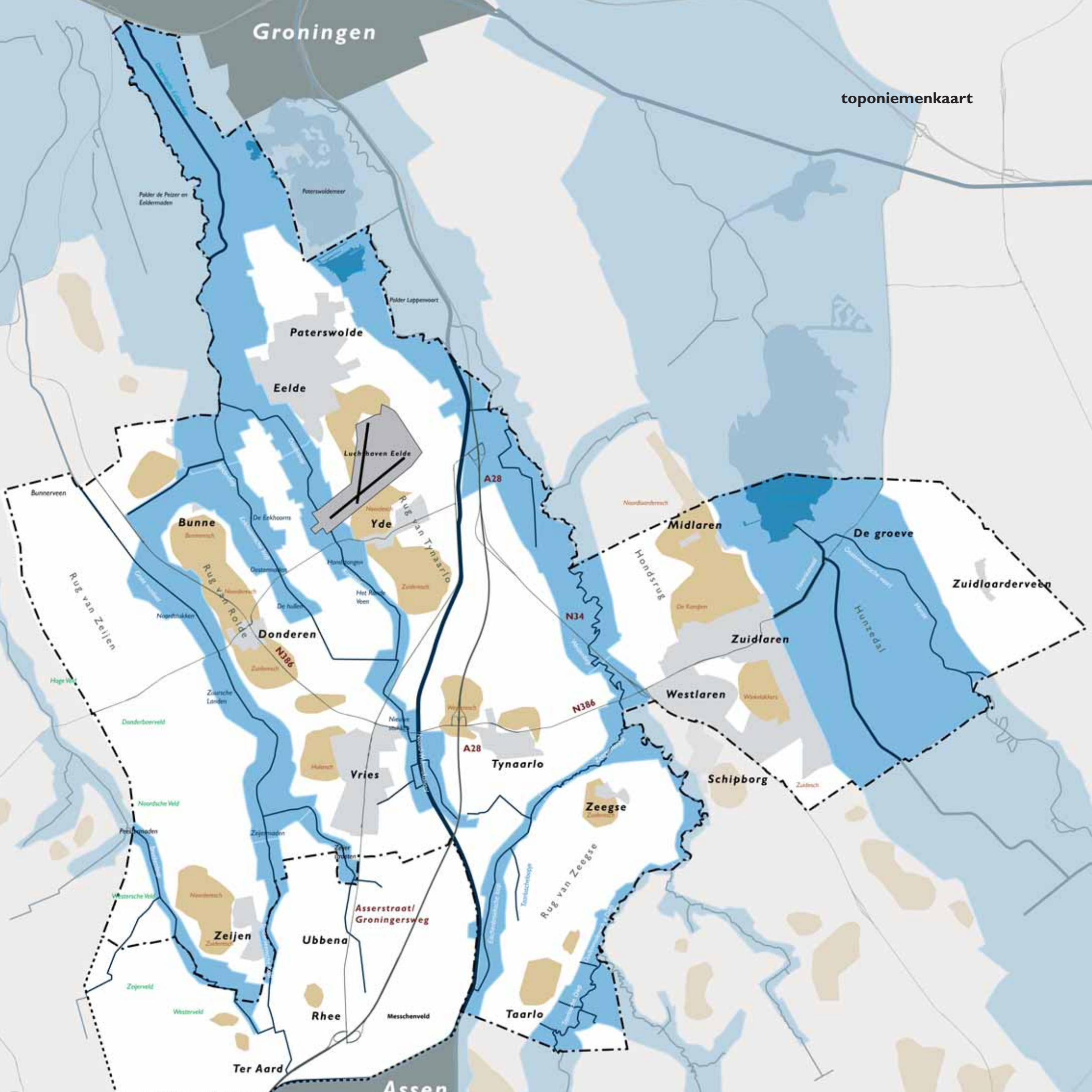
Structuurvisie Landschapontwikkelingsplan Tynaarlo

december 2009

Groningen

toponiemenkaart

Ter Aard

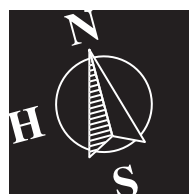
Assen

Structuurvisie Landschapsonwikkelingsplan Tynaarlo

Vastgesteld door de raad op 8 december 2009

In opdracht van Gemeente Tynaarlo opgesteld door H+N+S Landschapsarchitecten

Utrecht, december 2009

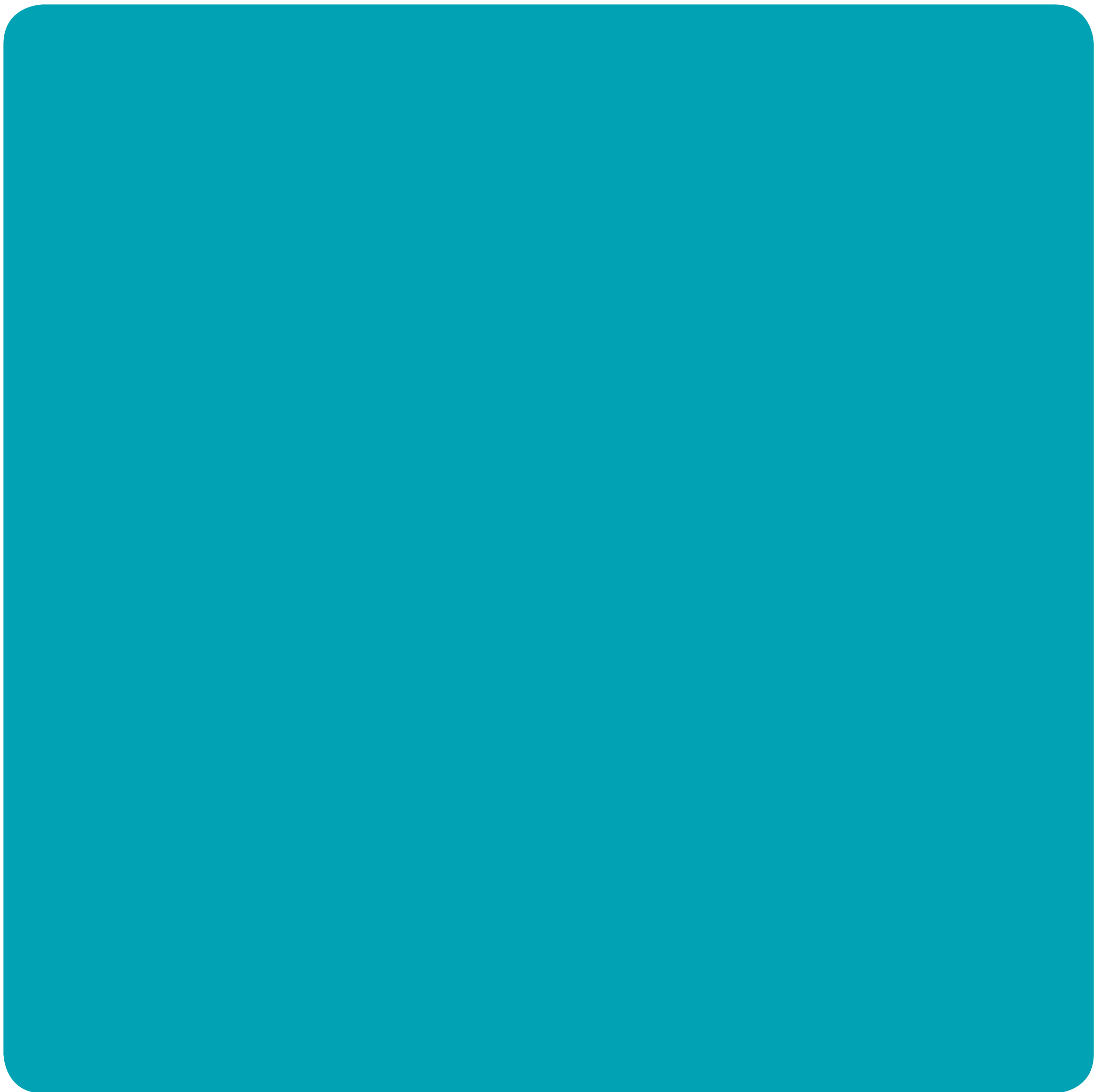
H+N+S Landschapsarchitecten

Laan van Chartroise 166

Postbus 10156, 3505 AC Utrecht

T 030 244 57 57 ■ F 030 244 66 77

E mail@hnsland.nl ■ W www.hnsland.nl

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	9
----------	-----------	---

Deel A: analyse

2	BELEIDSKADERS	17
----------	---------------	----

3	ANALYSE LANDSCHAP IN LAGEN	33
----------	----------------------------	----

4	ANALYSE ONTWIKKELINGEN	45
----------	------------------------	----

Deel B: visie

5	VISIE OP HET GEWENSTE LANDSCHAP VOOR DE GEMEENTE ALS GEHEEL	53
----------	---	----

6	DEELGEBIEDEN EN STRUCTUREN UITGEWERKT	61
----------	---------------------------------------	----

7	INRICHTINGSPRINCIPES PER LANDSCHAPSTYPE EN DEELGEBIED	117
----------	---	-----

Deel C: realisatie

8	DE REALISATIESTRATEGIE UITGEWERKT	133
----------	-----------------------------------	-----

9	ORGANISATORISCHE EN FINANCIËLE UITWERKING	139
----------	---	-----

VOORWOORD

door Wethouder Assies

Voor u ligt het Landschapontwikkelingsplan van de gemeente Tynaarlo. Een stuk waar ik met recht trots op ben! Samen met een klankbordgroep van 25 vertegenwoordigers van vrijwilligers-, maatschappelijke- en overheidsinstanties, hebben we dit breed gedragen plan ontwikkeld.

In het Structuurplan uit 2006 is de integrale visie op de ruimtelijke inrichting van de gemeente Tynaarlo neergelegd. Het Landschapontwikkelingsplan is een thematische uitwerking van dit structuurplan, waarin we onze ambities ten aanzien van het landschap aanscherpen en komen met een uitvoeringsplan. Het Landschapontwikkelingsplan krijgt in onze gemeente de status van structuurvisie. Dit betekent dat we nieuw ruimtelijk beleid hierop gaan toetsen.

De gemeente Tynaarlo vormt de groene long tussen Assen en Groningen. In één van de mooiste gebieden van Noord-Nederland stroomt de Drentsche Aa, liggen twee grote meren, enkele natuurgebieden en het typisch Drentse esdorpenlandschap. Wij huldigen het standpunt van 'goed rentmeesterschap' en voelen ons aan het verleden én aan de toekomst verplicht om zorgvuldig om te gaan met de inrichting van dit indrukwekkend en eeuwenoud landschap. De kwaliteiten van deze gebieden willen we zoveel mogelijk behouden, versterken en waar nodig vernieuwen.

Voor deze opgave staan we niet alleen; het Landschapontwikkelingsplan dient nadrukkelijk ook als inspiratiebron om andere partijen te verleiden. Het is ook voor hen de uitdaging om op een andere manier naar de omgeving te kijken en hier op een respectvolle wijze mee om te gaan.

Het Landschapontwikkelingsplan bestaat uit 3 delen. Het eerste deel geeft een analyse van het landschap en de beleidskaders. Het tweede deel geeft onze visie op het landschap weer. Er is hier aandacht voor het spanningsveld van de kwaliteiten van het landschap en de ambitie voor het gebied. Het derde en laatste deel omvat de realisatiestrategie.

Wij gaan voor een duurzame en toekomstbestendige ontwikkeling van de gemeente, die rekening houdt met de biodiversiteit, de cultuurhistorie en landschappelijke waarden van het landschap!

Wethouder H.H. Assies
december 2009
Vries

INLEIDING

Gemeente Tynaarlo: groene long in een stedelijke regio

Gemeente Tynaarlo positioneert zichzelf als luwe 'Groene Long' in de stedelijke regio Groningen-Assen. De gemeente profiteert van de voorzieningen in de steden, maar levert zelf ook een belangrijk aandeel in de woon-, leef- en verblijfskwaliteit in de schaduw van de steden.

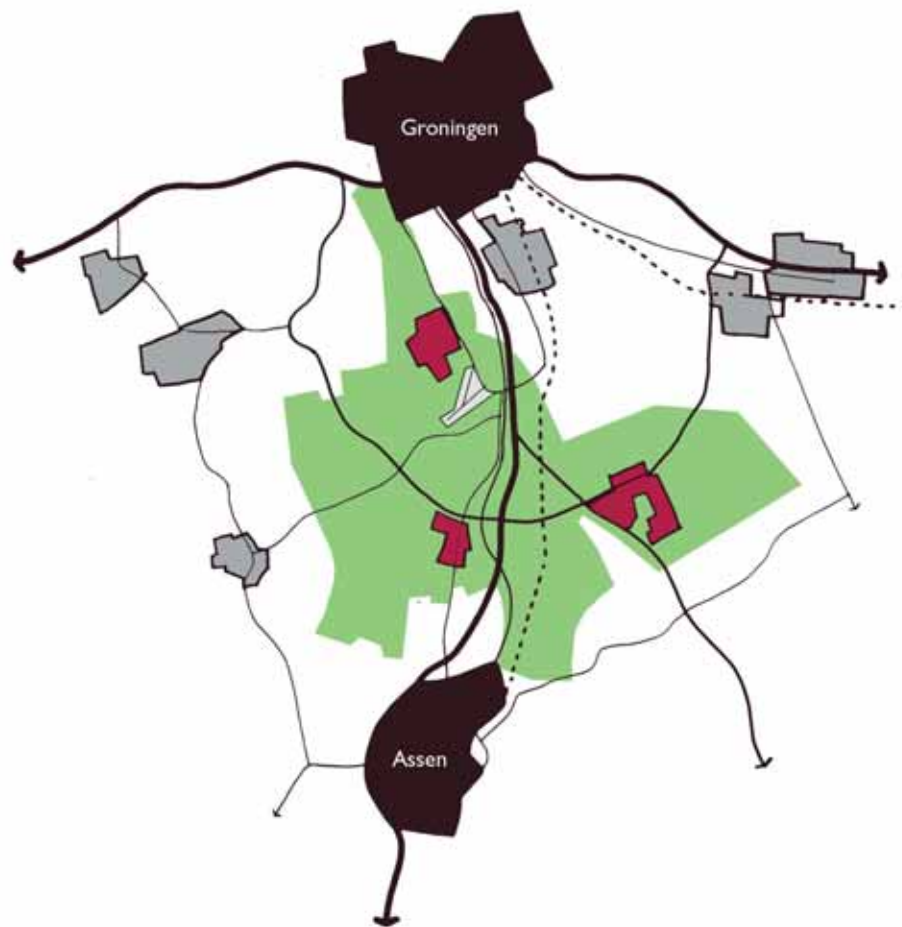
Het prachtige landschap in de gemeente Tynaarlo vormt het basiskapitaal om deze bijzondere rol blijvend te kunnen vervullen. Het structuurplan (2006) straalt dan ook een hoge ambitie uit ten aanzien van het landschap. Zo is onder meer vastgelegd, dat landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten uitgangspunt moeten zijn bij de ontwikkeling van de gemeente. Bovendien is er al veel beleid op het gebied van landschap en natuur binnen het grondgebied van de gemeente (zie ook het hoofdstuk 'beleidskaders').

De verandering van het landelijke gebied is geen zaak van de gemeentelijke overheid alleen, maar vindt plaats onder invloed van een steeds diverser pallet van eigenaren en gebruikers. Daarom is besloten de in het structuurplan benoemde ambities ten aanzien van het landschap concreet te maken in een Landschapsontwikkelingsplan (LOP). Dit LOP heeft betrekking op het gehele grondgebied van de gemeente Tynaarlo (voor de analysefase uitgebreid tot de stadsrand van Assen) met een accent op het gebied buiten de rode contouren van het Provinciaal Omgevingsplan

(POP). In een landelijke omgeving als de gemeente Tynaarlo zijn de dorpen echter een wezenlijk onderdeel van het landschap. De relatie tussen de dorpskern, de dorpsrand en de omgeving komt daarom uitgebreid aan bod.

Dit rapport beschrijft de inhoudelijke visie en de realisatiestrategie, die samen het beleid bepalen voor het landschap van de gemeente Tynaarlo op middel-

lange tot lange termijn (10 tot 20 jaar). Het zal met dat doel worden vastgesteld als structuurvisie met een wettelijke looptijd van 10 jaar. Vervolgens zal ook een werkboek worden ontwikkeld, dat onder andere een projectenprogramma bevat. Dit vormt de concrete invulling op de korte termijn. Het werkboek zal periodiek worden geactualiseerd en vastgesteld.

Positie als groene long in een stedelijke regio

Doelstelling en ambitie

De doelstelling van het Landschapsontwikkelingsplan is meervoudig. De gemeente heeft vier items voor de opgave ontwikkeld:

1. samenhang in beleid en plannen door visie
2. 'moederplan' voor beheer en uitvoering
3. constructieve sturing en toetsing
4. inspireren en verleiden

1. Samenhang in beleid en plannen door visie

In het Structuurplan is recent een ambitieuze beleidsvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente geformuleerd. Het LOP bevat een integrale visie voor de ontwikkeling van het landschap van Tynaarlo voor de komende 10 jaar: een uitwerking en aanscherping van het structuurplan. De visie borduurt zoveel mogelijk voort op vigerend beleid en plannen. Het LOP is de centrale spil voor het stroomlijnen van het beleid, plannen en ideeën op het gebied van landschap. In het kader van de nieuwe wet ruimtelijke ordening (Wro) krijgt het LOP de status van structuurvisie.

2. 'Moederplan' voor beheer en uitvoering
Het LOP biedt de basis voor een consistente doorwerking van het gemeentelijke landschaps- en natuurbeleid naar uitvoering en beheer. Het gaat daarbij onder andere om behoud en doorontwikkeling van de landschaps- en natuurwaarden (o.a. door het verhogen van de diversiteit). Ook biedt het een kader voor koppeling van initiatieven aan het RegioPark.

3. Constructieve sturing

De gemeente wil haar regierol met betrekking tot de ontwikkeling van het landschap optimaal vervullen. Het gaat daarbij zowel om grote als kleine en snelle als geleidelijke ontwikkelingen. De hoofdlijnen voor sturing worden in een operationeel beoordelingskader vastgelegd.

Hierin staan spelregels voor ontwikkeling, waaraan initiatiefnemers zich houden en waarop de gemeente kan beoordelen.

4. Inspireren en verleiden

Het LOP is niet alleen een beleidsinstrumentarium. Het moet ook partijen (bewoners, ontwikkelaars, ondernemers, bestuurders, natuurbeschermers etc.) inspireren en verleiden om op een andere manier naar de omgeving te kijken en hier op een respectvolle manier mee om te willen gaan.

Opzet LOP

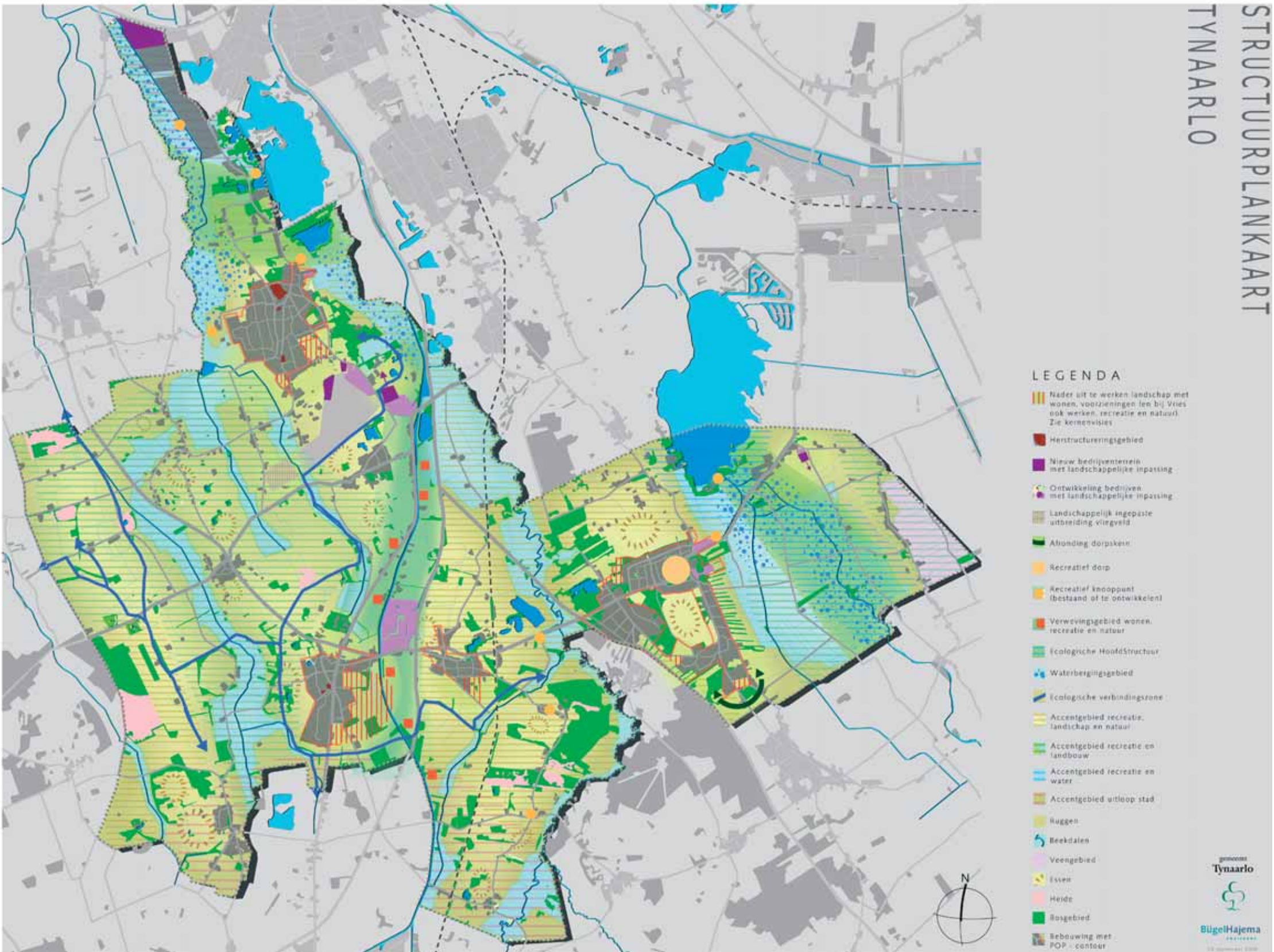
Dit rapport bestaat uit 3 delen. Deel A en B beschrijven de inhoud van het landschapsontwikkelingsplan. Deel A bevat de analyse. Als eerste hoofdstuk van deel A zijn de beleidskaders beschreven, waarbinnen het LOP opgesteld is. De volgende hoofdstukken betreffen een analyse van het landschap in lagen (hoofdstuk 3) en een analyse van ontwikkelingen (hoofdstuk 4), die zich in dit landschap voltrekken en waar het LOP op moet reageren. Deel B geeft daaraan nader invulling, allereerst door middel van een visie op de hoofdstructuur van het landschap (hoofdstuk 5). In dit hoofdstuk is een aantal samenhangende deelgebieden en structuren benoemd, die uitgewerkt worden in hoofdstuk 6. Hierbij is telkens aangegeven, wat de belangrijkste kwaliteiten van het deelgebied zijn en wat de ambitie ten aanzien van deze kwaliteiten is. Het laatste hoofdstuk van deel B (hoofdstuk 7) beschrijft een aantal inrichtingsprincipes per landschapstype, waarmee de uitwerking van ontwikkelingen nader kan worden ingevuld. Met deze indeling wordt van voor naar achter in het rapport steeds verder ingezoomd: van de gemeente als geheel via deelgebieden tot principe uitwerkingen van onderdelen. Deel C beschrijft de realisatiestrategie, die bij het landschapsontwikkelingsplan hoort. Aan de binnenkant van de kaft is een kaart opgenomen met de

belangrijkste toponiemen, die in dit rapport worden gebruikt.

Werkwijze

De projectgroep van het LOP bestond uit vertegenwoordigers van de diverse voor het LOP relevante gemeentelijke beleidsvelden. De projectgroep heeft relevante thema's voor het LOP gesignaleerd en de inhoudelijke werkzaamheden van H+N+S landschapsarchitecten begeleid. De projectgroep legde verantwoording af aan de stuurgroep waarin de drie portefeuillehouders van de gemeente Tynaarlo zitting hadden. Tijdens het proces zijn de tussenresultaten een aantal keren voorgelegd en bediscussieerd met een klankbordgroep van vertegenwoordigers van diverse (maatschappelijke) organisaties. Zo is uitgebreid stilgestaan bij de kwaliteiten en knelpunten in de verschillende deelgebieden, waarop het LOP zou moeten reageren.

Het samenspel tussen stuurgroep, projectgroep en klankbordgroep heeft geleid tot het voorontwerp dat op 31 maart 2009 is vastgesteld. In de daarop volgende periode van wettelijk vooroverleg zijn behalve de betrokken regiopartners en overheden, ook de verschillende dorpsbelangenverenigingen geconsulteerd. Daarnaast is er een raadsinformatieavond gehouden en is het LOP gepubliceerd op de gemeentelijke website. Deze periode van vooroverleg heeft geleid tot een aantal officiële reacties die separaat zijn verwerkt in de 'notitie reacties voorontwerp'. In een aantal gevallen heeft dit geleid tot wijzigingen die in het ontwerp LOP zijn aangebracht. Op 8 september 2009 heeft de raad het ontwerp LOP vrijgegeven voor formele inspraak. Zes formele zienswijzen zijn ontvangen en separaat verwerkt in de Nota van zienswijzen. De hieruit voortgekomen aanpassingen in het nu voorliggende Structuurvisie LOP hebben echter geen substantiële wijzigingen opgeleverd.

Kaartbeeld structuurplan

De verhouding tussen het Structuurplan en het LOP

Structuurplan of structuurvisie?

Het structuurplan gemeente Tynaarlo is in 2006 vastgesteld. Onder de 'oude' Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) was de naam structuurplan hiervoor het in de wet genoemde instrument. Met de invoering van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) op 1 juli 2008, is de term 'structuurplan' vervangen door 'structuurvisie'. In beide gevallen wordt hiermee een ruimtelijk beleidsplan aangeduid. Met de Wro zijn de procedurele eisen vereenvoudigd; ook is er geen beroepsprocedure meer mogelijk.

Volgens het overgangsrecht heeft het structuurplan Tynaarlo 2006 onder de nieuwe wet de status van structuurvisie gekregen. Hiermee voldoet de gemeente Tynaarlo aan de verplichting in de Wro, om over een structuurvisie te beschikken.

LOP is een structuurvisie met een sectoraal karakter

Een structuurvisie kan integraal van karakter zijn of sectoraal/ thematisch. Ook kan een structuurvisie voor het hele grondgebied, danwel voor bepaalde delen hiervan worden vastgesteld. Het structuurplan 2006 is dus een integraal plan waarin een afweging van alle ruimtelijke claims (rode, groene en blauwe) heeft plaatsgevonden. De structuurvisie LOP is een sectorale uitwerking van het structuurplan 2006, voor wat betreft het onderdeel landschap en natuur. Dit betekent dat reeds gemaakte keuzes en koersen in het structuurplan 2006 niet ter discussie staan.

Structuurplan 2006 geeft locaties en functies aan

Het structuurplan 2006 geeft dus de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling aan voor onder meer wonen, werken en infrastructuur. Op de bijbehorende structuurplankaart 2006 (pagina 12) is vastgelegd waar bepaalde ontwikkelingen gewenst zijn en globaal een plek gekregen hebben. O.a. aangeduid met 'nader uit te werken landschap met wonen, voorzieningen (en bij Vries ook werken, recreatie en natuur)'. Deze ontwikkelingen staan in het kader van dit LOP zoals gezegd niet ter discussie.

De woonuitbreidingen zijn zoveel mogelijk beperkt tot de grotere kernen in de gemeente Tynaarlo. Dit is gedaan om het landschap zoveel mogelijk te ontzien en om zoveel mogelijk gebruik te kunnen maken van reeds bestaande ontsluitingsstructuren. De woningbouwopgave is hiermee verbreed tot een opgave waarbij water, landschap en natuur integraal deel uit maken van de planontwikkeling.

In en rond de (dorps)uitbreidingen wordt de landschapsstructuur op deze wijze versterkt; nieuwbouw wordt dus ontworpen in een setting van landschap, water en natuur. Principes als rood-voor-rood en rood-voor-groen, compensatie en mitigatie spelen hierbij een rol.

Structuurvisie LOP geeft nadere invulling landschap aan

In de structuurvisie LOP worden uitspraken gedaan over hoe de in het structuurplan 2006 aangewezen locaties - met behoud van bestaande en ontwikkeling van nieuwe landschappelijke kwaliteiten - vorm krijgen.

Voor niet in het structuurplan 2006 opgenomen ontwikkelingen is datgene, wat is opgenomen in de structuurvisie LOP kaderstellend.

Samengevat; in het structuurplan 2006 wordt vooral het waar en wat van loca-

ties en functies vastgelegd; in de structuurvisie LOP wordt nader ingegaan op de vraag hoe op deze plekken vervolgens nader invulling wordt gegeven aan landschap en natuur.

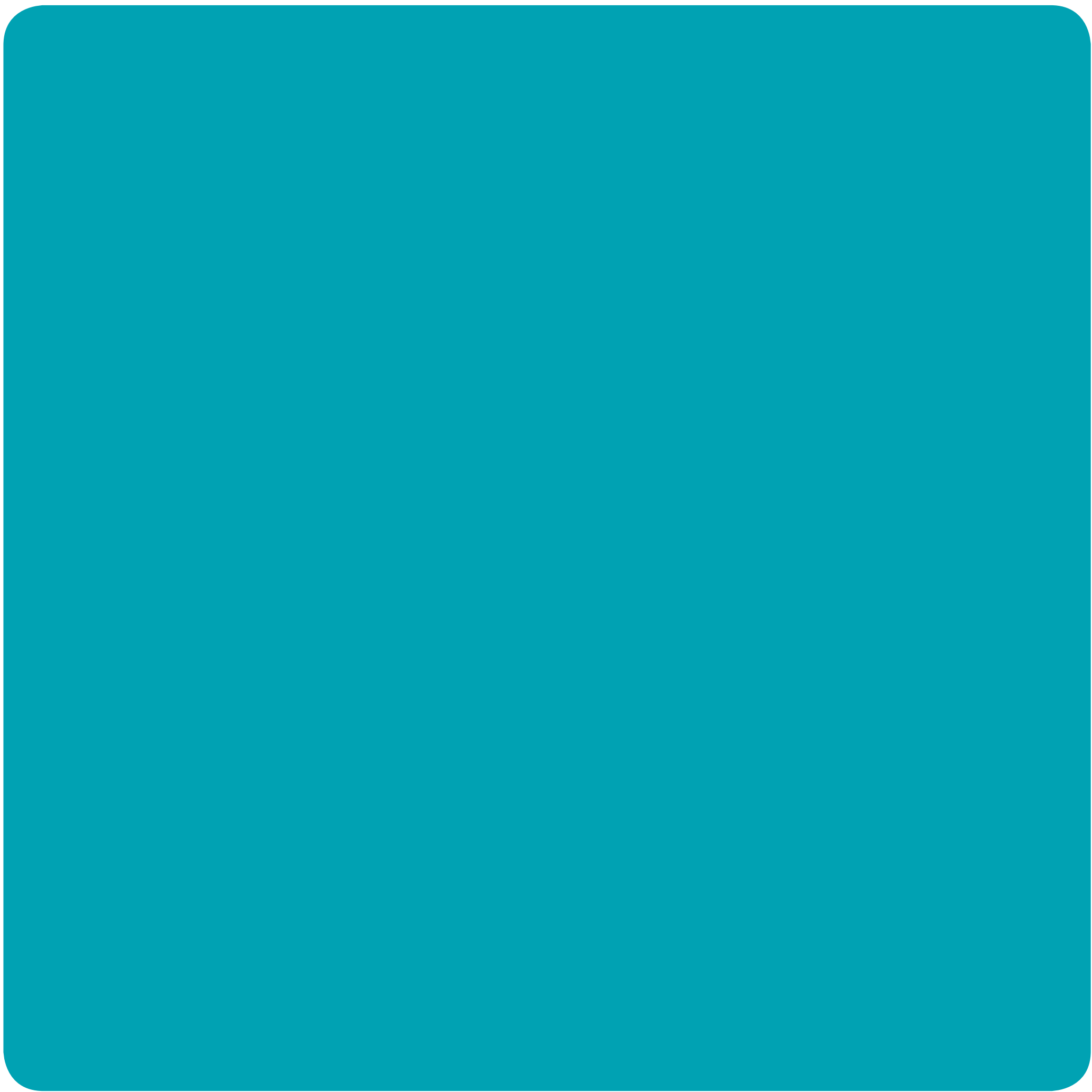
Bestemmingsplannen

De structuurvisie LOP zal uiteindelijk ook vertaald worden in bestemmingsplannen. Met name het bestemmingsplan Buitengebied Tynaarlo speelt in deze vertaling een belangrijke rol. Maar ook in het opstellen en/of actualiseren van andere bestemmingsplannen is de structuurvisie LOP één van de ingrediënten geworden, voor wat betreft landschap en natuur.

Uiteindelijk is een door de gemeenteraad vast te stellen bestemmingsplan het ultieme instrument om af te wegen of een verantwoorde inpassing in het landschap heeft plaatsgevonden. Met dit planologisch instrument kunnen middels een exploitatieplan ook de landschappelijke kosten op toekomstige ontwikkelingen verhaald worden.

Vaststellingsprocedure

De gemeente legt het beleid voor het landschap vast in een structuurvisie, zoals bedoeld in de wet ruimtelijke ordening. Na het vaststellen van het voorontwerp is de structuurvisie in vooroverleg besproken met betrokken partijen, en gepresenteerd aan Raad en bevolking. Op basis daarvan is een ontwerp-structuurvisie op voorstel van B&W door de Raad vrijgegeven voor inspraak. De ontwerp-structuurvisie heeft vervolgens 6 weken ter visie gelegen, en kon iedereen een zienswijze indienen. Na behandeling hiervan is de structuurvisie definitief vastgesteld door de Raad.

De analyse van het landschap vond plaats op twee manieren: door kaartstudie en door middel van een aantal uitgebreide terreinbezoeken. Tijdens het terreinbezoek zijn de bevindingen van de kaartstudies aangescherpt en zijn concrete ontwikkelingen in het landschap opgespoord. Deze ontwikkelingen zijn beschreven (en toegelicht met foto's) in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 3 bestaat uit een set analysekaarten die de essenties van de verschillende lagen in het landschap weergeven. Deel A begint met een beschrijving van de beleidskaders (hoofdstuk 2), waarbinnen het LOP is opgesteld.

DEELA

analyse

2 BELEIDSKADERS

In dit hoofdstuk worden de beleidskaders beschreven die de aanleiding en het kader vormen voor het LOP van de gemeente Tynaarlo. Deze worden in vier beleidsniveaus onderverdeeld: het Rijksbeleid, provinciaal/ regionaal beleid, gemeentelijk beleid en concrete plannen en projecten.

Rijksbeleid

Nota Ruimte

In de Nota Ruimte is het nationaal ruimtelijk beleid ondergebracht. Deze nota stelt 'ruimte voor ontwikkeling' centraal en gaat uit van het motto 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. Ten opzichte van vorige nota's verschuift het accent van 'toelatingsplanologie' naar 'ontwikkelingsplanologie'.

Basiskwaliteit

De Nota Ruimte hanteert een 'basiskwaliteit' welke voor heel Nederland minimaal wordt geëist. Voor een aantal onderwerpen wordt basiskwaliteit via wetten geregeld. Tot de basiskwaliteit behoort ook dat decentrale overheden expliciet aandacht besteden aan de landschappelijke kwaliteit en het ruimtelijk ontwerp.

Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuren

De Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuren zijn structuren die in belangrijke mate ruimtelijk structurerend zijn voor Nederland, bestuurlijke grenzen overschrijden, een complexe of kostbare opgave met zich meebrengen die rijksbemoeienis

noodzakelijk maakt of die anderszins voor het functioneren van Nederland van grote betekenis zijn. Het Rijk heeft voor de Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuren in het algemeen een grotere verantwoordelijkheid dan daarbuiten en een hoge ambitie.

Binnen de twee hoofdthema's 'netwerken en steden' en 'water en groene ruimte' zijn een aantal uitgangspunten van belang voor het LOP van de gemeente Tynaarlo.

1. Netwerken en Steden

Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen (Nationaal Ruimtelijke Hoofdstructuur)
Het Rijk geeft prioriteit aan de ontwikkeling van nationale stedelijke netwerken en van veelal binnen deze netwerken gelegen economische kerngebieden. Dit versterkt de economische positie van de steden en het draagvlak voor sociaal-culturele en infrastructurele voorzieningen. Bovendien perkt het de verstedelijking van het buitengebied in. De regio rond Groningen en Assen behoort tot deze gebieden.

Bundelingsgebieden

Binnen elk van de nationale stedelijke netwerken geeft het Rijk een aantal gebieden aan waarin de verstedelijking wordt gebundeld. In de bundelingsgebieden moeten 'stad en land' in onderlinge samenhang worden ontwikkeld. Verdichtingsmogelijkheden in het bestaand bebouwd gebied moeten in elk geval in de steden van de verschillende nationale stedelijke netwerken, zo optimaal mogelijk worden benut.

Hoofdverbindingssassen

(Nationaal Ruimtelijke Hoofdstructuur)

Het Rijk richt zich in het ruimtelijk beleid op die delen van de hoofdinfrastructuur (weg, spoor, water), die de beide mainports met de belangrijkste grootstedelijke gebieden in Nederland en het buitenland verbinden. Het Rijk is verantwoordelijk voor de hoofdverbindingssassen als onderdeel van de totale hoofdinfrastructuur. De gehele A28 is onderdeel van een hoofdverbindingssas.

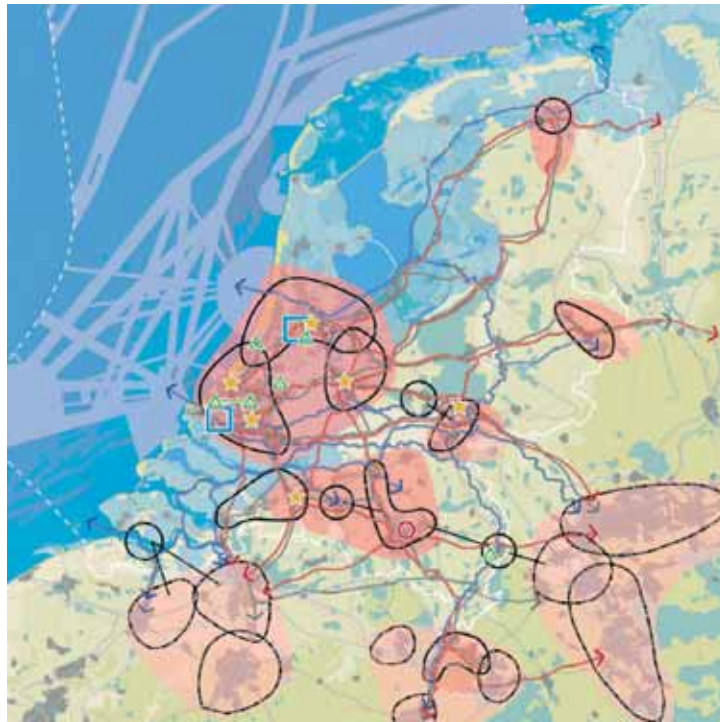
2. Water en Groene Ruimte

Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, Natuurbeschermingswetgebieden, Ecologische Hoofdstructuur en Robuuste Ecologische Verbindingen (Nationaal Ruimtelijke Hoofdstructuur)

De netto begrensde Ecologische Hoofdstructuur, de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en de gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet, worden aangeduid als beschermde gebieden. Voor deze beschermde gebieden geldt de verplichting tot instandhouding van de wezenlijke kenmerken en waarden en een 'nee, tenzij'-regime. Het ruimtelijk beleid is gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van deze wezenlijke kenmerken en waarden

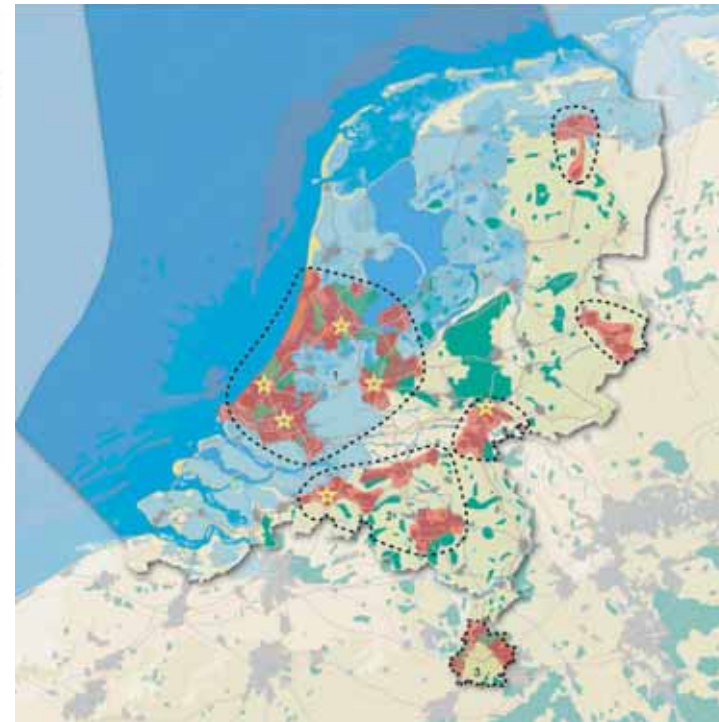
Noordelijke Natte As

Om de ruimtelijke samenhang van de EHS op nationaal en internationaal niveau te verbeteren worden robuuste verbindingen met als primaire functie natuur gerealiseerd. De Noordelijke Natte As is een dergelijke verbinding. Voor de robuuste verbindingen geldt een planologische basisbescherming. De basisbe-

- economie**
- economisch kerngebied
  - economisch kerngebied buitenland (illustratief)
  - mainport
  - brainport
  - △ greenport
- infrastructuur**
- hoofdverbindingss water
  - hoofdverbindingss spoor (w.o. Hanzelijn)
  - Zuiderzeelijn / ontbrekende schakel Uzeren Rijn
  - hoofdverbindingss weg
  - ontbrekende schakel hoofdverbindingss weg
  - scheepvaartroutes
- verstedelijking**
- nationaal stedelijk netwerk
  - stedelijk netwerk buitenland (illustratief)
  - ★ Nieuw Stedelijkproject

Nationale Ruimtelijke hoofdstructuur: economie, infrastructuur, verstedelijking

- indicatief begrensd bundelingsgebied
  - ★ Nieuw Stedelijkproject
  - Nationaal Stedelijk Netwerk
  - 1. Randstad Holland
  - 2. Brabantstad
  - 3. Zuid-Limburg
  - 4. Twente
  - 5. Arnhem - Nijmegen
  - 6. Groningen - Assen
- rijksbufferzone

Verstedelijking

- water**
- grote rivieren (Rijn, Maas, Waal, Ussel)
  - grote wateren (Zuid-weselijke Delta, Usselmeergebied, Waddenzee)
  - kustfundament
  - primaire waterkering
- natuur**
- natuurgebieden (EHS, VNR, NDW-gebieden)
  - robuuste ecologische verbinding
- gebieden met bijzondere ecologische waarden in de Noordzee:
1. Kustzone
  2. Friese Front
  3. Kloverbank
  4. Oostergonden
  5. Doggerbank
- landschap**
- Nationaal Landschap / Werelderfgoedgebied

Nationale ruimtelijk hoofdstructuur: water, natuur, landschap

- begrensd nationaal landschap: Groene Hart (1)
- Nieuwe Hollandse Waterlinie (19) en Stelling van Amsterdam (20)
- nader te begrenzen nationale landschappen
- 2. Midtag-Humsterland
- 3. Noordelijke Wouden
- 4. Hoeksche Waard
- 5. Zuidwest-Friesland (Hemmen, Friese meren en Gaasterland)
- 6. Drentse Aa
- 7. IJsseldelta (Mastenbroek en Kampereiland)
- 8. Noordoost-Twente
- 9. Graafschap
- 10. Achterhoek
- 11. Gelderse Poort
- 12. Veluwe
- 13. Rivierengebied
- 14. Noord-Hollands Midden
- 15. Zuidwest-Zeeland (Walcheren, Zak van Zuid-Beveland en West Zeeuws-Vlaanderen)
- 16. Groene Woud
- 17. Heuveland
- 18. Arkenheem-Eemland

Nationale landschappen

scherming is gericht op voorkoming van onomkeerbare ingrepen in relatie tot de toekomstige functie.

Landschap ontwikkelen met kwaliteit
Landschappelijke kwaliteiten moeten expliciet worden meegenomen in ruimtelijke afwegingen. Meer aandacht voor het ontwerp is hier onlosmakelijk mee verbonden.

Nationaal Landschap de Drentsche Aa (Nationaal Ruimtelijke Hoofdstructuur)
De primaire verantwoordelijkheid voor de basiskwaliteit van het Nederlandse landschap ligt bij provincies. Een aantal bijzondere waardevolle gebieden is echter aangemerkt als Nationaal Landschap. Voor deze gebieden heeft het Rijk een specifieke verantwoordelijkheid.

Duurzame en vitale landbouw
Het kabinet acht een economisch vitale, grondgebonden landbouw van belang voor het beheer en het grondgebruik van het buitengebied. Van de provincies wordt verwacht dat zij in hun ruimtelijke plannen meer mogelijkheden voor een bredere bedrijfsvoering creëren en rekening houden met de eisen die de wereldmarkt stelt aan agrarische bedrijven.

Optimale benutting van de bestaande bebouwing en ruimte voor nieuwbouw
De komende jaren zal het aantal vrijkomende gebouwen in het buitengebied blijven stijgen. Vrijkomende bebouwing kan worden omgezet in een woonbestemming of dienen als vestigingsruimte voor kleinschalige bedrijvigheid. Om te voorkomen dat gebouwen langdurig leegstaan en verpauperen, hebben provincies de mogelijkheid om, naast hergebruik, deze gebouwen te slopen en in ruil daarvoor - en ter financiering daarvan - woningen terug te bouwen ('ruimte voor ruimte'). Los van de sloop van vervanging of hergebruik van bestaande verspreide bebouwing kan voor verbetering van het buitengebied soms ook nieuwbouw van

woningen en mogelijkheden voor werken wenselijk zijn.

Toeristisch-recreatief gebruik van de groene ruimte

Routenetwerken voor wandelen, fietsen en de recreatietoervaart worden versterkt. Provincies worden gestimuleerd om lijnvormige elementen, zoals dijken, oevers en houtwallen, toegankelijker te maken. Tevens worden provincies gestimuleerd om de toegankelijkheid van natuurgebieden en landbouwgrond verder te vergroten.

Afstemming van verstedelijking en economie met de waterhuishouding

Om te verzekeren dat provincies en (samenwerkende) gemeenten bij locatiekeuzen, bij de (her)inrichting van nieuw of bestaand bebouwd gebied en bij andere ruimtelijke plannen rekening houden met de wateropgave, is de watertoets opgenomen.

Nationaal landschap Drentsche Aa

Een deel van de gemeente Tynaarlo is onderdeel van het Nationale landschap de 'Drentsche Aa' dat doorloopt tot in de provincie Groningen. De 20 Nationale landschappen in Nederland zijn gebieden met 'internationaal zeldzame of unieke en nationaal kenmerkende landschapskwaliteiten en in samenhang daarmee bijzondere natuurlijke en recreatieve kwaliteiten.' Het uitgangspunt voor het ruimtelijke beleid voor de Nationale landschappen is 'behoud door ontwikkeling'. De Nationale landschappen moeten zich sociaal-economisch kunnen ontwikkelen, terwijl de bijzondere landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten worden behouden of versterkt. In het algemeen betekent dit dat er het 'ja, mits-regime' gevoerd wordt.

Binnen de Nationale landschappen is ruimte voor ten hoogste de eigen bevolkingsgroei (migratiesaldo nul). Op basis hiervan maken provincies afspraken met

gemeenten over de omvang en locatie van woningbouw. In gebieden met een substantieel negatieve bevolkingsontwikkeling kan onder voorwaarden een hoger aantal woningen worden gebouwd. Nationale landschappen bieden daarnaast ruimte voor de aanwezige regionale en lokale bedrijvigheid, inclusief niet grondgebonden landbouwbedrijven en intensieve veehouderijen. Ook hier maken provincies en gemeenten afspraken over de aard en omvang van locaties voor bedrijventerreinen.

Maatvoering, schaal en ontwerp zijn bepalend voor behoud van de kwaliteiten van deze landschappen. Om die reden zijn grootschalige verstedelijkingslocaties en bedrijventerreinen, nieuwe grootschalige glastuinbouwlocaties en nieuwe grootschalige infrastructurele projecten niet toegestaan.

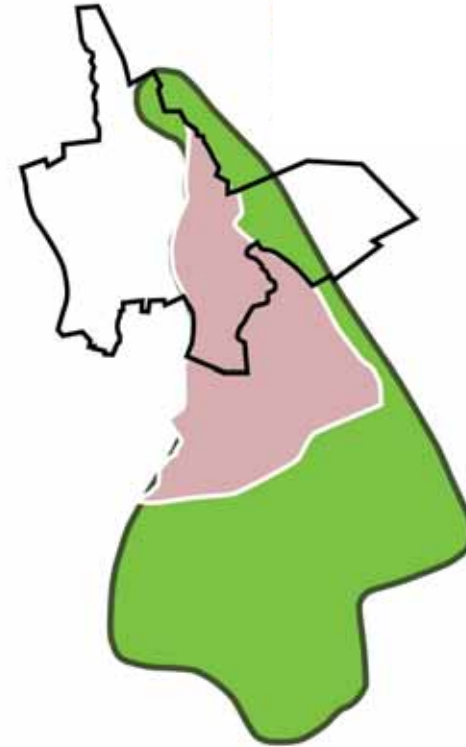
De kernkwaliteiten van de Nationale landschappen zijn leidend voor de ruimtelijke ontwikkeling. Deze worden voor Nationaal landschap 'de Drentsche Aa' in de Nota Ruimte als volgt omschreven: *"dit zeer kleinschalige laaglandbeek – en essenlandschap wordt gekarakteriseerd door meanderende beken. De beekdalen zelf kenmerken zich door wallen en singels omzoomde weiden en hooilanden. Op de hogere gronden bevinden zich de essen en dorpen omgeven door grotere ontginningen en de vroegere woeste gronden in de vorm van bossen en heides. De agrarische geschiedenis is goed te herkennen in dit landschap door de samenhang tussen de verschillende elementen. Zeer bijzonder zijn de opvallende lineair gegroepeerde grafheuvels langs prehistorische wegen."*

Samengevat zijn de kernkwaliteiten:

- Grote mate van kleinschaligheid
- Vrij meanderende beken
- Samenhangend complex van essen, bossen, heides en moderne ontginningen

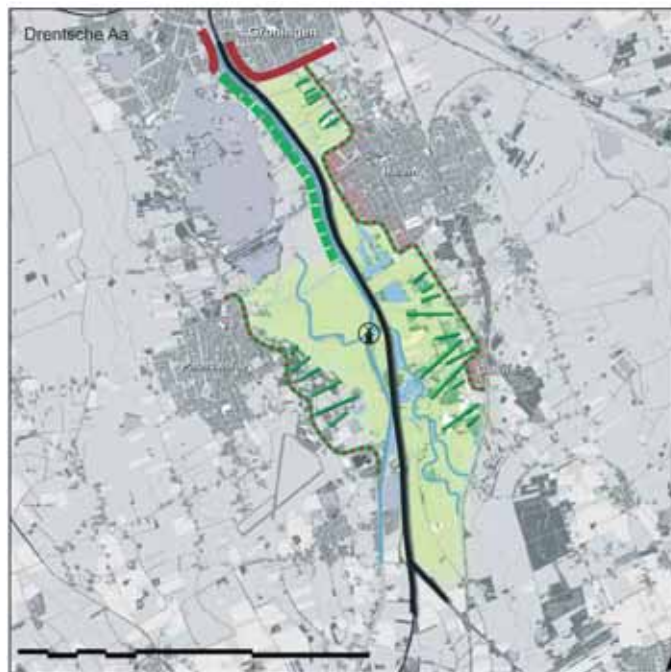

Nationaal beek-en esdorpenlandschap Drentsche Aa

- Nationaal landschap Drentsche Aa
- Nationaal beek - en esdorpen landschap Drentsche Aa
- Gemeente Tynaarlo

Nationaal landschap vs. Nationaal beek-en esdorpen landschap

Nationale Snelwegpanorama's

- Legenda**
 autosnelweg A28	randen
open landschap	 stedelijke bebouwing
 beekdal (weide en ruigte)	 dorps bebouwing/ bebouwingssint in groen
 waterlopen (o.a. Drentsche Aa)	 opgaand groen
 plassen	markant element
 houtwallen en bossages	M molen

De provincie is verantwoordelijk voor de uitwerking van het beleid. Een gedetailleerde begrenzing van het Nationale landschap wordt in het streekplan opgenomen en de benoemde kernkwaliteiten worden daarin uitgewerkt tot integrale uitvoeringsprogramma's. In deze uitvoeringsprogramma's is specifiek aandacht voor grondgebonden landbouw, natuur, toerisme en recreatie. Het rijk zal vanuit het Investeringsbudget Landelijk Gebied via cofinanciering een bijdrage leveren aan investeringen en beheerskosten.

De Provincie Drenthe heeft in 2006 het 'Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa' opgesteld. Het Beheer, Inrichting en Ontwikkelingsplan opgesteld voor het Nationaal Park 'Nationaal Beek- en Esdorpenlandschap Drentsche Aa' vormt hiervoor één van de kaders. In het uitvoeringsprogramma worden de kernkwaliteiten van het gebied in 6 thema's uitgewerkt. De basisfilosofie is: 'Kwaliteit in ontwerp: Een ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie'. Het bestaande landschap is in deze filosofie het vertrekpunt voor het nieuwe. Ontwikkelingen zijn toegestaan en zelfs gewenst, maar moeten in het verlengde liggen van de ontstaansgeschiedenis en de onderliggende structuren.

Nationaal Park: Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Nederland heeft twintig Nationale Parken. In het Structuurschema Groene Ruimte (1993) is een nationaal park omschreven als: "een aaneengesloten gebied van ten minste 1000 ha, bestaande uit natuurterreinen, wateren en/of bossen, met een bijzondere landschappelijke gesteldheid en planten- en dierenleven. Er zijn goede mogelijkheden aanwezig voor recreatief medegebruik. In de Nationale Parken worden natuurbeheer en natuurontwikkeling geïntensiveerd, natuur- en milieueducatie sterk gestimuleerd en vormen van natuurgerichte recreatie, alsook onderzoek bevorderd."

De eerste twee Nationale Parken (De Hoge Veluwe en Veluwezoom) zijn in de jaren dertig ontstaan uit particulier initiatief. De andere achttien parken zijn sinds de jaren tachtig officieel ingesteld door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Een nationaal park wordt bestuurd door een Overlegorgaan, waarin alle eigenaren, beheerders en bestuurders zijn vertegenwoordigd. Het Ministerie van LNV draagt een groot deel van de kosten van beheer en onderhoud, en van voorlichting en educatie binnen het nationaal park.

Omdat de functies landbouw en wonen in een Nationaal Park ondergeschikt zijn aan de natuur, was een Nationaal Park in traditionele zin voor de Drentsche Aa geen reële optie. Het gebied heeft immers ook een duidelijke woonfunctie en het bestaat voor meer dan de helft uit landbouwgrond. Op zoek naar maatwerk voor de Drentsche Aa ontstond het plan voor het 'Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa' dat de eigen sfeer en identiteit zou kunnen behouden. Dit heeft geleid tot een verbrede doelstelling waar bij het beheren, inrichten en ontwikkelen gekozen is voor een brede aanpak waar natuur, landschap, landbouw, recreatie, inwoners en gebruikers, waterhuishouding en cultuurhistorie bij betrokken zijn. In 2002 is het aangewezen als Nationaal Park.

De grenzen van het gebied worden gevormd door de driehoek Assen-Gieten-Glimmen. Het kenmerkende van het Drentsche Aa-gebied is de variatie aan gave landschappen, waarin de groten-deels niet-gekanaliseerde beek Drentsche Aa (met zijbeekjes) stroomt.

Met de opstelling van het 'Beheer, Inrichting en Ontwikkelingsplan' (BIO-plan) in 2002, tot stand gekomen in nauwe samenwerking met betrokkenen uit het gebied, is een gezamenlijk gedragen visie voor het gebied ontwikkeld. Een belang-

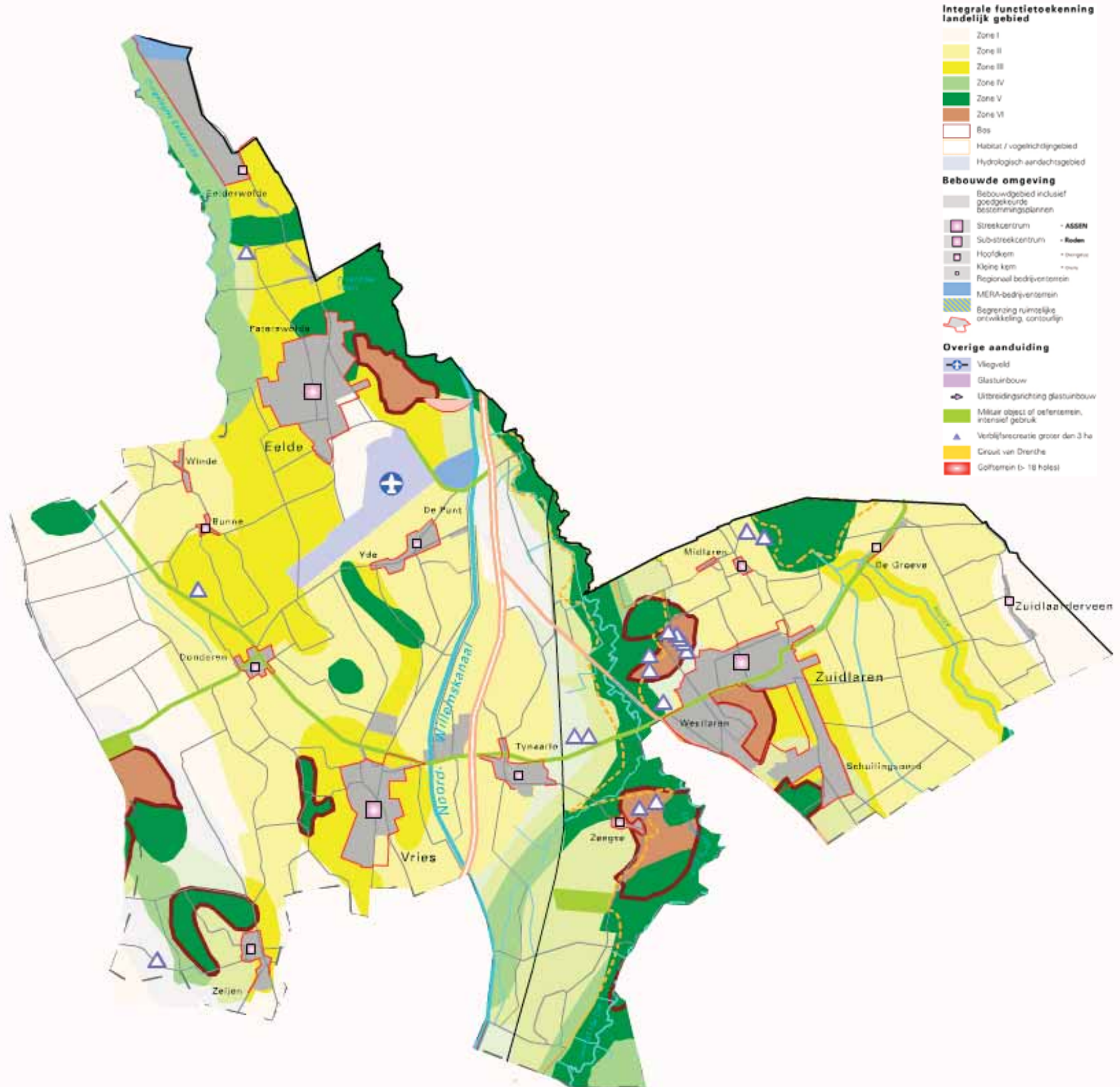
rijk uitgangspunt is de filosofie van 'behoud door ontwikkeling'. Deze filosofie gaat er vanuit dat de eigen identiteit van het gebied slechts behouden kan blijven en versterkt kan worden doordat de gebruiksfuncties zich blijvend kunnen ontwikkelen en vernieuwen. Het bestaande landschap met zijn ontstaansgeschiedenis is hiervoor de gemeenschappelijke basis. Aan de hand van zes thema's wordt het toekomstbeeld van het Nationaal Park geschetst. Per thema worden een aantal concrete acties genoemd.

Doordat het Rijk het gehele Drentsche Aa gebied als Nationaal Landschap heeft aangewezen is de continuering van het gebiedsgerichte beleid gewaarborgd, evenals de extra inzet van rijksmiddelen voor het gehele gebied.

Nationale Snelwegpanorama's

De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) heeft op 7 november 2008 de structuurvisie 'Zicht op mooi Nederland, Structuurvisie voor de Snelwegomgeving' aan de Tweede Kamer aangeboden. Doel van de structuurvisie is om de ruimtelijke kwaliteit van de snelwegomgeving te verbeteren en herkenbare en kenmerkende landschapskwaliteiten in de snelwegomgeving veilig te stellen.

Dit doel wordt ondermeer bereikt door het selecteren van negen Nationale Snelwegpanorama's. Nationale Snelwegpanorama's zijn specifieke open gebieden langs snelwegen binnen Nationale landschappen met als kwaliteit de zichtbaarheid, herkenbaarheid en beleving van bijzondere landschappelijke- en cultuurhistorische waarden. Openheid en cultuurhistorische patronen en objecten zijn hierbij belangrijke kwaliteiten. De A28 door het Nationaal Landschap de 'Drentsche Aa' behoort tot de Nationale Snelwegpanorama's.

Provinciaal Omgevingsplan Drenthe

De opgave voor de Nationale Snelwegpanorama's is om de gebiedskwaliteiten te behouden en te versterken evenals de zichtbaarheid en herkenbaarheid hiervan vanaf de snelweg. Het Rijk geeft de provincies beleidsruimte om het beleid ten aanzien van de Nationale Snelwegpanorama's gebiedsspecifiek uit te werken en te borgen binnen de uitwerking van het beleid voor de Nationale Landschappen. Dit betreft ook het lokaliseren van het panoramagebied en de gebiedskwaliteiten hierbinnen. Het Rijk heeft daarom geen begrenzing per panorama vastgesteld, maar wel aangegeven waar de zichtbaarheid vanaf de snelweg speelt.

In lijn met het beleid voor de Nationale Landschappen zijn ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk, mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of versterkt: het 'ja, mits-regime'. Groot-schalige verstedelijkingslocaties en bedrijventerreinen, nieuwe grootschalige glastuinbouwlocaties en nieuwe grootschalige infrastructurele projecten zijn niet toegestaan. In Nationale Landschappen geldt bovendien de 'migratiesaldo nul' benadering voor woningbouw.

De voor de Nationale Landschappen opgestelde uitvoeringsprogramma's vormen het uitgangspunten voor de gebiedsopgaven in de Nationale Snelwegpanorama's. Met de Nationale Snelwegpanorama's wordt daar een opgave aan toegevoegd die samenhangt met de kwaliteit van de snelwegomgeving en in het bijzonder met het zicht hierop.

Het Nationaal Snelwegpanorama Drentsche Aa (A28) ligt in het Nationaal Landschap Drentsche Aa, tussen Glimmen en het stedelijk gebied Groningen. Het snelwegpanorama ligt op de overgang van de besloten Hondsrug en de benedenloop van het open beekdal van de Drentsche Aa. Het snelwegpanorama biedt zicht vanaf beide zijden van de snelweg A28 op overwegend open weiden, natuur en plassen en hogere randen met bossen en kernen.

Provinciaal / regionaal beleid

Provinciaal Omgevingsplan Drenthe

Het Provinciaal Omgevingsplan (POP) geeft een visie op de duurzame ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot circa 2030. Het vormt een ontwikkelingskader en een basis voor uitvoeringsprogrammering en financiering. Er wordt een ruime verantwoordelijkheid toegerekend aan gemeenten en waterschappen. Een belangrijk uitgangspunt is het tot stand brengen van een evenwicht tussen enerzijds ontwikkeling en anderzijds handhaving en vergroting van de kwaliteiten van Drenthe. De inrichting van het stedelijk en het landelijk gebied staat daarbij centraal. Maar ook bereikbaarheid, kennisinfrastructuur en een goed sociaal evenwicht zijn van groot belang.

Het stedelijk gebied

Het beleid is gericht op bundeling van de economische activiteiten in twee kernzones. In Noord-Drenthe is dat het gebied tussen Assen, Roden/Leek, Groningen en Hoogezand. In Zuid-Drenthe gaat het om het gebied tussen Meppel, Hogeveen, Emmen, Coevorden, Hardenberg en Steenwijk. Met de keuze voor twee economische kernzones wordt de ontwikkeling daar gestimuleerd en daarmee de werkgelegenheidsfunctie en het draagvlak voor de voorzieningen versterkt. Kiezen voor twee kernzones zorgt er tegelijkertijd voor dat de druk op het landelijk gebied wordt verminderd.

Een belangrijke doelstelling voor het stedelijk gebied is het creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat om zo een goed aanbod van werkgelegenheid en voorzieningen te kunnen bieden. Ook moet er gezorgd worden voor een aantrekkelijk woonklimaat waarin groen en water nadrukkelijk een plaats krijgen. Bij het ontwikkelen van de Drentse steden en dorpen wordt ingezet op het behoud en de versterking van het eigen gezicht

met de aanwezige streekeigen kenmerken. De stads- en dorpskernen zijn ingedeeld in vier types die elk een eigen rol hebben binnen het stedelijk netwerk: streekcentra, substreekcentra, hoofdkeren en kleine kernen.

Voor het stimuleren van de werkgelegenheid moeten er voldoende en duurzaam ingerichte bedrijventerreinen beschikbaar zijn.

Het landelijke gebied

De belangrijkste doelstelling bij de ontwikkeling van het landelijk gebied is het realiseren en instandhouden van een vitaal landelijk gebied. Het Drentse platteland beschikt over unieke waarden op het gebied van natuur, milieu, cultuurhistorie en landschap. De provincie zet zich in voor het behoud en versterking van het landelijk gebied en investeert in natuur, landschap, landbouw, toerisme en recreatie.

De ecologische hoofdstructuur en de cultuurhistorische hoofdstructuur leggen dat deel van het landelijk gebied vast waar het behoud en de ontwikkeling van de natuurwaarden en de cultuurhistorische waarden voorop staan. Aan de andere kant zijn er de landbouwkerngebieden waar de landbouw ruime mogelijkheden krijgt.

Er geldt voor het landelijk gebied een systeem van integrale zonering. Dit betekent dat het gebied wordt ingedeeld in zes globale zones die elk een eigen integraal beleidskader hebben voor mogelijke ontwikkelingen op het gebied van landbouw, natuur, landschap, milieu, water, cultuurhistorie en recreatief medegebruik.

Zone 1: Grondgebonden landbouw met mogelijkheden voor recreatie

Uitoefening van de grondgebonden landbouw staat voorop. Voor vestiging en uitbreiding van bebouwing ten behoeve van de grondgebonden landbouw en recreatie zijn ruime mogelijkheden. Ten aanzien

Regio Groningen-Assen 2030

- aantal te bouwen woningen tot 2020 (totaal 60 400)
- aantal te vervangen woningen tot 2020
- aantal hectares bedrijventerreinen tot 2020
- K grootschalige kantoorlocaties tot 2020
- ecologisch en cultuurhistorisch waardevol landschap

- wegenstructuur
- light rail
- station, bestaand
- station, nieuw
- P+R** parkeren en reizen
- tram
- snelbus
- overstappunt, bestaand
- overstappunt, nieuw
- T transferium

van de intensieve veehouderij wordt een grote mate van terughoudendheid in acht genomen. Recreatief medegebruik wordt bevorderd.

Zone 2: Grondgebonden landbouw met mogelijkheden voor recreatie binnen de landschappelijke en cultuurhistorische hoofdstructuur

Uitoefening van de grondgebonden landbouw staat voorop. Inrichtingsmaatregelen ten behoeve van landbouw en recreatie alsmede de uitbreiding van bebouwing zijn mogelijk zolang de waarden van natuur en landschap en de cultuurhistorische hoofdstructuur in hoofdzaak gehandhaafd blijven. Vestiging van nieuwe bedrijven voor de intensieve veehouderij wordt niet toegestaan. Recreatief medegebruik wordt bevorderd.

Zone 3: Verwevingsgebied landbouw en landschap

In deze zone zijn landbouw, recreatief gebruik en de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie gelijkwaardig. Inrichtingsmaatregelen worden afgestemd op behoud, herstel en ontwikkeling van de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie alsmede op het landbouwkundig en recreatief gebruik.

Nieuwbouw is alleen toegestaan als er geen wezenlijke aantasting plaatsvindt van aanwezige waarden en er voldoende landschappelijke inpassing mogelijk is. Uitbreiding van landbouwbedrijven is beperkt tot een bouwperceel van maximaal 1,5ha. Vestiging van nieuwe bedrijven voor de intensieve veehouderij wordt niet toegestaan. Bebouwing past in het algemeen niet in deze zone.

Zone 4: Verwevingsgebied landbouw en natuur

Het beleid richt zich erop om de samenhang tussen de functies landbouw en natuur te versterken. Inrichtingsmaatregelen worden afgestemd op behoud, herstel en ontwikkeling van de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie waarbij rekening wordt gehouden met landbouw-

kundig gebruik. Recreatief medegebruik is alleen mogelijk wanneer de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie niet worden aangetast. Uitbreiding van landbouwbedrijven is beperkt tot een bouwperceel van maximaal 1,5ha. Vestiging van nieuwe bedrijven voor de intensieve veehouderij wordt niet toegestaan. Bebouwing past in het algemeen niet in deze zone. De waterhuishouding sluit zo dicht mogelijk aan op de 'natuurlijke waterhuishouding'.

Zone 5: Natuur

Binnen deze zone gaat het om behoud, herstel of ontwikkeling van natuurwaarden. Daarbij zijn ook aspecten van cultuurhistorie en landschap van belang. Andere doeleinden zijn slechts aanvaardbaar voorzover deze verenigbaar zijn met de natuurdoelstelling.

Zone 6: Bos met recreatie, houtproductie en natuur

Het gaat in deze zone om de meervoudige doelstelling van de bossen. Dit betreft zowel houtproductie, recreatief medegebruik als behoud en ontwikkeling van de waarden van natuur, cultuurhistorie en landschap.

Grondwaterbeschermingsgebieden met het oog op de drinkwatervoorziening

Doel is een zodanige kwaliteit van het grondwater na te streven dat het water zonder ingrijpende en kostbare zuivering geschikt is voor de bereiding van drinkwater. Voor de kwaliteit van het grondwater met het oog op de openbare drinkwatervoorziening en -voorziening is de provincie verantwoordelijk. Grondwaterwinningen krijgen aanvullend op het generieke milieubeleid een extra bescherming. Daarmee wordt beoogd te voorkomen dat de kwaliteit van het grondwater wordt aangetast door verontreinigingen. Rondom de grondwaterwinningen zijn beschermingsgebieden aangewezen in de Provinciale omgevingsverordening Drenthe (POV). Binnen de gemeente Tynaarlo, zijn dat het:

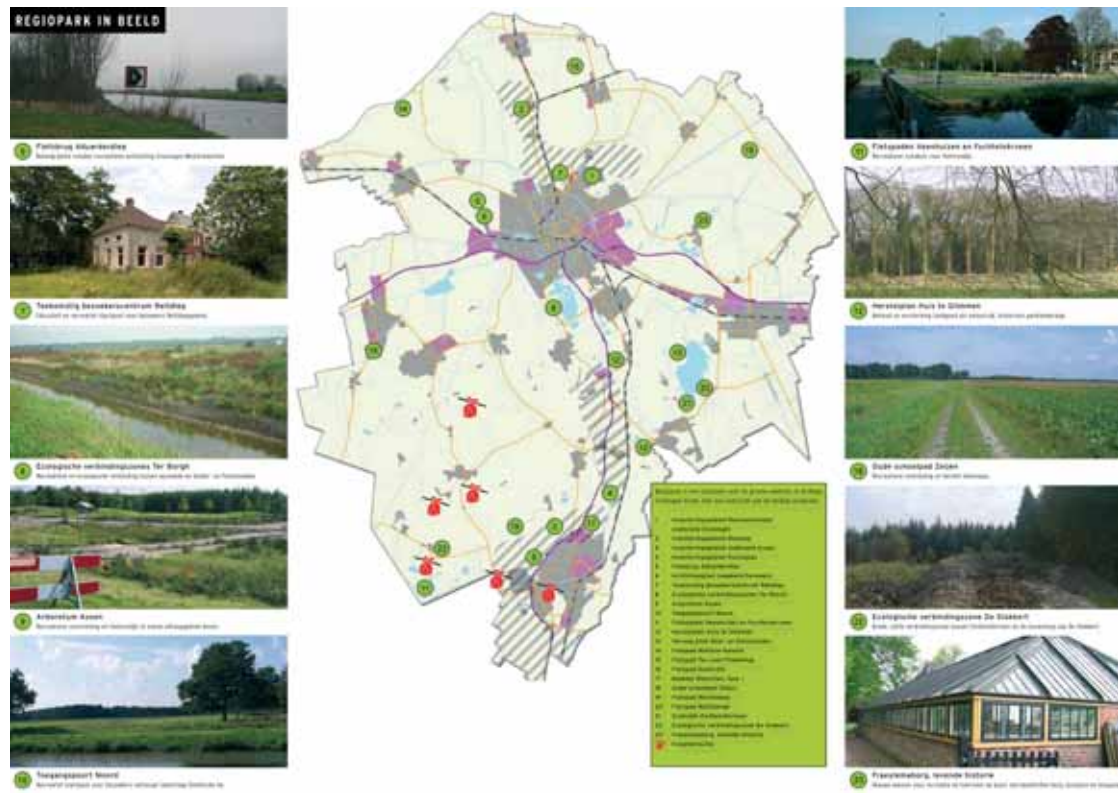
* grondwaterbeschermingsgebied de Drentsche Aa (oppervlaktewaterwinning);
* waterwingebied en grondwaterbeschermingsgebied en tevens gebied tegen fysische bodemaantasting De Groeve;
* waterwingebied en gebied tegen fysische bodemaantasting De Punt.
Deze gebieden vervullen met name voor de inwoners van de provincie Groningen een belangrijke functie voor de drinkwatervoorziening. Genoemde waterwingebieden zijn dan ook in eigendom van het Waterbedrijf Groningen. Natuur- en Landschapsontwikkeling kan juist ingezet worden als instrument om waterwinning, zowel kwantitatief als kwalitatief, duurzaam te kunnen blijven garanderen.

Regiovisie Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen 2030

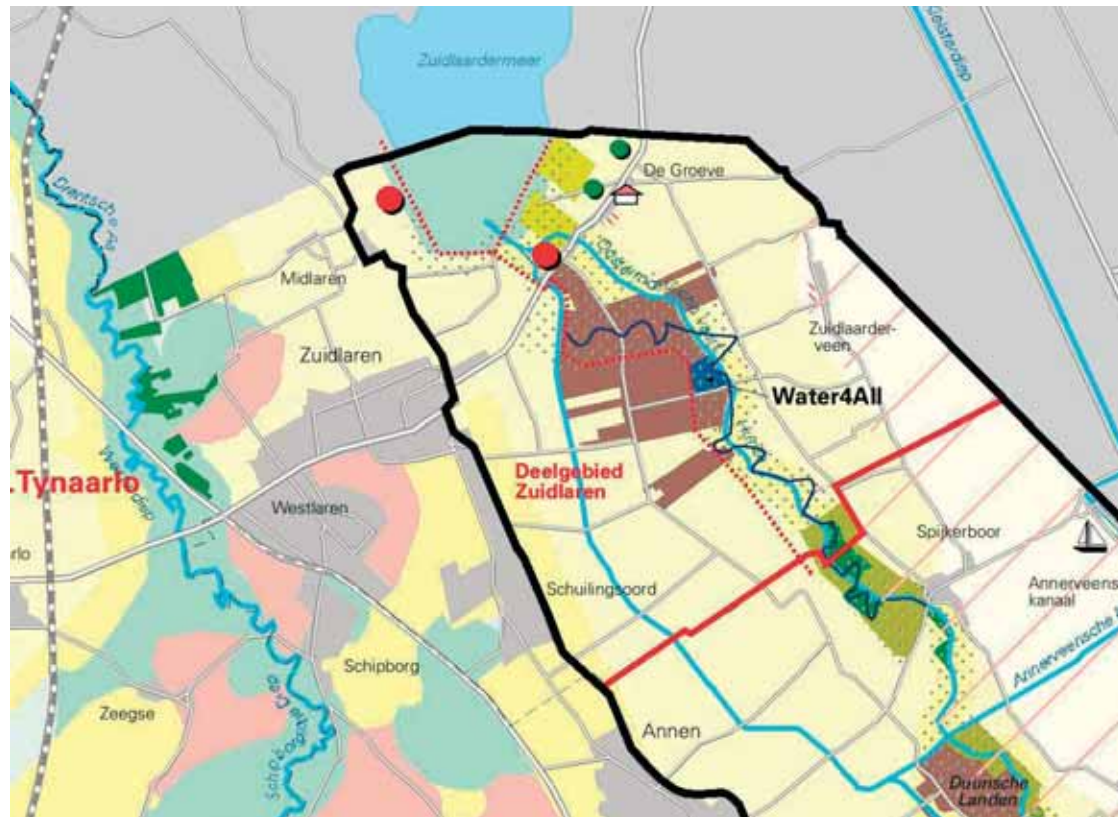
De Regiovisie Groningen-Assen biedt een gemeenschappelijk kader voor de ontwikkeling van het Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen. De eerste Regiovisie Groningen-Assen 2030 werd in 1999 vastgesteld. Daarin koos de Regio voor een ontwikkeling tot stedelijk netwerk. Niet lang daarna werd in het nationale ruimtelijke beleid de regio aangewezen als een van de zes nationale stedelijke netwerken. In 2030 moet de regio een schakelrol vervullen tussen belangrijke stedelijke centra in Noordwest-Europa.

De Regiovisie is geen ruimtelijke plan in de zin van de Wet Ruimtelijke Ordening, maar een samenwerkingsprogramma van regionale overheden om te komen tot regionale ontwikkeling met behoud van aanwezige kwaliteiten. Het geeft een toekomstvisie in hoofdlijnen met een globaal programma en bevat een groot aantal opgaven die moeten worden uitgewerkt en gerealiseerd. De visie krijgt zijn neerslag in plannen van provincie, gemeenten en waterschappen.

De twee hoofddoelen van de Regiovisie zijn de verdere economische ontwikke-

Projecten Regiopark

Hunze project - deelgebied Zuidlaren

ling van het Nationaal Stedelijk Netwerk en het behouden en versterken van de gebiedskwaliteiten. Om beide doelstellingen waar te maken is een balans nodig tussen economie, bereikbaarheid en leefbaarheid. Deze balans moet worden behouden, ook als de dynamiek in de regio toeneemt.

De Regiovisie vormt de basis voor de uitwerking van opgaven en projecten door de provincies en de gemeenten. Bij projecten waarbij een nadrukkelijke regionale regie nodig is om tot ontwikkeling te komen zal de Regio de projectorganisatie verzorgen en financiële middelen beschikbaar stellen uit gezamenlijk te creëren fondsen.

Het stedelijk gebied

De ontwikkeling van de verstedelijking en het vervoersnet wordt gebundeld in de 'T-structuur'. Deze wordt gevormd door de steden Groningen en Assen en de schragende kernen Leek/Roden en Hoogezand-Sappemeer. In elk van de stedelijke centra worden onderscheidende kwaliteiten tot stand gebracht die elkaar aanvullen. Bij de toedeling van de woningbouwaantallen naar de afzonderlijke gemeenten wordt rekening gehouden met het draagvlak van natuur en landschap. Binnen de steden wordt ook ruimte gecreëerd voor nieuwe economische bedrijvigheid.

Kolibri OV-Netwerk: Voor het hele gebied wil de Regio Groningen-Assen een kwaliteitssprong in het openbaar vervoer bereiken. De Regio neemt zelf het initiatief voor de realisering van de eerste fase van dit 'Kolibri-project'

Het landelijk gebied

Er zijn twee centrale doelen voor het landelijke gebied geformuleerd. De kwaliteit en diversiteit van de landschappen die de regio zo uniek maken worden bewaakt en nieuwe ontwikkelingen worden daarop afgestemd. Ook wordt er gezocht naar samenhang en functiecombinaties

tussen watersysteem, natuurontwikkeling, landbouw en recreatie. Voor water, natuur, landschap, landbouw en recreatie zijn aparte programmapunten opgesteld.

De verwachting is dat in het zuidwestelijk deel van de regio de rol van de landbouw zal veranderen en dat er meer ruimte beschikbaar komt voor andere functies, zoals natuur en recreatie. In de beekdalen dienen de aanwezige waarden van natuur en landschap en de cultuurhistorische kenmerken behouden te blijven. In samenhang met de aanwezige hoofdinfrastructuur en langs het Noord-Willemskanaal is ruimte voor inpassing van woningbouw die bijdraagt aan de landschapskwaliteit. Bij Assen wordt het landschap ingericht ten behoeve van verstedelijking en stedelijke recreatie.

Koningsas

De Koningsas is de metafoor voor de landschappelijke, geografische en sociale samenhang tussen de beide steden in het stedelijk netwerk. De Koningsas is hiermee de contramal van de verstedelijking (de mal) in het stedelijk netwerk van Groningen en Assen.

Door de infrastructuur-lijnen is de beleving intensief, herhaald maar wel oppervlakkig; het gebied is tegelijkertijd heel goed bereikbaar (snelwegafslagen) als geïsoleerd en niet toegankelijk (de infrastructuur heeft het gebied doorsneden en slecht ontsloten voor recreatief verkeer). Hierdoor is het gebied kwetsbaar voor ongewenste ontwikkelingen.

Groen en landschap tussen Groningen en Assen getuigen op veel plekken al van een hoog niveau. Door gericht te investeren in de verdere ontwikkeling van groen en landschap kan de samenhang tussen verschillende delen en de beleving voor inwoners, passanten en recreanten worden vergroot. Op regionaal schaalniveau staat de Koningsas hiermee voor een regionaal park. Een gedachte die mede

ingegeven is door het idee dat de open ruimte en het landschap tussen Groningen en Assen nu nog relatief 'leeg' is. Met het concept van de Koningsas vindt een focus plaats op de kwaliteiten van deze groene ruimte. Hierbij gaat het zowel om subjectieve (de beleving) als om objectieve (erkend als nationaal landschap, snelwegpanorama e.d.) kwaliteiten.

In zijn algemeenheid staat de Koningsas voor behoud en toename van de ruimtelijke, landschappelijke en culturele kwaliteiten in het gebied tussen Groningen en Assen. Het minimumdoel van de Koningsas is het voorkomen dat het gebied dichtslibt met allerlei ontwikkelingen zonder meerwaarde of samenhang. De ambities gaan echter verder om in het Koningsas gebied alleen zaken te ontwikkelen die iets toevoegen aan de culturele en ruimtelijke kwaliteit.

Volgens de Koningsas-filosofie zijn ontwikkelingen niet onmogelijk, maar dienen zij juist een toevoeging te zijn aan het bestaande palet aan ruimtelijke kwaliteiten. Een ontwikkeling dient dus een duidelijke meerwaarde te hebben. Het betekent niet dat de Koningsas-filosofie rode ontwikkelingen mogelijk moet maken met een groen randje. Het betekent besef van, visie op en denken in een groter ruimtelijk-maatschappelijk kader. De Koningsas veronderstelt géén rood programma, maar vormt een kader voor ontwikkelingen in een breed palet aan kleuren.

De Koningsas gaat ook om perceptie, beleving, ervaring en marketing van een gebied. Het concept kan worden benut om de A28 tussen Groningen en Assen in te richten als de 'etalage' van het Noorden. Hierin wordt getoond dat verschillende activiteiten (wonen, recreatie, economie) goed samengaan met de kwaliteit van het landschap.

De Koningsas is bij uitstek het gebied waarin de regio zich aan de wereld toont.

Inrichtingsplan

Herinrichting Peize

Plankaart (Kaartbijlage B5)

Functies in het gebied, verandering openbaarheid wegen en hoofdwatergangen en schouwpaden

Wegen in eigendom, beheer en onderhoud bij de gemeenten Noordenveld en Tynaarlo
Watergangen in eigendom, beheer en onderhoud bij het Waterschap Noorderzijlvest

Inrichtingsvoorstellen voor het gebied, met de functie waterberging-natuur staan op kaart B6 Schets inrichting waterberging - natuur, conform besluit Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe

datum 4 maart 2008

schaal 1 : 20.000

Algemeen

- Begrenzing plangebied waterberging - natuur
- Blokgrans / begrenzing herverkavelingsblok
- Bebouwing
- Water, bestaand

Infrastructuur

Hoofdwatergangen waterschap

Status

- - - Te handhaven hoofdwatergang
- Nieuwe hoofdwatergang (korting artikel 56 WILG)
- ✕✕ Te vervallen hoofdwatergang

Schouwpaden (korting artikel 56 WILG)

- Rechts 4m onderhoudspad
- Rechts niet afgebakend onderhoudspad
- Links 4m onderhoudspad
- Links niet afgebakend onderhoudspad
- Links en rechts 4m onderhoudspad
- Links en rechts niet afgebakend onderhoudspad
- Zoekgebied koppeling Grote Mastloot - Eelderdep

Openbaarheid wegen

- ✕ Niet openbare weg (weg opgeheven)
- Niet openbaar onderhoudspad nutsvoorziening (nieuw aan te leggen)
- ✕ Niet openbaar fietspad (fietspad opgeheven)
- Openbaar fietspad (nieuw aan te leggen via korting artikel 56 WILG)
- Openbaar fietspad (nieuw aan te leggen door derden)
- Openbare wandelroute (nieuw aan te leggen via korting artikel 56 WILG)
- Openbare wandelroute (afhankelijk van plan van toedeling)

Randvoorwaarden

- Bestaande natuur en landschapselementen
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Rijksarcheologisch monumenten
- Hoogspanningsleiding / Mast

Functies

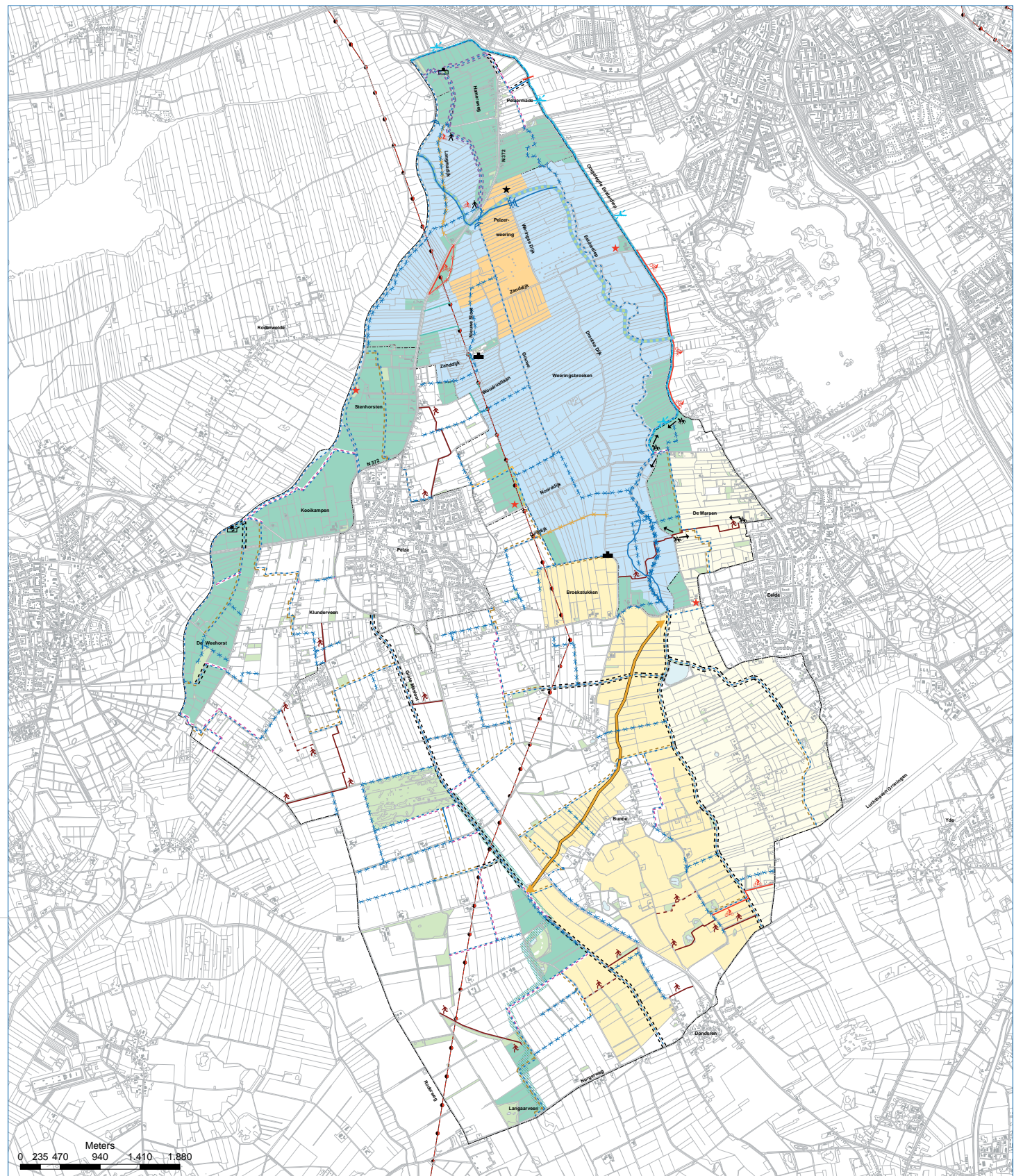
- Ecologische verbindingzone
- Robuuste verbindingzone
- EHS beheersgebied
- EHS natuur
- Waterberging - Natuur

Recreatie

- ★ Natuurbeleefpunt
- ★ Archeologisch beleefpunt
- Kanoroute
- Ruitelpad
- Fiets/wandelvoorziening

Kunstwerken

- Gemaaft bestaand
- Gemaaft nieuw
- Dam nieuw
- Stuw nieuw
- Inlaatwerk nieuw

DLG realiseert groene plannen voor 16 miljoen Nederlanders!

DLG Regio Noord
20070830EB1_Peize_PlankaartB5_A0_druk
Bronnen:
© De auteursrechten en databankrechten:
Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2004

Herinrichtingsplan Peize

Vanaf de A28, die als parkway is vormgegeven, zijn prachtige landschappen te zien. Maar ook de bedrijventerreinen die ontworpen zijn als zichtlocatie.

Het concept Koningsas is gericht op de verzoening van economische activiteiten in dit gebied met de kwaliteiten van het Nationaal Landschap. In het verleden werd gedacht aan een concreet uitgewerkt plan waarbij het Noord-Willemskanaal zou uitgroeien tot ideale vestigingsas voor gecombineerde landgoederen van wonen en werken. Inmiddels heeft het concept echter een minder letterlijke betekenis gekregen.

De Koningsas staat op dit moment vooral voor de grote ambitie waarmee de verzoening tussen economische activiteiten en het Nationaal Landschap vorm zou moeten krijgen.

Gemeentelijk beleid

Structuurplan Tynaarlo

Het Structuurplan, vastgesteld in 2006, geeft de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling voor het grondgebied van de gemeente Tynaarlo aan voor o.a. wonen, werken en infrastructuur; zie kaart pag. 12. Het hierin geformuleerde beleid is daarvoor het uitgangspunt. De doorwerking in het LOP is nader omschreven op pag. 13.

Milieubeleidsplan Tynaarlo 2008-2011

In het Milieubeleidsplan zijn de gemeentelijke milieumambities vastgelegd. Hiermee geeft de gemeente Tynaarlo onder andere uitvoering aan de wettelijke milieutaken van de gemeente, zoals vergunningverlening en handhaving op grond van de Wet milieubeheer. Ook vormt het Milieubeleidsplan een kader voor de uitvoering van andere gemeentelijke taken waar milieuaspecten bij van toepassing zijn, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke ordening. (WABO; Wet administratieve bepalingen omgevingsrecht)

Het Milieubeleidsplan is opgesteld volgens de zogenoemde 'gebiedsgerichte benadering' en sluit aan bij het Structuurplan. Het gemeentelijk grondgebied is hiervoor opgedeeld in zes verschillende gebiedstypen met ieder zijn eigen kwaliteiten, kenmerken en functies. De gebiedstypen zijn: bebouwde omgeving, bedrijventerreinen, verkeer en vervoer, natuur, recreatie en buitengebied. Voor ieder van deze zes gebiedstypen is de huidige situatie geanalyseerd en zijn de gewenste ontwikkelingen en (milieu) ambities, doelstellingen en concrete acties opgesteld. In het LOP worden de gewenste landschapskwaliteiten en –ambities, waaronder het streven om de Groene Long te handhaven en te versterken, verder uitgewerkt.

Beleidsnotitie Nieuwe landgoederen, 2002

Deze notitie uit 2002 is tot stand gekomen vanuit de gedachte dat nieuwe landgoederen primair worden ingezet om het beleid ten aanzien van natuur en landschap nader uit te werken, zodat de gemeente blijvend als 'groene long' kan functioneren tussen de stedelijke gebieden Assen en Groningen. Het doel is om een landschappelijk herkenbaar ecologisch netwerk van beekdalen en beekdalflanken te realiseren. Daarnaast dienen landgoederen door hun ligging en inrichting ook een maatschappelijke meerwaarde te vervullen middels een extensief recreatief medegebruik.

De opzet van de notitie kan ruwweg als een trechter worden gezien. Er zijn kaders opgesteld vanuit het rijks- en provinciaal beleid, vanuit de bestaande ecologische en landschappelijke waarden en vanuit een aantal ruimtelijk - functionele uitgangspunten. Al deze kaders vormen tezamen de trechter die zich vernauwt tot een aantal zoekgebieden binnen de gemeente waar aanleg van nieuwe landgoederen onder voorwaarden mogelijk worden geacht.

Het LOP sluit nauw aan bij de hoofd-doelstellingen van het landgoederen beleid.

Concrete plannen en projecten

Baanverlenging Groningen Airport Eelde

De afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State zal naar verwachting nog in 2009 het laatste resterende punt behandelen van het ingestelde beroep tegen de Aanwijzingsbesluiten van het Rijk voor de baanverlenging. Een compensatieplan voor de natuur- en landschapswaarden die verloren gaan maken deel uit van de plannen. Ook zal de baanverlenging aangegrepen worden om bij te dragen tot realisatie van ontbrekende delen van de ecologische verbindingzone nabij de luchthaven.

Waterberging/Natuurontwikkeling Eelder- en Peizermeden

In het gebied rond Peize worden waterbergingsgebieden aangelegd. In het hiervoor opgestelde inrichtingsplan wordt o.a. voor de landbouw gestreefd naar een verbetering van de landbouwstructuur en zijn voor de natuur de versnelde realisatie van de begrensde natuurgebieden, de Robuuste Verbinding (EHS) en één ecologische verbindingzone de te realiseren doelen.

In de Eelder- en Peizermeden is ongeveer 1400 ha begrensd als natuurgebied als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en vallen grotendeels samen met de waterbergingsgebieden. Vanwege de grootschalige functieverandering is er een Milieueffectrapport (MER) opgesteld en is hiervoor inmiddels een bestemmingsplan vastgesteld. Het LOP sluit daarbij aan.

Waterberging/Natuurontwikkeling/Waterwinning De Hunze (plan Tussenwater)

De beek De Hunze vormt de grens

Robuuste verbindingzone
"Natte as noord"

Natuurschoonwet

snelwegpanorama

Natura 2000
vogelrichtlijngebied

waterberging polder
Lappenvoort

herinrichting
Eelde - en Peizermeden

baanverlenging
vliegveld

herinrichting Hunzedal
Tusschenwater

habitatrichtlijngebied

Nationaal landschap
Drentsche Aa

beschermde stads-dorpgezicht

POP-contouren

Ecologische
verbindingzone

Beek - en esdorpenlandschap
Drentsche Aa

tussen het relatief kleinschalige Drentse beek- en esdorpenlandschap en het open veenkoloniale agrarische landschap met zijn lintbebouwing en wijken structuur. Kenmerkend voor het Hunzegebied is dat vrijwel overal de overgang van de Hondsrug naar het dal goed te zien is. Mede door de overstromingen in Noord-Nederland (1998) nam de invloed van het 'ruimte voor water' beleid toe.

Het plan 'Tusschenwater' is, als relevant project, één van de natuurontwikkelingsgebieden in het kader van de Hunze visie (1995) waarvoor inmiddels een Startnotitie m.e.r. is opgesteld. Het projectgebied is gelegen in de benedenloop van de Hunze nabij het Zuidlaardermeer met een oppervlakte van ca. 500 ha. Inrichting van het gebied voor waterberging, natuurontwikkeling met behoud en versterking van de functie van drinkwaterwinning behoren tot de bredere doelstellingen van het project.

De Startnotitie m.e.r. is de eerste stap om te komen tot een bestemmingsplan voor dit gebied waarin bovengenoemde doelstellingen geregeld worden. De toekomst van de Hunze is in haar eigen plantraject afzonderlijk bepaald en het LOP sluit daarbij aan.

Waterberging/Natuurontwikkeling Polder Lappenvoort/Oosterland

Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer hebben een natuurvisie opgesteld voor de polders Oosterland en Lappenvoort. Deze aan elkaar grenzende polders liggen in het beekdal van de benedenloop van de Drentsche Aa tussen Eelde-Paterswolde en het Noord-Willemskanaal met de A-28. De natuurvisie beschrijft het streefbeeld voor de natuur, de gewenste inrichting en het gewenste toekomstige

beheer van de polders voor de periode tot ongeveer 2020.

Het gebied behoort tot de Ecologische Hoofdstructuur, is onderdeel van de Natte As, maakt deel uit van het Nationaal Landschap Drentsche Aa en is benoemd tot Belvédèregebied. Een belangrijke nevenfunctie is die van noodwaterberging in tijden van extreme neerslag. Voor deze functie is inmiddels een facetbestemmingsplan vastgesteld waarmee de functie van noodbergingsgebied aan de vigerende plannen is toegevoegd. Het vormt daarmee één van de kaders voor het LOP.

Natura 2000

De Europese Unie heeft een zeer gevarieerde en rijke natuur, die van grote biologische, esthetische en economische waarde is. Om deze natuur te behouden heeft de Europese Unie het initiatief genomen voor Natura 2000. Dit is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden. Voor Nederland gaat het in totaal om 162 gebieden.

Twee van deze gebieden liggen (deels) in onze gemeente namelijk het Zuidlaardermeergebied en het beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. Het LOP voegt zich naar het hiervoor vastgesteld beleid.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en EVZ-25 (Zeijen-Zeegse-Eelde)

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn. De EHS bestaat uit:

- Bestaande natuurgebieden, reservaten,

natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;

- Landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- Grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Binnen onze gemeente treffen we de robuuste verbindingzone 'Natte As Noord' en het Drentsche Aa gebied aan als onderdelen van de EHS. Het LOP sluit aan bij het hiervoor vastgesteld beleid en neemt de regels in acht die de AMvB Ruimte voor de EHS geeft.

Daarnaast ligt op het grondgebied van Tynaarlo de ecologische verbindingzone EVZ-25 (Zeijen-Zeegse-Eelde). De totale lengte van deze EVZ is ca. 25 km en waarbij het op termijn de bedoeling is de boscomplexen rond Norg te verbinden met de boscomplexen in het Drentsche Aa gebied. Nadere uitwerking vindt plaats in het LOP.

Bomen(structuur)plan 2008

De gemeente Tynaarlo is de trotse eigenaar en beheerder van ruim 44.000 bomen. Dit varieert van solitaire bomen tot bomen die onderdeel uitmaken van een landschapelement. Het Bomenplan geeft richting aan aanleg, beheer en ontwikkeling van de ruim 36.000 bomen die buiten de landschapselementen voorkomen. Het geeft daarom vorm aan het beleid en zorgt ervoor dat beleidsmatige uitspraken worden doorvertaald naar werkbare toepassingen in de praktijk. Het bomenplan wordt modulair opgesteld en waarvan de module 'Basis' (visie) en de module 'Bomenstructuurplan' inmiddels zijn vastgesteld door de Raad. Het vormt daarmee één van de uitgangspunten voor het LOP.

Kaartbeeld linker pagina: binnen het grondgebied van de gemeente Tynaarlo is al veel beleid geformuleerd op het gebied van landschap, natuur en ook cultuurhistorie. Het gaat voor een groot deel om de lokale doorwerking van Europees, Nationaal en provinciaal beleid. Voorbeelden zijn onder andere het Nationale Landschap Drentsche Aa, Natura2000 gebieden, ecologische verbindingzones en beschermde dorpsgezichten. Ook zijn er diverse projecten gerealiseerd of in uitvoering, zoals natuurontwikkeling in de Eelder- en Peizermeden. Dit vastgestelde beleid vormt het uitgangspunt bij ontwikkeling van het LOP.

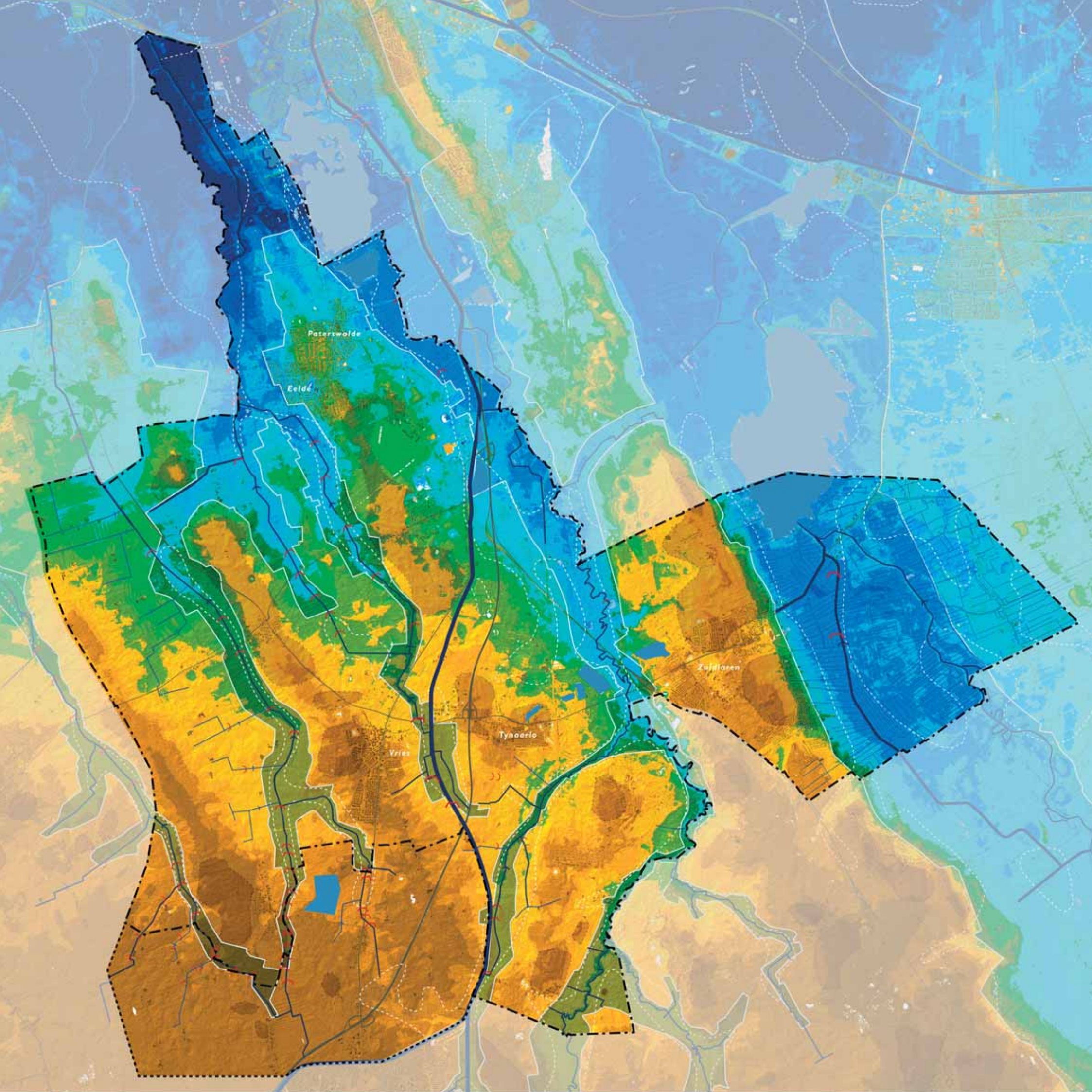
3 ANALYSE LANDSCHAP IN LAGEN

Het landschap in lagen

Het landschap wordt in het LOP opgevat als de optelsom van verschillende lagen, die op elkaar inwerken. Ten behoeve van de inventarisatie en analyse zijn verschillende lagen van het landschap afzonderlijk bekeken en beschreven. Aan de basis van de inventarisatie lag een uitgebreide analyse van digitale bestanden (GIS) van diverse instanties, waaronder de gemeente, de provincie Drenthe en de beide waterschappen. Ten behoeve van de analyse in dit hoofdrapport zijn de uitgebreide bestanden samengevoegd en teruggebracht tot zogenaamde 'essentiekaarten' voor de verschillende lagen.

Ten eerste is er de fysieke ondergrond met verschillende bodemtypen en hoogtep patronen, het product van natuurlijke landschapsvormende processen in het verleden. Als tweede laag is de natuur bekeken. Hoewel de huidige natuurwaarden vaak mede beïnvloed zijn door menselijk handelen, verhouden zij zich toch meestal sterk tot de natuurlijke ondergrond. Cultuurhistorie vormt de derde laag. Het gaat daarbij om archeologie, patronen en elementen van het historisch landschap en de historische bebouwde omgeving. Als vierde laag zijn de huidige landschapselementen (met name beplantingen) op structuurniveau in beeld gebracht in het kaartbeeld 'groenstructuur'. Tenslotte zijn de infrastructurele netwerken beschreven.

De werkelijke kwaliteit van het landschap wordt in sterke mate bepaald door de samenhang tussen de verschillende lagen en het gebruik. Hier komt hoofdstuk 5, de visie, op terug.

Paterswolde

Eelde

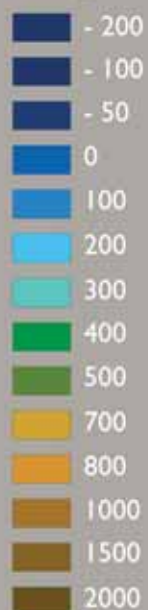
Vries

Tynaarlo

Zuidlaren

Fysieke ondergrond

Hoogte in cm tov NAP

Bodemkundige eenheden

Watersysteem

Ondergrond

Fysieke ondergrond

De hoogtekkaart is de onderlegger van dit kaartblad. Duidelijk is te zien, hoe de ondergrond is opgebouwd uit een aantal langgerekte, noord-zuid georiënteerde ruggen, die gescheiden worden door beekdalen. In de gemeente Tynaarlo ligt een aantal grote landschappelijke overgangen. Ten eerste is er de rand van de Hondsrug aan het Hunzedal aan de oostzijde. Deze vormt de overgang van het esdorpenlandschap naar het landschap van de veenkoloniën. Aan de noordzijde van de gemeente gaat het patroon van ruggen en laagtes geleidelijk over in het vlakke land van de provincie Groningen.

De beekdalen vormen een samenhangend stelsel. De beeklopen zijn centraal in de laagtes gelegen en stromen in noordelijke richting, waarbij zij in een aantal stappen samenvloeien tot steeds grotere lopen. De beekdalen bestaan uit de bovenloop, de middenloop en de benedenloop. Deels hebben de beken nog hun oorspronkelijke, meanderende patroon. De ge- of vergraven beeklopen zijn grotendeels gestuwd. In de laagtes rond de beken treedt kwelwater naar boven.

Naast de beeklopen is er ook water, dat zich niet voegt in het oorspronkelijke patroon van ruggen en laagtes. Ten eerste het Noord-Willemskanaal en ten tweede de vele (grotere en kleinere) zandwinplassen, die voornamelijk in de overhoeken van de grootschalige infrastructuur liggen. De elementen van deze structuur; A28, N34 en het kanaal, doorsnijden het dal van de Drentsche Aa. De continuïteit van de laagte wordt hierdoor verstoord.

De mens heeft sterk bijgedragen aan de vorming van de bodemopbouw van (delen van) de ruggen. Het tot de 19e eeuw gevoerde landbouwsysteem heeft geleid tot escomplexen die zich vaak duidelijk herkenbaar aftekenen in het landschap met hun hoge, bolle ligging.

Bouwsteen voor het LOP

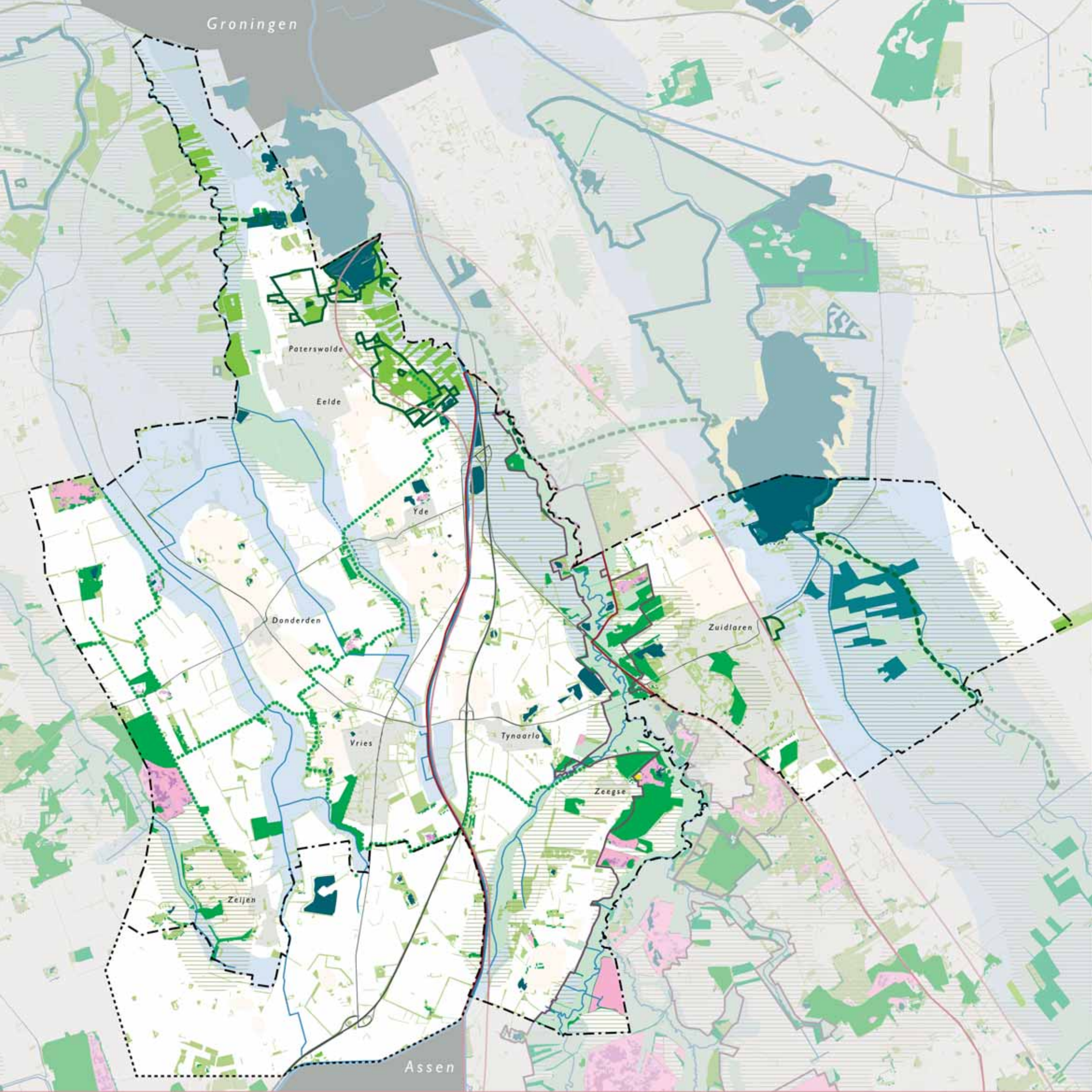
- Behouden en benutten van het karakteristieke patroon van ruggen en laagtes
- Extra aandacht voor de herkenbaarheid en kwaliteit van de hoogte-overgangen in het landschap

De Hondstongen

Es bij Yde

Natuur

Bestaande bos- en natuurgebieden

- open stuifzand
- heide
- parkgebieden
- overige moerasvegetatie
- rietvegetatie
- moeras / broekbos
- schraal grasland
- overig begroeid natuurgebied
- kale grond in natuurgebied
- overige bosgebieden

Status

- Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa
- Nationaal landschap Drentsche Aa
- vogelrichtlijngebied
- habitatgebied
- landgoed/buitenplaats, NSW

Ambitie

- robuuste EHS "Natte as Noord"
- EHS verbindingen
- bruto EHS

Ondergrond

- beekdalen
- wegen
- bebouwde kom
- essen
- plassen meren

0 0,5 1 2 Kilometers

Natuur

Het landschap van Tynaarlo kent grote natuurwaarden, zowel rond de beekdalen als op de hogere ruggen. Het accent ligt vooral op doorontwikkeling van natte natuur in de laagtes, in het bijzonder bij de Drentsche Aa, het Hunzedal (inclusief het Zuidlaardermeer) en de Eelder- en Peizermeden. Er is een aantal zogenaamde robuuste verbindingen in deze gebieden geprojecteerd. Hier liggen hoge ambities om de ecologische samenhang te verbeteren. Het gaat daarbij om de koppeling tussen het Hunzedal en het Zuidlaardermeer en de koppeling tussen het Paterswoldse Meer en de Eelder- en Peizermeden (in het noorden van het plangebied).

De bos- en natuurgebieden aan de westzijde van de gemeente zijn kleiner en meer gefragmenteerd. In dit gebied zijn ook ecologische verbindingen geprojecteerd, maar deze zijn van een lagere orde dan de robuuste verbindingen. Opvallend is, dat deze niet het gehele bekenstelsel benutten, maar afwisselend over de ruggen en de laagtes gepland zijn. Verder is opvallend, dat op de Rug van Zeijen een aantal heiderestanten aanwezig is.

Bouwsteen voor het LOP

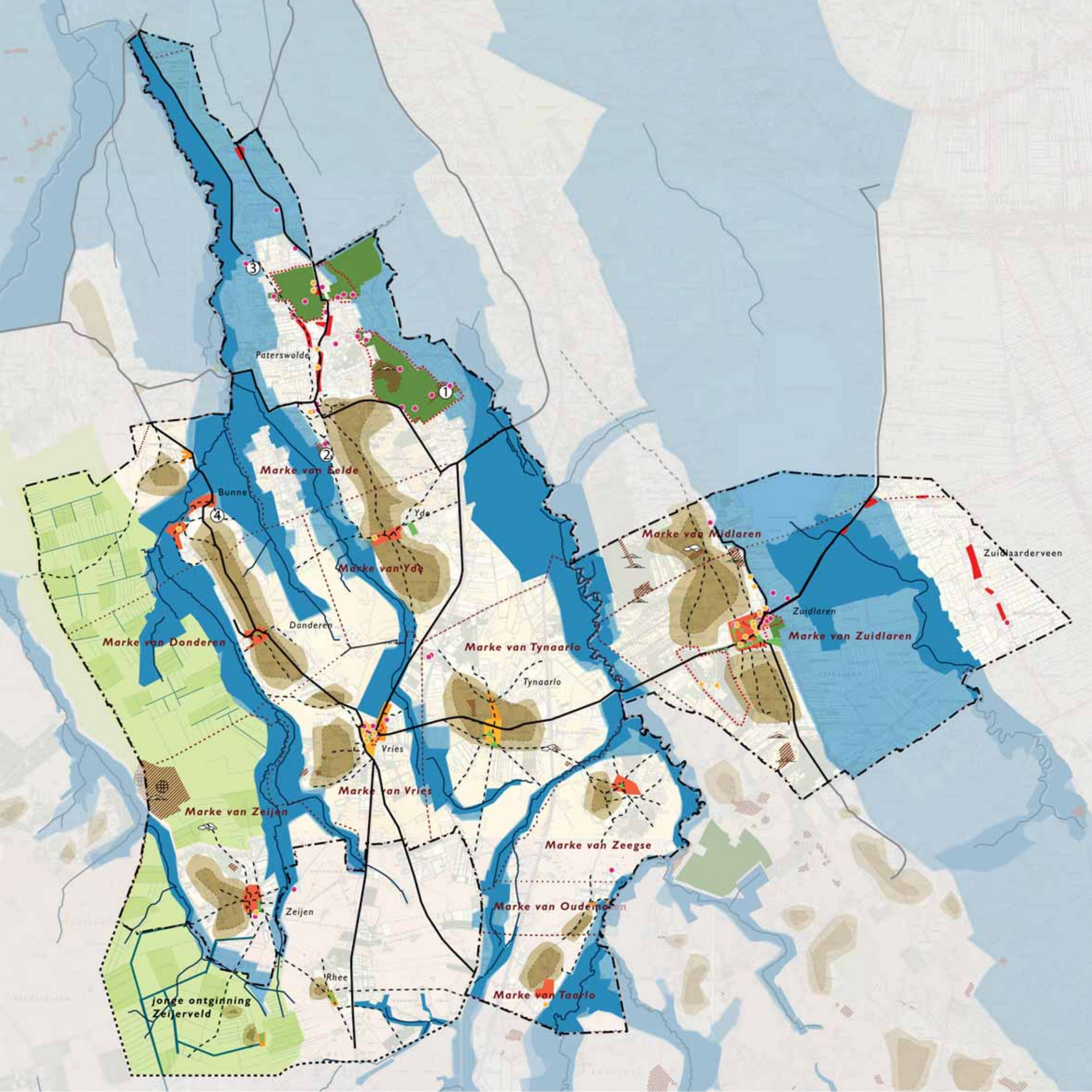
- Behoud en doorontwikkeling natuurwaarden
- Accent op de Drentsche Aa, de Hunze (inclusief Zuidlaardermeer) en de Eelder- en Peizermeden
- Extra aandacht voor de samenhang van het bekenstelsel

Oevers van het Zuidlaardermeer

Stuifzand bij Zeegse

Cultuurhistorie

Beekdalen

 historische beeklopen met beekdalen

Ruggen

Archeologische terreinen

 wettelijk beschermde terreinen van zeer hoge archeologische waarde incl. de archeologische rijksmonumenten

Archeologische vindplaatsen

 grafheuvels -grafheuvels rijksmonument

 celtic fiels

 hunebed

 resten van bebouwing

① Havezathe Oosterbroek

② waterburcht

③ huis de Schelfhorst

④ kloostercomplex bij Bunne

escultuur

historische nederzettingen en omgeving

 structuur esdorpen van voor 1840 weinig veranderd

 structuur esdorpen van voor 1840 matig veranderd

 structuur esdorpen uit de periode 1840-1930

 weinig veranderd

 hoofdstructuur wegdorpen 1900

 beschermd stad/ dorpsgezicht

 landgoed

 brinken

 historische (doorgaande) routes

 historische dorpswegen

 essen

cultuurhistorische elementen

 gebouwde rijksmonumenten

 provinciale monumenten van voor 1940

cultuurhistorische lijnen

 markegrenzen

jonge ontginningen

 landschap van de jonge ontginningen na de ruilverkaveling met rationale verkaveling en afwateringsloten

Basis

basiskaart is de historische kaart van 1900

(de kaart cultuurhistorie is opgesteld ten behoeve van de totstandkoming van het LOP. Het accent ligt daarbij op de zichtbare cultuurhistorie (historische geografie) op de schaal van het landschap. Deze kaart vervangt niet het eigerende cultuurhistorische (incl. archeologische) beleid. Voor toetsing van plannen aan cultuurhistorische waarden wordt verwezen naar in officieel beleid verankende kaartbeelden)

0 0,5 1 2 3 Kilometers

Cultuurhistorie

Eeuwenlang vormden de dorpen de centrale kern, van waaruit de ontwikkeling en het gebruik van het landschap tot stand kwam. De markegrenzen op de kaart geven het historische invloedsgebied van de dorpen in de omgeving aan.

Het historische landgebruik voegde zich grotendeels in het patroon van ruggen en laagtes. De beekdalen werden ontgonnen en als hooiland in gebruik genomen. De dorpen lagen op de ruggen. In de directe dorpsomgeving kwamen de bouwlanden tot ontwikkeling, die geleidelijk, door het opbrengen van vruchtbaar materiaal, steeds hoger werden. Op deze wijze ontstonden gordels van essen op de ruggen. Het vee graasde op de niet ontgonnen gronden, de woeste gronden. Deze woeste gronden zijn in de loop van de tijd vrijwel allemaal in cultuur gebracht. Tegenwoordig zijn het jonge open ontginningslandschappen (zoals ten noorden van Zeijen) of heide-ontginningbossen (zoals op de Hondsrug).

Het patroon van essen en beekdalen is een basiskwaliteit van het Drentse landschap. De historische wegen op de ruggen voeren tot in de dorpskern, waar zij bij de brinken (dorpsweides) samenkomen. De samenhang tussen dorp en omgeving is ook één van de essenties (en kwaliteiten) van de gemeente Tynaarlo. Op de kaart is ook weergegeven, welke dorpskernen qua structuur nog weinig veranderd zijn sinds 1840. Daarnaast is er een aantal bijzondere zichtbare archeologische fenomenen aangeduid. De niet zichtbare archeologie is niet weergegeven op de kaart maar maakt evenzeer deel uit van de gelaagdheid van het landschap.

Vanaf het midden van de 19e eeuw werden nieuwe verbindingen in het landschap aangelegd. De Oude Rijksweg, het Noord-Willemskanaal, de spoorlijn, het vliegveld, en als nieuwste verbinding de snelweg A28, die pas in de 70-er jaren

van de 20e eeuw tot Groningen werd doorgetrokken. In deze periode kwam geleidelijk een trek op gang van stedelijke bewoners naar het buitengebied, met de landgoederen en buitenplaatsen ten zuiden van de stad Groningen als hoog gewaardeerd erfgoed.

Bouwsteen voor het LOP

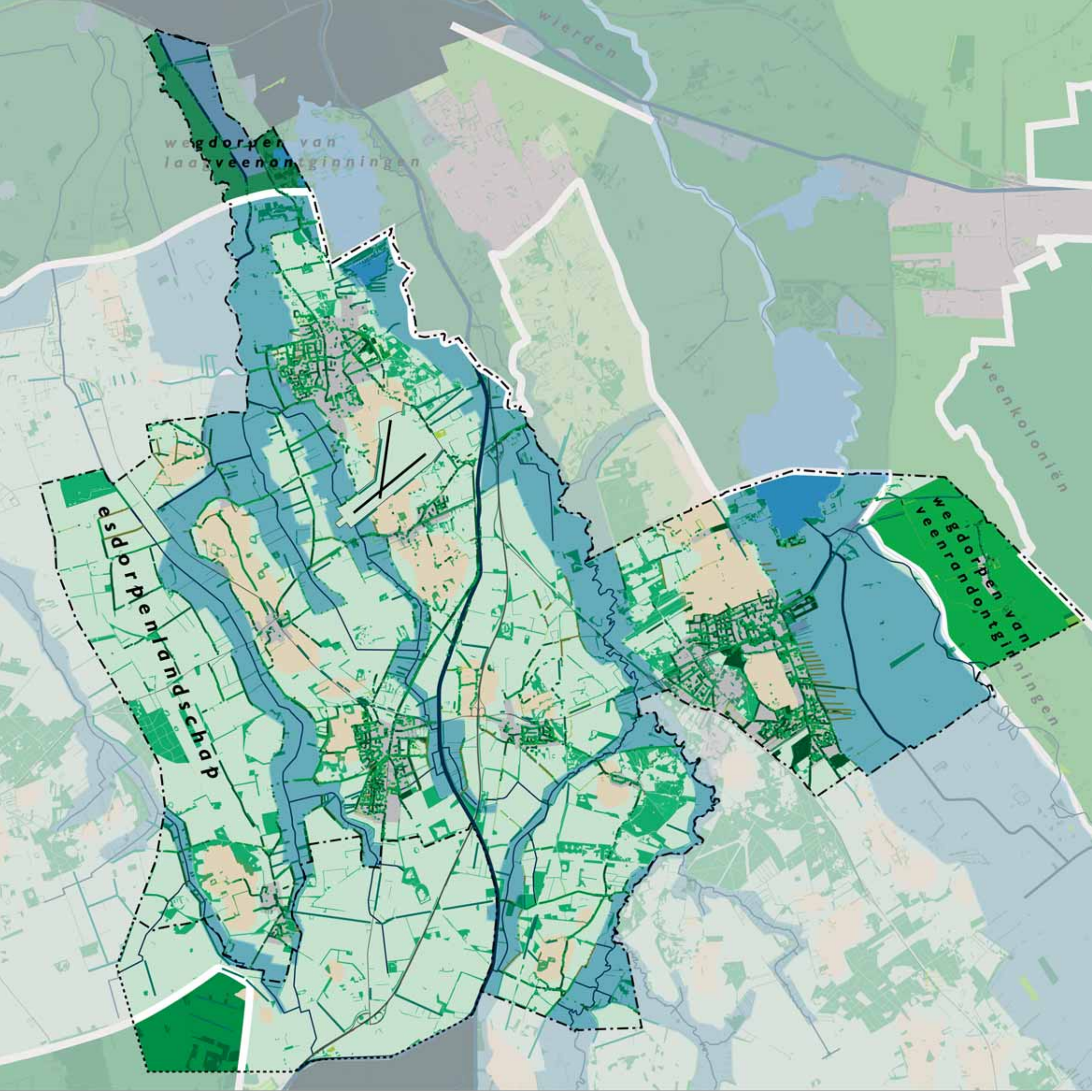
- Behouden en versterken cultuurhistorische waarden
- Extra aandacht voor het contact tussen dorp en omgeving

Brink van Yde

Hunebed bij Tynaarlo

wegdorpen van laagveenontginningen

werden

esdorpen landschap

wegdorpen van veerandontginningen

veenkoloniën

ningen

Groenstructuur

Huidige landschapstypen

- esdorpenlandschap
- wegdorpenlandschap van de laagveenontginningen
- wegdorpen op overgang zand/veen of veenrandontginningen
- veenkolonien
- wierden

Beplanting

in beheer van gemeente

- bomen
- lanen
- hakhout
- bos
- bosplantsoen

in beheer van derden

- lanen
- loofbos/ bosplantsoen /naaldhoutbos

Basis

- gemeentegrens Tynaarlo
- grens extra studiegebied
- hoofdwegen
- bebouwing
- beekdalen met beken

0 0.5 1 2 3 Kilometers

Groenstructuur

De groene uitstraling en zorgvuldige toepassing van beplanting is een belangrijke kwaliteit van de gemeente Tynaarlo.

In de ruilverkavelingen (jaren 50 en 60 van de vorige eeuw) is beplanting ingezet als middel om het landschap herkenbaar en aantrekkelijk te houden, ondanks de grote transformatie van het landgebruik. Een bijzonder geslaagd voorbeeld is de beplanting van de dorpsrand aan de westzijde van Vries.

Op de kaart is de opgaande beplanting aangegeven. Het gaat daarbij niet alleen om bos(stroken), maar ook om lanen en singels. De Hondsrug springt als meest beboste rug het meest in het oog. Ander kenmerkende beplantingspatronen zijn de houtsingels, die haaks op de beekdalen gericht zijn. Oorspronkelijk dienden zij als veekering en werd hakhoutbeheer toegepast. Nu staan er vaak volwassen eiken en is de structuur minder dicht. De kleinschalige landschapselementen hebben ook cultuurhistorische waarde.

De (laan)beplantingen van de wegen houden rekening met de positie van de weg in het landschap: ligt de weg op een rug, aan de rand van een es of doorsnijdt deze een beekdal? Ook de wegen, die vanuit de dorpen richting het landschap voeren, zijn vaak op een bijzondere wijze beplant.

De beplantingselementen hebben naast hun landschappelijke waarde, ook grote betekenis voor de natuur.

Bouwsteen voor het LOP

- Behoud en versterking van de groene uitstraling van de gemeente Tynaarlo
- Zet de beplantingstraditie voort

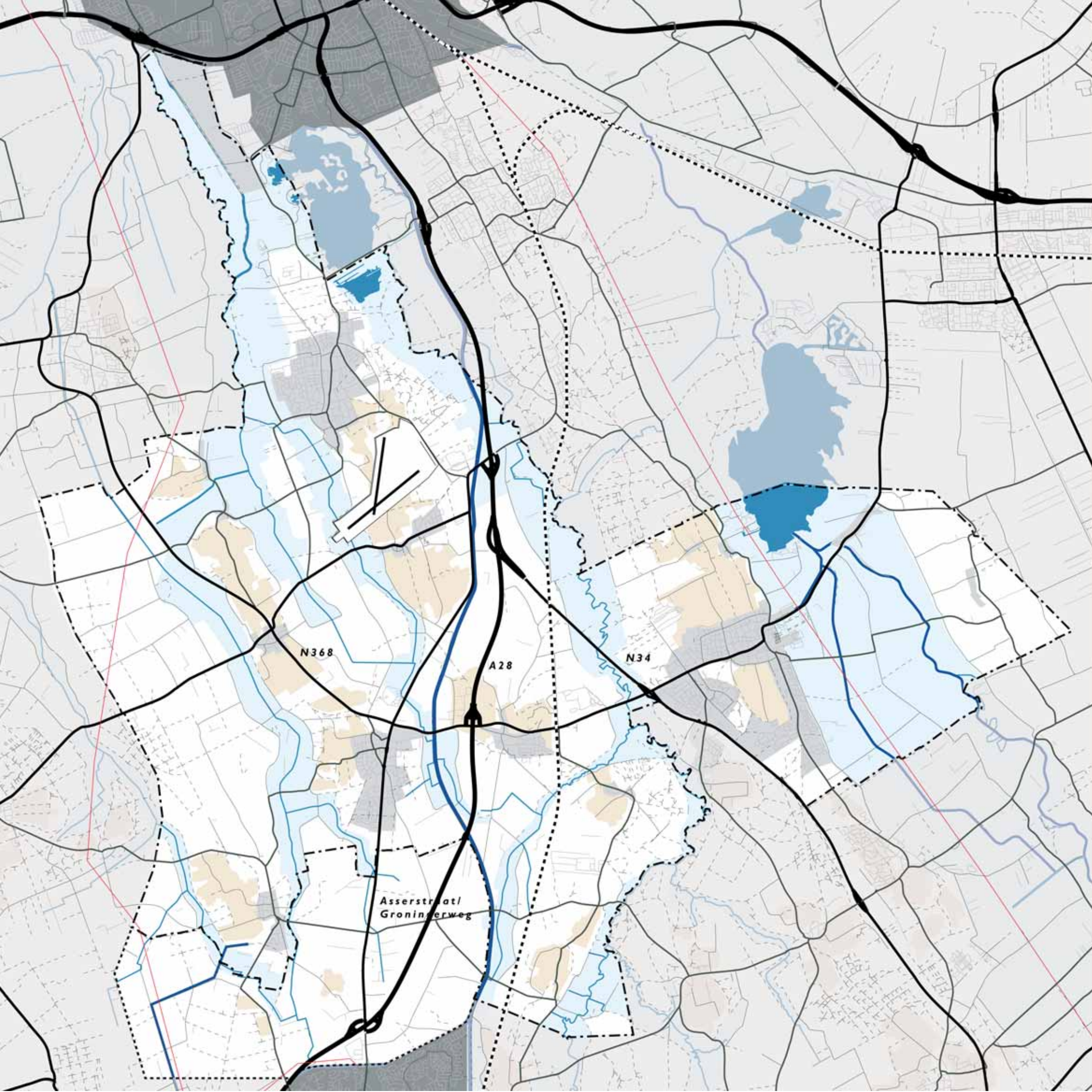
Oude beukenlaan bij de landgoederen

Brink van Tynaarlo

Houtwallen en singels bij de beken

N368

A28

N34

Asserstraat/
Groningerweg

Netwerk

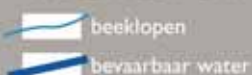
Wegen

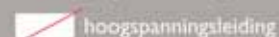
Spoorwegen

Waternetwerk

Hoogspanningsleiding

Zandweg

Asserstraat in het dorp Vries

Basis

Netwerk infrastructuur

De doorgaande infrastructuurlijnen zoals die vanaf de 19e eeuw zijn aangelegd hebben een belangrijke structurerende bijdrage geleverd aan het landschap. Vanaf de (spoor-) wegen vindt voor veel mensen de dagelijkse beleving van het landschap plaats. Bovendien stuurt de infrastructuur in sterke mate de ruimtelijke ontwikkeling.

De 19e eeuwse infrastructuurlijnen zijn overwegend noord-zuid georiënteerd. Het Noord-Willemskanaal en de Groningerstraat tussen Vries en De Punt vormen een sterke ruimtelijke structuur in het gebied, zeker waar zij parallel aan elkaar lopen. De beplanting en de bebouwing dragen daaraan bij, net als de sluisen en ophaalbruggen. In de 19e eeuw kwam geleidelijk een trek op gang van stedelijke bewoners naar het buitengebied, met de landgoederen en buitenplaatsen ten zuiden van de stad Groningen als hoog gewaardeerd erfgoed.

De A28 en de N34 vormen op dit moment de belangrijkste wegverbindingen in het gebied, met nationale betekenis. Deze wegen zijn 'vrij in het landschap' aangelegd. Zij bieden een telkens afwisselend zicht op het landschap. Een aantal aansluitingen en afritten is beplant.

De 'dorpenweg' (N386) is grotendeels als laan beplant en doet vele landschappen aan. Karakteristiek is het gedeelte over essen op de Rug van Rolde. Ook de randen van de Hondsrug (rond Zuidlaren) vormen markante punten. De dorpenweg legt de verbinding tussen de dorpen en zorgt voor samenhang binnen de gemeente als geheel. Rond de dorpen zelf wordt de weg vaak als scheiding/barrière ervaren, bijvoorbeeld in Donderen. Naast de doorgaande wegverbindingen is er een uitgebreid stelsel van lokale wegen aanwezig. Deze hebben vaak een oude oorsprong en een sterke relatie met de landschappelijke ondergrond. Er liggen bijvoorbeeld veel lokale wegen op de flank van de beekdalen, of op de rand van een

es. In het gebied is nog een aantal oude zandwegen aanwezig. Deze herinneren aan het historische Drentse landschap en hebben grote landschappelijke waarde. Door de aanleg van de grote doorgaande infrastructuur is het onderliggende netwerk van lokale wegen hier en daar in de verdrukking gekomen. Vooral ten noorden van Vries en Tynaarlo is dat het geval. De spoorlijn loopt als een smalle autonome lijn door het gebied. Ze zijn niet nadrukkelijk landschappelijk vormgegeven.

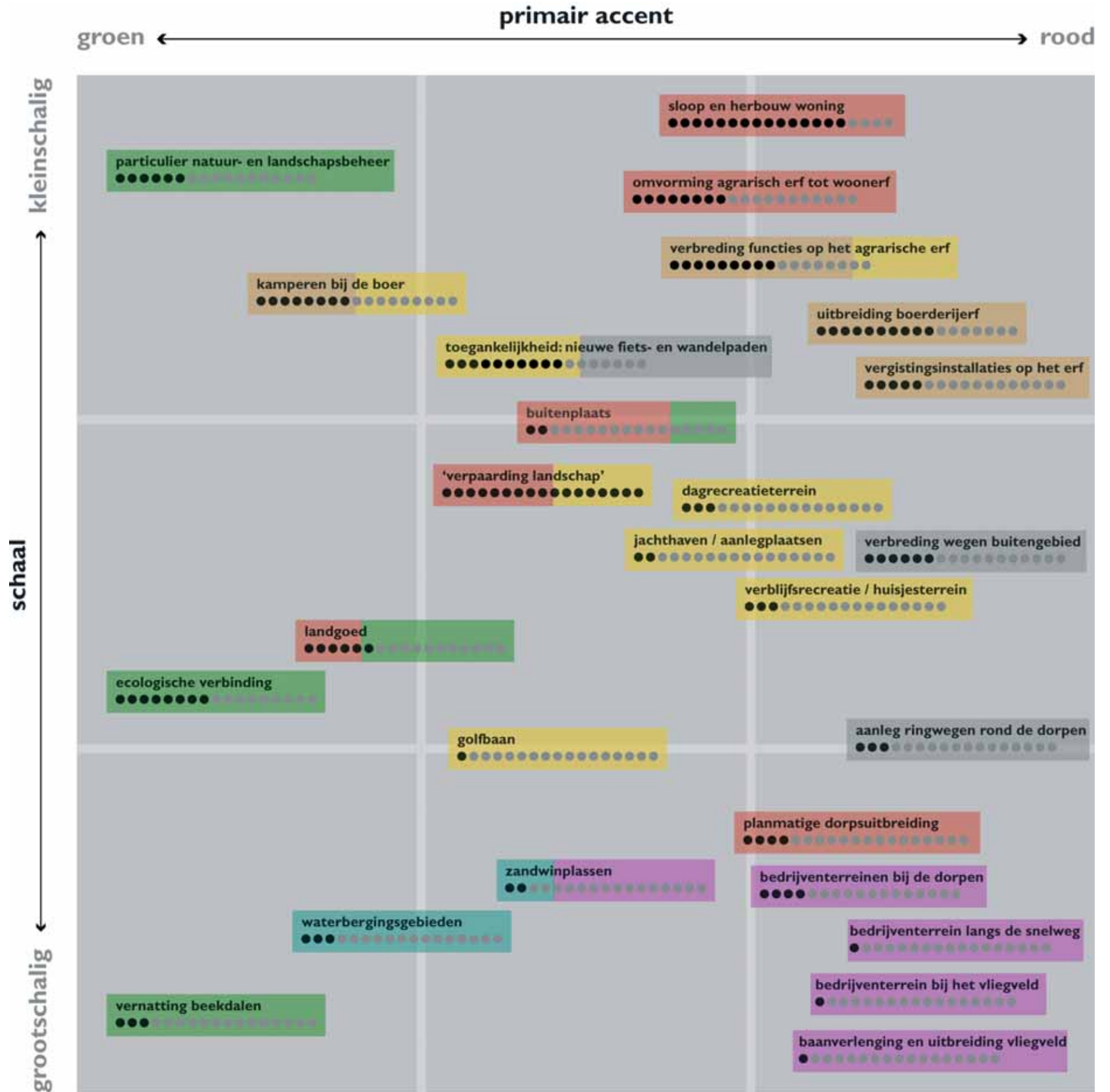
Binnen het grondgebied van de gemeente bevinden zich twee bovengrondse hoogspanningsleidingen. Aan de westzijde van het gebied ligt een hoogspanningsleiding op de rug van Zeijen die via de oostkant van Peize richting de flank van de Eelder- en Peizermeden voert. Aan de oostkant is er de hoogspanningsleiding die in de flank van het Hunzedal, parallel aan de Hondsrug vanuit het zuiden naar Groningen voert. De hoogspanningsleidingen zijn goed zichtbaar in het landschap, maar zij hebben weinig betekenis als structurerend element voor de landschapsontwikkeling. Dit geldt ook voor de niet zichtbare ondergrondse leidingen zoals gasleidingen. Bij de aanleg van nieuwe leidingen, zowel bovengronds als ondergronds, dient een goede landschappelijke inpassing uitgangspunt te zijn.

Bouwsteen voor het LOP

- Extra aandacht voor confrontatie netwerk lokale en regionale/nationale wegen
- Extra aandacht voor beleving van het landschap vanaf de weg
- Behoud kwaliteit zandwegen

Kruising A28 - Noord Willemskanaal

4 ANALYSE ONTWIKKELINGEN

Over landschap en ontwikkeling

Het huidige landschap van de gemeente Tynaarlo is het resultaat van de samenhang tussen de natuurlijke ondergrond en het menselijk gebruik. Deze gebruikers hebben door de eeuwen telkens andere eisen gesteld aan hun omgeving. Landbouwmethodes zijn veranderd en er kwamen steeds meer mogelijkheden om de natuurlijke ondergrond te manipuleren. In het recente verleden kwamen daar de aanleg van grootschalige infrastructuur en planmatige stads- en dorpsuitbreiding bij, en in de tegenwoordige tijd bijvoorbeeld natuurontwikkeling en waterberging.

thematisch accent

	natuur
	water
	landbouw
	wonen
	werken / bedrijven
	infrastructuur
	recreatie
	gemengd

mate van voorkomen

Ontwikkeling zit ingebakken in het begrip landschap. Het huidige landschap is slechts een momentopname, een tussenstap tussen verleden en toekomst. Het landschap op een bepaald moment vormt telkens weer de basis voor alle veranderingen, die daarin plaatsvinden.

Er is dus op voorhand geen reden om de verandering van het landschap tegen te willen gaan. Wel is het zo, dat veranderingen zich in deze tijd vaak sneller dan in het verleden voltrekken en dat de natuurlijke ondergrond door de stand van de techniek steeds minder beperkingen oplegt. Het gevaar bestaat, dat de natuurlijke ondergrond en het verleden steeds minder doorklinken in het landschap, waarmee dit landschap aan betekenis verliest. Ook is het mogelijk, dat de nieuwe ontwikkelingen weinig onderlinge samenhang hebben. Dergelijke processen komen onder andere de ecologische waarde, aantrekkelijkheid, leesbaarheid en bruikbaarheid, kortom de kwaliteit van het landschap niet ten goede.

Sturen op kwaliteit

De gemeente wil graag sturen op de toekomstige kwaliteit van het landschap door deze kwaliteit voor de toekomst veilig te stellen en te verbeteren én tegelijk ruimte te scheppen voor de ontwikkeling, die onlosmakelijk met het landschap verbonden is. De ambitie is, dat deze ontwikkelingen zich in onderlinge samenhang en met respect voor de (potentiële) kwaliteiten van het landschap voltrekken.

De gemeente is echter niet de enige speler in de ontwikkeling van het landschap. Zo zijn er ook de Land- en Tuinbouw, natuurbeherende instanties, de waterschappen, projectontwikkelaars en vele particulieren, die het landschap allemaal gebruiken en invloed hebben op de toekomstige landschapskwaliteit. De gemeente kan en wil niet op alle ontwikkelingen op dezelfde wijze sturen.

Aard, schaal en mate van voorkomen

Dit hoofdstuk geeft inzicht in typen ontwikkelingen, die zich in het landschap voltrekken (of in het recente verleden voltrokken hebben), en vormt samen met de huidige kwaliteiten een opmaat voor de visie van het LOP, waarin de ontwikkelingen en huidige kwaliteiten op elkaar betrokken worden. De typen ontwikkelingen zijn geïnventariseerd aan de hand van waarnemingen in het veld en gesprekken met de gemeente en de klankbordgroep.

Het schema hiernaast maakt duidelijk hoe de ontwikkelingen in het landschap van elkaar verschillen. Ten eerste verschillen de ontwikkelingen qua aard (weergegeven op de horizontale as). Links in het schema staan ontwikkelingen met een primair groene aard, rechts die met een primair rode aard. Het valt op, dat veel ontwikkelingen een gemengde aard hebben. Ten tweede verschillen de ontwikkelingen qua schaal (weergegeven op de verticale as). Bovenaan in het schema staan ontwikkelingen, die klein van schaal zijn, onderaan die, welke groter van schaal zijn. Een derde dimensie is de mate van voorkomen van een bepaald type ontwikkeling. Deze is gevisualiseerd

door het aantal zwarte stippen onder de tekstbalkjes. Initiatieven, die op zich kleinschalig zijn kunnen, wanneer zij vaak voorkomen, toch een grote invloed hebben op de kwaliteit van het landschap. De aard, schaal en mate van voorkomen zijn dus samen bepalend voor de impact van een bepaalde ontwikkeling op het landschap, en voor de wijze van sturing die de gemeente kan inzetten. Er is een aantal samenhangende clusters te onderscheiden, waarbij telkens een andere vorm van sturen aan de orde is.

Clusters

Rechtsonder in het schema staan vooral rode ontwikkelingen van een (redelijk) grote schaal. Het gaat om de planmatige uitbreiding van woongebied en bedrijventerreinen. De gemeente is hier zelf initiatiefnemer. Of en waar deze ontwikkelingen mogelijk zijn, is bepaald in het structuurplan. Het LOP geeft houvast bij de vraag, hoe de ontwikkeling vorm moet krijgen met respect voor de (potentiële) landschapskwaliteit. De gemeente heeft de kwaliteit in eigen hand, waarbij het LOP als kader dient.

Linksonder in het schema staan de grootschalige ontwikkelingen met een primair groen accent. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om natuurontwikkeling in de beekdalen, zoals de ontwikkeling van de Eelder- en Peizermeden door een natuurbeherende instantie. De gemeente kan hierbij als partner optrekken, ideeën aandragen en de plannen toetsen aan de ambities van het LOP.

Midden in het schema staan zeer uiteenlopende ontwikkelingen op de middenschaal, met meestal een gemengd rood en groen karakter. Voorbeelden zijn een landgoed of buitenplaats, een verblijfsrecreatieterrein of een golfbaan. Het initiatief wordt meestal genomen door 'ontwikkelaars in het buitengebied'. De gemeente kan deze initiatiefnemers met behulp van het LOP inspireren. Het

structuurplan en het LOP geven houvast bij de locatiekeuze en het ontwerp en de gemeente kan de ontwikkelingen hieraan toetsen.

Bovenaan het schema staan ontwikkelingen, die zich voltrekken op en rond de agrarische bedrijfserven. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om kamperen bij de boer, maar ook om de aanleg van vergistingsinstallaties of grote silo's. De gemeente kan met het LOP in de hand de ontwikkelingen toetsen en aanwijzingen geven over de landschappelijke inpassing.

Een aparte categorie vormen de ontwikkelingen, die te maken hebben met de omvorming van het agrarische landschap tot woon- en recreatielandschap, die zich voltrekt en voor een groot deel al voltrokken heeft. Het LOP kan inspiratie bieden voor verschillende initiatieven. De gemeente kan initiatieven toetsen aan het LOP, maar het LOP doet geen uitspraken op niveau van de individuele architectuur van bebouwing in het buitengebied. Daarvoor dienen onder andere het bestemmingsplan en het gemeentelijke welstandsbeleid.

Opgave voor het LOP

De ontwikkeling van het landschap krijgt dus gestalte door initiatieven, die verschillen qua aard, schaal en mate van voorkomen. De gemeente moet en kan verschillende rollen aannemen, wanneer zij op deze ontwikkelingen wil sturen. De opgave voor het LOP is om hiervoor houvast te bieden. In deel C (realisatiestrategie) van het LOP wordt hierop nader ingegaan.

De volgende pagina's geven een overzicht in beelden van verschillende ontwikkelingen in het landschap van de gemeente Tynaarlo. In de uitwerkingen van de deelgebieden (hoofdstuk 5) zijn de ontwikkelingen per deelgebied nader toegelicht.

Aanlegplaatsen

Baanverlenging en uitbreiding

Bedrijventerrein bij vliegveld

Bedrijventerrein langs snelweg

Bedrijventerreinen bij de dorpen

Buitenplaats

Ecologische verbinding

Kamperen bij de boer

Landgoed

Planmatige dorpsuitbreiding

Toegankelijkheid nieuwe paden

Uitbreiding boerenerf

Verblijfsrecreatie

Verbreding functies agrarisch erf / kamperen bij de boer

Vergistingsinstallaties

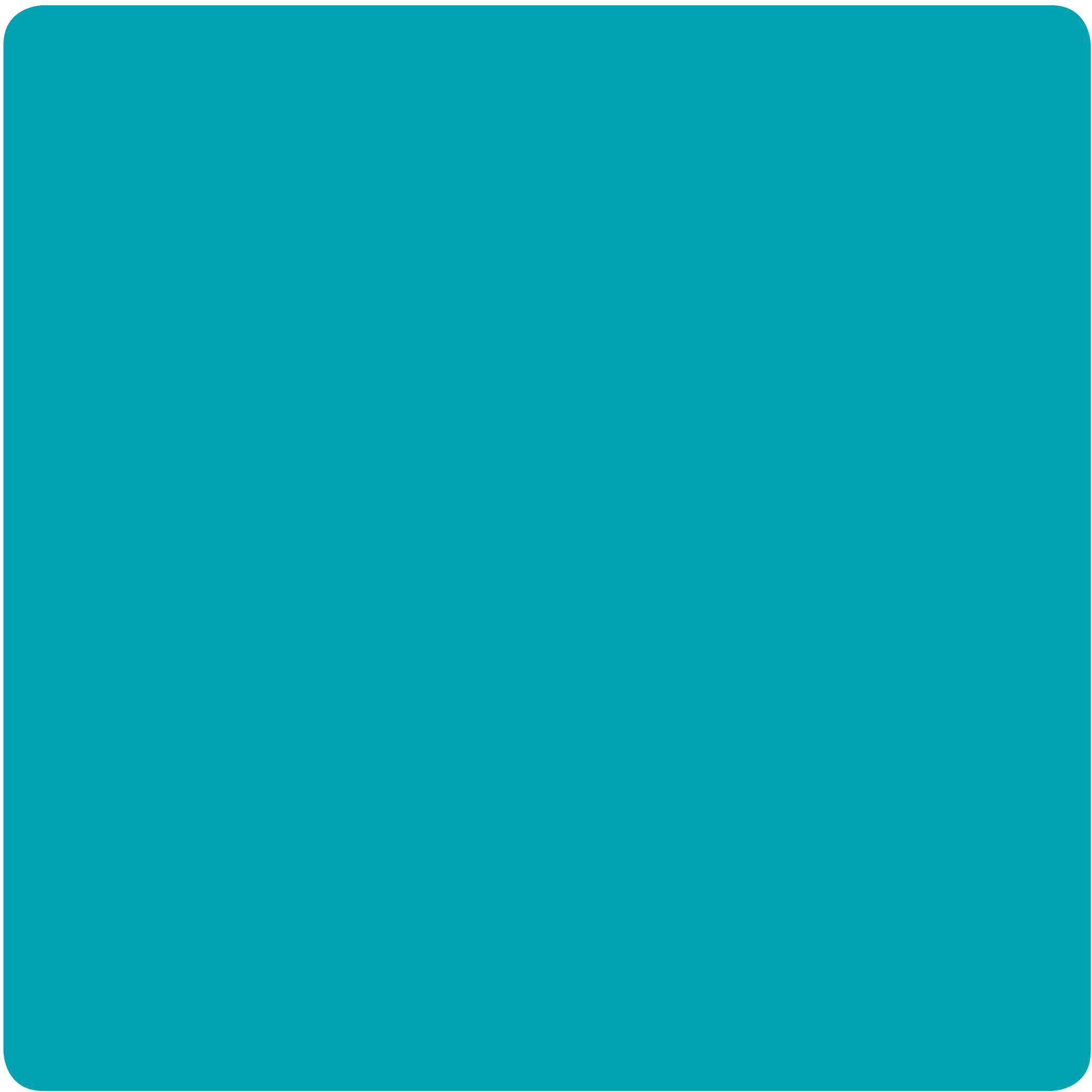
Vernatting beekdalen

Verpaarding landschap

Zandwinplassen

Deel B geeft invulling aan de confrontatie tussen de kwaliteiten van het landschap en de ontwikkelingen in het landschap. Allereerst door middel van een visie op de hoofdstructuur van het landschap (hoofdstuk 5). In dit hoofdstuk is een aantal samenhangende deelgebieden en structuren benoemd, die uitgewerkt worden in hoofdstuk 6. Hierbij is telkens aangegeven wat de belangrijkste kwaliteiten van het deelgebied zijn en wat de ambitie ten aanzien van deze kwaliteiten is. Het laatste hoofdstuk van deel B (hoofdstuk 7) beschrijft een aantal inrichtingsprincipes per landschapstype waarmee de uitwerking van ontwikkelingen nader ingevuld kan worden. Met deze indeling wordt steeds verder ingezoomd: van de gemeente als geheel, via deelgebieden tot uitwerkingen van onderdelen.

DEEL B

visie

5 VISIE OP HET GEWENSTE LANDSCHAP VOOR DE GEMEENTE ALS GEHEEL

Uit de analyse van het landschap in lagen (hoofdstuk 3) blijkt, dat het verschil tussen de beekdalen en de ruggen een hoofdthema is in de gemeente Tynaarlo.

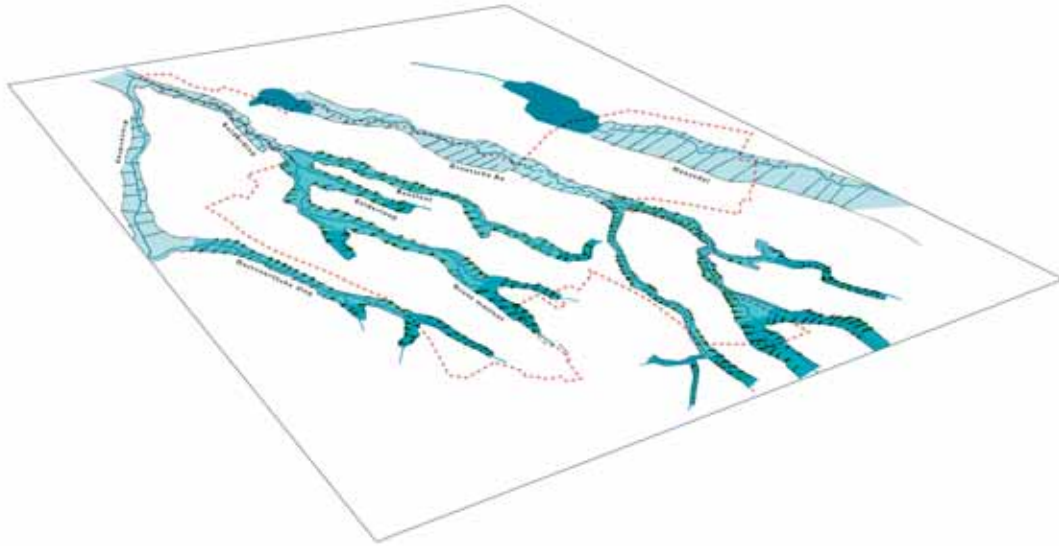
Hoofdstuk 4 (analyse ontwikkelingen) laat zien, dat de ontwikkeling van het landschap gestalte krijgt door initiatieven, die verschillen qua aard, schaal en mate van voorkomen. De gemeente moet en kan verschillende rollen aannemen, wanneer zij deze ontwikkelingen wil sturen.

De opgave voor het LOP is de ambitie ten aanzien van de huidige en potentiële kwaliteiten te benoemen en aan te geven, hoe ontwikkelingen zich kunnen voltrekken met respect voor deze kwaliteiten.

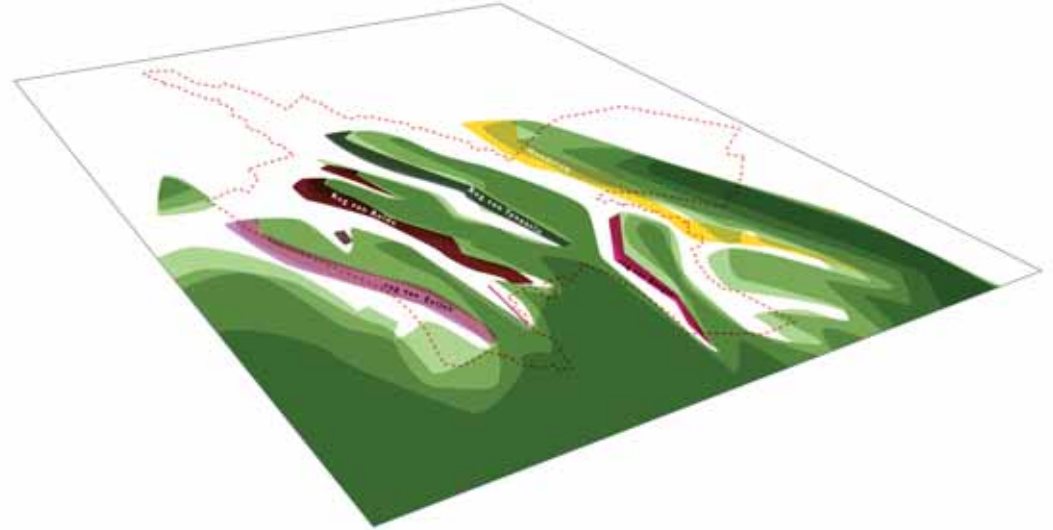
De ontdekkingen uit de analyse in lagen zijn daartoe in de visie op elkaar betrokken. Het streefbeeld is een aantrekkelijk, herkenbaar en bruikbaar landschap, waarin bestaande en nieuwe kwaliteiten zich op een vanzelfsprekende wijze tot elkaar verhouden.

Hoofdpijnen van de visie

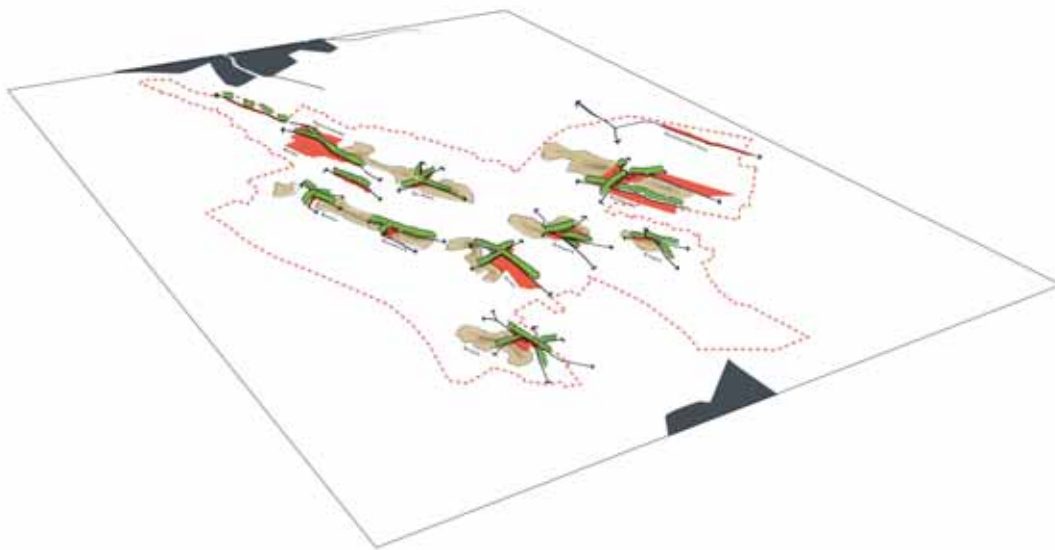
- De gemeente Tynaarlo is een Groene Long in de stedelijke regio Groningen-Assen. Het prachtige landschap in de gemeente Tynaarlo vormt het basiskapitaal om deze bijzondere rol blijvend te kunnen vervullen. Behoud en versterking van de groene uitstraling van de gemeente Tynaarlo staat daarom voorop. Bij de ontwikkeling van stedelijke functies is een zorgvuldige inpassing in het landschap een belangrijk uitgangspunt. Daarbij wordt de rijke traditie van beplanting in het landschap (bossen, lanen, houtwallen en singels) benut en voortgezet.
- Er is sprake van een sterke samenhang tussen de verschillende lagen van het landschap. Het patroon van ruggen en laagtes ligt hieraan ten grondslag. De verwachting is, dat dit patroon, mits bewust ingezet, ook een belangrijke drager kan zijn voor de toekomstige kwaliteit van het landschap en bijdraagt aan de herkenbaarheid en diversiteit.
- Het landschap is een dynamisch geheel. De hedendaagse gebruiksmogelijkheden zijn integraal onderdeel van het landschap. Het LOP schept hiervoor ruimte. De samenhang tussen het (hedendaagse) gebruik en de ruimtelijke expressie van het landschap draagt bij aan de herkenbaarheid en daarmee de ruimtelijke kwaliteit.
- Er is extra aandacht voor de minder dynamische lagen, die een duurzame drager zijn van de kwaliteiten van het landschap, maar zich over het algemeen langzaam ontwikkelen. Het gaat daarbij in het bijzonder om:
  - Behoud en versterking van de cultuurhistorische waarden. Bouw voort op en vernieuw de historische relatie tussen dorp en omgeving.
  - Behoud en doorontwikkeling van natuurwaarden, vergroting van de natuurlijke diversiteit (onder andere door het versterken van overgangen) en extra aandacht voor realisatie van een natuurlijker en robuuster watersysteem.

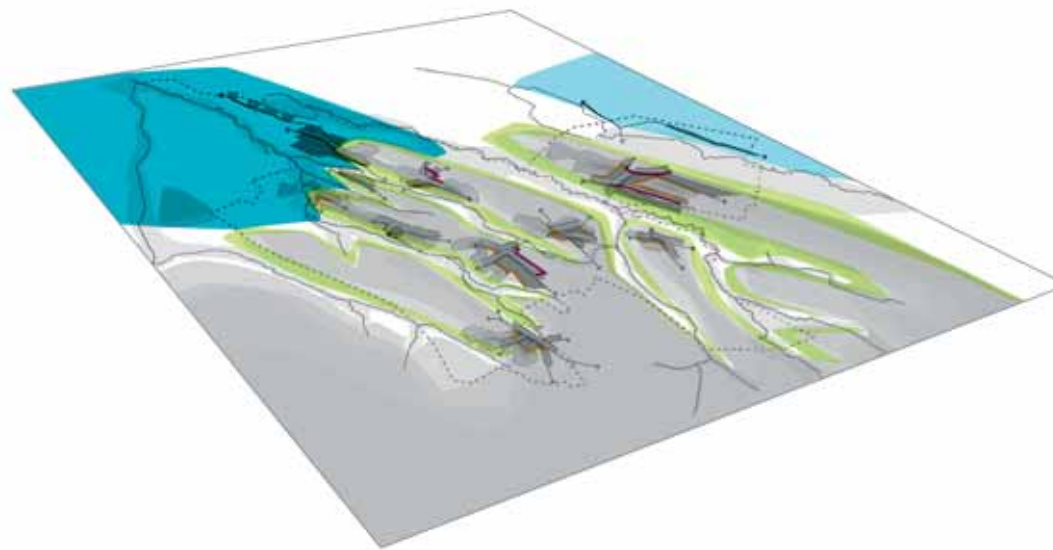
Continuïteit van de beekdalen

Eigen kleur van de ruggen

Accent op de dorpsomgeving

Aandacht voor overgangen

De gewenste kwaliteiten concreet gemaakt op gebiedsniveau

Op basis van de hierboven beschreven hoofdlijnen is een hoofdstructuur benoemd, waarbinnen de duurzame samenhang en diversiteit van het toekomstige landschap van gemeente Tynaarlo gestalte zal krijgen. Deze hoofdstructuur bestaat uit:

- het stelsel van beekdalen
- verschillende ruggen met een eigen kleur
- dorpsomgevingen
- landschappelijke overgangen

Behoud en versterk de continuïteit van de beekdalen

De beekdalen zijn de grootste continue factor in de ontwikkeling van het Drentse landschap door de eeuwen heen. De beekdalen staan daarom voorop in de ontwikkeling van het landschap.

Motto:

- Behoud en versterking van de beekdalen als herkenbare landschappelijke eenheid en onderdeel van een samenhangend stelsel.
- Versterking van de ecologische betekenis van de beekdalen. Benut de potenties die het watersysteem (kwel en stroming) biedt. Benut het bekenstelsel als ecologische verbinding en versterk de samenhang. Bevorder de diversiteit van soorten (zowel flora als fauna).

Versterk en benut de eigen 'kleur' van de ruggen

De contramal van het bekenstelsel zijn de ruggen. Hierop hebben zich tijdens de ontwikkeling van het Drentse landschap door de eeuwen heen de grootste transformaties voltrokken. Hierbij hebben de ruggen zich echter niet altijd hetzelfde ontwikkeld. Er zijn verschillen ontstaan, die doorklinken in de huidige expres-

sie en het gebruik. De verschillen tussen Ruggen van de gemeente Tynaarlo dragen bij aan de diversiteit en aantrekkelijkheid van het landschap. Bovendien bieden zij hierdoor ruimte aan diverse typen ontwikkelingen.

Motto:

- Versterk en benut de eigen kleur van de ruggen bij ruimtelijke ontwikkelingen

Behoud en ontwikkel de kwaliteit van de dorpsomgevingen

De dorpsomgevingen vormen een grote kwaliteit van het landschap. De dorpen zijn overzichtelijk en grenzen over het algemeen op een prettige manier aan het landschap, dat vanuit het dorp nooit 'ver weg' is. Vanuit de dorpen voeren aantrekkelijke routes naar buiten, waar een ommetje gemaakt kan worden. De relatie tussen dorp en omgeving is historisch gegroeid. Het landbouwkundige gebruik van het landschap vanuit de dorpen heeft bijgedragen aan de vorming van het landschap in de dorpsomgeving. Het meest sprekende voorbeeld hiervan zijn natuurlijk de essen.

Motto:

- Streef naar een meervoudig gebruik van het landschap in de dorpsomgeving.
- Versterk de toegankelijkheid van de dorpsomgeving voor wandelaars en fietsers en zorg voor goede routes, die aansluiten op de dorpskern.
- Versterk de landschappelijke kwaliteit van de dorpsomgeving, bijvoorbeeld door esranden opnieuw te beplanten.
- Versterk de landschappelijke kwaliteit van de dorpsranden, waar dit nodig is.

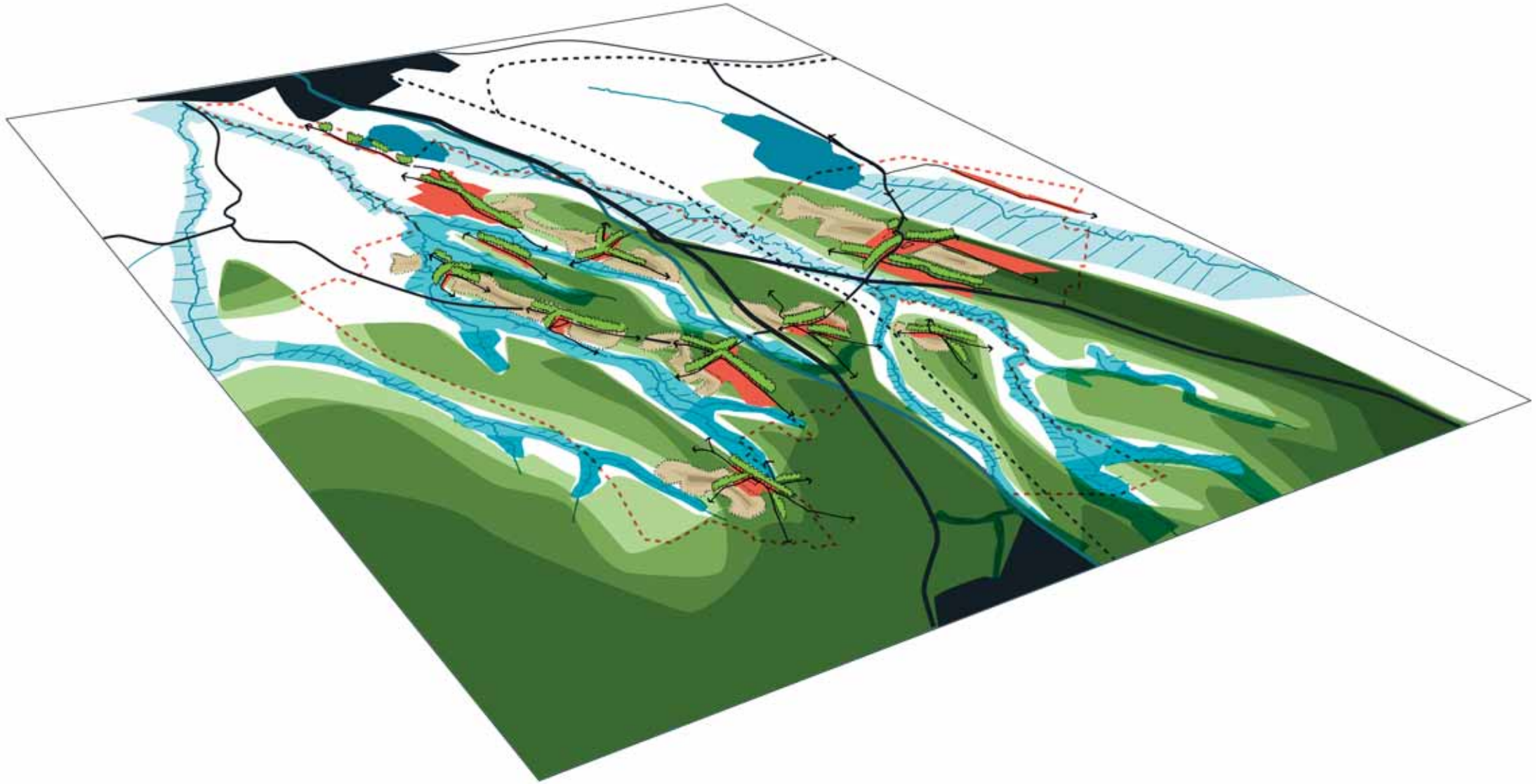
Versterk de kwaliteit van de landschappelijke overgangen

Het grondgebied van de gemeente Tynaarlo kent tal van landschappelijke overgangen. Vaak zijn deze gebaseerd op natuurlijke abiotische gradiënten, zoals de overgangen tussen de beekdalen en de

ruggen. Maar er zijn bijvoorbeeld ook de randen van de essen en de dorpsranden. De overgang tussen het Hunzedal en de Hondsrug bij Zuidlaren is markant. De overgangen vormen aantrekkelijke locaties om het landschap te beleven. Ze maken het landschap inzichtelijk en dragen bij aan de beleving van contrasten. Vrijwel overal zijn de landschappelijke overgangen behouden en zo nodig zorgvuldig (opnieuw) vormgegeven, waarbij beplanting een grote rol speelt. Er zijn echter ook enkele uitzonderingen en bovendien blijven er kansen onbenut.

Motto:

- Behoud en ontwikkel de kwaliteit van landschappelijke overgangen en versterk de natuurlijke gradiënten, onder andere met het oog op vergroting van de diversiteit aan planten en dieren.
- Geef ruimte aan de mogelijkheid het landschap vanaf de overgang te beleven.
- Benut daarbij landschappelijke middelen.

Visie totaalkaart

Deelgebieden en structuren

Nu de gewenste kwaliteiten op gebiedsniveau concreet gemaakt zijn, dient zich een aantal deelgebieden en structuren aan, die verschillen op basis van karakteristieken van het landschap en (huidige en toekomstige) dynamiek. De indeling in deelgebieden en structuren vormt de basis voor de verdere uitwerking van het LOP. De onderscheidende karakteristieken van de deelgebieden zijn daartoe in de volgende hoofdstukken concreet gemaakt.

Ten eerste is er het stelsel van beekdalen dat te beschouwen is als één samenhangend deelgebied en dat de verbinding legt tussen de andere deelgebieden. Deze andere deelgebieden zijn (van west naar oost):

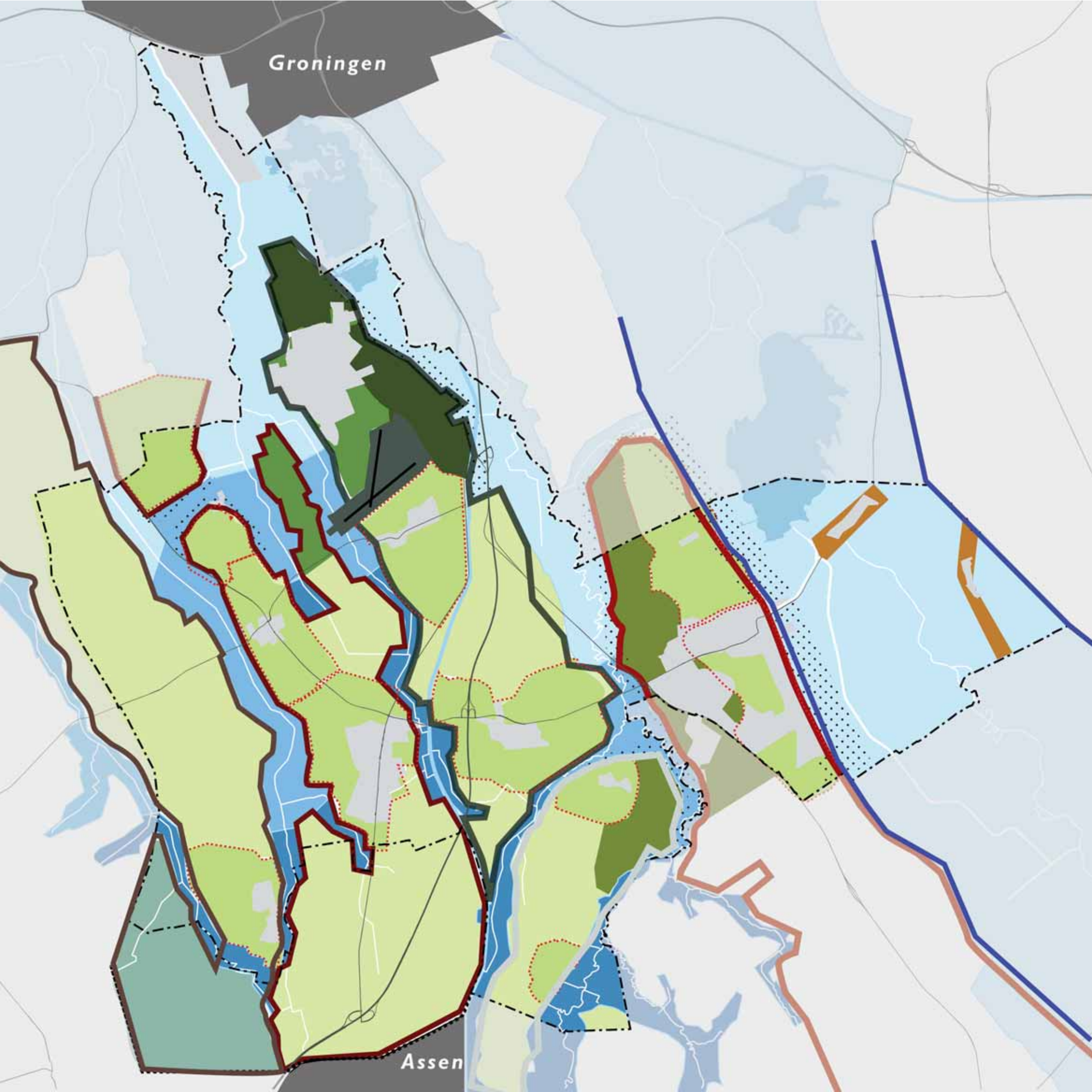
- Rug van Zeijen
- Rug van Rolde
- Rug van Tynaarlo
- Rug van Zeegse
- Hondsrug
- Hunzedal

De Rug van Zeijen is grotendeels een jong heideontginningslandschap met een modern landbouwkundig gebruik. Op de Rug van Rolde ligt de hoofdkern Vries. Ook bevinden zich hier de grootste aaneengesloten esgordels binnen het grondgebied van de gemeente. De Rug van Tynaarlo is sterk gekleurd door een aantal hoofdtransportlijnen en de stedelijke druk vanuit de stad Groningen. Ook zijn er bijzondere kwaliteiten aanwezig, zoals de landgoederenzone van Eelde-Paterswolde. De Rug van Zeegse kent een gaaf cultuurlandschap en is midden in het Nationaal Park (Nationaal beek- en esdorenlandschap Drentsche Aa) gelegen. De Hondsrug wordt gekenmerkt door een bosrijk karakter en het dorp Zuidlaren met zijn markante overgang naar het Hunzedal. Het Hunzedal zelf onderscheidt zich sterk ten opzichte van de andere deelgebieden, onder andere door zijn grote openheid.

Over de hierboven gepresenteerde deelgebieden heen ligt een aantal structuren die zo belangrijk zijn voor de beleving en ontwikkeling van het landschap, dat zij naast de deelgebieden zelfstandig aandacht verdienen. De volgende structuren worden onderscheiden:

- Dorpenweg N386
- Koningsas, inclusief A28, Noord-Willemskanaal en omgeving vliegveld

Aan een aantal andere structuren, bijvoorbeeld de N34, de spoorlijn en de hoogspanningsleiding in het gebied, is geen bijzondere aandacht besteed, omdat hier geen nadrukkelijke landschappelijke opgave speelt.

Groningen

Assen

Deelgebieden

- Stelsel van beekdalen
- Rug van Zeijen
- Rug van Rolde
- Rug van Tynaarlo
- Rug van Zeegse
- Hondsrug
- Hunzedal

Landschapstypen

- beekdalen - bovenloop en brongebied
- beekdalen - middenloop
- beekdalen - benedenloop
- dorpsomgeving in het esdorpenlandschap
- lintdorp in de randveenontginning
- lage rug
- flank
- jonge ontginningslandschappen droog
- jonge ontginningslandschappen nat
- jonge ontginningen heidebossen
- landgoederen

0 0,5 1 2 3 Kilometers

Kaart deelgebieden en landschapstypen

Op de kaart hiernaast zijn de deelgebieden concreet ten opzichte van elkaar begrensd. Elk deelgebied is opgebouwd uit verschillende landschapstypen, die op de kaart en in het schema zijn weergegeven. Deze kaart vormt de basis voor zowel de uitwerking van de deelgebieden in hoofdstuk 6 als inrichtingsprincipes voor de verschillende landschapstypen in hoofdstuk 7.

6 DEELGEBIEDEN EN STRUCTUREN UITGEWERKT

Introductie

In de vorige hoofdstukken zijn deelgebieden en structuren benoemd, die zich onderscheiden door hun eigen karakteristieken van het landschap en een eigen dynamiek van het grondgebruik ofwel een eigen 'kleur'. De diversiteit tussen én de samenhang binnen de deelgebieden vormen samen een belangrijke basis voor een duurzaam, afwisselend en leesbaar Tynaarloos landschap, waarin verschillende vormen van landgebruik nu en in de toekomst tot hun recht kunnen komen.

De eigen 'kleur van de deelgebieden' wordt bepaald door de deelgebiedspecifieke kwaliteiten. De gemeente wil daarom gericht sturen op de kwaliteiten van het landschap van de verschillende deelgebieden. Deze kwaliteiten zijn soms sterk, maar soms ook minder sterk ontwikkeld. De ambitie is er daarom niet alleen op gericht bestaande kwaliteiten te behouden, maar ook deze te versterken en mogelijk te vernieuwen.

Het deelgebied (of de structuur) vormt de meest logische eenheid, waarbinnen ontwikkelingen afgewogen en vormgegeven dienen te worden. De bestaande kwaliteiten worden hierbij gebruikt als toetsingskader, onderlegger en inspiratiebron. De verwachting is, dat hierdoor gebiedsspecifieke plannen en ontwerpen ontstaan, waarmee de gemeente Tynaarlo als geheel en de verschillende deelgebieden een toekomst tegemoet gaan, die een logische vervolgstap ten opzichte van het verleden vormt en waarmee bovendien ook de regionale samenhang en diversiteit een impuls krijgen.

Leeswijzer bij de uitwerking

Om de specifieke (potentiële) kwaliteiten operationeel te maken voor het landschapsbeleid zijn deze in dit hoofdstuk per deelgebied uitgewerkt in kaartbeelden en tekst. Hierbij is voor elk deelgebied eenzelfde stramien gehanteerd. Na een algemene beschrijving van de karakteristiek van het landschap en (de dynamiek van) het landgebruik volgt een kaartbeeld, waarop de specifieke kwaliteiten en de knelpunten ten aanzien van deze kwaliteiten zijn weergegeven.

De tweede kaart en toelichting beschrijven de ambitie voor de ontwikkeling van de kwaliteit van (het landschap van) het betreffende deelgebied. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen drie categorieën:

Behoud kwaliteit:

Behoud van het karakter van het landschap en het huidige grondgebruik.

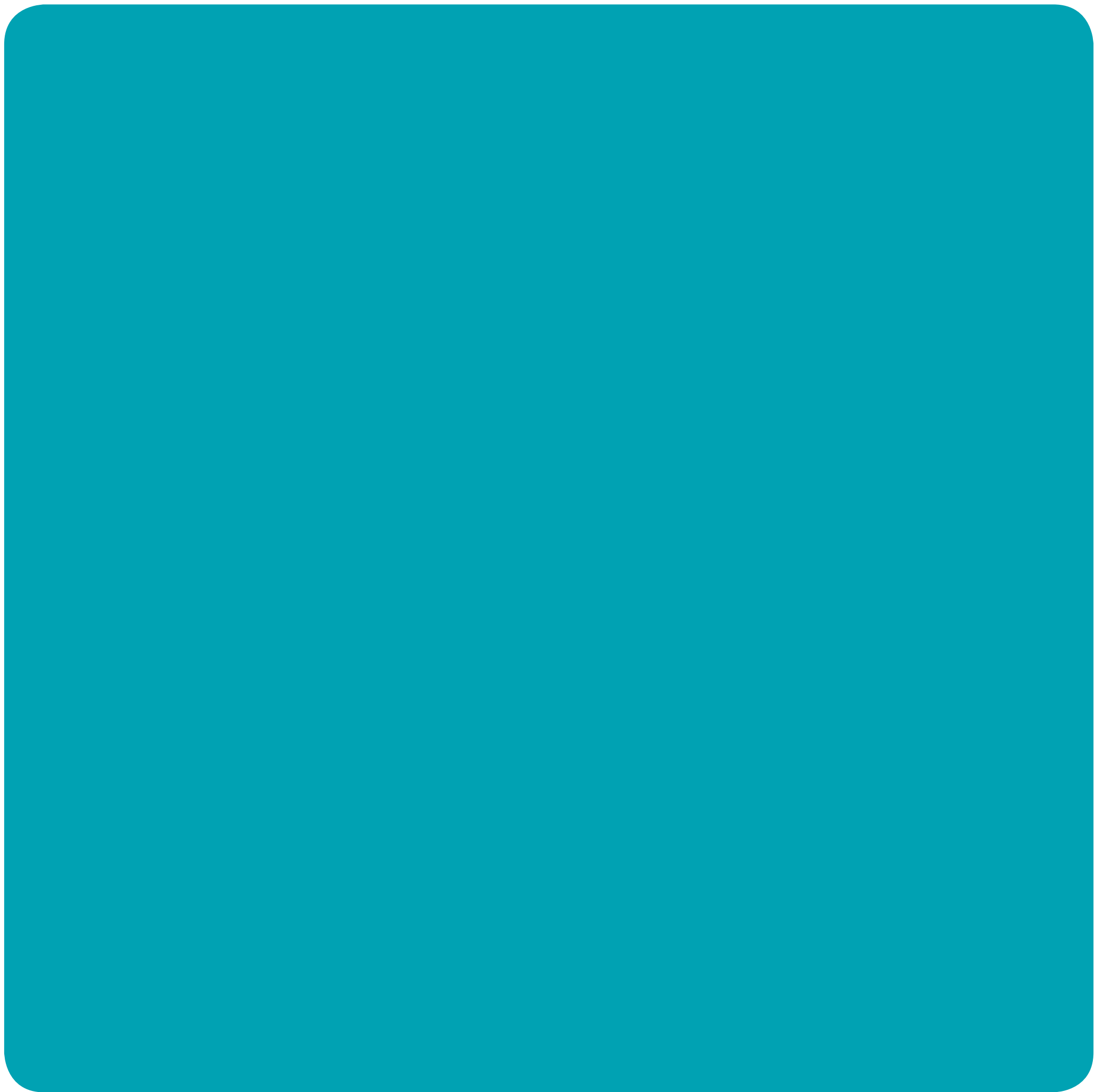
Versterken kwaliteit:

Uitbouwen van het karakter van het landschap met grotendeels behoud van het huidige grondgebruik. Zorgvuldig inpassen van ontwikkelingen in het grondgebruik binnen het bestaande (of versterkte) karakter.

Vernieuwen kwaliteit:

Transformeren van het karakter van het landschap door verandering van het landgebruik, waarbij de huidige kwaliteiten als onderlegger en inspiratiebron dienen.

Naast de deelgebieden (ruggen en stelsel van beekdalen) zijn ook twee gebieds overstijgende structuren in dit hoofdstuk uitgewerkt: de dorpenweg en de Koningsas. Deze uitwerkingen volgen een eigen stramien.

*het stelsel van
beekdalen*

Drentsche Aa

Runsloot in de Hondstongen

Grote Masloot

Het stelsel van beekdalen

Huidige situatie

Karakteristiek van het landschap

Het stelsel van beekdalen is de belangrijkste samenhangende structuur van het landschap van Tynaarlo, een echte drager van landschappelijke en ecologische kwaliteiten en van grote betekenis voor het functioneren van het (natuurlijke) watersysteem. Zij vormen de begrenzingen van en de 'voegen' tussen de verschillende ruggen, die later in dit hoofdstuk beschreven worden.

Het bekenstelsel binnen het grondgebied van de gemeente Tynaarlo bestaat uit een aantal samenhangende deelsystemen. Van west naar oost zijn dit:

- De Broekenloop (boven- en middenloop van het Peizerdiep)
- De Grote Masloot (met de Smeerveensche Loop en de Zeijerstroeten / Benkoelenloop als bovenlopen) komt ten noorden van Peize in het Peizerdiep)
- Het Eelderdiep (met de Eekhoornsche Loop en de Runsloot als boven- en middenlopen)
- De Drentsche Aa (bestaande uit verschillende 'loopjes en diepjes')
- De Hunze

Er zijn op dit moment grote verschillen in de kwaliteiten van de verschillende beekdalen. Het Hunzedal heeft een geheel eigen karakteristiek, die besproken wordt bij de uitwerking van het deelgebied Hunzedal. De lopen van de Drentsche Aa (aangewezen als Nationaal Landschap) kennen nog grotendeels hun oorspronkelijke meandering. Hun dalen zijn echt ingesneden in het landschap. Bij de beekdalstelsels in het westen van de gemeente is dat veel minder het geval. Bovendien zijn de beken hier grotendeels genormaliseerd. Plaatselijk is het landschap nog gaaf met kenmerkende beplantingsstructuren, oude bomen en singels en de beeklopen

op de oorspronkelijke plaats: bij de Fleders en de Zeijerstroeten, de Zuursche Landen, de Hullen en de Runsloot binnen natuurgebied de Hondstongen. Het Eelderdiep (gelegen op de gemeentegrens) kent ook nog zijn karakteristieke meanderende verloop. Opgemerkt wordt, dat de beeklopen aan de westzijde ook van oorsprong waarschijnlijk al een minder hevig meanderend patroon kenden (dan de Drentsche Aa).

De toekomst van het Hunzedal en de Drentsche Aa (plantrajecten Nationaal beek- en esdorpenlandschap en het Nationaal Landschap Drentsche Aa) heeft met hun eigen plantrajecten duidelijk richting gekregen. De Broekenloop stroomt slechts voor een klein gedeelte op het grondgebied van de gemeente Tynaarlo. Daarom ligt het accent van het LOP vooral op het stelsel van de boven- en middenlopen van het Eelderdiep, inclusief de Grote Masloot.

De beekdalen bestaan elk uit verschillende deeltrajecten met eigen (hydrologische, ecologische en landschappelijke) kwaliteiten en potenties. De volgende deeltrajecten zijn te onderscheiden:

- Bron en bovenloop
- Middenloop
- Benedenloop

Het stelsel van het Eelderdiep vormt een compleet systeem binnen het grondgebied van de gemeente Tynaarlo, van bronnen en bovenlopen via de middenlopen naar de benedenloop. Deze benedenloop ligt in een gebied, dat op dit moment ontwikkeld wordt tot groot natuurgebied: de Eelder- en Peizermaden. Het beekdal van de Grote Masloot behoorde oorspronkelijk ook tot dit stelsel. Tijdens de ruilverkavelingen is er echter voor gekozen om de Grote Masloot en het Eelderdiep te ontkoppelen en een nieuwe loop te graven richting het Peizerdiep. Waarschijnlijk werd de afwatering van de Eelder- en Peizermaden hiermee verbeterd ten gunste van de landbouw.

Het Eelderdiep raakte hierdoor één van zijn natuurlijke bovenlopen kwijt en het gebied tussen Bunne en Winde verloor zijn betekenis als natuurlijk beekdal. De brongebieden van de Grote Masloot liggen op en net buiten de gemeentegrens op het grondgebied van de gemeente Assen. Het gaat hier om de Smeerveensche Loop, de Benkoelenloop (met het Benkoelenventje) en de natuurgebieden 'Achterste Veen' en 'Boerveen' (zie ook beschrijving deelgebied de Rug van Rolde).

In de bovenlopen van de Eekhoornsche Loop en de Runsloot is ook het een en ander aangepast. De beek ten oosten van Vries, die in de natuurlijke situatie de bovenloop van de Runsloot vormde, is tegenwoordig gekoppeld aan de Eekhoornsche Loop. Het oorspronkelijke brongebied van de loop (Stijfveen) ligt nu als (ecologische en landschappelijk) geïsoleerd natuurgebied in de flank van de Rug van Rolde.

De verschillende aanpassingen in de ruilverkavelingen komen de landschappelijke en ecologische samenhang van het beekstelsel van het Eelderdiep niet ten goede. Daar komt nog bij dat de kop van de start- en landingsbaan van het vliegveld Eelde is aangelegd in het dal van de Runsloot, waardoor deze als het ware doodloopt tegen de hekken van het vliegveld.

De beekdalen zijn een (potentieel) kwelgebied. Het waterpeil in het grootste deel van de beken is echter op de landbouw ingesteld. Het lage peil draineert de beekdalen, waardoor de kwel niet aan het maaiveld komt (en dus niet ten goede komt aan de natuur). Plaatselijk in het gebied komen op slecht doorlatende bodems nog hoge grondwaterstanden voor. Hier liggen de veentjes als restanten van voormalig heide en hoogveen. Deze veentjes hebben te lijden van ontwatering in de omgeving.

Dynamiek van het grondgebruik

De toekomst van het Hunzedal en de Drentsche Aa heeft met hun eigen plantrajecten duidelijk richting gekregen. Het accent ligt bij de Drentsche Aa op het behouden en versterken van de landschappelijke en ecologische kwaliteiten in het Nationaal Landschap. Bij de Hunze is grootschaliger natuurontwikkeling, waterberging (en waterwinning) aan de orde. Datzelfde geldt voor de Eelder- en Peizermaden. De bovenlopen van het Eelderdiep vallen buiten een lopend landinrichtings- of natuurontwikkelingsproject. Wel maakt een deel ervan deel uit van het stelsel van ecologische verbindingzones, bijvoorbeeld de verbinding Zeijen-Zeegse-Eelde, waarin delen van de Grote Masloot en de Zeijerstroeten zijn opgenomen.

Het samenhangende stelsel van beekdalen wordt op verschillende plaatsen doorsneden door infrastructuur van verschillende zwaarte. De grootschalige infrastructuur (A28, N34 en de spoorlijn) doorsnijdt vooral het beekstelsel van de Drentsche Aa. Bij het Eelderdiep en zijn bovenlopen is er sprake van doorsnijding door minder zware wegen. Het gaat daarbij ten eerste om de dorpenweg N386, die bij Vries de bovenloop van de Runsloot oversteekt. Bij Bunne volgt de weg het nieuw gegraven deel van de Grote Masloot en steekt daarmee eigenlijk de nu verdwenen oorspronkelijke loop over. Verder is er de weg van Donderen naar Norg, die de Grote Masloot oversteekt. De Asserstraat voert ten zuiden van Vries tussen het Achterste Veen en Boerveen (brongebieden) en de Zeijerstroeten (bovenloop) door. De infrastructuur vormt vaak een ecologische barrière. Voor de leesbaarheid van het landschap zijn de kruisingen van de doorgaande wegen en de beekdalen van grote potentiële betekenis. In de praktijk echter zijn de beekdalen op deze plekken lang niet altijd als zodanig herkenbaar. In de flanken van de beekdalen hebben zich in de loop van de tijd verschillende

stedelijke ontwikkelingen voltrokken. Bij het Kazemeterrein in Zuidlaren (flank van het Hunzedal) en Ter Borch (flank van de Eelder- en Peizermaden) was de zorgvuldige inpassing van de rand integraal onderdeel van het ontwerp. De uitbreidingen aan de westzijde van Eelde liggen echter erg koud aan tegen het dal van de Oosterloop (tussen Runsloot en Eelderdiep). In de toekomst zal Vries met de geplande woonwijk Nieuwe Stukken ook in de richting van het beekdal uitbreiden.

Harry de Vroome had als landschapsarchitect bij de provincie Drenthe jarenlang grote invloed op het behoud en de ontwikkeling van het Drentse landschap. Hij hanteerde de oorspronkelijke beplantingsprincipes van de beekdalen bij de landschapsplannen, die hij ten tijde van de ruilverkavelingen maakte. Mede door de ingrepen van de Vroome zijn de beekdalen ook grotendeels als ruimtelijke eenheid gehandhaafd. Hier en daar bleven waardevolle landschappen gespaard. De beekdalen (en met name de bovenlopen van het Eelderdiep) zijn echter op dit moment door de ruilverkavelingen en andere ontwikkelingen in het verleden niet meer overal herkenbaar. Er is bovendien sprake van versnippering; de ecologische potenties van het natuurlijke watersysteem komen lang niet overal tot hun recht. Er is echter een omslag gaande. De kwaliteit van de beekdalen komt steeds meer in de belangstelling te staan.

Overzicht huidige kwaliteiten

- Beekdalen als structurerend element op de schaal van de gemeente als geheel
- Drentsche Aa als onderdeel van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa en Nationaal Landschap Drentsche Aa
- Hunzedal met een geheel eigen karakter als natuurontwikkelingsgebied
- Eelderdiep met een oorspronkelijk meanderend verloop in het natuurontwikkelingsgebied Eelder- en Peizermaden
- Stelsel van het Eelderdiep als nagenoeg

Stelsel van beken

Beeklopen

- oorspronkelijke meandering grotendeels intact
- oorspronkelijke loop genormaliseerd
- beekloop verdwenen (na ruilverkaveling)
- 'beekloop' nieuw (na ruilverkaveling)

Beekdalen

- bovenloop en bron
- middenloop
- benedenloop

Natuur in het beekdal

- nationaal landschap, natura2000 gebied, natuurontwikkelingsgebied, overig natuurgebied
- natuurgebieden in de beekdalen

Bijzondere flanken

- beekdal grenst direct aan es of esrandbeplanting
- beekdal grenst aan natuurgebied hoge gronden
- historische bebouwing als grens van het beekdal
- recente bebouwing grenst aan beekdal
- andere zeer markante rand

Knelpunten / aandachtspunten continuïteit

- doorgaande infrastructuur kruist beekdal
- 1 karakteristiek beekdal verdwenen
- 2 doorsnijding beekdal door startbaan vliegveld
- 3 beekdal van zijn natuurlijke bovenloop ontkoppeld
- 4 beekdal ontkoppeld van zijn bron
- 5 beekdal moeilijk herkenbaar in de dorpsrand
- 6 beekdal ontkoppeld van zijn bron

pagina hiernaast: kaartbeeld van huidige karakteristiek van het landschap met kwaliteiten en knelpunten

compleet systeem van bron tot benedenloop binnen het grondgebied van de gemeente Tynaarlo (aantal veentjes en bovenloopjes op grondgebied Assen)

- Landschappelijk gave delen van beekdalen zoals de Fledders, de Zeijerstroeten, de Zuursche Landen, de Hullen en de Hondstongen
- Veentjes als brongebied in de flanken van de ruggen (zoals Boerveen)

Overzicht huidige knelpunten

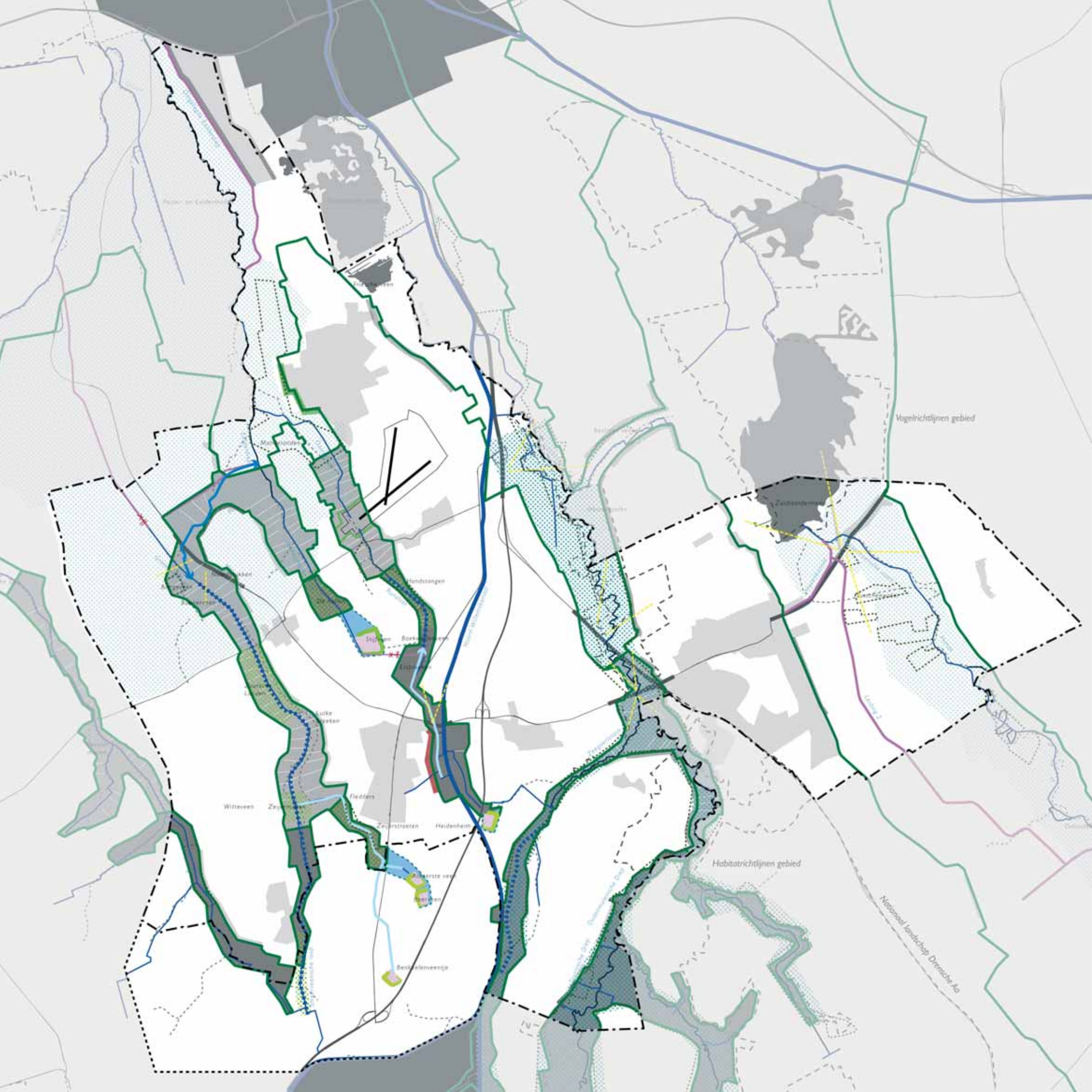
- Landschappelijke en ecologische continuïteit in het stelsel van het Eelderdiep (inclusief Grote Masloot) is door ingrepen in het verleden verstoord
- Brongebieden (zoals het Boerveen) zijn vaak geïsoleerd van de bovenloop van de beek en hebben te lijden van ontwatering van het omliggende landbouwgebied
- Landschappelijke expressie van deze beekdalen is vaak beperkt ontwikkeld, bijvoorbeeld bij de oostelijke dorpsrand van Vries
- Kruisende infrastructuur vormt ecologische barrières en de herkenbaarheid van de beekdalen is op deze plekken vaak beperkt
- De ecologische potenties die het watersysteem biedt, zoals de kansen van het kwelwater, komen vaak niet tot expressie
- Wijze van agrarisch gebruik (bijvoorbeeld maïsteelt) in de beekdalen doet niet overal recht aan de potentiële (landschappelijke en ecologische) kwaliteit (bijvoorbeeld rond de Grote Masloot en de Broekenloop bij Zeijen)
- Woonwijken Eelde liggen erg koud tegen het beekdal aan
- Hoe nieuwe ontwikkelingen richting de flanken van de beekdalen in te passen, zoals woonwijk Nieuwe Stukken bij Vries?

Ambitie

Het LOP beschouwt het stelsel van beekdalen als de belangrijkste drager voor een duurzame ontwikkeling van het grondgebied van de gemeente Tynaarlo. Het stelsel van beekdalen zorgt voor eenheid en samenhang op het niveau van de gemeente als geheel en legt de verbinding met de omliggende Drentse en Groningse gemeenten. De toekomst van het stelsel van de Drentsche Aa en de Hunze is in hun afzonderlijke plantrajecten duidelijk bepaald. Het accent van het LOP ligt daarom met name bij het behouden, versterken en vernieuwen van de kwaliteiten van het stelsel van de lopen van het Eelderdiep.

Het gaat er ten eerste om tot een compleet en samenhangend systeem te komen, waarbij de bovenlopen op termijn een invulling krijgen, die aansluit bij de ambities voor de Eelder- en Peizermaden. De bovenlopen vallen niet binnen een lopend landinrichtings- of natuurontwikkelingstraject. Wel is er een perspectief geschetst door de Werkgroep Bovenlopen, die bestaat uit terreinbeherende organisaties, de provincie en het Waterschap. Deze werkgroep heeft mogelijkheden onderzocht om te komen tot verbetering van de bovenlopen in hydrologische, landschappelijke en ecologische zin. Het doel is om potenties te benutten en gunstige condities te scheppen voor realisatie van de EHS en waterberging benedenstrooms. De bevindingen van de werkgroep zijn overgenomen als ambitie voor de beekdalen in het LOP. Concreet gaat het om de volgende kansen:

De Runsloot biedt goede kansen voor natuurontwikkeling. Aandachtspunten zijn verbetering van de stroming in de beek, ontwikkeling van dwarsgradiënten en herstel van het brongebied. Ook kan daarbij de Runsloot gekoppeld worden aan het oorspronkelijke voedingsgebied bij Vries.

Vogelrichtlijnen gebied

Zoutendijk

Hondstangen

Stuyven

Boekelvenen

Liaboven

Witteveen

Zeyl

Heiderr

Zeylstraeten

Heidenheim

Alteerste veen

Beekelvenen

Beekelvenen

Habitatrichtlijnen gebied

Natuurlijk landschap Drensche Aa

N

Stelsel van beken

Beeklopen

- beekherstel denormalisatie (profiel, bodem, voordes, stroming, oevers)
- aankoppelen
- afkoppelen
- herstel (ruimtelijke) continuïteit beekdalen
- zichtbaar maken beek

Beekdalen

- natuurontwikkeling met aandacht voor stroming, dwarsgradiënten
- behoud herkenbare flanken en inprikkers volgens inrichtingsprincipes
- herstel continuïteit beekdal dmv koppeling brongebied
- versterken herkenbaarheid beekdalen ter hoogte van kruisende infrastructuur
- herstel brongebieden

Bijzondere flanken

- inpassen ontwikkelingen in flank van beekdal
- ontwikkelingen dorpsuitbreiding, recreatieve betekenis tov dorp

- Drentsche Aa, Hunze en Eelder- en Peizermeden volgens lopende plantrajecten

Voor de Eekhoornsche Loop is verbetering van natuurkwaliteit mogelijk. Speciale aandacht gaat uit naar herstel van het brongebied van het Stijfveen en aanpassing van beekbodem en oevers. Ook versterking van natuur in het agrarische gebied is gewenst. Het Stijfveen ontwikkelt zich tot natte heide en hoogveengebied, met structureel hoge grondwaterstanden.

De Grote Masloot ligt in landbouwgebied, waar de mogelijkheden geringer zijn. Landbouw heeft hier volgens het structuurplan prioriteit. Landschapsbehoud en –herstel (en beekherstel) zal daarom moeten plaatsvinden in samenhang en met inachtneming van de prioritaire agrarische functie. Herstel van de historische koppeling met het Eelderdiep (tussen Bunne en Winde) levert benedenstrooms veel winst op.

Daarnaast wordt voorgesteld de landschappelijke herkenbaarheid van de beekdalen te vergroten, met name in de dorpsomgeving en waar (doorgaande) infrastructuur de beekdalen kruist.

Voor de nu niet in het structuurplan opgenomen zoekgebieden geldt t.a.v. rode ontwikkelingen dat daarvoor in de beekdalen in principe geen plaats is. Mocht hiervoor om andere zwaarwegende redenen toch gekozen worden, dan zal een dergelijke ontwikkeling op passende wijze in het landschap moeten worden ingepast. De ontwerpogave bij de dorpsuitbreiding van Vries aan de oostzijde (Nieuwe Stukken) behelst de grens met het beekdal te bepalen en de landschappelijke relatie van het dorp met het beekdal als integraal onderdeel van het ontwerp te beschouwen.

Behoud kwaliteiten

- Beekdalen als groenblauwe landschappelijke eenheid
- Landschappelijk en ecologisch waardevolle gebieden zoals: de Fledders, de Zeijerstroeten, de Zuursche Landen, de Hullen en de Hondstongen
- Veentjes als brongebied in de flanken van de ruggen (zoals Boerveen)

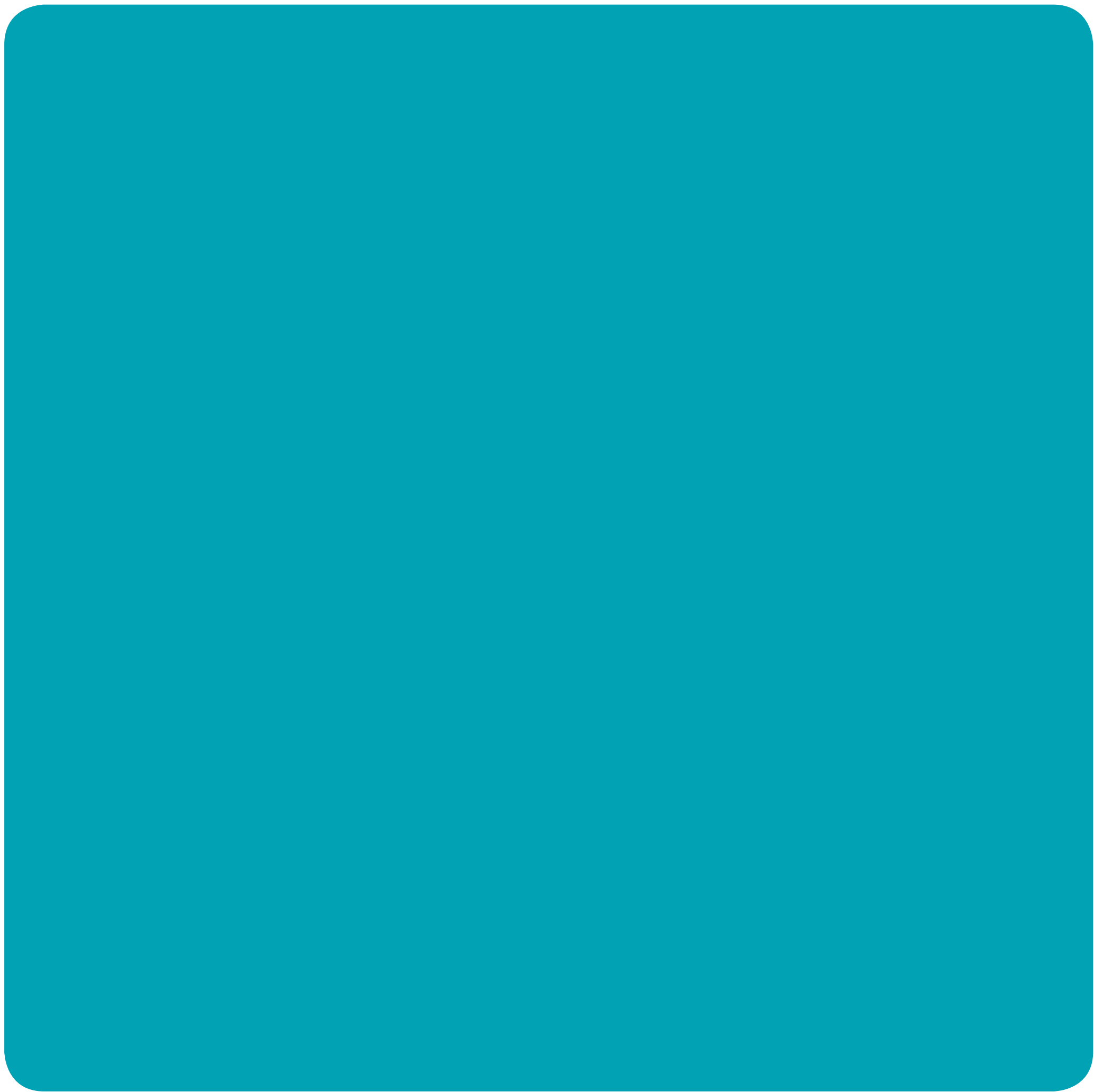
Versterken kwaliteiten

- Algemeen: ecologische en landschappelijke samenhang en herkenbaarheid van de beekdalen, zowel binnen alsook over de gemeente- en provinciegrenzen heen (zie ook hoofdstuk 7, inrichtingsprincipes)
- Benutten ecologische potenties die het kwelwater biedt
- Herkenbaarheid van de beekdalen ter hoogte van kruisende infrastructuur
- Recreatieve betekenis van de beekdalen in de dorpsomgeving, bijvoorbeeld ten oosten van Vries
- Eekhoornsche Loop: verbetering van de natuurkwaliteit door aanpassing van de beekbodem, de oevers en versterking van natuur in het agrarische gebied
- Grote Masloot: beekherstel (profielaanpassing) en landschapsversterking (beplantingselementen)

Vernieuwen kwaliteiten

- Drentsche Aa, Hunze en Eelder- en Peizermeden volgens lopende plantrajecten, met daarbij extra aandacht voor het versterken van de aanwezige (provinciegrensoverschrijdende) ecologische relaties tussen het Drentse deel en het deel in Groningen. (o.a. realisatie EHS- Natte As en het Zuidlaardermeergebied als Natura2000 gebied).
- Extra aandacht voor herontwikkeling van de Eischenbroeksche Loop als bovenloop van de Drentsche Aa
- Runsloot: natuurontwikkeling met aandacht voor stroming, dwarsgradiënten en herstel brongebied
- Beekdal en flank ten oosten van dorpsuitbreiding Nieuwe Stukken bij Vries inclusief recreatieve betekenis van dit gebied
- Opnieuw koppelen beekloop ten oosten van Vries aan de Runsloot
- Koppelen brongebied het Stijfveen aan de Eekhoornsche Loop
- Het Stijfveen ontwikkelt zich tot natte heide en hoogveengebied, met structureel hoge grondwaterstanden
- Herstel van de historische koppeling van de Grote Masloot met het Eelderdiep (en de Eelder- en Peizermeden)
- Brongebieden van de Grote Masloot, zoals de Smeerveensche Loop en de Benkoellenloop met hun veentjes, weer aankoppelen (in samenwerking met gemeente Assen)

deelgebieden

Boven: modern agrarisch erf in het landschap van de jonge heideontginningen

Onder: Langaarveen

Boven: beplante weg (Vriezerhoek) aan de flank van de Zeijerstroeten

Onder: het grootste deel van de rug van Zeijen heeft het karakter van een typische jonge heideontginning

Boven: Hoojdijk tussen Vries en Zeijen op de rug van Zeijen

Onder: overgang van het dorp Zeijen naar de es

De Rug van Zeijen

Huidige situatie

Karakteristiek van het landschap

De Rug van Zeijen wordt aan de westzijde begrensd door het beekdal van de Broekenloop, die overgaat in het Oostervoortsche Diep. De Smeerveense Loop en de Grote Masloot vormen de oostelijke grens. De begrenzingen van de rug ten opzichte van de beekdalen zijn vaak duidelijk gemarkeerd met laanbeplanting.

De dorpsomgeving van Zeijen vormt de zuidelijke begrenzing van dit deelgebied. Het dorp raakt hier aan het Zeijerveld, een typische hoogveenontginning met kanalen en karakteristieke lanen. Aan de noordzijde loopt de rug door tot de dorpsomgeving van Altena in de gemeente Noordenveld. Het noordelijke deel van de Grote Masloot is een halve eeuw geleden gegraven tijdens de uitvoering van de ruilverkavelingen en scheidt Peize nu van de Rug van Zeijen.

Zeijen is een typisch esdorp, met een gave en complete dorpsomgeving. Aan de oostzijde wordt het dorp begrensd door de Grote Masloot. Aan de westzijde liggen de Noorder- en de Zuideresch. De ruimtelijke relatie tussen het dorp en de es is nog zeer sterk. Niet alleen doordat het dorp zo compact gebleven is, waardoor zicht vanuit binnen naar buiten mogelijk is, maar ook door de aanwezigheid van een netwerk van met laanbomen beplante wegen, die vanuit het hart van het dorp vanaf de brink naar buiten voeren. De essen hebben een fraaie en ecologisch waardevolle bosrand, de Zeijerstrubben, die bovendien goed toegankelijk is voor een lokaal ommetje. Aan de westzijde sluiten de esrandbossen direct aan op het beekdal van de Broekveense Loop. Op de es liggen diverse 'veentjes', geïsoleerde laagtes met natte omstandigheden, die een relict zijn van het natuurlijke landschap. De relatie

van het dorp met het landschap aan de oostzijde is minder sterk. Ook de aansluiting op het beekdal is verstoord door de ligging van de sportvelden. De Zeijerwiek, een kanaal van het hoogveenontginningslandschap aan de zuidwestelijke zijde van het dorp, is deels gedempt. Het voormalige haventje en de loswal zijn daarbij verdwenen.

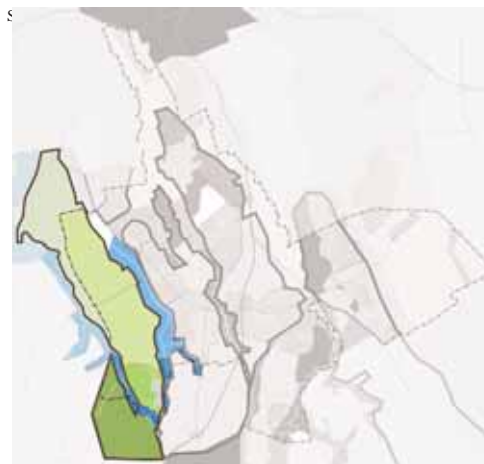
Het grootste deel van de Rug van Zeijen heeft het karakter van een typische jonge heideontginning: een open landbouwgebied met bomenlanen en een aantal bosstroken. Boerderijerven, op verschillende wijzen beplant, liggen als 'eilanden' in de open ruimte. Het Noordsche Veld is een heide en bosgebied met grote interne kwaliteit en sluit bovendien goed aan op het beekdal van de Broekenloop, die later overgaat in het Oostervoortsche Diep. De andere vochtige heideterreinen in het gebied zijn kleiner en kennen een meer geïsoleerde ligging.

Dwars over de Rug van Zeijen lopen een tweetal wegen met een min of meer doorgaand karakter, die vanuit de dorpenweg (N386) de verbinding met het westen leggen: de N858 van Donderen naar Norg en de Bunnerveenseweg naar Roden.

Dynamiek van het grondgebruik en functioneel accent

Het grootste deel van de Rug van Zeijen kent een functioneel accent als modern en relatief grootschalig verkaveld agrarisch productielandschap. De zichtbare dynamiek in dit gebied voltrekt zich vooral op en rond de huidige agrarische erven. Naast uitbreiding van schuren en stallen en silo's gaat het daarbij ook om andere, relatief nieuwe ontwikkelingen zoals vergistinginstallaties.

Het dorp Zeijen zelf is in de structuurvisie getypeerd als kleine woonkern.

Locatie deelgebied de Rug van Zeijen

Grote planmatige dorpsuitbreiding is hier dus niet aan de orde en de dynamiek van het grondgebruik rond het dorp is beperkt.

Er zijn in het gebied een aantal ecologische verbindingen geprojecteerd, die enerzijds gericht zijn op het verbinden van de bosgebieden bij Norg met de Drentsche Aa via de Zeijerstrubben en anderzijds op het verbinden van de geïsoleerd gelegen heiderestanten.

Het dorp Zeijen is met zijn gave karakter en fraaie dorpsomgeving een potentieel aantrekkelijk recreatiedoel. Bovendien ligt het tussen de bossen van Norg en de Drentsche Aa, beide aantrekkelijke recreatielandschappen met een sterke identiteit en kwaliteit. Het ontbreekt echter aan een goede en aantrekkelijke fietsverbinding over het jonge heideontginningslandschap.

Overzicht huidige kwaliteiten

- Duidelijke begrenzing van de Rug van Zeijen door beplanting in de flanken van de beekdalen
- Esdorp Zeijen sterke relatie met de dorpsomgeving aan de westzijde. Netwerk van lanen vanuit de brink in de dorpskern naar buiten.
- Gave essen (Noorderesch – Zuideresch) en esrand, met Zeijerstrubben als ecologisch waardevol bosgebied. Toegankelijkheid Zeijerstrubben voor ommetje vanuit dorp.
- Zeijerveld als verveend en ontgonnen

kleinschalige dorpsomgeving

Noordelijk deel van de rug als doelmatig landbouwlandschap met de eigen landschapskarakteristiek van het jonge heideontginningslandschap: relatief open, laanbeplanting en verspreid liggende erven

aanwezigheid van grotere en kleinere hoogveengebieden (veentjes) als restant van het natuurlijke landschap voor de ontginning, met grote natuurwaarde

nieuwe ontwikkelingen van boerenerven, silo's liggen koud en duidelijk zichtbaar in het landschap

duidelijke begrenzing van de Rug van Zeijen door beplanting in de flanken van de beekdalen

aanwezigheid van verspreide cultuurhistorische relictten, zoals de grafheuvels in het Noordsche Veld en de Zeijerstrubben, hunebedden in het Zeijerveld en ten noorden van het dorp Zeijen

Noordsche Veld (bos en heidegebied) met grote eigen ecologische kwaliteit en in aansluiting op het dal van de Broekenloop

openheid jong - ontginningslandschap recreatief onaantrekkelijk

gave essen (Noorderesch - Zuideresch) en esrand, met Zeijerstrubben als ecologisch waardevol bosgebied

onduidelijke entree dorp Zeijen, overgang beekdal - dorp
gave overgang dorp - es
vervuiling veentjes door inspeling vanaf landbouwgronden

onduidelijke overgang dorp - landschap
netwerk van lanen vanuit de brink in de dorpskern naar buiten

Zeijerveld als verveend en ontgonnen hoogveenmoeras met karakteristieke elementen: doelmatig verkaveld, structuren met grote rechtstanden, bomlanen met beplante boerderijerven en een stelstel van vaarten en sloten (wijken)

hoogveenmoeras met karakteristieke elementen: doelmatig verkaveld, structuren met grote rechtstanden, bomenlanen met beplante boerderijerven en een stelsel van vaarten en sloten (wijken).

- Noordelijke deel van de rug als doelmatig landbouwlandschap met de eigen landschapskarakteristiek van het jonge heideontginningslandschap: relatief open, laanbeplanting en verspreid liggende erven.
- Noordsche Veld (bos en heidegebied) met grote eigen ecologische kwaliteiten en in aansluiting op het dal van de Broekenloop.
- Aanwezigheid van grotere en kleinere hoogveengebieden (veentjes) als restant van het natuurlijke landschap vóór de ontginning, met grote natuurwaarden.
- Aanwezigheid van verspreide cultuurhistorische relicten, zoals de grafheuvels in het Noordsche Veld en de Zeijerstrubben, hunebedden in het Zeijerveld en ten noorden van het dorp Zeijen.

Overzicht huidige knelpunten

- Dorpsomgeving noordoostzijde van Zeijen. De overgang van het dorp naar het beekdal is onduidelijk, het beekdal heeft hier niet echt betekenis voor de ruimtelijke kwaliteit van het dorp.
- Onduidelijke overgang tussen dorp landschap aan de zuidoostzijde (Zeijerveld).
- Nieuwe ontwikkelingen rond agrarische erven in het landbouwgebied liggen koud en duidelijk zichtbaar in het landschap.

- Het jonge ontginningslandschap voor recreatie weinig aantrekkelijk. Goede fietsroutes van de bossen van Norg naar de Drentsche Aa ontbreken hier.
- De veen- en heidegebiedjes liggen geïsoleerd en worden belast door inspoeling vanuit landbouwgronden.

Ambitie

De Rug van Zeijen kent grote kwaliteiten. Enerzijds als modern en doelmatig landbouwlandschap en anderzijds vanwege het dorp Zeijen, met zijn overwegend gave en complete dorpsomgeving. De koers van het landschapsontwikkelingsplan is er in eerste instantie op gericht om deze kwaliteiten te koesteren.

Er zijn echter wel een aantal verbeteringen mogelijk. Het gaat dan vooral om het verbeteren van een aantal relaties, ecologisch, landschappelijk en recreatief. Daarbij wordt tevens verhoogde diversiteit qua flora en fauna nagestreefd. De aansluiting van het dorp op zijn omgeving, met name aan de zuid- en de oostkant verdient een impuls. Aan de westzijde ligt de Veentjesroute, een wandelpad dat het dorp op fraaie wijze met zijn omgeving verbindt. Het LOP stelt voor om de toegankelijkheid van de dorpsomgeving verder te versterken door uitbreiding van de Veentjesroute aan de zuidkant van de es. Hier kan dit wandelronde worden doorgezet langs een opnieuw zichtbaar gemaakte Zeijerwiek.

De hoogveen- en heidevelden en de veentjes op de es zijn gebaat bij een betere onderlinge verbinding om hun rol als stapsteen in het ecologische netwerk beter te kunnen vervullen. Stimulering van realisatie van een aantal 'linten in het landschap' kan daaraan bijdragen. Bovendien kan de druk vanuit de aangrenzende landbouwgronden op de natuurwaarden verminderd worden door aanleg van een aantal bufferzones om deze gebieden. Er zijn ook goede mogelijkheden om via natuurontwikkeling (droge tot natte heideschrale vegetaties) op de beekdalflanken delen van de hoog-laag gradiënt tot natuurlijke expressie te laten komen. Door aanleg van een aantrekkelijk koppelstuk in de fietsroute van Zeijen naar Norg wordt het dorp beter aan de ruimere omgeving verankerd.

Door versterking van de landschappelijke kwaliteiten van het jonge ontginningslandschap wordt een ruimtelijk kader geboden voor de doorgroei van het noordelijke deel van de Rug van Zeijen als modern agrarisch gebied. Voorgesteld wordt om de hoofdrichtingen in het gebied te versterken door middel van (laan) beplanting gekoppeld aan de infrastructuur en de begrenzing van de beekdalen verder te versterken.

De gemeente wil onderzoeken, of het mogelijk is om door middel van landgoedontwikkeling invulling te kunnen geven aan een aantal ambities voor de Rug van Zeijen.

behoud grootschalig open - modern landbouwlandschap

inpassing grootschalige boerderijen - mestilo's in open landschap

versterken hoofdrichtingen jong-ontginningslandschap
d.m.v beplanting gekoppeld aan infrastructuur

ontwikkelen kwetsbare natuurgebiedjes als stapsteen voor EHS

ontwikkelen van recreatief aantrekkelijke route Zeijen- Noordsche
veld - bossen van Norg

markeren van beekdal door versterken/behouden randbeplanting

behouden - versterken kleinschalig karakter dorpsomgeving

behouden - versterken lanen in de dorpsomgeving

markeren overgang dorp - beekdal

behouden - versterken esrandbeplanting

behouden overgang dorp -

creëren van bufferzone voor veentjes

ontwikkelen van zuidelijke oppelstuk rondje om es

ontwikkelen overgang dorp - dorpsomgeving met mogelijk een nieuwe
rol voor de gedeeltelijk gedempte Zeijerwiek

Ter Aard

Behoud kwaliteiten

- Relatief grootschalig en open landbouwlandschap
- Gave dorpsomgeving met kleinschalig karakter en overgang dorp – landschap (inclusief lanen) aan de westzijde van Zeijen

Versterken kwaliteiten

- Landschapsstructuur en groene uitstraling jong ontginningslandschap: beplantingen gekoppeld aan de infrastructuur
- Inpassing (ontwikkelingen op) agrarische erven door middel van erfbeplanting
- Ecologische relaties: tussen de bossen van Norg en de Drentsche Aa via de Zeijerstrubben en tussen de veen- en heidegebiedjes onderling door aanleg ecologische verbindingzones
- Ecologische kwaliteit van de veentjes op de es door aanleg van bufferzones ten opzichte van het landbouwgebied
- Uitbreiding wandelommetje(s) rond Zeijen aan de zuidwest-zijde. Koppelen Veentjesroute aan Zeijerwiek

Vernieuwen kwaliteiten

- Overgang dorp – dorpsomgeving aan de zuidoostzijde, met mogelijk een nieuwe rol voor de gedeeltelijk gedempte Zeijerwiek aan de zuidwestzijde.
- Overgang dorp – dorpsomgeving aan de noordoostzijde, met de aansluiting op het beekdal

Pagina hiernaast: kaartbeeld van de ambitie ten aanzien van het landschap met te behouden, te versterken en te vernieuwen kwaliteiten

Rug van Rolde

Huidige situatie

Karakteristiek van het landschap

De Rug van Rolde ligt centraal in de gemeente Tynaarlo. Het dal van de Runsloot vormt de oostelijke grens. De begrenzing in het westen wordt bepaald door de Grote Masloot. De beeklopen rond de Rug van Rolde zijn over het algemeen genormaliseerd en zelf niet erg nadrukkelijk in het landschap aanwezig. Wel zijn

de flanken van de beekdalen herkenbaar door hun beplanting. Een uitzondering vormt de Runsloot in het natuurgebied de Hondstongen die bijzonder gaaf is.

De Rug van Rolde verschiet van zuid naar noord geleidelijk van kleur. In het zuiden sluit de rug aan op de hogere gronden van het Drents Plateau. De stadsrand van Assen vormt een scherpe grens. Het

gebied tussen de stadsrand van Assen en de dorpsrand van Vries (grotendeels grondgebied van de gemeente Assen) is een uitgestrekt jong heide ontginningslandschap, met zijn kenmerkende eigenschappen. Op Asser grondgebied liggen ook het Boerveen en het Achterste Veën, de oorspronkelijke brongebieden van de Grote Masloot, die daarmee nu niet meer in direct verband staan.

Aan de noordzijde zijn er twee uitlopers van de rug te onderscheiden. Ten eerste is er de belangrijkste uitloper, via Donderen naar Bunne. Hierop ligt de meest markante gordel van essen binnen de gemeente Tynaarlo, die bovendien goed zichtbaar zijn vanaf de dorpenweg.

Aan de oostzijde ligt de lagere 'uitloper' van de Rug van Rolde, waarvan de Eekhoornstraat (die overgaat in de Mandelandenweg) het hart vormt. Deze uitloper ligt in de geleidelijke overgang naar de Eelder- en Peizermaden en heeft een geheel eigen gezicht. Niet essen en esranden vormen hier het beeld, maar boerderijen langs een lint met opstrekende verkaveling en met elzensingels beplante kavelgrenzen.

Centraal op de Rug van Rolde ligt het dorp Vries, één van de hoofdkernen van de gemeente Tynaarlo. Het is in de kern een esdorp, maar het is flink gegroeid. De gunstige ligging van dit dorp aan de doorgaande infrastructuur heeft daaraan bijgedragen. Vries is aanvankelijk gegroeid langs de Rijksweg en de Eikenlaan in de jaren 30 en 40 van de vorige eeuw. In de jaren 60 is de wijk Esveen op de es geprojecteerd. Met de aanleg van een bomenweide is gezorgd voor een mooie nieuwe esrandbeplanting, waarmee de dorpsrand goed in het landschap verankerd werd. De wijk De Fledders is in de jaren 70 en 80 ontstaan. In de jaren 80 en 90 is de wijk Diepsloot ontwikkeld.

Boven: westelijke dorpsrand van Vries aan de es

Onder: varen op het kanaal ten oosten van Vries

Onder: de locatie waar de ecologische verbindingszone ten zuiden van Vries de A28 en het kanaal moet kruisen

Het bedrijventerrein Vriezerbrug is ontstaan vanaf de jaren 50. Toen werden bedrijven uit het dorp geplaatst langs de weg naar Tynaarlo aan de oostzijde van het Noord-Willemskanaal. Vriezerbrug is 'uit het zicht' ontstaan en ter plaatse geleidelijk gegroeid. De aanleg van de A28 (begin jaren '70) zorgde voor een achterkant/voorkantsituatie van het bedrijventerrein. Geheel passend in de wijze van ontwerpen en ruimtelijk handelen in die tijd is Vriezerbrug geleidelijk aan van een voorkant aan de snelweg voorzien, met name in de loop van de jaren 90, toen de op- en afrit van de A28 zijn aangelegd. Vriezerbrug heeft een functie voor de opvang van lokaal gebonden bedrijvigheid (POP).

De landschappelijke situatie aan de oostzijde van het dorp is niet helemaal helder. Het beekdal van de Runsloot kwam hier na de aanleg van het kanaal in de verdrukking en ook recentere ontwikkelingen hebben de situatie niet verbeterd. De dorpenweg voert tegenwoordig niet meer door de dorpskern van Vries, maar noordelijk daaromheen. De nieuwe route voegt zich goed in het landschap van de dorpsomgeving. De noordelijke rand van het dorp, aan de noordzijde van de dorpenweg, maakt een wat rommelige indruk door diverse (deels recente) ontwikkelingen, die slechts beperkt ingepast zijn. Tussen de noordelijke rand van Vries en de lage uitloper van de Mandelandenweg (ten zuidwesten van Eelde) ligt een jong heideontginningslandschap. Centraal in dit gebied ligt het Stijfveen, het oorspronkelijke brongebied van het beekdal van de Eekhoornsche Loop, die daarmee nu niet meer in directe verbinding staat.

De landschappelijke samenhang binnen de rug als geheel wordt bepaald door een aantal grote infrastructuurlijnen. Ten zuiden van Vries is dat de Asserstraat/Rijksweg/Groningerstraat, die doorloopt tot in de dorpskern. Ten noorden van Vries steekt de Asserstraat/ Nieuwe Rijksweg/ Groningerstraat de Rug van

Rolde over richting Rug van Tynaarlo. De hoofdroute over de Rug van Rolde wordt vanaf Vries overgenomen door de dorpenweg richting Peize - Roden. De Asserstraat/Rijksweg/Groningerstraat en de dorpenweg hebben een verschillende positie ten opzichte van het landschap. De eerste is een autonome, zwaar beplante lijn. De dorpenweg reageert op zijn omgeving en biedt hierop een telkens afwisselend uitzicht. De A28 ligt op de Rug van Rolde nagenoeg geheel op het grondgebied van de gemeente Assen. Het Noord-Willemskanaal vormt samen met het beekdal de grens tussen de Rug van Rolde en de Rug van Tynaarlo.

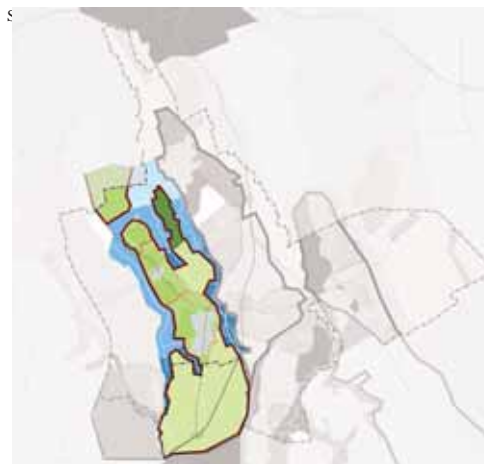
Dynamiek van het grondgebruik en functioneel accent

De ligging aan de route tussen Assen en Groningen drukt al eeuwenlang een stempel op de Rug van Rolde. De ontwikkeling van het dorp Vries is er voor een deel door bepaald. Vries is in het nieuwe structuurplan aangemerkt als hoofdkern waar een uitbreiding van het woongebied voorzien is: de woonwijk Nieuwe Stukken.

Aan de noordzijde van het dorp, rond en ten noorden van de dorpenweg, speelt een ander type dynamiek: kleinschalige (maneges en campings), maar ook grootschaliger ontwikkelingen (instituten) dragen samen bij aan een geleidelijke verrommeling van het landschapsbeeld.

De ontwikkelingen op de uitloper van de rug richting Donderen zijn beperkt. Langs de Mandelandenweg is te zien, hoe de kleine agrarische erven hier steeds meer een woonfunctie kregen. Wanneer de baanverlenging van het vliegveld bij Eelde doorgaat, zal de eenheid van dit deel van de rug doorsneden worden. Datzelfde geldt overigens thans al voor het dal van de Runsloot.

Op het grondgebied van Assen speelt een aantal ontwikkelingen. Zo ligt er een forse, nog in werking zijnde zandwinning, die een grote visuele uitstraling op de omgeving

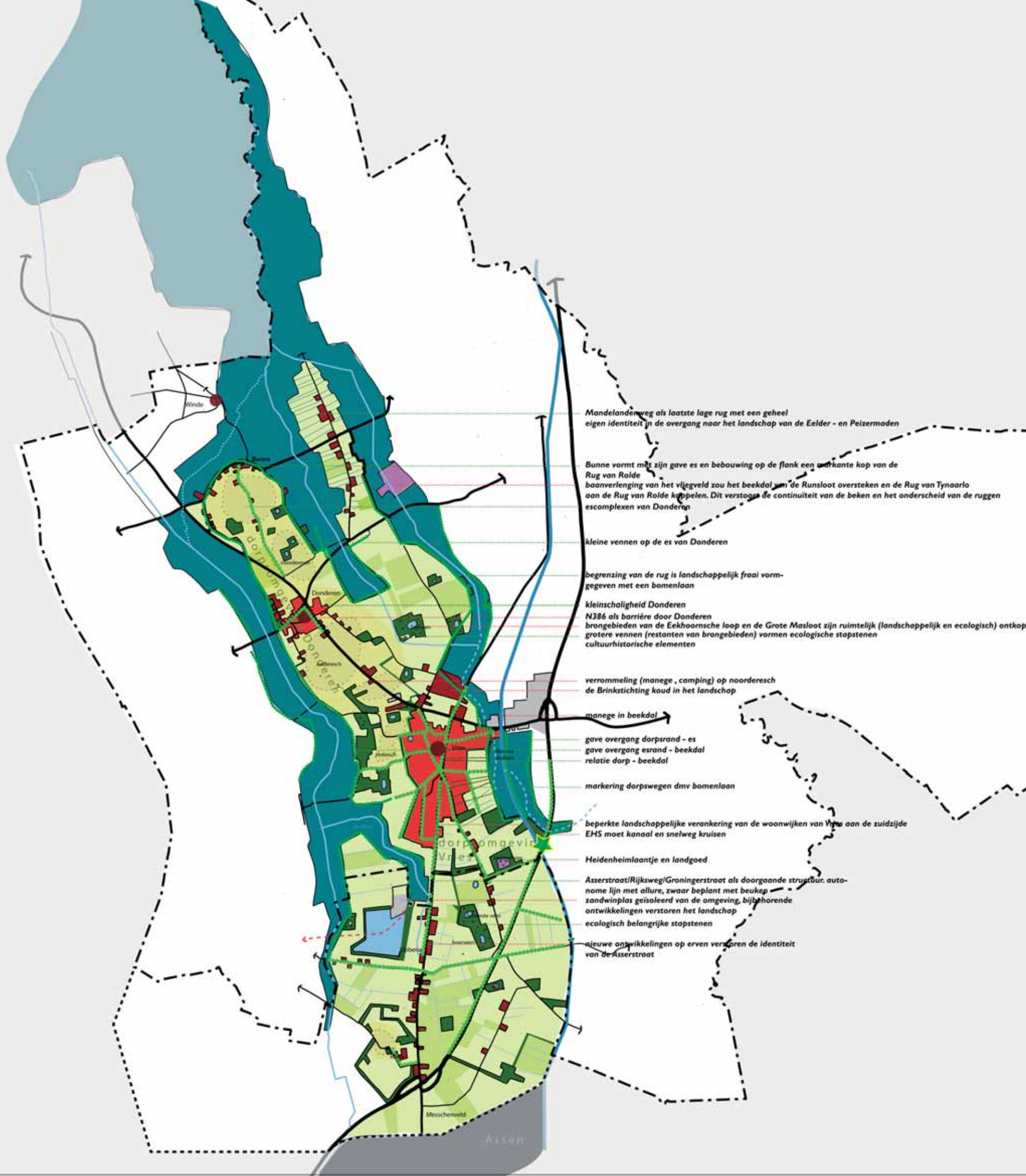
Locatie deelgebied de Rug van Rolde

heeft. Rond de bestaande bebouwing aan de Asserstraat/Nieuwe Rijksweg/Groningerstraat ontwikkelt zich geleidelijk nieuwe bedrijvigheid. Assen heeft recent een groenvisie op zijn eigen stadsranden ontwikkeld.

Naast het functioneel accent op wonen in en rond Vries, zoals aangegeven in het structuurplan van 2006, is er nog een bijzonder functioneel accent te noemen: de Koningsas. De invulling van het concept Koningsas binnen het LOP is uitgewerkt in een aparte paragraaf in dit hoofdstuk.

Overzicht huidige kwaliteiten

- Landschappelijke overgang met veel verschillen van de Rug van Rolde van zuid naar noord.
- Mandelandenweg als laatste lage rug met een geheel eigen identiteit in de overgang naar het landschap van de Eelder- en Peizermaden.
- Gave dorpsomgeving van Vries aan de westzijde.
- Asserstraat/Rijksweg/Groningerstraat als doorgaande structuur. Autonome lijn met allure, zwaar beplant met beuken.
- Escomplexen op de 'Rug van Donderen'. Uitzicht over de open Zuideres van Donderen vanaf de dorpenweg N386.
- Bunne vormt met zijn gave es en bebouwing op de flank een markante kop van de Rug van Rolde.
- Kleine vennen op de es van Donderen.
- Grotere vennen (restanten van brongebieden van de beken) in het 'tussen-

Mandelandenweg als laatste lage rug met een geheel eigen identiteit in de overgang naar het landschap van de Eelder - en Peizermeden

Bunne vormt met zijn gave es en bebouwing op de flank een markante kop van de Rug van Rolde
baanverlenging van het vlegveld zou het beekdal van de Runslot oversteken en de Rug van Tynaarlo aan de Rug van Rolde koppelen. Dit verstoort de continuïteit van de beken en het onderscheid van de ruggen escomplexen van Donderen

Kleine vennen op de es van Donderen

begrenzing van de rug is landschappelijk fraai vormgegeven met een bomenlaan

kleinschaligheid Donderen
N386 als barrière door Donderen
brongebieden van de Eekhoornsche loop en de Grote Masloot zijn ruimtelijk (landschappelijk en ecologisch) ontkoppeld
grotere vennen (restanten van brongebieden) vormen ecologische stapstenen
cultuurhistorische elementen

verrammeling (manege, camping) op noorderoesh de Brinkstichting koud in het landschap

manege in beekdal

gave overgang dorpsrand - es
gave overgang esrand - beekdal
relatie dorp - beekdal

markering dorpswegen dmv bomenlaan

beperkte landschappelijke verankering van de woonwijken van Vies aan de zuidzijde
EHS moet kanaal en snelweg kruisen

Heidenheimlaantje en landgoed

Asserstraat/Rijksweg/Groningerstraat als doorgaande structuur. autonome lijn met allure, zwaar beplant met beuk
zandwinplas geïsoleerd van de omgeving, bijbehorende ontwikkelingen verstoren het landschap
ecologisch belangrijke stapstenen

nieuwe ontwikkelingen op erven verspreiden de identiteit van de Asserstraat

Assen

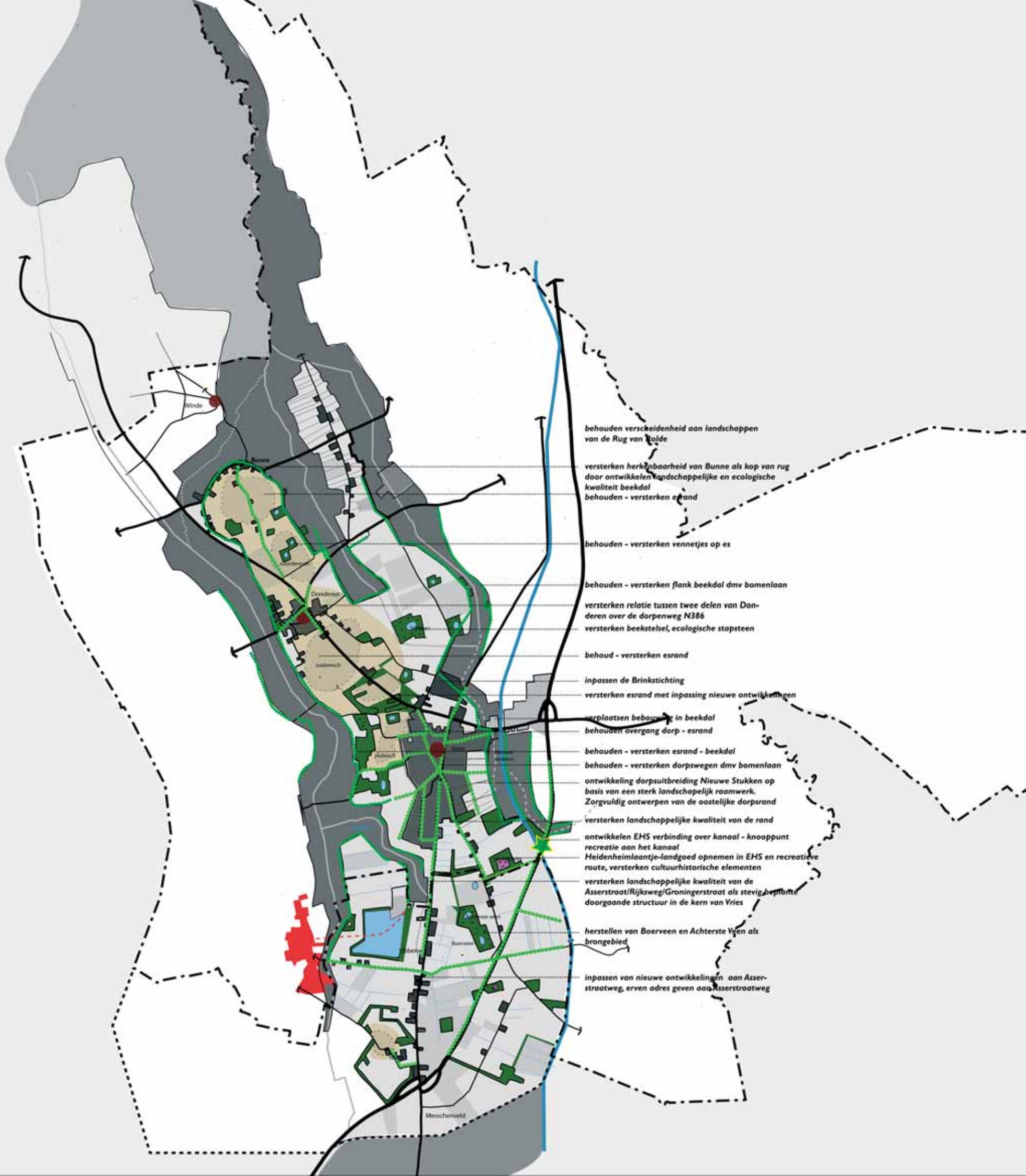
gebied' ten noorden van Vries en aan de zuidkant van de rug, op het grondgebied van Assen, vormen ecologische stapstenen.

- Cultuurhistorische elementen bij het Stijfveen.
- Begrenzing van de rug aan de oostzijde bij natuurgebied de Hondstongen is landschappelijk fraai vormgegeven met een bomenlaan.
- Donderen als complete kleine en kleinschalige kern.
- Dorpsomgeving van Vries aan de westzijde met een grotendeels gave es en een stevige bosrand, die bovendien direct aansluit op het beekdal van de Grote Masloot.
- Royale boomweides en zorgvuldig ontworpen overgang tussen de es en het woongebied aan de dorpsrand van Vries (jaren 60). Schoolvoorbeeld uit de landschapsarchitectuur ten tijde van de ruilverkavelingen in dit gebied.
- Dorpswegen rond Vries zijn gemarkeerd door bomenlanen (vooral zuidzijde).
- Heidenheimlaantje en landgoed.

Overzicht huidige knelpunten

- Beperkte landschappelijke verankering van de woonwijken van Vries aan de zuidzijde.
- Beperkte herkenbaarheid van het oorspronkelijke landschap aan de oostzijde van het dorp. Beekdal e.d.
- Baanverlenging van het vliegveld zou het beekdal van de Runsloot oversteken en de Rug van Tynaarlo aan de Rug van Rolde koppelen. Dit verstoort de continuïteit van de beken en het onderscheid van de ruggen.
- De dorpsweg N386 vormt een barrière in het dorp Donderen. Dit komt de samenhang tussen de kern en dorpsuitbreidingen ten oosten van de weg niet ten goede.

- Brongebieden (veentjes) van de Eekhoornsche Loop (Stijfveen) en de Grote Masloot zijn ruimtelijk (landschappelijk en ecologisch) ontkoppeld van de bovenloop van de beken.
- Verrommeling op de Noorderesch van Vries (camping, manege) doet afbreuk aan de kwaliteit van het landschap bij de 'entree' van het dorp.
- Het terrein van de Brinkstichting ligt koud in het landschap.
- De oostelijke 'entree' van Vries dreigt te verrommelen. Het beekdal heeft geen sterke expressie en er ligt een manege in.
- Rommelige presentatie dorpsrand aan de zuidzijde (bedrijven) richting het Nationaal Landschap Drentsche Aa
- Ecologische verbinding moet ten oosten van Vries het kanaal en de snelweg kruisen; dit is moeilijk oplosbaar.

behouden verscheidenheid aan landschappen van de Rug van Tolde

versterken herkenbaarheid van Bunne als kop van rug door ontwikkelen landschappelijke en ecologische kwaliteit beekdal
behouden - versterken esrand

behouden - versterken vennetjes op es

behouden - versterken flank beekdal dmv bomenlaan

versterken relatie tussen twee delen van Dondersen over de dorpenweg N386
versterken beekstelsel, ecologische stapsteen

behoud - versterken esrand

inpassen de Brinkstichting
versterken esrand met inpassing nieuwe ontwikkelingen

verplaatsen bebouwing in beekdal
behouden overgang dorp - esrand

behouden - versterken esrand - beekdal
behouden - versterken dorpswegen dmv bomenlaan

ontwikkeling dorpsuitbreiding Nieuwe Stukken op basis van een sterk landschapelijk raamwerk. Zorgvuldig ontwerpen van de oostelijke dorpsrand

versterken landschappelijke kwaliteit van de rand
ontwikkelen EHS verbinding over kanaal - knooppunt recreatie aan het kanaal

Heidenheimlaantje-landgoed opnemen in EHS en recreatieve route, versterken cultuurhistorische elementen

versterken landschappelijke kwaliteit van de Asserstraat/Rijksweg/Groningerstraat als stevig beplante doorgaande structuur in de kern van Vries

herstellen van Boerveen en Achterste Veer als brongebied

inpassen van nieuwe ontwikkelingen aan Asserstraatweg, erven adres geven aan Asserstraatweg

Ambitie

De koers van het LOP is er in eerste instantie op gericht om, naast het behoud van de bestaande kwaliteiten, de landschappelijke samenhang en kwaliteit van de Rug van Rolde te versterken. Ten eerste gaat het daarbij om de compleetheid van het stelsel van beekdalen, waarbij de geïsoleerde brongebieden versterkt kunnen worden en weer echt onderdeel van het beeksysteem gaan vormen. Het behoud van de essen met hun karakteristieke beplanting spreekt natuurlijk voor zich.

In de dorpsomgeving van Vries is het landschappelijk inpassen van een aantal ontwikkelingen, die al hebben plaatsgevonden, aan de orde, zoals de woongebieden aan de zuidzijde en de ontwikkelingen in het landelijke gebied aan de noordzijde. Aan de oostzijde ligt een grotere vernieuwingsopgave. Hier gaat het erom de dorpsuitbreiding Nieuwe Stukken op basis van een sterk landschappelijk raamwerk te ontwerpen en daarin tevens een mooie rand aan het beekdal te maken. Wanneer dit wordt mee ontwikkeld (natuur, waterberging) kan tevens een mooie nieuwe entree van het dorp aan de oostzijde ontstaan. Daarnaast is de ambitie om door middel van het concept Koningsas, de uitstraling en betekenis van het gebied voor de regio te vergroten.

Behoud kwaliteiten

- Verscheidenheid aan landschappen van de Rug van Rolde.
- Zuidelijke es van Vries met openheid, bomenlanen, gave randen en de aansluiting op het beekdal van de Grote Masloot.
- Essen tussen Vries en Donderen, met grote openheid, vennetjes en met zicht vanaf de dorpenweg.

Versterken kwaliteiten

- Versterken en herstellen van het Stijfveen als brongebied van de Eekhoornsche loop en herstel van de landschappelijke en ecologische relatie met de beek.
- Versterken relatie tussen twee delen van Donderen over de dorpenweg N386.
- Versterken van het contrast tussen de ruggen en de beekdalen door middel van beplanting.
- Versterken herkenbaarheid van Bunne als kop van de rug door ontwikkelen landschappelijke en ecologische kwaliteit beekdal.
- Versterken landschappelijke kwaliteit van de Asserstraat/Rijksweg/Groningerstraat als stevig geplante doorgaande structuur in de kern van Vries.
- Versterken landschappelijke kwaliteit van de randen van woonwijken van Vries aan de zuidzijde.
- Versterken landschappelijke (dorpsentree) en ecologische betekenis van het beekdal aan de oostelijke rand van Vries.
- Landschappelijk inpassen ontwikkelingen aan rommelige dorpsrand aan de zuidzijde (bedrijven) richting het Nationaal Landschap Drentsche Aa
- Noordelijke es van Vries: versterken landschappelijke kwaliteit van de dorpsomgeving (+entree) door beplanten esrand en inpassen nieuwe ontwikkelingen zoals camping en manege (aan

de westzijde van het dorp).

- Landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen aan de noordzijde van Vries, zoals het terrein van de Brinkstichting.

Vernieuwen kwaliteiten

- Ontwikkelen dorpsuitbreiding Nieuwe Stukken op basis van een sterk landschappelijk raamwerk. Zorgvuldige ontwerpen van de oostelijke dorpsrand van Vries aan het beekdal en het kanaal.
- Ecologische verbinding ten oosten van Vries (bij de gemeentegrens): ontwikkelen kruising A28 en kanaal, koppelen aan recreatieve verbinding.
- Heidenheimlaantje-landgoed opnemen in EHS én recreatieve route (fietspad), versterken cultuurhistorische elementen. Gekoppeld aan vorige punt.
- Grondgebied Assen: ontwikkeling Smeerveensche Loop en Benkoelenloop als bovenlopen (groenvisie stadsrandzone Assen).

Over de in Assen geconstateerde knelpunten en verbeteringsmogelijkheden wordt contact gezocht met de gemeente Assen.

Boven: zandwinning ten noorden van Tynaarlo

Onder: verborgen kwaliteit oude ontgraving ten noorden van Yde

Boven: beplante weg bij Yde

Onder: zicht op de A28 over het Noord Willemskanaal tussen Vries en de Punt

Boven: weg aan de flank van de Hondstongen

Onder: monumentale laan van landgoed Vosbergen in de landgoederenzone

Rug van Tynaarlo

Huidige situatie

Karakteristiek van het landschap

De Rug van Tynaarlo is het grootste deelgebied binnen het LOP. Het dal van de Drentsche Aa, dat overgaat in het Paterswoldse Meer, vormt de oostelijke grens. De westelijke grens wordt gevormd door het beekdal van de Runsloot en de brede beekdalvlakte van het Eelderdiep. In het zuiden vormt het Zeegserloopje de grens. In het noorden loopt dit deelgebied door tot de rand van Groningen.

Karakteristiek voor de Rug van Tynaarlo is de landschappelijke overgang, waarbij de rug in noordelijke richting steeds smaller en lager wordt en de flankerende beekdalen steeds breder. Het contrast tussen de beekdalen en de rug wordt in noordelijke richting ook steeds groter. Dat geldt bijvoorbeeld voor de harde rand, die de landgoederen vormen naar het beekdal van de Drentsche Aa. Met het woongebied Ter Borch (op dit moment in ontwikkeling) is als het ware een nieuwe flank aan de Eelder- en Peizerma- den gemaakt.

Van zuid naar noord veranderen ook de landschappelijke eigenschappen op de rug zelf. In het zuidelijke deel is er nog sprake van het brink- en esdorpenland- schap. Richting het noorden vertoont het gebied de oorspronkelijke karakteristie- ken van een laagveenontginning op de overgang van zand naar veen. Op zand- ruggen werden hier boerderijen aan de weg gebouwd, vanaf waar het achterlig- gende gebied in rechte stroken of slagen werd ontgonnen. In de 18e en 19e eeuw zijn door vervening het Paterswoldse Meer, het Elsburger Onland en het Frie- scheveen ontstaan.

In de 19e eeuw werd de Rug van Tynaar- lo zeer geschikt geacht voor het vesti- gen van buitenplaatsen. De ligging in de nabijheid van Groningen maakte de plek

voor de rijken uit de stad nog aantrekke- lijker. Voorbeelden zijn De Marsch en de landgoederen met een buitenplaats, zoals Vosbergen en De Braak. De landgoe- deren en buitenplaatsen met hun oude parkbossen en lanen bepalen nog steeds het landschappelijke karakter van de noordzijde van de Rug van Tynaarlo. De groenstructuren lopen vanuit de landgoe- deren vaak door tot in de aangrenzende woongebieden.

Het zuidelijke deel van de Rug van Tynaarlo maakt deel uit van het Nationaal Landschap Drentsche Aa (en tevens het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa). Het gaat om het gebied ten oosten van het Noord-Willemskanaal en ten zuiden van De Punt. De door- gaande infrastructuur is erg bepalend voor dit gebied. Het kanaal, de A28, de N34 en in mindere mate de dorpenweg N386, doorsnijden het gebied, wat de samenhang in het onderliggende land- schap niet ten goede komt. De A28 is in dit gebied vormgegeven naar het voorbeeld van een parkway, die telkens een afwisselend uitzicht op de omgeving biedt. Helaas bieden de punten, waar deze parkway werkelijk aan het landschap vastzit (de knooppunten) vaak de minste landschappelijke kwaliteit door ontwik- kelingen zoals bedrijventerreinen, die hier in de loop van de tijd hebben plaatsge- vonden.

De dorpsomgeving van Tynaarlo is aan de zuidzijde gaaf. Aan de noordzijde vormt de dorpenweg een barrière. De es van Tynaarlo is hierdoor van het dorp ge- scheiden. De bebouwing van het bedrij- venterrein Vriezzerbrug aan de westzijde van de A28 is hier erg nadrukkelijk aanwezig. Ten noorden van Tynaarlo ligt een aantal oude en nieuwe zandwinnin- gen, met recreatieterreinen (huisjes) daar omheen.

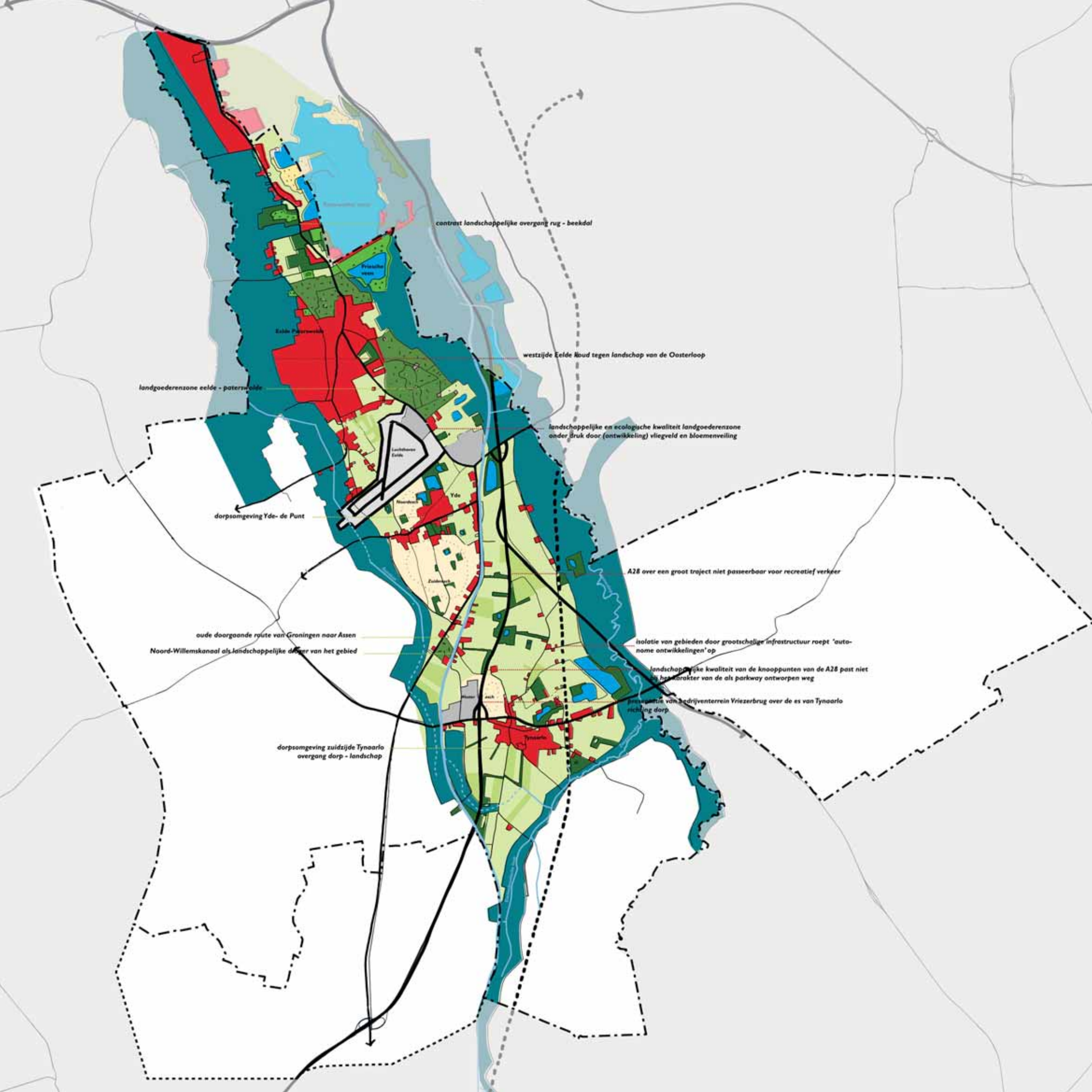
Locatie deelgebied de Rug van Tynaarlo

Het kanaal en de Groningerstraat tussen Vries en De Punt vormen een sterke ruimtelijke structuur in het gebied, zeker waar zij parallel aan elkaar lopen. De beplanting en de bebouwing dragen daaraan bij, net als de sluizen en ophaal- bruggen.

De omgeving van het dorp Yde is aan de zuidzijde zeer gaaf. Hier sluit de es op fraaie wijze aan op natuurgebied de Hondstongen met de Runsloot. Ten noorden van Yde wordt de druk van het vliegveld op het landschap voelbaar. Een aantal wegen vanuit het dorp loopt dood op de hekken van het vliegveld en is omgeleid. De zandafgravingen in dit gebied bieden een verrassende verbor- gen kwaliteit.

De Punt ligt op een bijzonder knoop- punt in het landschap. Hier eindigt de Groningerstraat en begint de oude route naar Groningen. Het kanaal speelt ook een rol bij de beleving van deze plek. Ten noorden van De Punt gaat het land- schap van lange infrastructuurlijnen over in de landgoederenzone. Eerst bepalen de bedrijven rond de bloemenveiling en het vliegveld met zijn bedrijventerrein nog het landschapsbeeld. Verder naar het noorden wordt dit beeld overgenomen door de allure van de landgoederenzone. Het gebied tussen De Punt en Eelde kent grote contrasten.

De kern Eelde-Paterswolde is de grootste aaneengesloten kern van de gemeente Tynaarlo. Het woongebied is

contrast landschappelijke overgang rug - beekdal

westzijde Eelde Noord tegen landschap van de Oosterloop

landgoederenzone eelde - paterwoude

landschappelijke en ecologische kwaliteit landgoederenzone onder druk door (ontwikkeling) vliegveld en bloemenveiling

dorpsomgeving Yde- de Punt

A28 over een groot traject niet passeerbaar voor recreatief verkeer

oude doorgaande route van Groningen naar Assen
Noord-Willemskanaal als landschappelijke doorgang van het gebied

isolatie van gebieden door grootschalige infrastructuur roept 'autonome ontwikkelingen' op

landschappelijke kwaliteit van de knooppunten van de A28 past niet bij het karakter van de als parkway ontworpen weg

dorpsomgeving zuidzijde Tynaarlo
overgang dorp - landschap

overgang van bedrijventerrein Vriezerbrug over de es van Tynaarlo richting dorp

goed aangesloten op de landgoederenzone in het oosten en de lommerrijke sfeer is een belangrijke drager voor de kwaliteit van het woongebied. Verder naar het westen zakt deze landgoedsfeer geleidelijk weg. De westzijde van Eelde is niet sterk in de omgeving verankerd en de rand aan het beekdal van de Oosterloop is koud ingepast. De oude wegen die de dorpskern aan de zuidzijde met de omgeving verbinden (onder andere de Molenweg) hebben een eigen charme. Helaas lopen ze na enige kilometers dood op het vliegveld.

Dynamiek van het grondgebruik en functioneel accent

Op de Rug van Tynaarlo is de druk vanuit de stedelijke regio en de doorgaande infrastructuur van alle gebieden binnen de gemeente Tynaarlo het meest voelbaar. Deze context heeft in het verleden allerlei stedelijke ontwikkelingen in het gebied opgeroepen en doet dat nog steeds. Centraal in het gebied gaat het om concrete plannen en projecten rond het vliegveld (baanverlenging en ontwikkeling bedrijventerrein) en de bloemenveiling (uitbreiding gewenst). Omdat Eelde in het structuurplan is aangewezen als hoofdkern van de gemeente is hier ook woningbouw voorzien. De woonwijk Ter Borch wordt in de komende jaren afgerond volgens de bestaande plannen.

De doorsnijding van het landschap aan de zuidzijde van de Rug van Tynaarlo (onderdeel van Nationaal Landschap Drentsche Aa en tevens Nationaal beek- en esdorenlandschap Drentsche Aa) door grootschalige infrastructuur heeft tot gevolg, dat er relatief geïsoleerde 'tussen-gebieden' ontstaan. De samenhang in het onderliggende landschap gaat verloren en het aantal doorgaande fietsroutes is beperkt. De A28 kan tussen Vries en De Punt over een lengte van meer dan vijf

kilometer niet gekruist worden. In de door infrastructuur omgeven gebieden hebben zich in de loop van de jaren verschillende ontwikkelingen voltrokken, autonoom van het onderliggende en omliggende landschap. Een voorbeeld zijn de zandwinplassen bij Tynaarlo, die op hun beurt weer andere ontwikkelingen zoals huisjesterreinen oproepen. De kwaliteit van de dorpsomgeving staat door het ontbreken van samenhang tussen deze ontwikkelingen, het dorp en het onderliggende landschap steeds meer onder druk. Op de Rug van Tynaarlo is in het structuurplan een nieuwe landgoederenzone aangewezen.

Over de Rug van Tynaarlo zijn twee ecologische verbindingzones geprojecteerd. In het zuiden betreft het de verbinding van de Broekenloop naar de Drentsche Aa. Deze moet de A28 en het Noord-Willemskanaal kruisen op een complex punt. In het noorden is de verbinding van de Runslot (Hondstongen) naar de landgoederenzone geprojecteerd. Deze volgt de rand van het vliegveld en moet de Burgemeester Legroweg oversteken.

Naast het functioneel accent op bedrijvigheid rond het vliegveld en wonen in en rond Eelde, zoals aangegeven in het structuurplan 2006, is er nog een bijzonder functioneel accent te noemen: de Koningsas. In regionaal verband is afgesproken, dat de gemeente Tynaarlo een bijzondere rol vervult in het stedelijke netwerk rond Groningen en Assen. De gemeente geeft hieraan in haar structuurplan in eerste instantie invulling door zichzelf te positioneren als groene long. De verwachting is, dat binnen deze groene long op een beperkt aantal specifieke locaties ook nieuwe rode functies een plek kunnen krijgen. Gedacht wordt aan functies met regionale en zelfs nationale betekenis, die zeer zorgvuldig worden

ontworpen (architectonische topkwaliteit) en daardoor bijdragen aan betekenis en uitstraling van het gebied tussen Assen en Groningen.

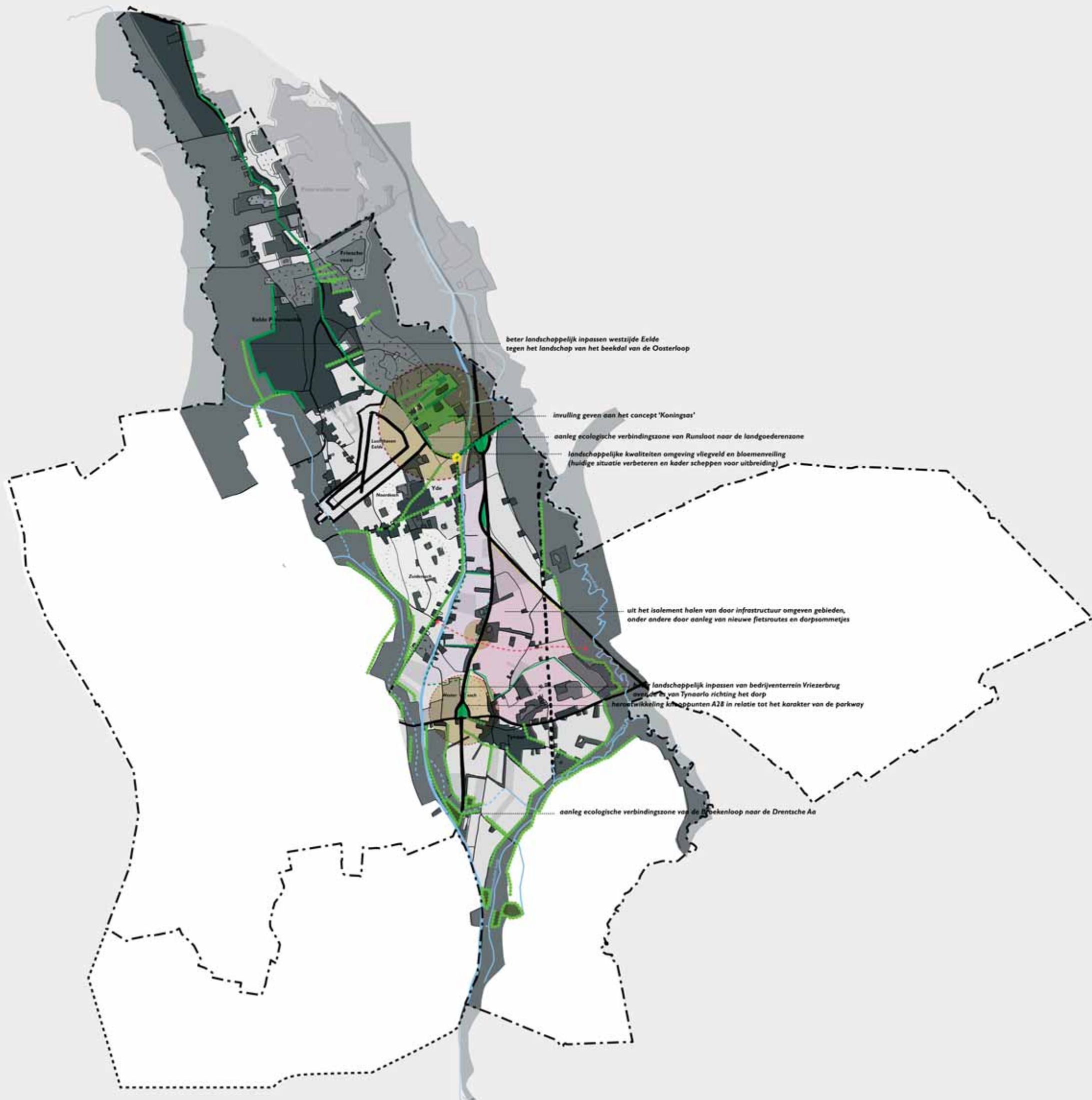
Overzicht huidige kwaliteiten

- Verloop van landschappen in de Rug van Tynaarlo van zuid naar noord.
- Grote contrasten van de rug met de omliggende beekdalen.
- Landgoederenzone Eelde-Paterswolde
- Dorpsomgeving Tynaarlo aan de zuidzijde.
- Dorpsomgeving Yde / De Punt aan de zuidzijde.
- Oude doorgaande route van Groningen naar Assen en Noord-Willemskanaal als landschappelijke dragers in het gebied.

Overzicht huidige knelpunten

- Landschappelijke en ecologische kwaliteit landgoederenzone onder druk door (ontwikkeling) vliegveld en bloemenveiling en stedelijke recreatiedruk.
- Isolatie van gebieden door grootschalige infrastructuur roept 'autonome ontwikkelingen' op.
- A28 tussen Tynaarlo en De Punt niet passeerbaar voor recreatief verkeer.
- Landschappelijke kwaliteit van de knooppunten van de A28 past niet (meer) altijd bij het karakter van de als parkway ontworpen weg.
- Westzijde Eelde ligt koud tegen het landschap van het beekdal van de Oosterloop.
- Presentatie van bedrijventerrein Vrieserbrug over de es van Tynaarlo richting het dorp.
- Ecologische relatie tussen de beekdalen aan weerszijde over de rug is nu nog beperkt ontwikkeld.

Pagina hiernaast: kaartbeeld van huidige karakteristiek van het landschap met kwaliteiten en knelpunten

beter landschappelijk inpassen westzijde Eelde tegen het landschap van het beekdal van de Oosterloop

invulling geven aan het concept 'Koningsas'

aanleg ecologische verbingszone van Runslaat naar de landgoederenzone

landschappelijke kwaliteiten omgeving vliegveld en bloemenveiling (huidige situatie verbeteren en kader scheppen voor uitbreiding)

uit het isolement halen van door infrastructuur omgeven gebieden, onder andere door aanleg van nieuwe fietsroutes en dorpsommetjes

landschappelijk inpassen van bedrijventerrein Vriezerbrug opvallend van Tynaarlo richting het dorp herontwikkeling knooppunten A28 in relatie tot het karakter van de parkway

aanleg ecologische verbingszone van de Spekenloop naar de Drentsche Aa

Ambitie

Van alle deelgebieden binnen het LOP ligt de grootste (stedelijke) ontwikkeldruk op de Rug van Tynaarlo. De ambitie is de huidige landschappelijke kwaliteiten te behouden, te versterken en de gewenste ontwikkelingen met de (bestaande en nieuwe) kwaliteiten te verzoenen.

Voor het zuidelijke deel (onderdeel van het Nationaal Landschap Drentsche Aa en het Nationaal Park) is de ambitie gericht op het uit hun isolement halen van de door grootschalige infrastructuur omgeven gebieden, onder andere door de aanleg van fietsroutes, die het mogelijk maken de gebieden op aantrekkelijke en vanzelfsprekende wijze te doorkruisen. Een andere opgave is de ontwikkelingen in deze gebieden niet zomaar autonoom te laten plaatsvinden, maar hen vorm te geven met aandacht voor de samenhang van het (onderliggende) landschap.

Bij het noordelijke deel van de Rug van Tynaarlo is de omgeving van het vliegveld, de bloemenveiling en de scheepswerf het belangrijkste aandachtspunt. Het LOP zet in op versterking van de (landgoederen)structuur in dit gebied als drager voor de (bestaande en toekomstige) rode functies (zie ook onder 'Koningsas', verderop in dit hoofdstuk). De bestaande landgoederen worden daarbij natuurlijk gerespecteerd. De Burgemeester Legroweg krijgt vanaf De Punt nieuwe allure, het karakter van een echte 'oprijlaan naar de stad' met stevige laanbeplanting. In het bomenstructuurplan is deze weg ook als primaire structuur aangegeven. Daar waar in verband met de hoogtebeperkingen in de omgeving van het vliegveld geen laanbomen geplant mogen worden, wordt de doorgaande groene structuur langs de weg met hagen doorgezet.

Behouden kwaliteiten

- Verloop van landschappen in de Rug van Tynaarlo van zuid naar noord.
- Grote contrasten van de rug met de omliggende beekdal.
- Landgoederenzone Eelde-Paterswolde
- Dorpsomgeving Tynaarlo aan de zuidzijde.
- Dorpsomgeving Yde / De Punt aan de zuidzijde.
- Oude doorgaande route van Groningen naar Assen en Noord-Willemskanaal als landschappelijke dragers in het gebied.

Versterking kwaliteiten

- Uit het isolement halen van door infrastructuur omgeven gebieden, onder andere door aanleg van nieuwe fietsroutes en dorpsommetjes.
- Beter landschappelijk inpassen westzijde Eelde tegen het landschap van het beekdal van de Oosterloop.
- Beter landschappelijk inpassen van bedrijventerrein Vriezerbrug over de es van Tynaarlo richting het dorp.

Vernieuwing kwaliteiten

- Invulling geven aan het concept 'Koningsas', wanneer ontwikkelingen zich aandienen.
- Landschappelijke kwaliteit omgeving vliegveld en bloemenveiling (huidige situatie verbeteren en kader scheppen voor uitbreiding).
- Aanleg ecologische verbindingzone van Runsloot naar Landgoederenzone.
- Aanleg ecologische verbindingzone van de Broekenloop naar de Drentsche Aa.
- Herontwerp knooppunten A28 in relatie tot het karakter van de parkway.

Pagina hiernaast: kaartbeeld van de ambitie ten aanzien van het landschap met te behouden, te versterken en te vernieuwen kwaliteiten

Zandverstuiving op de rug van Zeegse

Zicht op het dal van de Drentsche Aa vanaf de rug van Zeegse

Zandweg op Rug van Zeegse

Rug van Zeegse

Huidige situatie

Karakteristiek van het landschap

De Rug van Zeegse maakt integraal deel uit van het Nationaal Park beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa en kan gezien worden als een echte poort voor dit gebied. Aan de oostzijde wordt de rug scherp begrensd door het hoofddal van de Drentsche Aa. Aan de westzijde ligt de Taarlosche Loop die later overgaat in het Zeegserloopje.

De Rug van Zeegse is het meest compacte deelgebied, dat binnen het LOP van de gemeente Tynaarlo wordt onderscheiden. De rug als geheel heeft een kleinschalig karakter en een authentieke uitstraling. De dorpslandschappen van de kleine esdorpen Zeegse, Taarlo en Oudemolen zijn gaaf en compleet, met fraaie essen. Vooral de es van Zeegse heeft een stevige bosrand. Op de Rug van Zeegse ligt ook de kern Oudemolen.

De oostzijde van de rug is het meest karakteristiek. Hier liggen de essen, de heideontginningsbossen en een aantal heideterreinen, waarvan één met stuifzand (het enige in de gemeente Tynaarlo). In deze bossen zijn diverse terreinen voor verblijfsrecreatie opgenomen. De kernen van Zeegse en Taarlo vormen een aantrekkelijk doel aan het netwerk van fietsroutes door het nationale landschap. Zeegse heeft een bijzondere uitstraling door diverse ontwikkelingen zoals een hotel- en congrescentrum.

Aan de westzijde van de rug loopt de spoorlijn, in noord-zuidelijke richting. Het landschap aan de westzijde is minder uitgesproken dan aan de oostzijde van de rug. Hier bevinden zich grotere en kleinere landbouwkavels. Ook ligt er een niet toegankelijk groot defensieterein met een bosrijk karakter. Aan de verbindingsweg tussen Zeegse en Taarlo ligt een groot aantal boerderijerven en de kleine

kern Oudemolen. Een groot deel van de boerderijerven in dit gebied is inmiddels omgevormd tot woonerf, met de bijhorende paardenweiden en dergelijke.

De flanken van het Zeegser Loopje en de Taarlosche Loop zijn niet continu toegankelijk. In de flanken van de Drentsche Aa liggen wel fietspaden en zandwegen.

Dynamiek van het grondgebruik en functioneel accent

De Rug van Zeegse kent een functioneel accent als onderdeel van het Nationaal Park beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. In de beekdalen is de koers gericht op het versterken van de (laagdynamische) natuurlijke kwaliteiten. De druk om nieuwe recreatievoorzieningen te realiseren zal ook in de toekomst vooral op de aangrenzende ruggen, zoals de Rug van Zeegse, terecht komen. De huidige huisjesterreinen, campings en het congrescentrum hebben dat bewezen. De toekomst van het defensieterein (nu munitieopslag) is onduidelijk.

Zeegse, Oudemolen en Taarlo zijn in het beleid van de gemeente kleine kernen. Er zijn dan ook geen (grootschalige) planmatige dorpsuitbreidingen voorzien. De geleidelijke ontwikkeling van de Rug van Zeegse tot een woon- en recreatielandschap zal waarschijnlijk doorzetten.

Overzicht bestaande kwaliteiten

- Zeer markante oostzijde van de rug en overgang naar de Drentsche Aa (noord- en oostzijde).
- Kleinschalig karakter en authentieke uitstraling van de Rug van Zeegse als geheel en de dorpsomgevingen van Zeegse en Taarlo in het bijzonder.
- Cultuurhistorische elementen in de dorpsomgeving van Zeegse, zoals een gave es en grafheuvels.
- Relatie tussen het dorp Zeegse en zijn omgeving wordt versterkt door de

Locatie deelgebied de Rug van Zeegse

- bomenlanen, die vanuit de kern naar buiten voeren.
- Contrast met het beekdal van de Drentsche Aa (hoogteverschillen, open en dicht).
- Ecologische kwaliteit van de heideontginningsbossen en heideterreinen met stuifzand.
- Fraai beplante (veld)wegen op de rug, waaronder de weg van Zeegse naar Taarlo.

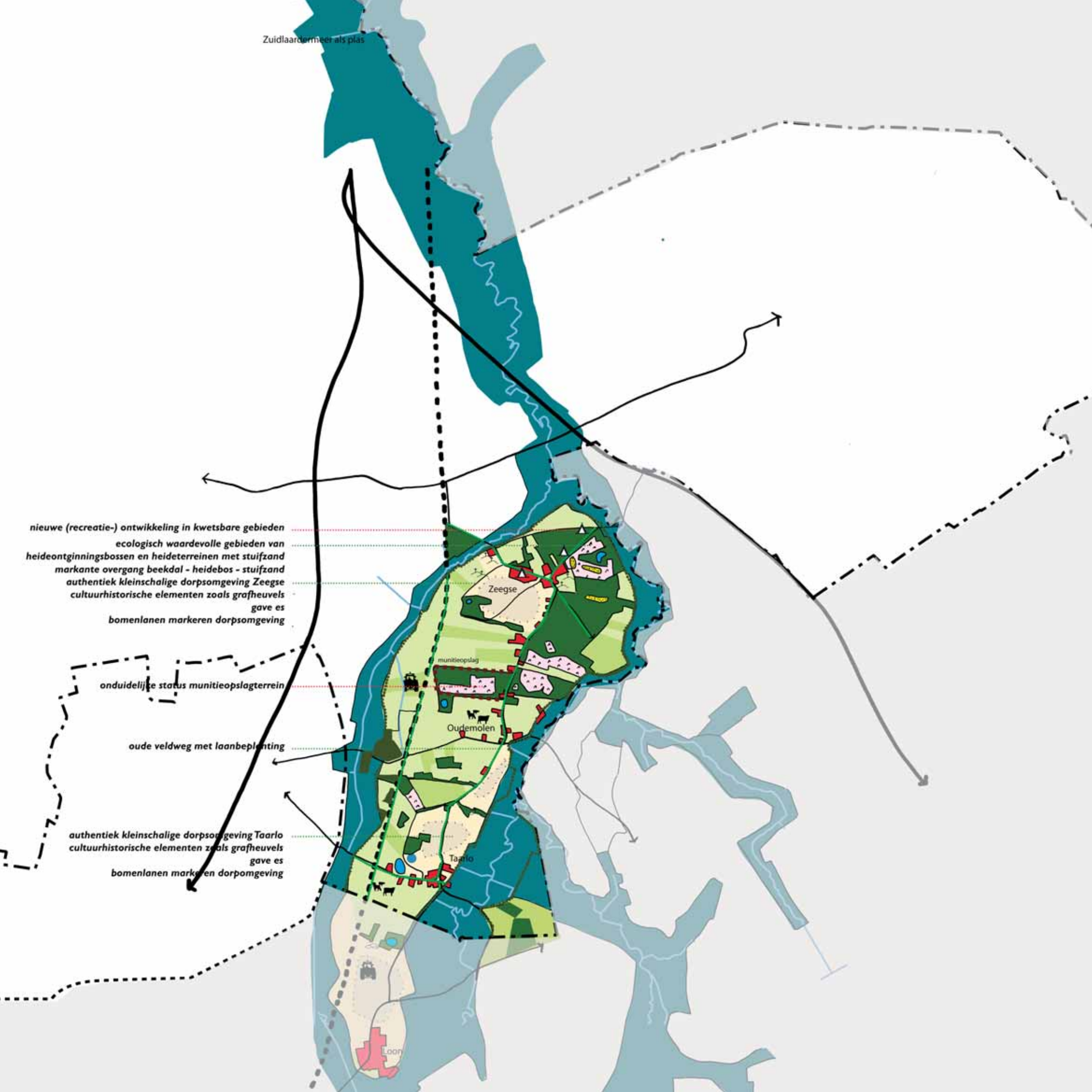
Zuidlaardermeer als plas

nieuwe (recreatie-) ontwikkeling in kwetsbare gebieden
ecologisch waardevolle gebieden van
heideontginningsbossen en heideterreinen met stuifzand
markante overgang beekdal - heidebos - stuifzand
authentiek kleinschalige dorpsomgeving Zeegse
cultuurhistorische elementen zoals grafheuvels
gave es
bomenlanen markeren dorpsomgeving

onduidelijke status munitieopslagterrein

oude veldweg met laanbepplanting

authentiek kleinschalige dorpsomgeving Taarlo
cultuurhistorische elementen zoals grafheuvels
gave es
bomenlanen markeren dorpsomgeving

Overzicht knelpunten

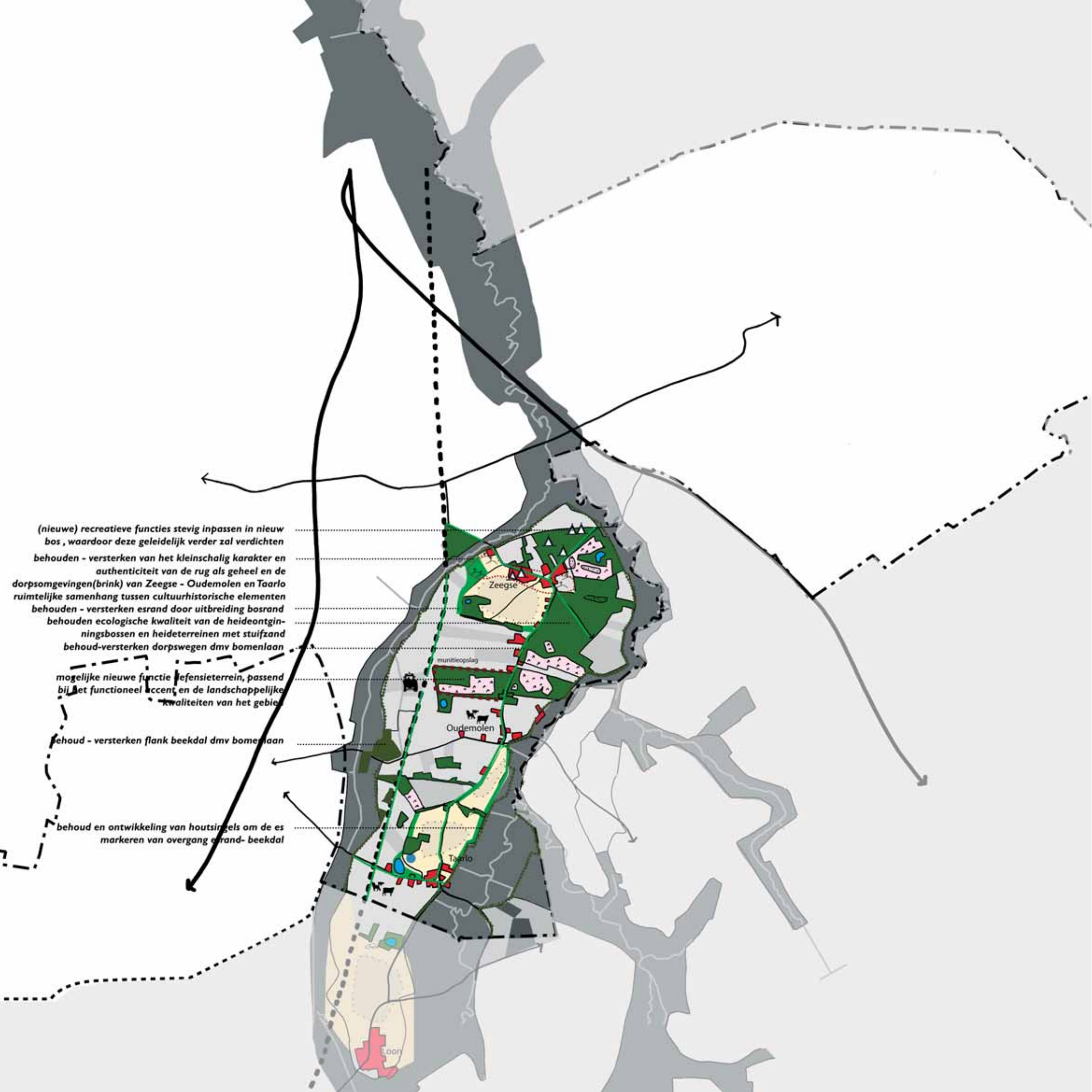
- Beperkte kwaliteit en gebrek aan landschappelijke inpassing aantal verblijfsrecreatieterreinen rondom Zeegse
- Inpassing mogelijke nieuwe (recreatie-) ontwikkelingen op de rug.
- Weinig markante westzijde van de rug aan de Taarlosche Loop en het Zeegserloopje.
- Ontwikkelingen in het landschap, die de groei van een landbouw- naar een woon- en recreatielandschap oproept.
- Omgeving congrescentrum Golden Tulip, grootschalige voorziening in kwetsbare dorpsrand.

Ambitie

De ambitie voor de Rug van Zeegse is er op gericht de betekenis van dit gebied in het Nationaal Park te versterken. Ten eerste gaat het er daarbij om de bestaande kwaliteiten zoals de landschappelijke contrasten en de gave dorpsomgeving te koesteren. Het LOP zet in op een kwaliteitsimpuls voor de bestaande (verblijfs)recreatieterreinen, waarbij de inpassing in het landschap volop aandacht krijgt. Waar mogelijk wordt aan nieuwe recreatieve voorzieningen, die een bijdrage leveren aan het Nationaal Landschap ruimte gegeven. De aanleg van deze voorzieningen gaat gepaard met bosaanleg, zodat ze zich vanzelfsprekend in het landschap gaan voegen.

Geleidelijk kan het landschap van de Rug van Zeegse hierdoor verdichten. Vooral de nu nog weinig uitgesproken westzijde van de rug biedt hiervoor mogelijkheden. De doorgroei naar een woon- en recreatielandschap vindt plaats met aandacht voor de groene uitstraling en de landschappelijke kwaliteit van de rug als geheel. Gestart kan worden met het versterken van de laanbeplanting van de wegen en het beter markeren van de westelijke rand van de rug.

pagina hiernaast: kaartbeeld van huidige karakteristiek van het landschap met kwaliteiten en knelpunten

- (nieuwe) recreatieve functies stevig inpassen in nieuw bos , waardoor deze geleidelijk verder zal verdichten
- behouden - versterken van het kleinschalig karakter en authenticiteit van de rug als geheel en de dorpsomgevingen(brink) van Zeegse - Oudemolen en Taarlo
- ruimtelijke samenhang tussen cultuurhistorische elementen
- behouden - versterken esrand door uitbreiding bosrand
- behouden ecologische kwaliteit van de heideontginingsbossen en heideterreinen met stuifzand
- behoud-versterken dorpswegen dmv bomenlaan
- mogelijke nieuwe functie defensie terrein, passend bij het functioneel accent en de landschappelijke kwaliteiten van het gebied
- behoud - versterken flank beekdal dmv bomenlaan
- behoud en ontwikkeling van houtsingels om de es markeren van overgang strand- beekdal

Zeegse

munitieopslag

Oudemolen

Taarlo

Loorn

Behoud kwaliteiten

- Zeer markante oostzijde van de rug en overgang naar de Drentsche Aa (noord- en oostzijde).
- Kleinschalig karakter en authentieke uitstraling van de Rug van Zeegse als geheel en de dorpsomgevingen van Zeegse, Oudemolen en Taarlo in het bijzonder, met cultuurhistorische elementen in de dorpsomgeving van Zeegse, zoals een gave es en grafheuvels.
- Ecologische kwaliteit van de heideontginningsbossen en heideterreinen met stuifzand.
- Fraai beplante (veld)wegen op de rug, waaronder de weg van Zeegse naar Taarlo.

Versterken kwaliteiten

- Ruimtelijke samenhang tussen verschillende cultuurhistorische elementen in de dorpsomgeving van Zeegse, bijvoorbeeld door aanleg van een nieuwe route.
- Uitbreiden bosrand westelijke zijde van de es van Zeegse.
- Behoud en ontwikkeling van houtsingels om de es.
- Dorpswegen versterken door middel van beplanting.
- Het minder uitgesproken landschap van de westflank van de rug wordt versterkt, beginnend bij het versterken van de rand van het beekdal.
- Kwaliteitsimpuls voor de verblijfsrecreatie.

Vernieuwen kwaliteiten

- Eventuele nieuwe recreatieve functies stevig inpassen in nieuw bos op de rug, waardoor deze geleidelijk verder zal verdichten.
- Mogelijk een nieuwe functie voor het defensieterein, passend bij het functioneel accent en de landschappelijke kwaliteiten van het gebied.
- Herontwikkeling van de Eischenbroekse Loop als natuurlijke bovenloop van de Drentsche Aa.

Boven: Zuidlaren

Onder: Oude houtwal

Boven: landbouw in Hunzedal

Onder: zandweg aan de rand van de es van Zuidlaren

Boven: hunebed bij Midlaren

Onder: zandweg aan de rand van het dal van de Drentsche Aa

De Hondsrug

Huidige situatie

Karakteristiek van het landschap

Het deelgebied van de Hondsrug wordt begrensd door de flank van het Hunzedal in het oosten en het dal van de Drentsche Aa in het westen. De in noord-zuidelijke richting georiënteerde Hondsrug heeft grotendeels een zeer groene uitstraling. Er is binnen dit deelgebied een tweedeling te onderscheiden. Het westen is het meest bosrijk. Het centrale deel van de Hondsrug wordt gekenmerkt door een aaneenschakeling van dorp- en escomplexen. Hier is meer sprake van afwisseling tussen open en dichte ruimtes. De oostflank sluit aan op het open landschap van het Hunzedal.

De Drentsche Aa vormt de grens van de westelijke flank. Op de hoge gronden, in aansluiting op het beekdal, liggen ecologisch waardevolle gebieden zoals De Vijftig Bunder, het Noordlaarderbosch en Wilde Veen. Ook bevinden zich in dit gebied een zandwinplas, campings, huisjesterreinen/bungalowparken en tuincentra. De samenhang binnen de natuurgebieden onderling en binnen de beboste flank van de Hondsrug als geheel staat daarmee onder druk.

De Hondsrug tekent zich in vergelijking met de andere ruggen het duidelijkst af ten opzichte van de omliggende beekdalen. Dat komt niet alleen door de stevige bebossing (en bebouwing van Zuidlaren), maar ook door de hogere ligging. De dorpenweg N386 voert dwars over de Hondsrug. De overgangen van de beekdalen naar de rug zijn door het hoogteverschil en het landschappelijke contrast markant en echt te ervaren als 'entrees van het dorp', een grote kwaliteit.

Zuidlaren is een groot dorp met vele gezichten. De oude kern van Zuidlaren is een goed voorbeeld van een groot esdorp met vele brinken. Vooral in de

jaren 60 en 70 heeft het dorp een grote groei doorgemaakt. Een relatief recente ontwikkeling is de omvorming van het Kazerneterrein, dat grenst aan de overgang naar het Hunzedal, tot woonwijk. Hierbij is veel aandacht besteed aan interne kwaliteit en de oriëntatie op de omgeving. De hoofdrichtingen in het landschap ter plaatse, een kenmerkende 'ladderstructuur' is opgepakt.

De Zuideresch is gaaf en open en wordt omgeven door de woonbebouwing van Zuidlaren en het (naaldbos)rijke terrein van het instituut Dennenoord. De randen van de verschillende functies rond de es zijn zorgvuldig vormgegeven met respect voor het zicht op en de beleving vanuit de open ruimte. De relatie van het dorp met de omgeving is aan de zuidzijde over het algemeen goed ontwikkeld. Alleen een aantal kleinere nieuwe woonbuurten aan de zuidzijde van Zuidlaren ligt vrij koud in het landschap, óók aan de zijde van de es. Op de Zuideresch waren vroeger vennetjes aanwezig die gedempt zijn.

De woonwijken aan de noordzijde van de N386 zijn minder stevig in het landschap ingepast. Slechts een dunne beplantingsstrook scheidt hen van het restant van noordelijke es van Zuidlaren, waarop zij gesitueerd zijn. De dorpsomgeving van Midlaren is kleinschalig en heeft een authentieke uistraling. Er liggen oude zandwegen en gave cultuurhistorische elementen, zoals grafheuvels en hunebedden. Als knelpunt wordt genoemd, dat de vennetjes op de es onder druk staan als gevolg van het omliggende landbouwgebied.

De landschappelijke relatie van (de dorpsomgeving van) Midlaren met het Zuidlaardermeer is minder duidelijk. Dat komt onder meer door de ligging van de recreatieterreinen. Bovendien ontbreken

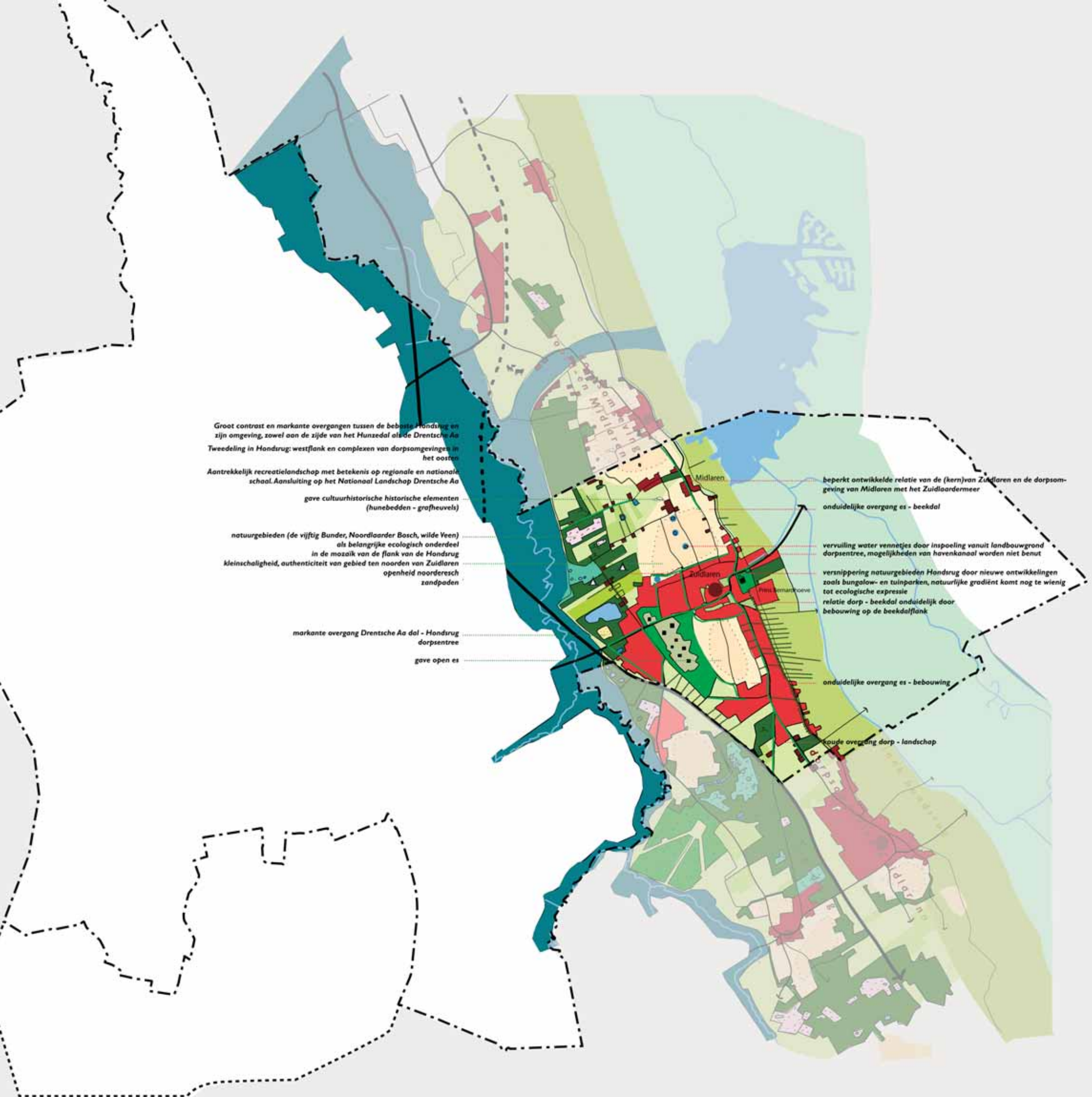
Locatie deelgebied de Hondsrug

hier de kenmerkende houtwallen, die in Zuidlaren wel aanwezig zijn. De relatie tussen de Hondsrug en het Zuidlaardermeer/Hunzedal wordt verder besproken bij het deelgebied Hunzedal. Daarbij komt ook de positie van het voormalige congrescentrum Prins Bernhardhoeve aan de orde.

Dynamiek en functioneel accent van het grondgebruik

Ten opzichte van de andere deelgebieden kent de Hondsrug bijzondere kwaliteiten op het gebied van lommerrijk wonen: in groene woonwijken en in de directe nabijheid van bos. Hoewel Zuidlaren één van de hoofdkernen van de gemeente Tynaarlo is, is hier in het structuurplan geen grote nieuwe woningbouwlocatie geprojecteerd. De omvorming van het Kazerneterrein tot woongebied lijkt voorlopig de laatste grootschalige uitbreiding van Zuidlaren.

Een ander onderscheidend functioneel accent is de betekenis van de Hondsrug en omgeving voor recreatie. Het gaat daarbij ten eerste om de mogelijkheden om te wandelen en te fietsen, in samenhang met het Nationaal Landschap Drentsche Aa. Maar ook zijn er mogelijkheden voor verblijfsrecreatie. Ten noorden van de N386 bevinden zich in dit gebied campings en huisjesterreinen/bungalowparken. Ook hebben in deze omgeving tuincentra en andere recente ontwikkelingen een plek gekregen.

Groot contrast en markante overgangen tussen de beboste Hondrug en zijn omgeving, zowel aan de zijde van het Hunzedal als de Drentsche Aa
 Tweedeling in Hondrug: westflank en complexen van dorpsomgevingen in het oosten

Aantrekkelijk recreatielandschap met betekenis op regionale en nationale schaal. Aansluiting op het Nationaal Landschap Drentsche Aa
 gave cultuurhistorische historische elementen (hunebedden - grafheuvels)

natuurgebieden (de vijftig Bunder, Noordlaander Bosch, wilde Veen) als belangrijke ecologisch onderdeel in de mozaik van de flank van de Hondrug
 kleinschaligheid, authenticiteit van gebied ten noorden van Zuidlaren
 openheid noorderesch
 zandpaden

markante overgang Drentsche Aa dal - Hondrug
 dorpsentree
 gave open es

beperkt ontwikkelde relatie van de (kern)van Zuidlaren en de dorpsomgeving van Midlaren met het Zuidlaardermeer
 onduidelijke overgang es - beekdal

vervuiling water vennetjes door inspoeling vanuit landbouwgrond dorpsentree, mogelijkheden van havenkanaal worden niet benut
 versnippering natuurgebieden Hondrug door nieuwe ontwikkelingen zoals bungalow- en tuinparken, natuurlijke gradiënt komt nog te weinig tot ecologische expressie
 relatie dorp - beekdal onduidelijk door bebouwing op de beekdalflank

onduidelijke overgang es - bebouwing
 koude overgang dorp - landschap

Midlaren

Zuidlaren

Preu-Barmarkhoeve

dorp

Midlaren

Zuidlaren

Preu-Barmarkhoeve

dorp

Midlaren

Zuidlaren

Preu-Barmarkhoeve

dorp

Midlaren

Zuidlaren

Preu-Barmarkhoeve

dorp

De druk op het gebied lijkt hier groot. De (ecologische en landschappelijke) samenhang én de groene uitstraling binnen dit deel van Hondsrug staat daarmee onder druk. Verder gaat de aandacht natuurlijk uit naar de omvorming van de oevers van het Zuidlaardermeer (zie ook deelgebied Hunzedal).

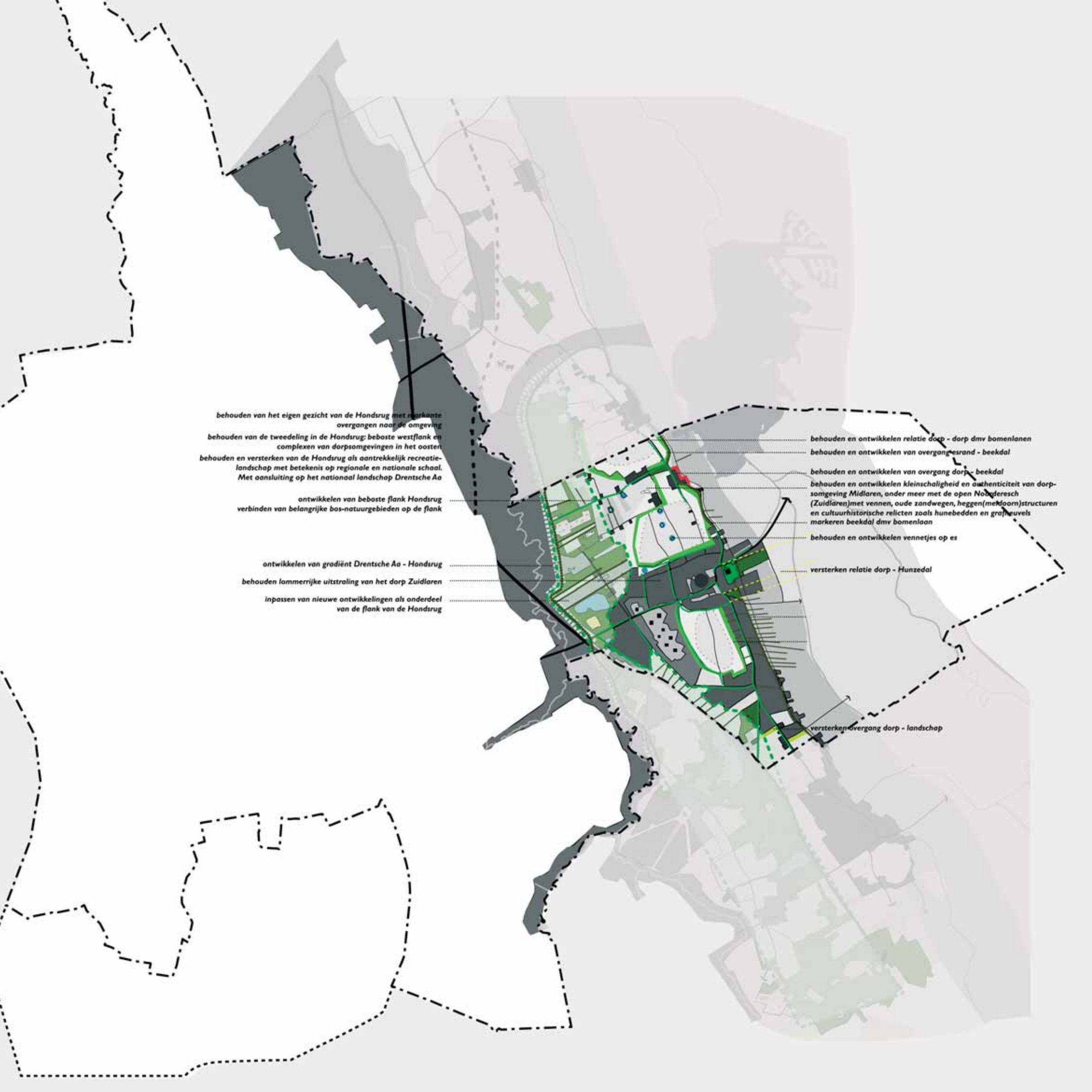
Overzicht bestaande kwaliteiten

- Groot contrast en markante overgangen tussen de beboste Hondsrug en zijn omgeving, zowel aan de zijde van het Hunzedal als bij de Drentsche Aa.
- Tweedeling in de Hondsrug: beboste westflank en complexen van dorpsomgevingen in het oosten.
- Grote ruimtelijke kwaliteit van het dorp Zuidlaren, onder meer door de lommerrijke uitstraling en de landschappelijke samenhang tussen het dorp met zijn vele brinken en het omringende landschap.
- Zeer onderscheidende dorpsentrees van Zuidlaren, vooral de entree via de N386 aan de westzijde is op dit moment goed ontwikkeld.
- Openheid en grotendeels fraaie (dorps)randen aan de es van Zuidlaren.
- Instituten Dennenoord op de grens van de es van Zuidlaren en de meer beboste flank van de Hondsrug in het westen.
- Kleinschaligheid en authenticiteit van de dorpsomgeving van Midlaren, onder meer met de open Noorderesch met vennen, oude zandwegen, heggen(meidoorn)structuren en cultuurhistorische relictten zoals hunebedden en grafheuvels.
- Natuurgebieden op de hoge gronden, in aansluiting op het beekdal, zoals De Vijftig Bunder, het Noordlaarderbosch en Wilde Veen.
- Aantrekkelijk recreatielandschap met betekenis op regionale en nationale schaal. Ligging in het Nationaal Landschap Drentsche Aa.

Overzicht knelpunten

- De samenhang binnen de natuurgebieden onderling en binnen de beboste flank van de Hondsrug als geheel staat onder druk als gevolg van (bestaande en nieuwe) ontwikkelingen als tuincentra en huisjesterreinen (ten noorden van de N386).
- De natuurlijke gradiënt van het dal van de Drentsche Aa naar de Hondsrug komt nog te weinig tot ecologische expressie.
- Beperkt ontwikkelde relatie van (de kern van) Zuidlaren en de dorpsomgeving van Midlaren met het Zuidlaardermeer (zie ook deelgebied Hunzedal).
- Beleving van de entree van het dorp aan de oostzijde kan beter. Hier worden de mogelijkheden van het havenkanaal nog niet volledig benut.
- De Prins Bernhardhoeve bemoeilijkt landschappelijke aansluiting van de kern van Zuidlaren op het Hunzedal (zie ook deelgebied Hunzedal) via het Laarwoud. Ook de continuïteit van de oude weg op de flank van de Hondsrug door het Laarwoud is hier verstoord.
- Woonbuurten vormen een onduidelijke rand met beperkte landschappelijke kwaliteit aan de zuidzijde van de es van Zuidlaren.
- Meest zuidelijke (recent ontwikkelde) woonbuurten Zuidlaren hebben een 'koude' overgang naar het landschap.
- Beperkte ingepaste dorpsrand van de woonwijken op de Noorderesch.
- Vennetjes op de Noorderesch bij Midlaren staan onder druk als gevolg van de aangrenzende landbouwgronden.

Pagina hiernaast: kaartbeeld van huidige karakteristiek van het landschap met kwaliteiten en knelpunten

behouden van het eigen gezicht van de Hondsrug met markante overgangen naar de omgeving
behouden van de tweedeling in de Hondsrug: beboste westflank en complexen van dorpsomgevingen in het oosten
behouden en versterken van de Hondsrug als aantrekkelijk recreatielandschap met betekenis op regionale en nationale schaal. Met aansluiting op het nationaal landschap Drentsche Aa

ontwikkelen van beboste flank Hondsrug
verbinden van belangrijke bos-natuurgebieden op de flank

ontwikkelen van gradiënt Drentsche Aa - Hondsrug
behouden lommerrijke uitstraling van het dorp Zuidlaren
inpassen van nieuwe ontwikkelingen als onderdeel van de flank van de Hondsrug

behouden en ontwikkelen relatie dorp - dorp dmv bomenlanen
behouden en ontwikkelen van overgangsesrand - beekdal
behouden en ontwikkelen van overgang dorp - beekdal
behouden en ontwikkelen kleinschaligheid en authenticiteit van dorpsomgeving Midlaren, onder meer met de open Noorderesch (Zuidlaren) met vennen, oude zandwegen, heggen(mekdoorn)structuren en cultuurhistorische relictten zoals hunebedden en grafheuvels markeren beekdal dmv bomenloos

behouden en ontwikkelen venetjes op es

versterken relatie dorp - Hunzedal

versterken overgang dorp - landschap

Ambitie

De Hondsrug kent een sterk eigen gezicht en zeer onderscheidende kwaliteiten ten opzichte van de andere deelgebieden binnen de gemeente Tynaarlo. Het LOP is er op gericht deze gemeente- en provinciegrensoverschrijdende kwaliteiten te koesteren voor de toekomst. Evenals dit nagestreefd wordt in zowel het huidige- alsook het nieuwe (in ontwikkeling zijnde) Provinciale omgevingsplan Groningen. Er zijn in dit deelgebied geen planmatige grootschalige transformaties, bijvoorbeeld nieuwe woonwijken, te verwachten, die (voor) investering in het landschap nodig maken. Er heeft zich in de loop van de tijd wel een aantal geleidelijke ontwikkelingen (recreatie, dorpsuitbreiding) voltrokken, die met elkaar afbreuk doen aan de kwaliteit van het landschap van de dorpsomgeving. Hier is verbetering gewenst. Het gaat onder andere om verbetering van de landschappelijke relatie tussen de Hondsrug en het Hunzedal (zie ook deelgebied Hunzedal) en om versterking van de relatie tussen het dorp en de essen.

In de bosrijke flank ten noorden van de N386 is meer aan de hand. Het is nú aan de orde de tuincentra, huisjesterreinen en dergelijke beter te voegen in een samenhangend landschap en de ecologische continuïteit van dit landschap te versterken. Het gaat daarbij onder andere om het versterken van de overgang tussen de Drentsche Aa en de hoge gronden en het koppelen van de natuurgebieden op de hoge gronden zelf.

Behoud kwaliteiten

- Eigen gezicht van de Hondsrug met markante overgangen naar de omgeving.
- Tweedeling in de Hondsrug: beboste westflank en complexen van dorpsomgevingen in het oosten.
- Kleinschaligheid en authenticiteit van de dorpsomgeving van Midlaren, onder meer met de open Noorderesch met vennen, oude zandwegen, heggen (meidoorn)structuren en cultuurhistorische relictten zoals hunebedden en grafheuvels.
- Lommerrijke uitstraling van het dorp Zuidlaren.
- Openheid en grotendeels fraaie (dorps)randen aan de es van Zuidlaren.
- Aantrekkelijk recreatielandschap met betekenis op regionale en nationale schaal. Aansluiting op het Nationaal Landschap Drentsche Aa.

Versterken kwaliteiten

- Versterken contact dorp Midlaren met de dorpsomgeving, onder meer door aanleg bomenlanen en door inpassing oostelijke dorpsrand.
- Versterken van de rand van de Noorderesch met beplanting, onder meer om de woonwijk van Zuidlaren beter in het landschap te voegen.
- Vennetjes op de Noorderesch, verminderen druk vanuit de landbouwgronden, mogelijk door aanleg 'bufferzone'.
- Esranden Zuidlaren, versterken groene kwaliteit en inpassing randen woongebied aan de zuidkant.
- Overgangen woonbuurten Zuidlaren naar het landschap (dorpsranden).

Vernieuwen kwaliteiten

- Integrale ontwikkeling van de beboste flank van de Hondsrug ten noorden van de N386.
- Relatie Zuidlaren – Hunzedal (zie deelgebied Hunzedal).

Boven: het havenkanaal gezien in de richting van Zuidlaren

Onder: zicht tussen de Houtwallen aan de flank van de Hondrug door richting het open landschap van het Hunzedal

Boven: lintdorp Zuidlaarderveen

Onder: natuurontwikkeling aan de oevers van het Zuidlaardermeer

Boven: Weg haaks op beekdal, parallel aan houtwallen

Onder: de Hunze

Het Hunzedal

Huidige situatie

Karakteristiek van het landschap

Het Hunzedal vindt zijn geologische oorsprong in het omhoog schuiven van het Drents Plateau langs een breuklijn door bewegingen in de aardkorst. In de natuurlijke situatie was het een uitgestrekt laagveenmoeras. Vanaf de Late Middeleeuwen begonnen de eerste veenontginningen in het Hunzedal. Het verveningssysteem was eerst nog kleinschalig. Het resultaat was een verkavelingspatroon met lange zeer smalle kavels, gescheiden door sloten, in aansluiting op de Hunze. Later startte in het oosten de grootschalige en meer planmatige veenkoloniale ontwikkelingen. In de ruilverkavelingen is het landschap van het Hunzedal ingrijpend veranderd. Er vond opschaling van de verkavelingssituatie plaats, waarbij het slotenpatroon minder intensief werd. De ontwatering werd aangepast en de Hunze werd genormaliseerd.

Het Hunzedal is voor het grootste deel een kwelgebied. De Hunze zelf is binnen het grondgebied van gemeente Tynaarlo omkaad en ligt relatief hoog in het omliggende landschap. De aangrenzende gronden kennen een eigen, lager waterpeil en worden bemalen. Ter hoogte van de bestaande natuurgebieden (Tusschenwater en Hunzedal; de laatste ligt buiten de gemeentegrenzen) wijken de kades ten opzichte van de hoofdloop naar buiten en krijgt het water meer breedte in het natuurlijke dal. Oorspronkelijk werd het gehele dal gekenmerkt door natte soortenrijke (overstromings) graslanden, met soorten als zeggen, dotterbloem en orchideeën. Op dit moment is het Hunzedal echter grotendeels een agrarisch gebruikt weidegebied. De grote openheid is karakteristiek en uniek voor de gemeente Tynaarlo.

Tussen het Hunzedal en de Veenkoloniën ligt de randveenontginning van het lint-

dorp Zuidlaarderveen. Dit lintdorp ligt op een langgerekte zandrug en kent afwisselend aan één of aan beide zijden bebouwing. Het zicht op het aangrenzende landschap vanuit het lint is een belangrijke kwaliteit. Zeer markant is daarbij het zicht van een afstand op de hoger gelegen en dicht beboste Hondsrug vanaf Zuidlaarderveen of elders in het Hunzedal. Ook het lintdorp De Groeve is op een zandrug ontstaan. Over deze rug voert de dorpenweg N386 vanuit de gemeente Tynaarlo richting Hoogezand.

Na het kruisen van de dorpenweg mondt de Hunze uit in het Zuidlaardermeer. Dit meer is op natuurlijke wijze ontstaan en vertegenwoordigt grote ecologische kwaliteiten. Aan de randen bevinden zich onder meer rietoevers en moerasbossen. Het meer is belangrijk voor en rijk aan vogels en daarom aangewezen als Natura2000 gebied. Het heeft ook grote recreatieve betekenis als gebied voor water- en oeverrecreatie. Er zijn jachthavens en terreinen voor verblijfsrecreatie aanwezig. De Hunze zelf heeft betekenis voor de kleine recreatievaart.

De dominante landschapsstructuren in het Hunzedal liggen in zuid-noordelijke richting. Het gaat daarbij niet alleen om de Hunze zelf, maar ook om Leiding 2, een afwateringskanaal, het lintdorp Zuidlaarderveen en de weg De Dijk. De meest markante zuid-noordelijk gerichte structuur is uiteraard de rand van de Hondsrug. Deze wordt gekenmerkt door een opstreckende verkaveling met beplante houtwallen, waartussen doorzicht naar het Hunzedal mogelijk is. Het contrast van de Hondsrug ten opzichte van het open Hunzedal is een grote kwaliteit. Bij Zuidlaren is de rand gaver dan bij Midlaren en Noordlaren. Zo ontbreken hier de houtwallen en is nauwelijks zicht op het Zuidlaardermeer mogelijk vanwege de campingterreinen in het tussengebied

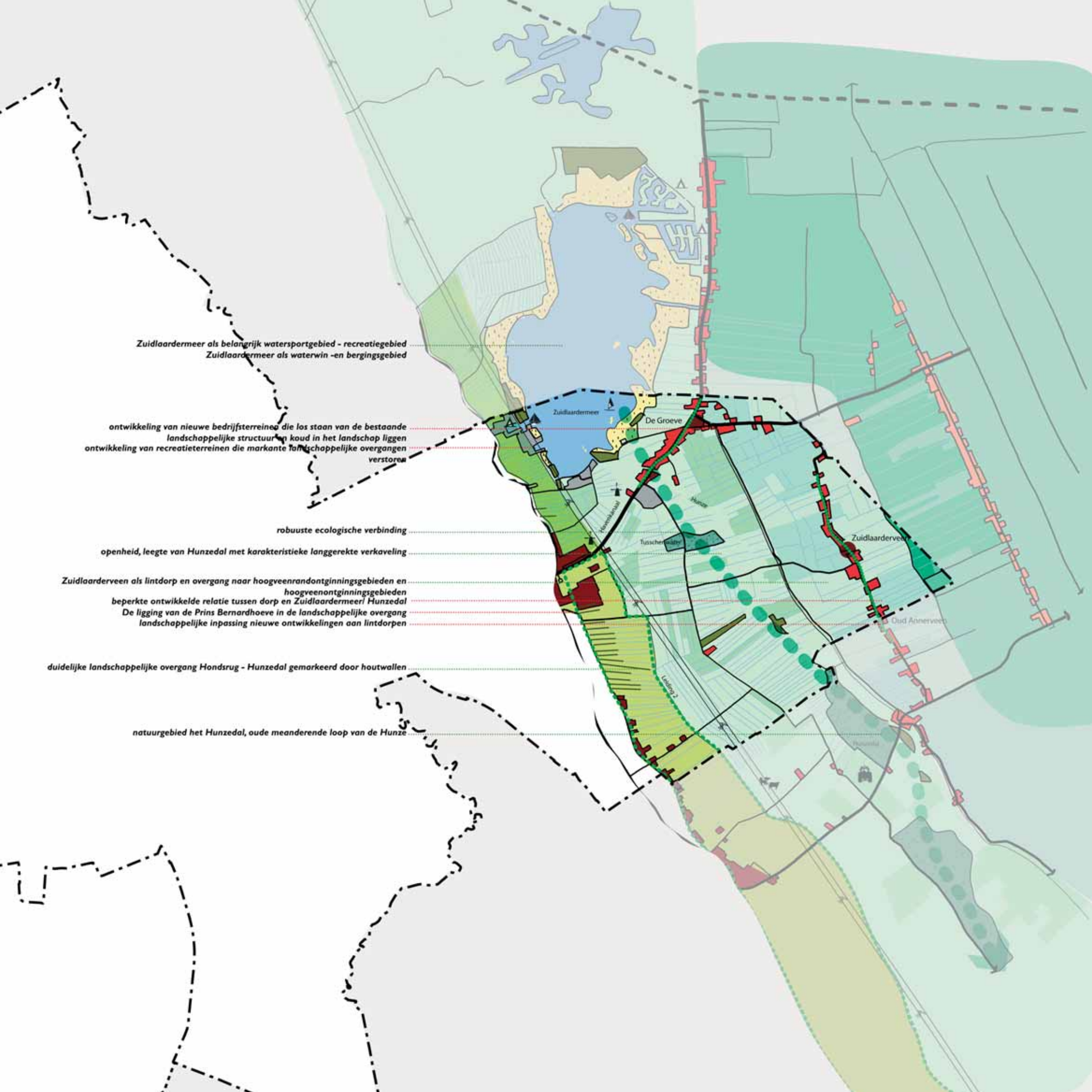
Locatie deelgebied de Hunzedal

en de beboste meeroevers. Het havenkanaal van Zuidlaren legt de verbinding tussen het Zuidlaardermeer-Hunzedal en Zuidlaren. In de praktijk is deze relatie echter zwak ontwikkeld en komt de potentiële kwaliteit van de kop van het havenkanaal niet tot zijn recht.

Dynamiek van het grondgebruik en functioneel accent

De koers voor het gebied is voor een groot deel bepaald door de lopende plan- of uitvoeringstrajecten voor natuurontwikkeling, waterberging en drinkwaterwinning rond de Hunze (volgens plan Tusschenwater) en de integrale ontwikkeling van de zuidoever van het Zuidlaardermeer.

Omdat de hierboven besproken plannen reeds ver ontwikkeld of in uitvoering zijn én hun eigen planspoor kennen, zijn zij geen onderdeel van het landschapsontwikkelingsplan. Er zijn daarnaast nog een aantal andere ontwikkelingen in dit gebied, die binnen de kaders van het LOP wel extra aandacht behoeven. Ten eerste zijn er de ontwikkelingen (woningbouw en een bedrijventerrein) aan de lintdorpen. Niet alleen voegen deze ontwikkelingen zich moeilijk in de lintstructuur; zij liggen ook vaak erg nadrukkelijk in het open landschap. De Prins Bernhardhoeve bij Zuidlaren vormt een grootschalig bebouwingselement midden op de overgang van de Hondsrug. De herontwikkeling van het terrein lijkt aanstaande.

Zuidlaardermeer als belangrijk watersportgebied - recreatiegebied
Zuidlaardermeer als waterwin -en bergingsgebied

ontwikkeling van nieuwe bedrijfsterrinen die los staan van de bestaande
landschappelijke structuur en koud in het landschap liggen
ontwikkeling van recreatieterreinen die markante landschappelijke overgangen
verstoren

robuuste ecologische verbinding

openheid, leegte van Hunzedal met karakteristieke langgerekte verkaveling

Zuidlaardervee als lintdorp en overgang naar hoogveenrandontginningsgebieden en
hoogveenontginningsgebieden

beperkte ontwikkelde relatie tussen dorp en Zuidlaardermeer/ Hunzedal

De ligging van de Prins Bernhardhoeve in de landschappelijke overgang
landschappelijke inpassing nieuwe ontwikkelingen aan lintdorpen

duidelijke landschappelijke overgang Hondsrug - Hunzedal gemarkeerd door houtwallen

natuurgebied het Hunzedal, oude meanderende loop van de Hunze

Overzicht huidige kwaliteiten

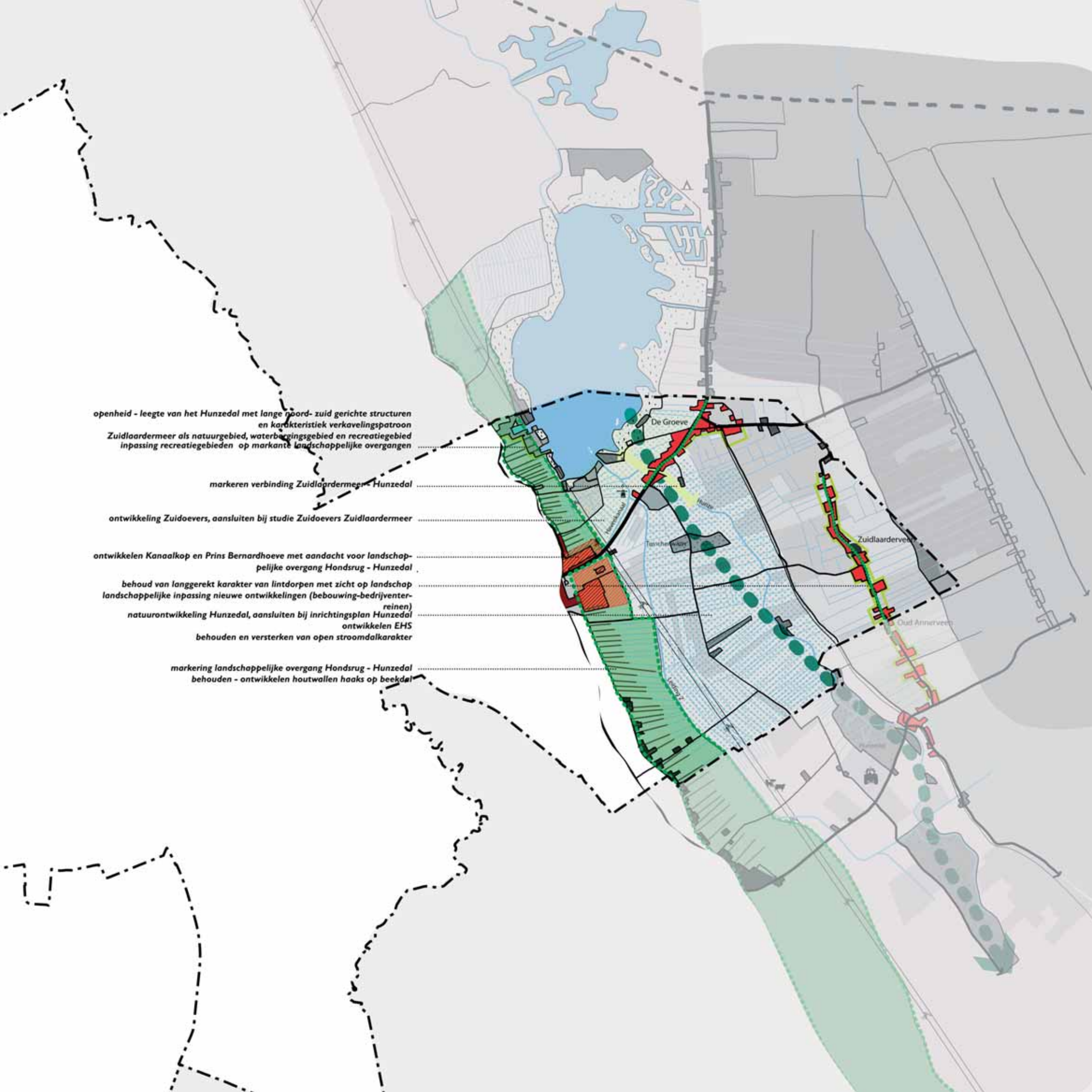
- Openheid / leegte van het Hunzedal met lange zuid-noord gerichte structuren en karakteristiek verkavelingspatroon.
- Hunze als beek in een natuurlijke laagte met restanten van oude meanders.
- Bestaande natuurgebied Tusschenwater in het Hunzedal.
- Markante rand van de Hondsrug met houtwallen bij Zuidlaren.
- Zicht op beboste en bewoonde Hondsrug vanuit het Hunzedal en Zuidlaarderveen.
- Zuidlaarderveen als lintdorp en rand van het Hunzedal.
- Zuidlaardermeer als natuurgebied, waterbergingsgebied en recreatiegebied.

Overzicht huidige knelpunten

(knelpunten die worden aangepakt rond de Hunze en het Zuidlaardermeer worden hier niet genoemd)

- Beperkt ontwikkelde relatie tussen het dorp Zuidlaren en het Zuidlaardermeer / Hunzedal. De ligging van de Prins Bernhardhoeve in het landschappelijke overgangsgebied.
- Inpassing recreatieterreinen/campings Midlaren in landschappelijk overgangsgebied vanaf de Hondsrug naar het Zuidlaardermeer.
- Inpassing nieuwe ontwikkelingen (woningbouw) aan de bestaande lintdorpen.
- Inpassing bedrijventerrein (bestaand en uitbreiding) De Groeve in de open ruimte.

Pagina hiernaast: kaartbeeld van huidige karakteristiek van het landschap met kwaliteiten en knelpunten

openheid - leegte van het Hunzedal met lange noord- zuid gerichte structuren en karakteristiek verkavelingspatroon
Zuidlaardermeer als natuurgebied, waterbergingsgebied en recreatiegebied
inpassing recreatiegebieden op markante landschappelijke overgangen

markeren verbinding Zuidlaardermeer - Hunzedal

ontwikkeling Zuidoevers, aansluiten bij studie Zuidoevers Zuidlaardermeer

ontwikkelen Kanaalkop en Prins Bernhardhoeve met aandacht voor landschappelijke overgang Hondsrug - Hunzedal

behoud van langgerekt karakter van lintdorpen met zicht op landschap
landschappelijke inpassing nieuwe ontwikkelingen (bebouwing-bedrijventerreinen)

natuurontwikkeling Hunzedal, aansluiten bij inrichtingsplan Hunzedal
ontwikkelen EHS
behouden en versterken van open stroomdalkarakter

markering landschappelijke overgang Hondsrug - Hunzedal
behouden - ontwikkelen houtwallen haaks op beekdal

Ambitie

Het Hunzedal zelf staat aan de vooravond van grote transformaties. De koers voor het gebied is voor een groot deel bepaald. Het plan Tusschenwater geeft invulling aan de Hunze als robuuste verbindingzone en zet in op de omvorming tot één van de grootste natte beekdalgebieden van Nederland. Verder bovenstrooms, buiten de gemeentegrenzen, is reeds gestart met de hermeandering van de Hunze.

Met de aanwijzing van het Zuidlaardermeer als Natura2000 gebied is ook de hoofdkoers voor dit gebied duidelijk. Aanpassing van een dergelijk gebied is slechts onder zeer stringente voorwaarden mogelijk en dan nog alleen, als de voorgenomen ingreep van groot maatschappelijk belang is en geen alternatieven voorhanden zijn.

Anders is het gesteld met de zuidoevers van het Zuidlaardermeer. Voor dit gebied is een plan ontwikkeld, waarbij verplaatsing van recreatiebedrijven en woningbouwontwikkeling gekoppeld is aan grootschalige natuurontwikkeling rond de uitstroom van de Hunze in het meer. Eén van de ideeën is daarnaast het ontwikkelen van een nieuwe vaarroute vanuit het meer naar Zuidlaren om de relatie tussen het dorp en het meer te versterken.

Het LOP voegt ten opzichte van deze plannen nog een aantal ambities ten aanzien van de bestaande kwaliteiten van het gebied toe. Ten eerste betreft het de verbetering van de relatie en het contrast tussen de Hondsrug en het Hunzedal op een aantal punten. Ten tweede is er het voorstel om nieuwe ontwikkelingen beter aan te laten sluiten bij het karakter van de lintdorpen De Groeve en Zuidlaarderveen.

Behoud kwaliteiten

- Openheid / leegte van het Hunzedal met lange zuid-noord gerichte structuren en karakteristiek verkavelingspatroon.
- Hunze als beek in een natuurlijke laagte met restanten van oude meanders en bestaande natuurgebieden.
- Markante rand van de Hondsrug, zicht op beboste en bewoonde Hondsrug vanuit het Hunzedal/Zuidlaarderveen en andersom.
- Langgerekte karakter van de lintdorpen met zicht op de omgeving.
- Zuidlaardermeer als gemeente- en provinciegrensoverschrijdende natuurgebied, waterbergingsgebied en recreatiegebied.

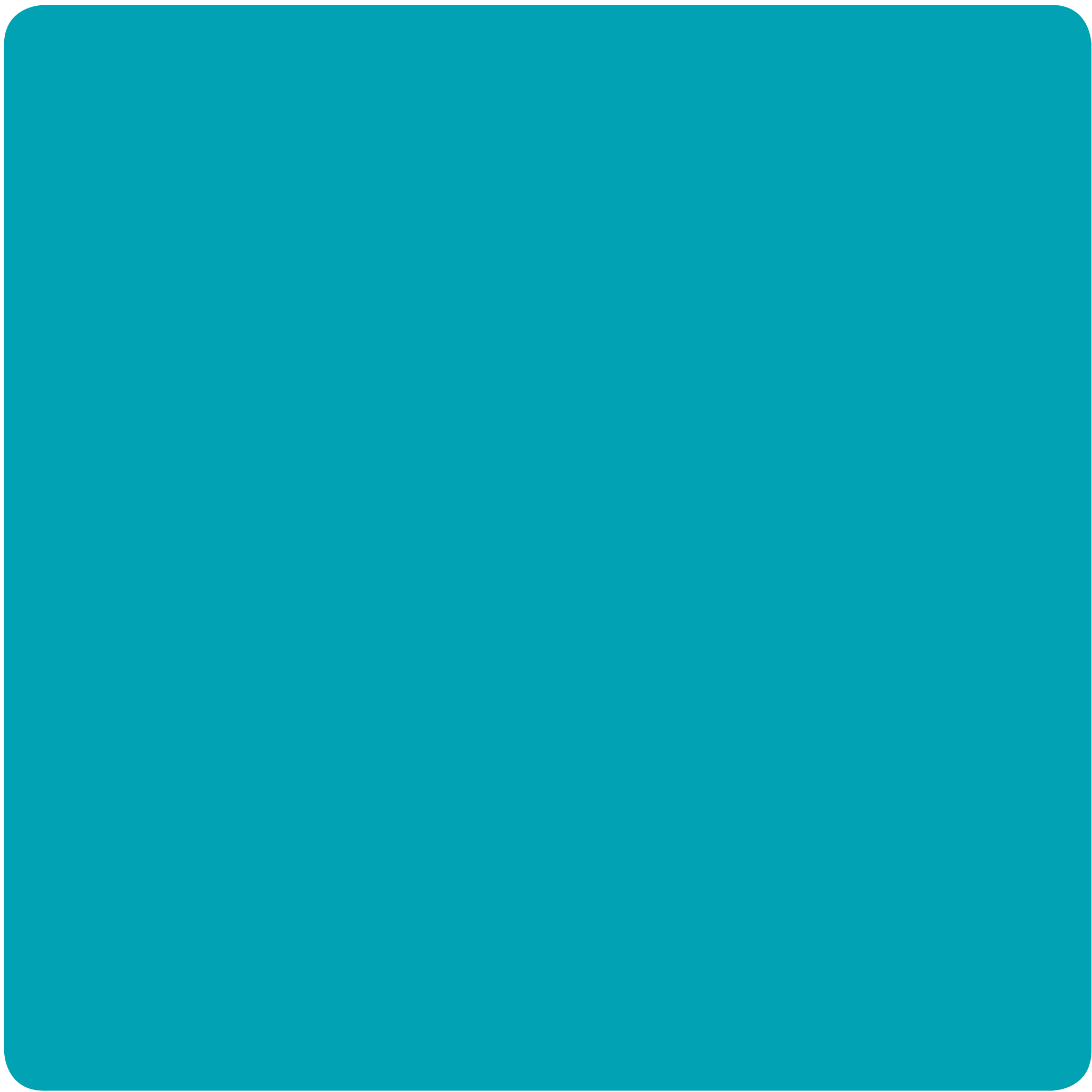
Versterken kwaliteiten

- Beter inpassen recreatiebedrijven op landschappelijke overgang in Midlaren.
- Markeren verbinding Hunzedal – Zuidlaardermeer.
- Houtwallen dwars op de Hondsrug bij Zuidlaren.
- Zorgvuldige occupatiestrategie lintdorpen (Zuidlaarderveen) met behoud van het langgerekte karakter van het lint en de doorzichten vanuit het lint op de omgeving.
- Beter inpassen bestaand bedrijventerrein De Groeve.

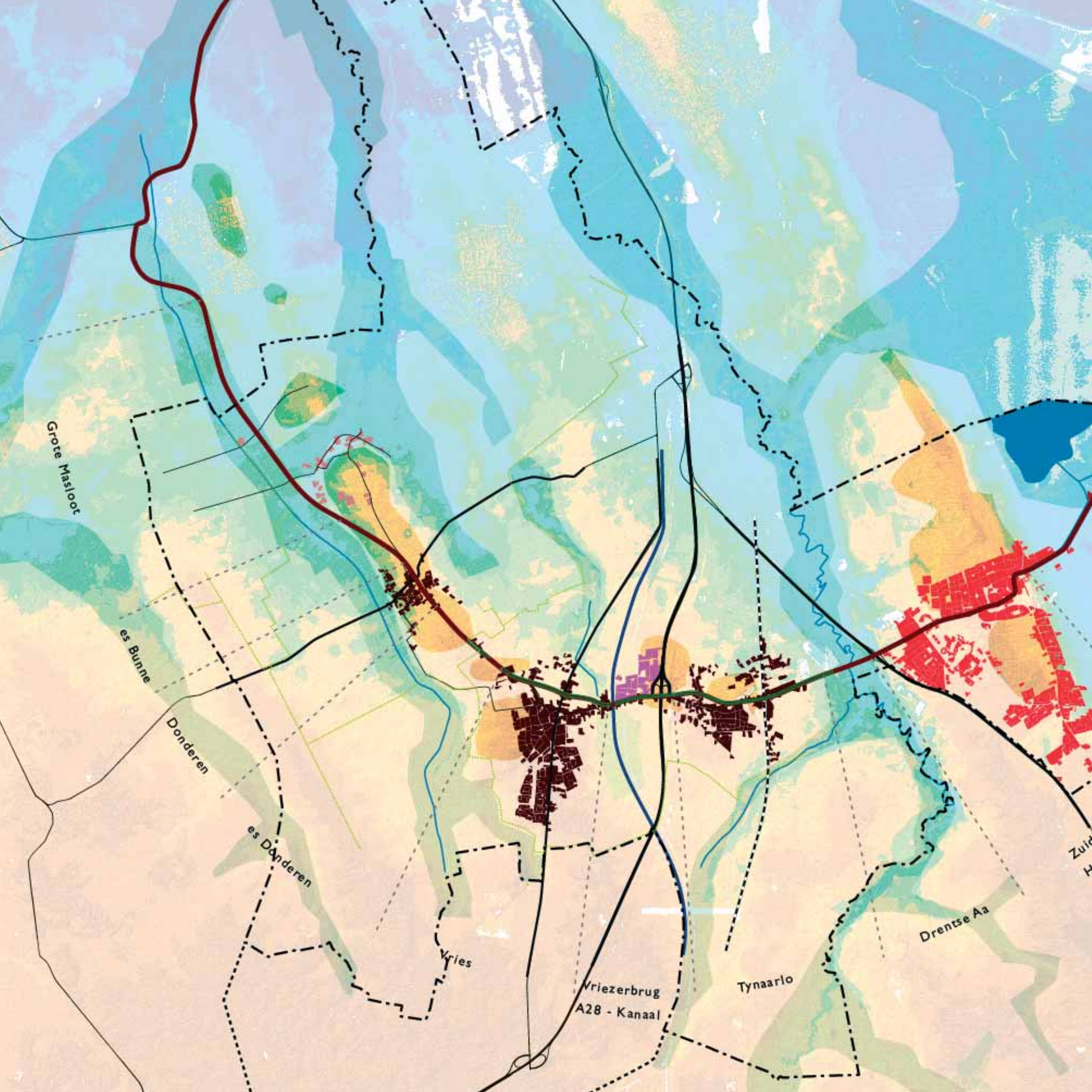
Vernieuwen kwaliteiten

- Transformatie zuidoevers Zuidlaardermeer volgens plan Zuidoevers.
- Ontwikkelen kop van het kanaal, in aansluiting op de ideeën van een nieuwe vaarroute tussen Zuidlaren en het Zuidlaardermeer.

- Ontwikkelen Hunzedal volgens lopende planvorming.
- Bij de mogelijke herontwikkeling van de Prins Bernhardhoeve geldt het herstel en de ontwikkeling van een goede landschappelijke en ecologische overgang van het centrum van Zuidlaren op de rug naar de laagte van het Hunzedal als uitgangspunt.
- Ontwikkeling blauwe diensten.

*gebieds-
overstijgende
structuren*

Grote Masloot

es Bunne

Donderen

es Donderen

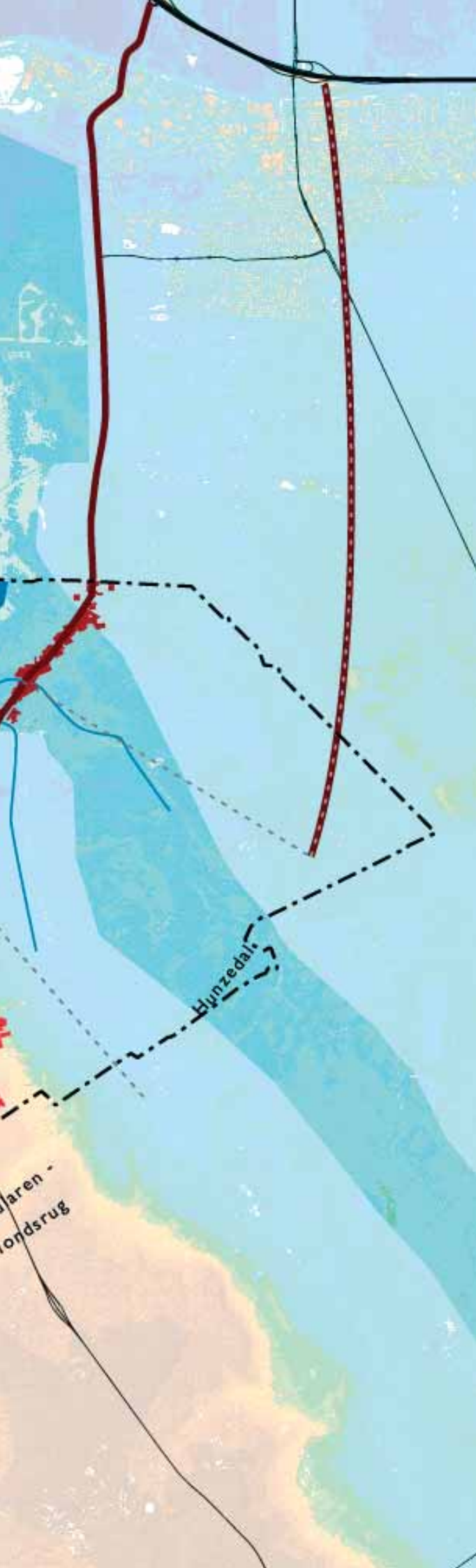
Vries

Vriezerbrug
A28 - Kanaal

Tynaarlo

Drentse Aa

Zuid
H

Dorpenweg N386

Karakteristiek van de dorpenweg en ontwikkelingen

De dorpenweg vormt een belangrijke verkeersverbinding binnen de gemeente Tynaarlo. Op een hoger schaalniveau voert de weg van de aansluiting op de A7 bij Hoogkerk met een ruime zuidelijke boog via het grondgebied van Tynaarlo naar de aansluiting op de A7 bij Hoogezand-Sappemeer. De aansluiting op de A28 bij Vries is het meest zuidelijke punt. Binnen de gemeente Tynaarlo worden de dorpen Donderen, Vries, Tynaarlo en Zuidlaren met elkaar verbonden.

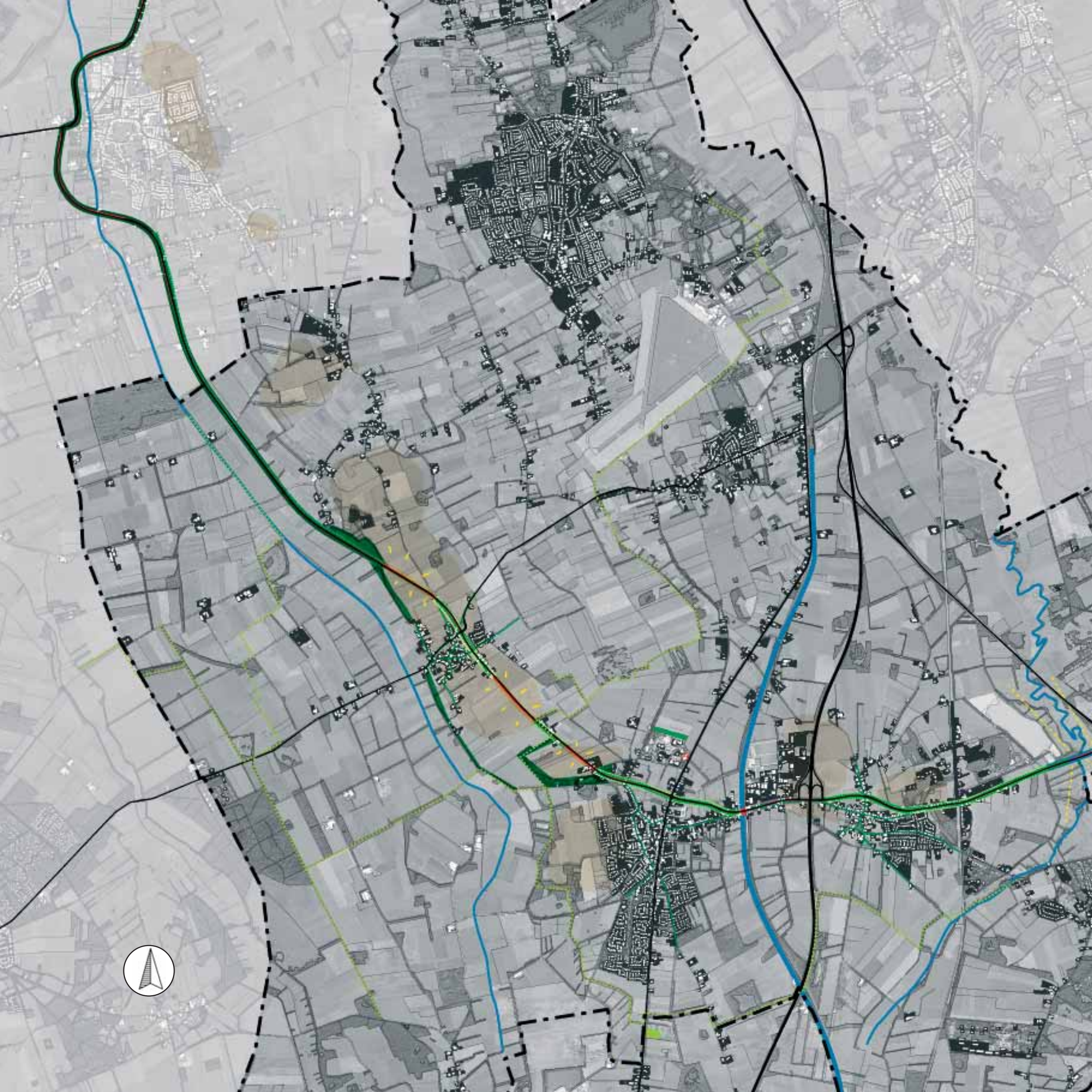
De dorpenweg is een weg van waaruit veel mensen het landschap van de gemeente dagelijks beleven. Wie de A28 volgt 'zweeft' als het ware over dit landschap heen. De snelweg ligt ter hoogte van de op- en afritten vaak hoog in het landschap. Bovendien wordt het landschap vanaf de A28 meestal met hoge snelheid beleefd. Op de dorpenweg is dit anders: de dorpenweg ligt op maaiveld, de snelheid ligt lager. Wie de dorpenweg volgt heeft daardoor een veel directer contact met het omliggende landschap.

Doordat de dorpenweg de gemeente van west naar oost doorkruist, wordt een reeks van ruggen en beekdalen aangesneden. De verschillende landschappen van Tynaarlo presenteren zich één voor één aan de automobilist. Dat is een bijzondere kwaliteit. De route voert van de open esgordels op de Rug van Rolde, via de rug van Tynaarlo en de Hondsrug naar het Hunzedal. Onderweg worden diverse beekdalen gekruist, waaronder de Drentsche Aa. De dorpenweg voert niet meer door de kernen van de dorpen Vries en Tynaarlo. Hier zijn in het recente verleden rondwegen aangelegd, met een grote verbetering voor de leefbaarheid binnen de dorpskernen als gevolg. De rondwegen zijn met zorg ingepast in het landschap en beplant.

De dorpenweg vormt een verbindende structuur op het schaalniveau van de gemeente als geheel, die bijdraagt aan de ruimtelijke samenhang. De keerzijde is dat de weg zelf ook een scheidend element is. De samenhang van onderliggende landschappelijke structuren (beekdalen, lokale wegen) staat hier en daar onder druk. Datzelfde geldt voor de samenhang binnen de dorpsomgeving. De westzijde van het dorp Donderen heeft kwaliteiten als complete en kleinschalige kern (zie ook beschrijving Rug van Rolde). De nieuwere woonbuurt aan de oostzijde heeft een ander karakter, maar ook eigen, vooral interne kwaliteiten. De dorpenweg vormt echter een zodanig scheidend element dat het dorp echt uiteenvalt in twee delen.

Ook in de omgeving van Vries heeft de dorpenweg een scheidend karakter. Ten noorden van de dorpenweg is sprake van verrommeling (zie ook beschrijving deelgebied Rug van Rolde), terwijl de zuidzijde veel gaver oogt. Aan de oostzijde komt de onderliggende landschappelijke structuur, de bovenloop van de Runslot, in de verdrukking. Hier blijkt niet dat de dorpenweg het beekdal kruist. Andere ontwikkelingen rond de A28, waaronder bedrijventerrein Vriezerbrug, dragen bij aan de onduidelijke situatie. In de omge-

ving van Tynaarlo scheidt de Dorpenweg het dorp aan de zuidzijde van de sportvelden aan de noordzijde. Midden in de kern van Zuidlaren vormt de dorpenweg een drukke route.

Overzicht huidige kwaliteiten

- Dorpenweg als verbindende landschappelijke structuur voor de gemeente als geheel.
- De verschillende landschappen van Tynaarlo presenteren zich één voor één aan de gebruiker van de dorpenweg.

Overzicht huidige knelpunten

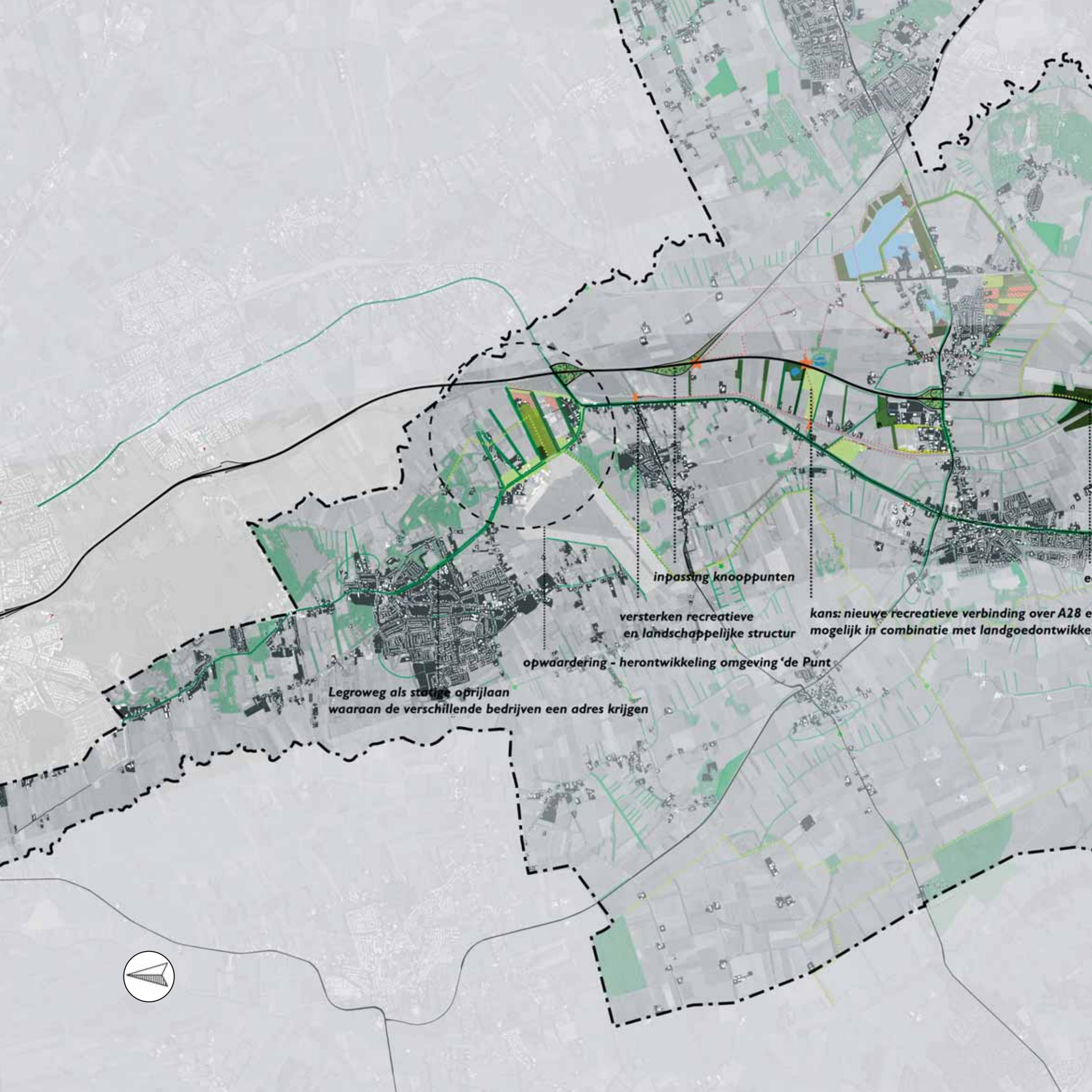
- Onduidelijke situatie bij kruisingen met (een aantal) beekdalen
- Expressie van de overgangen tussen de landschappen kan sterker
- Scheidend karakter van de dorpenweg voor de dorpsomgevingen

Ambitie

Het landschapsontwikkelingsplan zet in op behoud en versterking van de dorpenweg als waardevolle samenhangende structuur in het landschap van de gemeente Tynaarlo. Aandachtspunten daarbij zijn:

- de beleving van het verschil tussen de onderscheidende landschappen waar de dorpenweg door voert.
- Versterken van de overgangen tussen de landschappen met bijzondere aandacht voor de kruisingen met de beekdalen.
- Verminderen van de scheidende werking van de dorpenweg in de dorpsomgevingen.

Er zijn een tweetal kaartbeelden van de dorpenweg opgenomen. Het eerste kaartbeeld laat zien hoe de dorpenweg over de verschillende ruggen en dalen voert. Het tweede kaartbeeld laat zien hoe de ambitie ten aanzien van de dorpenweg concreet ingevuld zou kunnen worden door versterking van het landschap in de wegomgeving.

inpassing knooppunten

versterken recreatieve en landschappelijke structuur

kans: nieuwe recreatieve verbinding over A28 e mogelijk in combinatie met landgoedontwikke

opwaardering - herontwikkeling omgeving 'de Punt

Legroweg als statige oprijlaan waaraan de verschillende bedrijven een adres krijgen

Koningsas

De Koningsas (zie ook hoofdstuk 1, beleidskader) is geconcentreerd in de omgeving van de doorgaande infrastructuurlijnen tussen Assen en Groningen: de A28, de spoorlijn, de oude Rijksweg en het Noord-Willemskanaal. De verwachting is dat binnen dit gebied op een beperkt aantal specifieke locaties ook nieuwe functies een plek kunnen krijgen. Gedacht wordt aan functies met regionale en zelfs nationale betekenis, die zeer zorgvuldig ontworpen worden (architectonische topkwaliteit) en daardoor bijdragen aan betekenis en uitstraling van het gebied tussen Assen en Groningen.

Het kaartbeeld geeft een overzicht (indicatief) van te behouden en te versterken landschapsstructuren waarbinnen het concept Koningsas verder gestalte kan krijgen.

Rode functies en het landschap

Het landschapsontwikkelingsplan zet in op de koppeling van deze specifieke rode functies aan realisatie van één of meerdere ambities in het landschap, zoals verwoord bij de beschrijving van de verschillende deelgebieden. Een voorbeeld is de realisatie van een nieuwe fietsverbinding over de A28. De A28 kan tussen Vries en de Punt over een lengte van meer dan vijf kilometer niet gekruist worden. Een nieuwe verbinding komt de samenhang in het onderliggende landschap ten goede. Een ander voorbeeld is de ecologische verbinding die het kanaal en de snelweg ten zuiden van Vries moet kruisen.

Knooppunten A28

De A28 is in dit gebied vormgegeven naar het voorbeeld van een parkway die telkens een afwisselend uitzicht op de omgeving biedt. Helaas bieden de punten waar deze parkway werkelijk aan het landschap vastzit (de knooppunten) vaak de minste landschappelijke kwaliteit door de ontwikkelingen, zoals

bedrijventerreinen, die hier in de loop van de tijd hebben plaatsgevonden. Het landschapsontwikkelingsplan zet daarom in op verbetering van de landschappelijke uitstraling van de knooppunten.

Omgeving vliegveld

Voorgesteld wordt om de ontwikkelingen die in de toekomst in de omgeving van het vliegveld zullen gaan spelen met hoge ambitie voor de ruimtelijke (landschaps) kwaliteit op te pakken en aan te laten sluiten bij het concept Koningsas.

Omgeving de Punt

De Punt biedt in het kader van de Koningsas bijzondere kansen. Hier eindigt de Groningerstraat en begint de oude route naar Groningen. Het kanaal speelt ook een rol bij de beleving van deze plek. Ten noorden van De Punt gaat het landschap van lange infrastructuurlijnen over in de landgoederenzone. In het LOP wordt voorgesteld de Burgemeester Legroweg het karakter van een echte 'oprijlaan naar de stad' te geven, met stevige laanbeplanting. In het bomenstructuurplan is deze weg ook als primaire structuur aangegeven.

Het Landschapsontwikkelingsplan zet bovendien in op een integrale herontwikkeling van het gebied rond de bloemenvelding en de scheepswerf, waarbij de potentiële allure van deze plek ten volle tot expressie komt. Voorgesteld wordt het gebied op te vatten als onderdeel van de landgoederenzone. Als onderdeel van de herontwikkeling komt er ruimte voor een aantal zeer specifieke rode functies met een regionale (of zelfs nationale) betekenis en een bijzondere architectonische uitstraling. De bestaande en nieuwe rode functies krijgen een ontsluiting in de vorm van een oprijlaan die aantakt op de Burgemeester Legroweg. Aan de oostzijde kan het gebied zich in zijn nieuwe allure over het brede water van het Noord-Willemskanaal richting de A28 tonen.

7 INRICHTINGSPRINCIPES PER LANDSCHAPSTYPE EN DEELGEBIED

In het vorige hoofdstuk zijn de landschappelijke kwaliteiten en de ambities ten aanzien van deze kwaliteiten concreet gemaakt per deelgebied. Dit hoofdstuk zoomt verder in op de inrichtingsprincipes die daarbij kunnen worden ingezet. Hiertoe is de indeling gebruikt van landschapstypen, die op de visiekaart in hoofdstuk 5 zijn weergegeven.

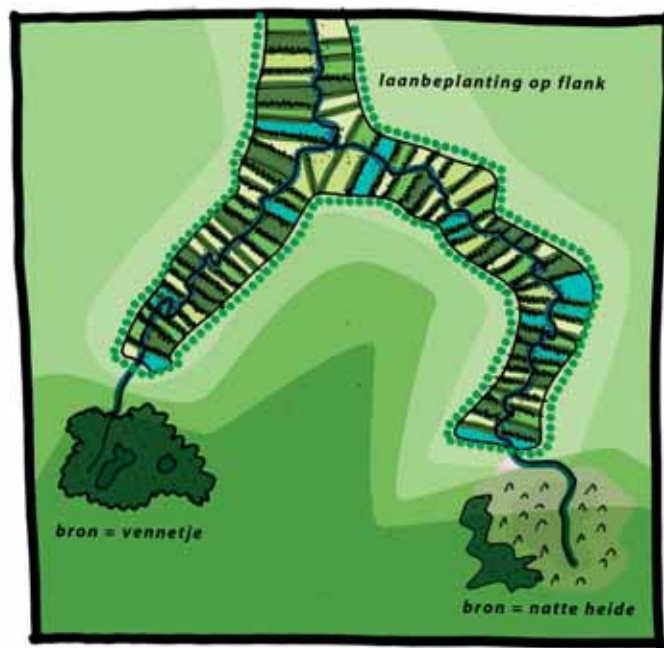
De indeling bestaat uit 11 landschapstypen, verdeeld in hoofdcategorieën beekdalen en ruggen. In de beekdalen worden als landschapstypen onderscheiden: bovenloop en bron, middenloop en benedenloop. Op de ruggen zijn de volgende landschapstypen gelegen: dorpsomgeving (in het esdorpenlandschap), lintdorp, lage rug, flank, jonge heideontginning nat, jonge heideontginning droog, heide ontginningsbos en landgoederenzone.

De voorbeelden zijn uitgewerkt als 'ideaaltypen', waarbij telkens hetzelfde stramien is gebruikt. Na een algemene beschrijving van het landschapstype als geheel en in onderdelen volgt een set van 'spelregels', waarmee nieuwe ontwikkelingen op een bij het gebied passende wijze vormgegeven kunnen worden.

Opgemerkt wordt, dat deze voorbeelden dienen als ondersteuning bij het ontwerpen op een specifieke locatie. Elke ontwerpogave is uniek en vraagt daarom om maatwerk.

Spelregels

- herstellen van brongebieden
- aankoppelen van brongebied aan beekloop (bron weer watervoedend aan beekloop)
- benutten van ecologische potenties beekloop — beekdal (vernatten, herstellen gradiënten)
- brongebied en beekdal als ruimtelijke eenheid in landschap (versterken grenswallen en dwarswallen)
- voor de nu niet in het structuurplan opgenomen zoekgebieden geldt t.a.v. rode ontwikkelingen dat daarvoor in de beekdalen in principe geen plaats is. Mocht hiervoor om andere zwaarwegende redenen toch gekozen worden, dan zal een dergelijke ontwikkeling op passende wijze in het landschap moeten worden ingepast.
- toepassen van de reeks vasthouden, bergen, afvoeren van oppervlaktewater

Bovenloop en brongebied

Brongebied

Op de hogere delen van het Drents Plateau kwamen vroeger vele honderden brongebiedjes voor, waar zich water verzamelde door oppervlakkige afstroming van lokaal regenwater en door uittreding van lokaal kwelwater. De brongebieden zijn afhankelijk van de bodemopbouw: vennetjes, bronbosjes en struwelen of natte heide. Deze hebben botanisch een zeer interessante vegetatie. Op zijn korte weg nam het water slechts weinig voedingsstoffen met zich mee, waardoor het milieu overwegend voedselarm was.

Beekloop en beekdalgronden

Bovenloopjes kenmerken zich als smalle waterlopen van hooguit een meter breed, die zich door een ondiep en smal dal naar de veel ruimere dalen van de middenloop bewegen. In de 15e en 16e eeuw werd een deel van deze gebieden omgezet in hooiland en weiland, door het graven van sloten en greppels en het verwijderen van bosopslag. De hogere flanken werden pas vanaf de 17e eeuw geprivatiseerd. Hierbij is het kenmerkende patroon van dwarswallen en grenswallen ontstaan. De dwarswallen staan loodrecht op de beekloop en bestaan uit opgehoogde aarden walletjes met beplanting. De wallen dienden als veekering en leverden boerengeriefhout op. De singels of grenswallen lopen parallel aan de beek en bestaan uit een aardewal met beplanting van vaak eiken of beuken.

Ontwikkelingen en ambities

Door de ruilverkaveling zijn veel van de oorspronkelijke bronnen geïsoleerd geraakt. De omliggende landbouwgronden met een diepe ontwatering zorgen ervoor, dat de bronnen verdrogen. Hierdoor hebben ze hun watervoedende functie verloren en de positie in het systeem van de beken. Deze beken zijn

vaak losgekoppeld van hun bronnen en worden gevoed met water door de koppeling aan een andere beek. Voorbeelden hiervan zijn het Bunnerveen als bron van de Grote Masloot en het Stijfveen als die van de Runslot.

De ambitie is om het systeem van bron tot beek te herstellen. De bronnen worden aan hun beekloop gekoppeld en weer watervoedend. Zij worden ook ruimtelijk weer zichtbaar in het landschap. Het streven is om in de toekomst geen water meer vanuit het Noord-Willemskanaal in de beeklopen in te laten, iets wat nu op een aantal plaatsen nog wel het geval is.

De beeklopen zijn door ruilverkaveling vaak genormaliseerd en hebben hierdoor een profiel, dat de ecologische potenties niet benut, maar vooral waterafvoerdend is. De ambitie is om de ecologische betekenis van de beek te herstellen door vernatting en het maken van gradiënten en waar mogelijk de meandering te herstellen.

De ruimtelijke ambitie bij de beekdalen is om deze weer als een duidelijk begrensd element in het landschap te leggen. Dit betekent: het aanzetten van de dwars- en grenswallen. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten hier rekening mee houden. Het beekdal is de grens; de ontwikkelingen mogen zich wel voordoen op de beekdalflank en zullen deze versterken.

Middenloop

Beekloop

De beekloop van de middenloop is veel wijder dan die van de bovenloop. Hij kent een grilliger verloop en patroon door de hogere watersnelheid.

Het dal van de middenloop verbreedt zich vanaf de bovenloop en krijgt hierdoor een opener karakter. Er tekent zich een ruimtelijk patroon af, waar de beekdalgronden vlak bij de beekloop een open karakter hebben en met een slotenpatroon ontwaerd worden. Dit zijn de stroomlanden en hogere gronden in het beekdal. Zij worden gescheiden door dwarswallen.

Stroomlanden

De stroomlanden bestonden uit de meandergordel van de beek en de overstromingsvlakten ten weerszijden daarvan. Door kwel en overstromingen was het hier vrijwel permanent nat, er ontstond veel veen. Oorspronkelijk bestond het landschap hier uit een afwisseling van gesloten broekbos, wilgenstruwelen en open zeggevegetaties. Pas in de Middeleeuwen heeft de mens het stroomland op wat grotere schaal geprivatiseerde en ontgonnen tot hooiland en voorzien van sloten, greppels en elzensingels. Vanaf de Middeleeuwen werd de overstroming van de gebieden aan weerszijden van de beek kunstmatig bevorderd door het plaatsen van stuwen. De hooilanden waren grote delen van het jaar slecht begaanbaar door hun zompige bodem.

Bovenlanden

Aan weerszijden van het stroomland lag het zogenaamde bovenland. Dit waren de gedeelten van het beekdal, die niet of nauwelijks door overstromingsgevaar werden bereikt, maar waarin vooral de invloed van lokaal kwelwater bepalend was voor grondwaterstandsverloop en waterkwaliteit. Hierdoor was meest sprake van matig voedselarme omstandigheden, waardoor soortenrijke vegetaties zoals Blauwgraslanden en Veldrusschraallanden algemeen

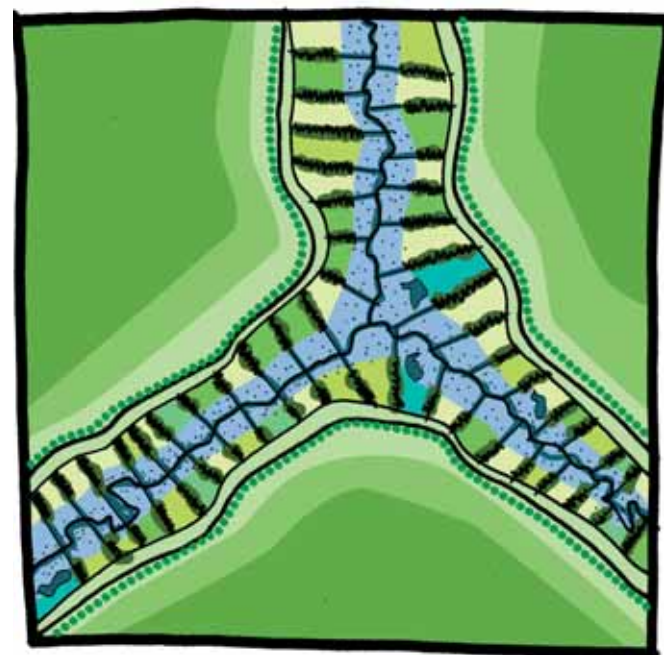
waren. De bovenlanden herbergden dus voedselarmere vegetaties dan de stroomlanden. Door de steviger bodems werden de bovenlanden al vroeg gebruikt voor beweiding met runderen, varkens, schapen en paarden. De bovenlanden bleven tot in de 17e eeuw gemeenschappelijk bezit. Daarna werden ze geprivatiseerd en ontgonnen. Op perceelsgrenzen werden houtwallen, singels of sloten aangebracht. De vroegere grens tussen stroomland en bovenland is in het huidige landschap soms nog goed zichtbaar, omdat de houtwallen van het bovenland hier overgaan in het door sloten gemarkeerde stroomland.

Ontwikkelingen en ambities

De beeklopen zijn door ruilverkaveling vaak genormaliseerd en hebben hierdoor een profiel, dat de ecologische potenties niet benut, maar veelal waterafvoerend is. De ambitie is om de ecologische betekenis van de beek te herstellen door vernatting, het maken van gradiënten en waar mogelijk de meandering te herstellen. De ruimtelijke ambitie bij de beekdalen is om deze weer als een duidelijk begreemd element in het landschap te leggen. Vele perceelsrandbegroeiingen zijn in slechte staat en het sterke contrast tussen open stroomlanden en door houtwallen besloten bovenlanden is grotendeels verdwenen. Op de overgang van beekdalen naar plateaus zijn zeer dichte houtranden ontstaan, waardoor het zicht op de beekdalen van de plateaus vaak sterk wordt belemmerd. De doorsnijding van de infrastructuur vormt vaak een ecologische, maar ook ruimtelijke barrière in het beekdal. Toch kunnen deze doorsnijdingen ook gebruikt worden als een manier om het beekdal beleefbaar te maken. Dit kan door ter plaatse van de doorsnijding het beekdal te benadrukken, in plaats van de weg.

Spelregels

- benutten van ecologische potenties beekloop-beekdal (vernatten, herstellen gradiënten)
- versterken van ruimtelijke eenheid beekdal in het landschap
- herstellen van ruimtelijke opbouw beekdal, patroon van grenswallen, dwarswallen en sloten
- voor de nu niet in het structuurplan opgenomen zoekgebieden geldt t.a.v. rode ontwikkelingen dat daarvoor in de beekdalen in principe geen plaats is. Mocht hiervoor om andere zwaarwegende redenen toch gekozen worden, dan zal een dergelijke ontwikkeling op passende wijze in het landschap moeten worden ingepast.
- versterken beleefbaarheid beekdal vanaf infrastructuur
- toepassen van de reeks vasthouden, bergen, afvoeren van oppervlaktewater

Spelregels

- ecologische potenties benutten
- voor de nu niet in het structuurplan opgenomen zoekgebieden geldt t.a.v. rode ontwikkelingen dat daarvoor in de beekdalen in principe geen plaats is. Mocht hiervoor om andere zwaarwegende redenen toch gekozen worden, dan zal een dergelijke ontwikkeling op passende wijze in het landschap moeten worden ingepast.
- opheffen ecologische en ruimtelijke barrières doorsnijding infrastructuur
- toepassen van de reeks vasthouden, bergen, afvoeren van oppervlaktewater

Benedenloop

In de benedenloop verbreedt de beek zich nogmaals. Hier wordt het beekdal een breed nat en open dal. De ruimtelijke begrenzing van het beekdal wordt onduidelijk en enkel nog gemarkeerd door kleine hoogteverschillen waarop bosjes staan.

Door grote aanvoer van water langs de benedenloop zijn de gronden vrijwel permanent nat. Deze uitgestrekte moerasgebieden waren tot in de Middeleeuwen zeer geliefde plaatsen voor jacht en visvangst. In de Late Middeleeuwen werden deze uitgestrekte wilde groenlanden met ossen beweide. Pas vanaf ongeveer 1500 zijn de moerassen in cultuur gebracht door de bewoners van de aangrenzende hogere gronden, door het graven van sloten en vaarten, het verwijderen van de natuurlijke houtopslag en het aanleggen van een strookvormig verkavelingspatroon. Dit zeer weids en open landschap van graslanden met plaatselijk kleine broekbosjes en natuurlijke rietlanden was voor het overgrote deel in gebruik als hooiland.

Ambitie en ontwikkelingen

De benedenlopen van de beken zijn in het studiegebied ecologisch interessante gebieden. Zij zijn de dragers van de robuuste ecologische verbindingen en waterbuffergebieden. Ook zijn ze recreatief interessante gebieden.

De doorsnijding van de infrastructuur vormt vaak een ecologische, maar ook ruimtelijke barrière in het beekdal. De ambitie hier is om deze barrière op te heffen en de doorsnijdingen te gebruiken om het beekdal beleefbaar te maken. Dit kan door hier de beek te accentueren, en niet de weg.

Dorpsomgeving in het esdorpenland- schap

Verspreid over het studiegebied liggen 14 dorpen, die ondergebracht worden onder het landschapstype dorpsomgeving in het esdorpenlandschap. Deze dorpsomgevingen bevinden zich altijd op de rug- gen, van oost naar west onderscheiden wij: Zuidlaren en Midlaren (Hondsrug), Zeegse, Taarlo en Oudemolen (Rug van Zeegse), Tynaarlo, Yde en Eelde (Rug van Tynaarlo), Vries, Donderen, Bunne en Winde (Rug van Rolde) en Rhee en Zeijen (Rug van Zeijen).

In de loop van de Middeleeuwen ontwik- kelde zich de zogenaamde “escultuur” als landbouwsysteem. Dat resulteerde in het esdorpenlandschap, dat tot het begin van deze eeuw bepalend was voor het Drents zandgebied. De dorpen en hun onmiddellijke omgeving zijn steeds een ensemble met een aantal kenmerkende elementen.

Het dorp met brink en dorpswegen

De dorpen lagen op de overgang van hoog, droog en oorspronkelijk voedsel- arme, naar laag, vochtig en oorspronkelijk voedselrijke gronden. In het dorp lagen de boerderijen rondom een brink, een gemeenschappelijke open ruimte, met bomen beplant voor timmerhout, waar het vee 's ochtends en 's avonds werd verzameld.

De dorpswegen zijn de wegen, die van oudsher van dorp tot dorp liepen. In het dorp komen de wegen samen bij de brink. De wegen vormen “een spin- netje” vanuit de kern van het dorp naar de omgeving. Eikenlanen flankeren de dorpswegen tot aan de laatste boerderij, die bij het dorp hoort.

De es en esrand

De akkers lagen op de hoger gelegen

goed ontwaterde gronden en waren in een groot complex verenigd, de es. Deze akkers waren continue in gebruik. Om de bodemvruchtbaarheid op peil te houden werd er ieder voorjaar organische mest opgebracht, waardoor de eerdgronden ontstonden.

De es zelf heeft een open karakter, dat versterkt wordt door een duidelijke ruimtelijke begrenzing, namelijk de esrand. Eswallen ,bestaande uit een singel van eiken, die van oudsher het doel van veekering hadden, vormen samen met de strubbenbosjes of andere bosjes de esrand.

Strubbenbossen zijn ontstaan uit eiken- hakhout, dat zijn grillige vorm verkregen heeft door het voortdurend afknabbelen van de eikentwijgen door het vee. De Zeijerstrubben zijn hiervan een mooi voorbeeld.

Ambitie en ontwikkelingen

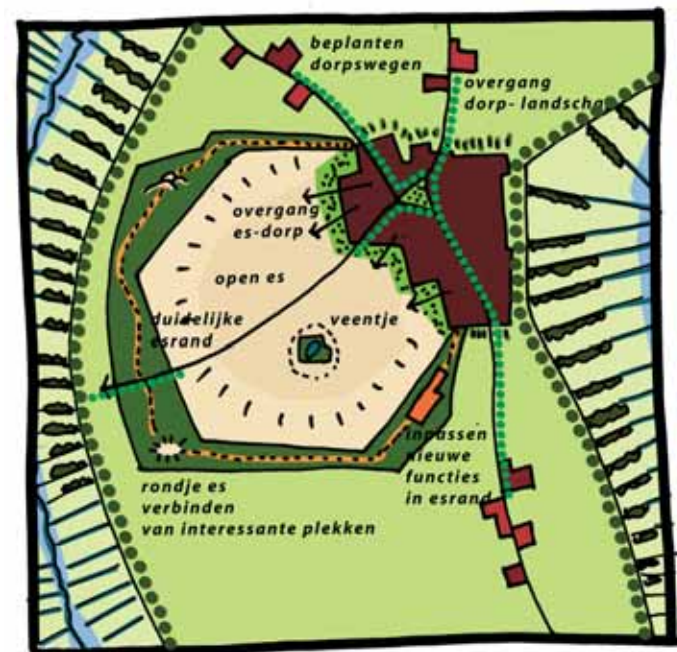
Bovenstaande kenmerkende elementen van de dorpsomgevingen in een esdorpenlandschap zijn vandaag nog in grote mate aanwezig in het landschap. Toch zijn op vele plekken de samenhang en helderheid door nieuwe ontwikkelingen verstoord. Het uitgroeien van de dorpen op de essen (Tynaarlo, Vries, Zuidlaren), de koude overgangen van de nieuwe wijken naar het landschap (zuidkant Vries, zuidkant Zuidlaren en westkant Eelde), versnippering van de es en het dorp d.m.v. infrastructuur (Donderen, Tynaarlo), verrommeling van dorpsranden (maneg- es bij Vries).

De ambitie is om de dorpsomgeving als helder ensemble in het landschap te herstellen.

Nieuwe ontwikkelingen werken hieraan mee en worden met respect voor de kleinschalige dorpsomgeving ingepast.

Spelregels

- behoud openheid van es
- duidelijke ruimtelijke esrand bestaande uit eswal en eikenhakhoutbosjes (nieuwe ontwikkelingen in de esrand dienen hierin ingepast te worden)
- dorpswegen beplant met eikenlanen tot aan de laatste boerderij, horende bij het dorp
- dorpsbrink beplant met eiken
- landschappelijke overgang dorp – landschap bijv. d.m.v. bomenweide, singel, dorpsbosje
- landschappelijke overgang dorp- es bijv. d.m.v. bomenweide, hagen
- ontwikkelen van rondje om de es waarin cultuurhistorisch waardevolle elementen in de omgeving van het dorp d.m.v. een wandelpad aan elkaar en het dorp verknoopt worden

Spelregels

- nieuwe ontwikkelingen verdichten het bestaande lint of hebben een duidelijke relatie met de ontginningsas
- behoud van enkele doorzichten naar het landschap
- oriëntatie naar de weg
- nieuwe ontwikkelingen dienen qua korrelgrootte bij het bestaande lint aan te sluiten
- landschappelijke rand naar kwetsbaar open landschap
- ontginningsas versterken d.m.v. boomgroepen of rijen van boombeplanting (eik, beuk, hulst)
- erven versterken door solitaire bomen (eik, kastanje, linde, walnoot)

Lintdorp in de randveenontginning

Het randveenontginningsgebied ligt op de overgang van het Hunzedal naar het open hoogveenontginningsgebied. Deze randontginningsgebieden kenmerken zich door een onregelmatige verving.

Ontginningsas

De ontginningsas is hier niet recht, maar volgt de zandrug. Vanuit deze as werden de achterliggende venen ontgonnen en ontstonden de wegdorpen (lintdorpen) Zuidlaarderveen en De Groeve. Het perceelspatroon heeft een kleinschaliger en onregelmatiger patroon dan in de hoogveenontginningsgebieden.

Lintbebouwing

De wegdorpen kennen ruimtelijk gezien geen duidelijk herkenbaar middelpunt, waaromheen zich alles afspeelt. Voorzieningen liggen enigszins verspreid langs de weg. Bebouwing, aan een of beide zijde van de weg, is hier steeds op georiënteerd. De onderlinge afstand tussen de bebouwing kan soms groot zijn, waardoor contact met het aangrenzende landschap ontstaat.

Beplanting

Groepen of rijen boombeplanting flankeren de weg en verdichten het lint. Verder zijn er op de erven ook markante bomen te vinden.

Ambitie en ontwikkelingen

Door uitbreidingen (al dan niet achter aan het lint) zijn de oorspronkelijke linten minder duidelijk herkenbaar. Ontwikkelingen zoals bedrijventerreinen, die qua korrelgrootte duidelijk verschillen van de oorspronkelijke, waaruit het lint is opgebouwd, verstoren de structuur.

De ambitie is om het lint weer als een

heldere en herkenbare structuur in het open landschap te herkennen. Waarbij het een duidelijke relatie d.m.v. doorzichten met het landschap heeft en landschappelijke overgangen heeft met het achterliggende land. Het lint zelf mag door zijn dichtheid (bebouwing en beplanting) contrasteren met het open ontginningslandschap, waarin het ligt.

Lage rug

Het landschapstype de lage rug komt slechts op één plaats terug in het studiegebied. Dit is aan de oostzijde van de Rug van Rolde. Deze lage rug kenmerkt zich als een 'lage en lange uitloper', waarvan de Eekhoornstraat (die overgaat in de Mandelandenweg) het hart vormt. De uitloper ligt in de geleidelijke overgang van de Rug van Rolde naar de Eelder- en Peizermaden, maar heeft een heel eigen gezicht.

Middenas

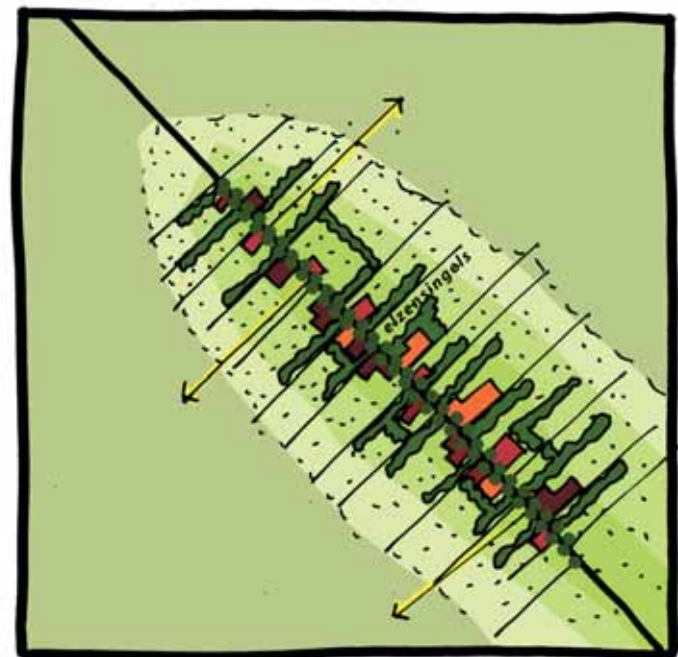
De middenas, waaraan de bebouwing als een lint gesitueerd is, ligt op het hogere en droge deel van de rug.

Opstreckende verkaveling met elzensingels

Van hieruit ligt een opstreckende verkaveling naar het lagere en nattere Peizermadengebied; elzensingels vormen de kavelgrenzen.

Spelregels

- nieuwe ontwikkelingen verdichten het bestaande lint of hebben een duidelijke relatie met de ontginningsas
- oriëntatie naar de weg
- nieuwe ontwikkelingen dienen qua korrelgrootte in de bestaande ladderstructuur te passen
- landschappelijke rand naar open Peizermaden, gebied met elzensingels
- contrast markeren van dicht lint (met elzensingels als kavelgrens) naar open laagveenontginning (sloten als kavelgrens)

Spelregels

- contrasten duidelijker maken dmv beplanting (houtwallen haaks op beekdal, lanen flankeren beekdal)
- nieuwe ontwikkelingen dienen zich in de structuur van de flank te voegen en deze te versterken
- relatie tussen beekdal en dorp beleefbaar maken dmv bijvoorbeeld doorzichten
- nieuwe ontwikkelingen dienen met ingetogen respect in de flank geplaatst te worden bv. afstand tot beekdal houden dmv bomenweide, landschappelijke overgang bebouwing beekdal dmv hagen
- terugdringen activiteiten met negatieve uitstraling vanuit de flank naar het beekdal, zoals (intensieve) bemesting

Flank

De flank als landschapstype situeert zich op de overgang van de zandruggen naar de beekdalen.

Landschappelijk zijn dit interessante zones, aangezien twee contrasterende landschapseenheden hier samenkomen. Maar ook ecologisch kunnen dit interessante zones zijn door de gradiëntrijke overgangen.

De overgang van de Hondsrug naar het Hunzedal is hierin een duidelijk voorbeeld.

Deze flank wordt gekenmerkt door een opstreckende verkaveling, beplant met houtwallen.

Bebouwing en nieuwe ontwikkelingen hebben op een aantal plekken deze contrastzones verstoord. De Prins Bernhardhoeve is hier een voorbeeld van. Deze is op de flank gesitueerd, waardoor de relatie dorp – beekdal niet meer beleefbaar is.

Een voorbeeld in de omgeving hiervan laat echter zien, dat bebouwing niet storend hoeft te zijn, als men de kwaliteiten van de flank respecteert.

De nieuwe woonwijk het Kazerneterrein heeft het patroon van de houtwallen tussen de bebouwing doorgezet. Hierdoor is de relatie dorp- beekdal behouden gebleven. De bebouwingsrand heeft enige afstand tot het beekdal en staat door zijn met hagen omzoomde voortuinen met respect naar het beekdal georiënteerd.

De ambitie is om de flank uit te bouwen als landschappelijk en ecologisch interessante contrastzones.

Jonge ontginnings-landschappen

Tot 1900 werden de zandlandschappen gekenmerkt door grote openheid, bestaande uit "woeste gronden" en heidevelden. In de 20e eeuw echter zijn nagenoeg alle heidegebieden tot cultuurland ontgonnen. Dat werd mogelijk gemaakt door de kunstmest, de veranderde economie en de laatste verdeling van markegronden in 1886. Door de kunstmest kon men kleinere en grotere percelen heide in bouw- of grasland omzetten. De beperkte hoeveelheden schapenmest hadden eeuwenlang de uitbreiding geremd. Men had nu ruimte om het bedrijf uit te breiden.

De jonge heideontginningen kenmerken zich in het algemeen door een schaakbordachtige structuur. Rechte, lange wegen en een percelering van regelmatige vierkanten en rechthoeken. Deze ontginning ging gepaard met ingrijpende cultuurtechnische maatregelen.

In het studiegebied onderscheidt men drie typen jonge ontginningslandschappen, namelijk het ontginningslandschap nat, het ontginningslandschap droog en de jonge heidebossen. Deze worden hieronder verder uitgelegd.

Ontginningsland-schap droog

De jonge ontginningslandschappen zijn ontstaan tijdens de ontginning van de woeste (heide)gronden, vanaf het midden van de 19e eeuw. Hierbij zijn de woeste gronden ontgonnen tot rationeel verkavelde landbouwgronden.

De landbouwkavels liggen in kamers, begrensd door bomenlanen (meestal eikenlanen). Deze lanen benadrukken de hoofdontginningsassen. De moderne

boerderijen liggen voor het merendeel aan deze ontginningsassen.

Verspreid over het gebied liggen natuurreservaten. Dit zijn restanten van hoogveengebieden en veentjes. Deze eilanden vormen voor de ecologische verbinding belangrijke stapstenen. Echter door de diepe ontwatering van de omliggende landbouwgronden drogen de natuurgebieden uit en verliezen ze hun ecologische kwaliteiten.

Ambitie en ontwikkelingen

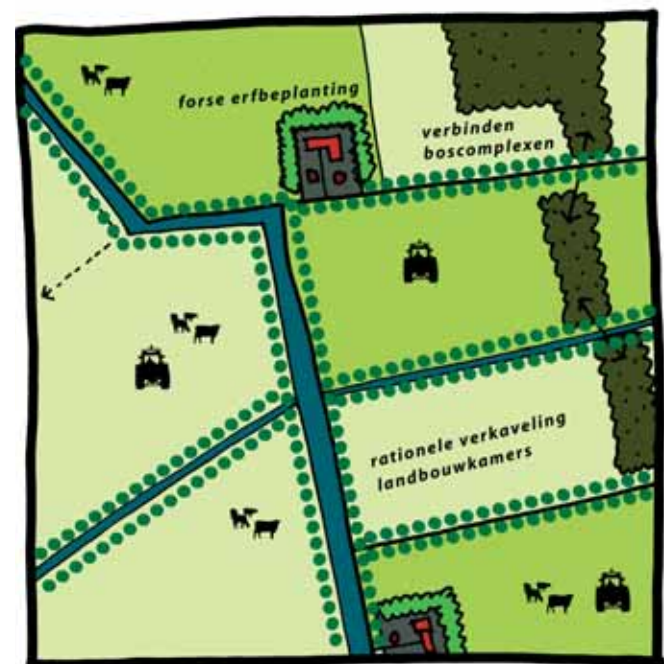
De jonge ontginningslandschappen zijn de gebieden, waar landbouw de hoofd-functie heeft. De nieuwe ontwikkelingen in de landbouw brengt in deze gebieden dan ook een grote (ruimtelijke) verandering met zich mee. De boerenerven groeien uit hun voegen en krijgen allerlei extra functies (mestsilo's), waardoor zij het landschappelijk beeld verstoren. De ambitie is om de erven landschappelijk in te passen door middel van stevige randbeplanting.

De ecologische verbindingszone wordt vorm gegeven door ecologische stapstenen. Deze bestaan uit de restanten van hoogveengebieden en veentjes. De ambitie is om de hier aanwezige stapstenen hun bestaande ecologische kwaliteiten te behouden en de potenties te benutten. Tussen de stapstenen worden koppelstukken aangelegd, die ook recreatief een medegebruik kennen.

De ontginningsassen worden aangezet door de bomenlanen.

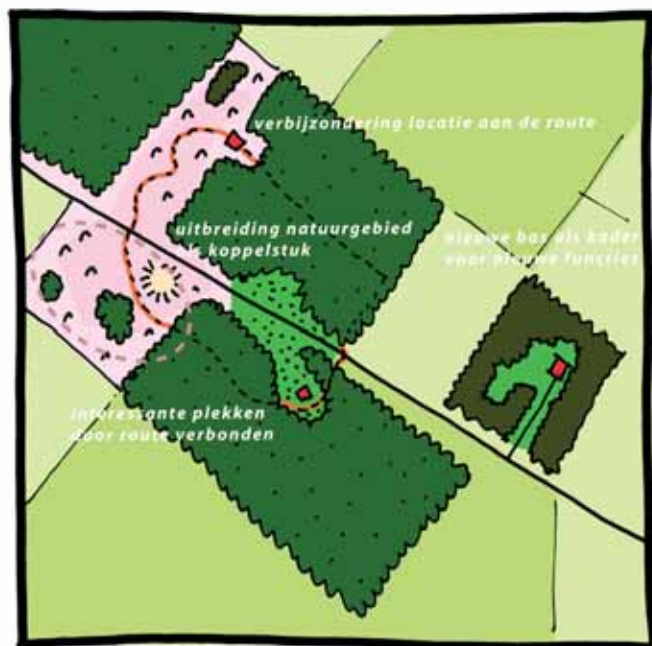
Spelregels

- benutten ecologische kwaliteiten en optimaliseren ecologische potenties
- ontwikkelen koppelstukken ecologische verbindingszone met recreatief medegebruik d.m.v. nieuwe ontwikkelingen
- versterken randbeplanting boerenerven
- versterken laanbeplanting langs hoofdontginningsassen
- behoud rationele verkaveling, landbouwkamers

Spelregels

- forse erfbeplanting d.m.v. singels
- verbinden van boscomplexen en overgebleven natuurgebieden
- behoud rationele verkaveling, duidelijke landbouwkamers
- laanbeplanting langs ontginningslijnen, kanalen en wegen

Jonge ontginnings- landschappen nat

De 'jonge ontginningslandschappen nat' zijn ontstaan tijdens de ontginning van de woeste gronden (hoogveenmoerassen). Na verwijdering en ontwatering van het veen zijn de woeste gronden ontgonnen tot rationeel verkavelde landbouwgronden.

Een voorbeeld van het natte jonge ontginningslandschap is het Zeijerveld. Dit gebied is in particuliere opdracht van J.T. Cremer in 1907 ontgonnen door Heidemij.

Het gebied is ontgonnen door het aanleggen van een stelsel van vaarten en sloten (wijken). Deze vormen de ruimtelijke karakteristiek in het gebied en zijn beplant met bomenlanen.

De boerderijerven liggen op nauwkeurig uitgekozen plaatsen (kruisingen of knik in de wijk) aan de wijken.

Ambities en ontwikkelingen

De jonge ontginningslandschappen zijn de gebieden, waar landbouw de hoofdfunctie heeft. De nieuwe ontwikkelingen in de landbouw brengen in deze gebieden dan ook een grote (ruimtelijke) verandering met zich mee. De boerenerven groeien uit hun voegen en krijgen allerlei extra functies (mestsilo's), waardoor zij het landschappelijk beeld verstoren. De ambitie is om de erven landschappelijk in te passen door middel van stevige randbeplanting.

De ecologische verbindingszone wordt vorm gegeven door ecologische stapstenen. Deze stapstenen bestaan uit de restanten van hoogveengebieden en veentjes en boscomplexen. De ambitie is om de hier aanwezige stapstenen hun bestaande ecologische kwaliteiten te behouden en de potenties te benutten. Tussen de stapstenen worden koppelstukken aangelegd, die ook recreatief een medegebruik kennen.

Jonge ontginningen heidebossen

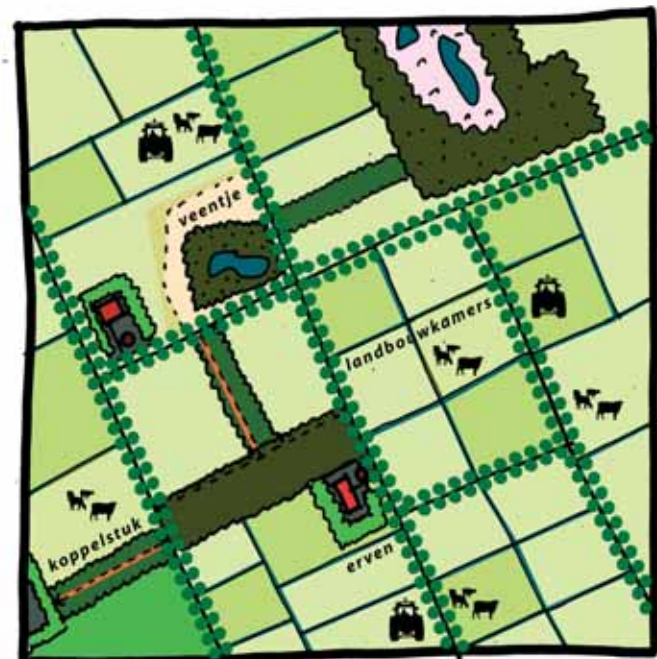
De jonge ontginningen (heidebossen) zijn veelal ontstaan als werkverschaffing in de jaren '30. Het waren woeste gronden, die werden ontgonnen en ingeplant met voornamelijk grove den. Deze bossen werden aangeplant in grote regelmatige percelen en waren vooral productie van mijnhout. Aanvankelijk voor Belgische mijnen, later ook voor de Nederlandse. De jonge heidebossen vinden we in het studiegebied terug op de Hondsrug en de Rug van Zeegse. Deze gebieden kenmerken zich nu als een mozaïek van heiderestanten en bosgebieden, waartussen op enkele plekken zandverstuivingen voorkomen (Zeegse en flank van Hondsrug t.h.v. Zuidlaren).

Ambitie en ontwikkelingen

De ambitie is om van deze gebieden een veelzijdiger mozaïek te maken, waarin de ecologische betekenis en de recreatieve potenties (aantrekkelijk toegankelijk landschap) optimaal benut worden door het creëren van gradiënten, het omvormen van de monotone naaldbossen naar meer natuurlijkere bossen en het verbinden van natuurgebieden met elkaar. Nieuwe ontwikkelingen kunnen in het gebied plaatsvinden mits zorgvuldig ingepast in een bestaand of nieuw boscomplex, waarbij zij bijdragen aan de realisatie van de hierboven beschreven ambitie (veelzijdig mozaïek). Cultuurhistorische elementen worden verbijzonderd en krijgen een ruimtelijke samenhang.

Spelregels

- ontwikkelen van veelzijdige mozaïek
- versterken van ecologische ambities en benutten van de potenties d.m.v. creëren van gradiënten, het omvormen van de monotone naaldbossen
- verbinding van natuurgebieden door nieuwe koppelstukken
- nieuwe ontwikkelingen worden zorgvuldig ingepast d.m.v. boscomplexen en zorgen voor toegankelijkheid van landschap
- verbijzonderen en verbinden van cultuurhistorische elementen

Spelregels

- toevoegen van nieuwe landgoederen op zorgvuldig gekozen plaatsen
- nieuwe landgoederen toevoegen gebeurt altijd in combinatie met het toegankelijk maken van het landschap (verbinding over snelweg, door koppeling fietspaden)
- respecteren van doorzichten naar beekdal, relatie met beekdal behouden
- nieuwe ontwikkelingen voegen zich in en versterken de bestaande ladderstructuur van de landgoederenzone
- ontwikkelen van voortuin (afstand tot weg) waarin solitairen (rode beuk, eik of kastanje) worden aangeplant; dit zorgt voor het adres aan de weg
- laanbeplanting langs de wegen bestaan uit beuken

Landgoederen

In de 19e eeuw werd de Rug van Ty-naarlo zeer geschikt geacht voor het vestigen van buitenplaatsen. De situering op de flank van de rug (hoog en droog) naar het beekdal van de Oude Aa (laag en nat) is immers een interessante landschappelijke locatie voor landgoederen. De ligging in de nabijheid van Groningen maakte de plek voor de rijken uit de stad nog aantrekkelijker. Een clustering van landgoederen doet zich voor ten noorden en oosten van Eelde - Paterswolde. Een aantal voorbeelden hiervan zijn De Marsch, Vosbergen en De Braak. Maar ook verspreid in het studiegebied zijn er nog voorbeelden zoals Bosch en Vaart, gesitueerd aan het kanaal.

De landgoederen

De landgoederenzone heeft een afwisselend karakter, dat gevormd wordt door opgaande percelen bos en open weilanden. De bospercelen bestaan uit oude parkbossen met een karakteristieke bosflora. Door de grote afwisseling in de begroeiing met vele kleinschalige overgangen vormen zij een geschikt leefgebied voor een groot aantal faunasoorten. De landgoederen worden beheerd met een meervoudige doelstelling: natuur, beleving van het landschapsschoon, passend extensief recreatief gebruik (beperkt) houtopbrengst.

De oude lanen brengen het landgoedkarakter over van de landhuizen tot soms diep in de omliggende dorpen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het landgoed Vennebroek, waar de bomenlanen vanaf het landhuis tot in de bebouwde kern van Paterswolde doordringen.

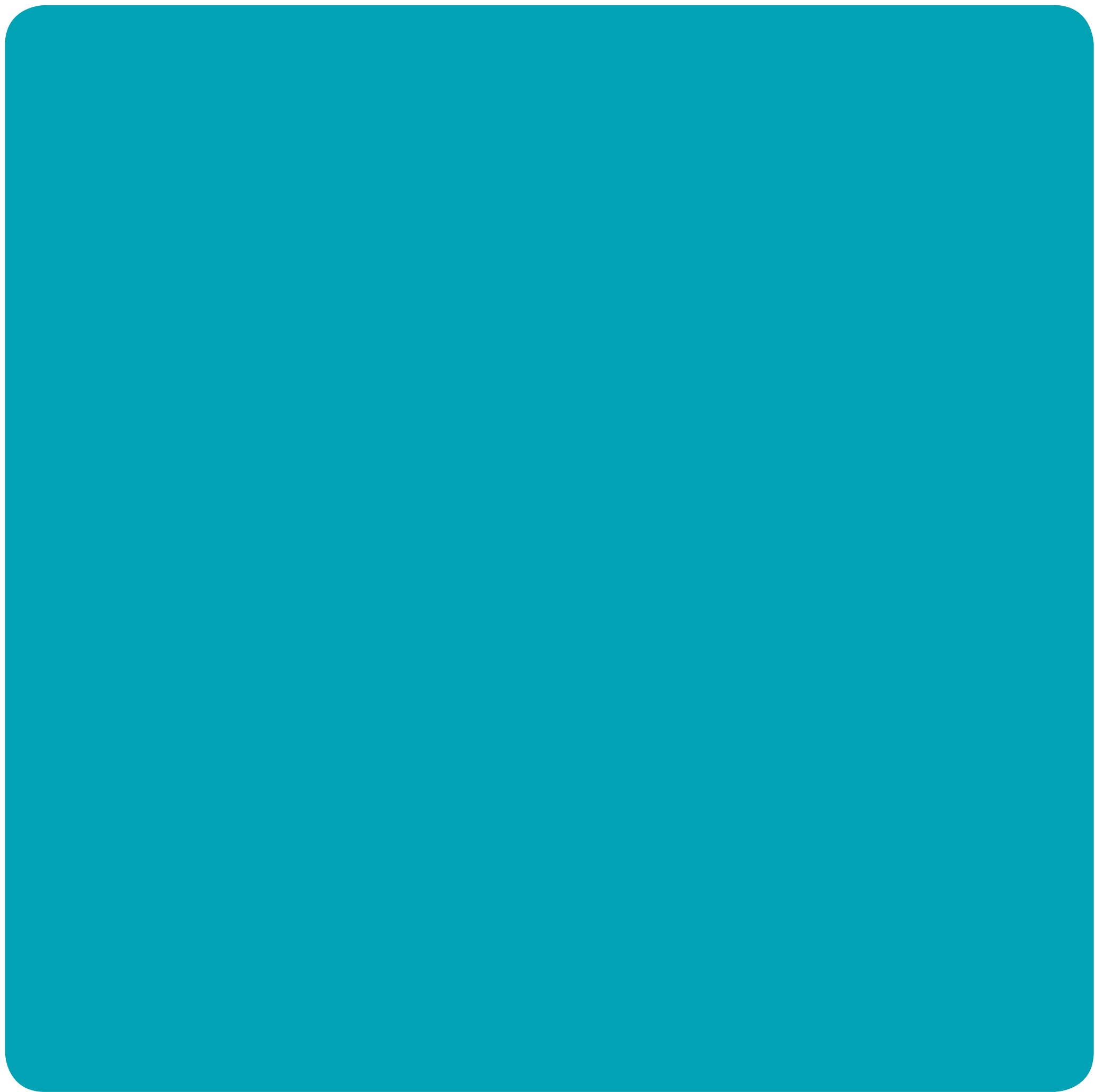
Ook de wegen, die door de landgoederenzone lopen, hebben een landgoedallure en wel door middel van de laanbeplanting van beuken, maar ook door het adres, dat de landgoederen aan de weg hebben. De landgoederen staan op enige afstand van de weg, waardoor er ruimte is voor een royale voortuin met boomgroepen.

Ambities en ontwikkelingen

Door de positie van de landgoederenzone aan de snelweg en dicht bij Groningen is zij onderhevig aan een grote dynamiek. Allerlei nieuwe ontwikkelingen dringen zich op. De ambitie is met deze ontwikkelingen het landgoederenkarakter te versterken en uit te breiden. Ook bestaande functies (bedrijventerrein, bloemenvelding) kunnen hierin worden opgenomen.

Deel C beschrijft de realisatiestrategie die bij het landschapsontwikkelingsplan hoort.

DEEL C

realisatie

8 REALISATIESTRATEGIE UITGEWERKT

Het landschap van de gemeente Tynaarlo heeft grote kwaliteiten die het verdienen om uitgangspunt te zijn voor alle ruimtelijke ontwikkelingen. In de delen A en B van dit rapport is de inhoudelijke ambitie ten aanzien van deze kwaliteiten beschreven. Hierbij is voor de gemeente als geheel en voor afzonderlijke deelgebieden aangegeven welke kwaliteiten behouden, versterkt of vernieuwd moeten worden.

De gemeente wil de uitgesproken ambities ten aanzien van het landschap graag waar maken. Het landschapsontwikkelingsplan bevat daarom ook een realisatiestrategie, die is weergegeven in deel C van dit rapport. De realisatiestrategie geeft aan hoe gericht gestuurd zal worden op behoud, versterking en vernieuwing van de kwaliteiten.

In de realisatiestrategie komt onder andere aan de orde:

1. *Hoe het LOP werkt als inspiratiebron*
2. *Hoe het LOP werkt als beleidskader*
3. *Hoe het LOP werkt als uitvoeringskader (werkboek)*
4. *Hoe het LOP werkt als beoordelingskader*

De gemeente neemt de verantwoordelijkheid om samen met haar inwoners en diverse betrokken partijen te bouwen aan de toekomst van het landschap. De rol die de gemeente daarbij aanneemt, kan daarbij verschillen. Deze realisatiestrategie benoemt deze verschillende rollen en geeft aan welke afwegingen van belang zijn voor welke rol er wordt gekozen.

Bij de uitvoering van alle ruimtelijke plannen (boven - en ondergrondse infrastructuur, wonen, bedrijventerrein, water, recreatie en groen/ natuurontwikkeling) heeft de landschappelijke kwaliteit een prioriteit. Het LOP heeft de status van een structuurvisie. Elk afzonderlijk ruimtelijk plan wordt daarom op relevantie voor het LOP getoetst. Dit leidt tot een integrale aanpak waarbij het landschap volwaardig in de afweging wordt meegenomen.

Door het LOP ook van een organisatorische en financiële strategie te voorzien wordt deze als structuurvisie ook een krachtig instrument voor planning en uitvoering.

Het landschap is een dynamisch geheel. De realisatiestrategie van het LOP sluit daarbij aan en biedt voldoende flexibiliteit om kansen te benutten wanneer deze zich voordoen.

Het Landschapsonwikkelingsplan als inspiratiebron

De gemeente en de bij de opstelling van het LOP betrokken partijen zijn geïnspireerd door de kansen die het landschap biedt. De gemeente wil de verkregen inzichten graag uitdragen en het LOP gericht inzetten als inspiratiebron, ideeën vormgeven, bestaande projecten tot uitvoering brengen en de landschappelijke component verankeren in projecten. Binnen de eigen organisatie, voor andere overheden, voor particuliere organisaties en (vooral) voor de inwoners van de gemeente. Het landschap gaat immers iedereen aan. Het is er voor en door de mensen die het gebruiken en veranderen.

Hoe kan het LOP worden ingezet als inspiratiebron?

1. Door het betrekken van diverse organisaties bij het opstellen van het LOP
2. Door het betrekken verschillende afdelingen van de gemeentelijke organisatie zelf:
  - Interne presentaties
  - Verspreiding LOP over de verschillende afdelingen
  - Handreiking toepassing LOP
3. Landschapsonwikkelingsplan breed uitdragen onder inwoners na vaststelling:
  - Tentoonstelling
  - Uitgebreide nieuwsbrief
  - Bewustwording en educatie in combinatie met andere beleidsvelden, te denken valt aan onderwijs en kunst en cultuur (bijvoorbeeld informatie verstrekken op scholen en de inzet van kunstenaars)
  - Publieksbijeenkomst/ publieksversie van het LOP
  - Goed (digitaal) ontsluiten van het LOP
4. Jaarlijks organiseren van een avond van het landschap.
5. Het LOP daagt en nodigt andere

partijen uit te komen tot vernieuwende concepten.

Het Landschapsonwikkelingsplan als beleidskader

Het LOP wordt vastgesteld als structuurvisie voor het thema landschap. Het LOP is bedoeld als onderlegger voor het landschapsbeleid voor de komende 15 jaar. Door het LOP als structuurvisie voor het landschap vast te stellen wordt het voor de eerste 10 jaar verankerd in het ruimtelijk ordeningsbeleid van de gemeente. Het beleid wordt integraal van kracht waarbij relevante afdelingen en beleidsterreinen bij het opstellen van beleid of het uitvoeren van ruimtelijke plannen rekening houden met het LOP. Het LOP is hierdoor niet vrijblijvend.

Relatie met andere beleidsvelden en overheden

Het vigerende structuurplan blijft gelden als kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente als geheel. Het LOP wordt hieraan toegevoegd als thematische structuurvisie (voor het thema landschap). Voor onderwerpen waar het LOP geen uitspraak over doet en wanneer het LOP uitspraken doet die het thema landschap te buiten gaan, is het vigerende structuurplan leidend.

Het LOP gaat uit van co-ontwikkeling van de ruimtelijke omgeving en de gemeente zoekt juist in andere beleidsvelden aanleidingen om projecten te versterken en uitvoerbaar te maken. Het is noodzakelijk dat het LOP hiervoor zowel intern als extern breed uitgedragen wordt en de gemeente zal zich actief inzetten om deze 'verbindingstaak' met andere beleidsvelden uit te voeren.

Een structuurvisie is alleen bindend voor het bestuursorgaan die het vaststelt. Met de Wro heeft de gemeente met het LOP een instrument in handen richting andere overheden. Op deze wijze zet

de gemeente zich in om de ambities uit het LOP nog beter verankerd te krijgen in hogere beleidskaders (omgevingsplan, regionale visies, etc.) en door te vertalen naar haar planologische instrumenten (bijv. toekomstige bestemmingsplannen).

Het Landschapsonwikkelingsplan als uitvoeringskader

Op grond van artikel 2.1, lid 2 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) kan de gemeenteraad voor aspecten van het gemeentelijk ruimtelijk beleid een structuurvisie vaststellen. De structuurvisie gaat tevens in op de wijze waarop de raad zich voorstelt die voorgenomen ontwikkeling te doen verwezenlijken.

Dit houdt in dat de wijze waarop realisatie plaatsvindt deel uitmaakt van het LOP. Realisatie van het LOP vindt onder meer plaats door:

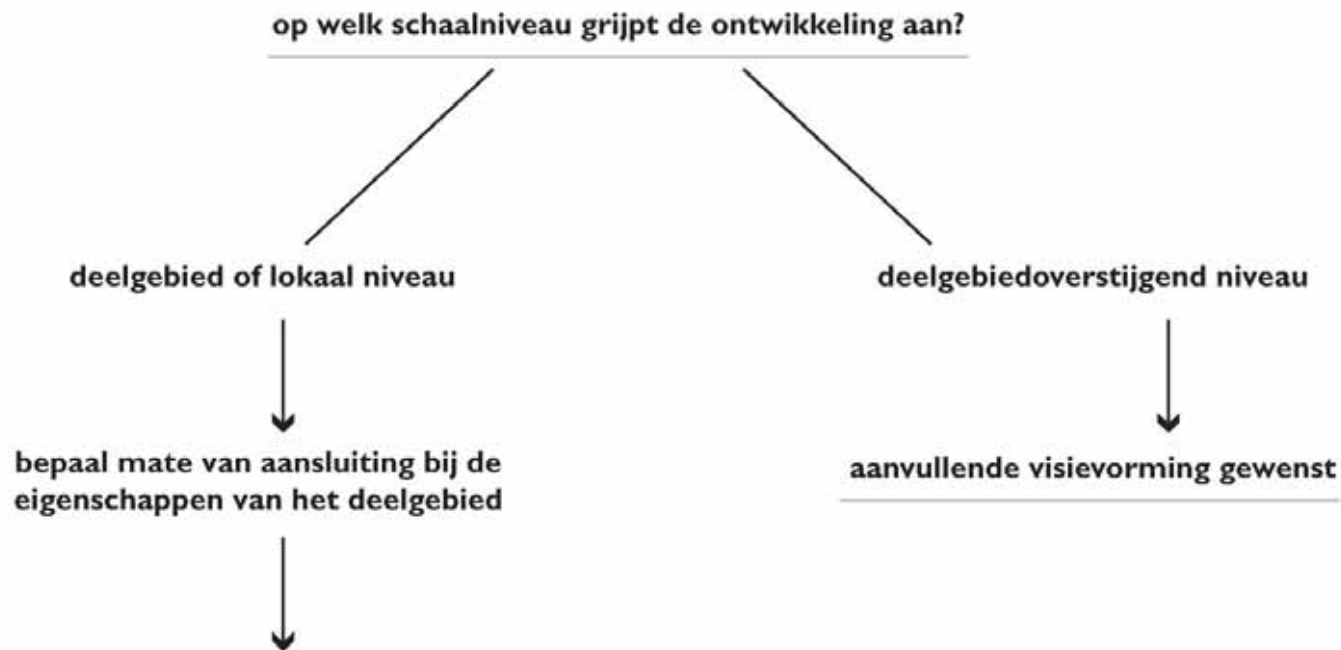
- het definiëren en begroten van concrete projecten
- het plannen en faseren van deze projecten.

Het accent van de projecten zal vooral liggen op de het versterken en vernieuwen van kwaliteiten zoals omschreven in de delen A en B van het LOP. Een groot aantal projecten zal een incidenteel karakter hebben. De gemeente wil echter inzetten op een duurzame ontwikkeling van het landschap en daarom tegelijk kijken naar het structurele niveau van beheer en onderhoud van de landschappelijke elementen.

Werkboek LOP met alle projecten

In het Werkboek LOP wordt beschreven bij welke projecten de gemeente met het LOP als uitgangspunt betrokken wil zijn en hoe zij deze betrokkenheid wil organiseren. Het Werkboek LOP is het uitvoeringsplan behorende bij de Structuurvisie LOP. Hier worden projecten benoemd die een rechtstreekse uitvoering betref-

A. Schaalniveau

B. Aansluiting bij gebied (zie gebiedsbeschrijvingen)

sluit de ontwikkeling aan bij het functionele accent van het deelgebied?

	ja	nee
ja		
nee		

sluit de ontwikkeling aan bij de ruimtelijke karakteristiek van het deelgebied?

C. Advies

Advies ten aanzien van initiatief

- Positief advies over initiatief. Doorontwikkeling op basis van gebiedskarakteristieken.
- Kleinschalig initiatief met uitsluitend lokale uitstraling? Positief advies mits zeer zorgvuldig ingepast.
- Grootschaliger initiatief? Alleen positief advies bij zeer zorgvuldige inpassing en bijdrage aan invulling collectieve ambities deelgebied.
- Negatief advies, zoek ander deelgebied / locatie of pas het initiatief aan en doorloop het traject nogmaals

fen van het LOP beleid. Maar ook wordt geanticipeerd op nog niet voorziene plannen/initiatieven en op participatie bij initiatieven van anderen. Het Werkboek LOP met begroting en planning wordt jaarlijks geactualiseerd en eens in de 4 jaar opnieuw vastgesteld.

Het Werkboek LOP bevat tenminste het volgende:

- een zo compleet mogelijke lijst van projecten die voortkomen uit het LOP
- een prioriteitstelling in deze projecten
- een planning voor deze projecten
- een begroting voor deze projecten
- een globale verkenning van mogelijke dekkingsbronnen voor deze projecten
- een binnengemeentelijk implementatie- en communicatieplan
- een extern communicatieplan

3 verschillende rollen voor de gemeente

Voor sommige projecten zal de gemeente een **initiërende of trekkende** rol hebben, terwijl zij voor andere projecten een **participerende** rol zal aannemen. De gemeente kan voorts een **faciliterende** houding aannemen waarbij zij ideeën naar concrete projectvoorstellen wil brengen en deze onderbrengt bij andere (uitvoerende) partijen. De rol van de gemeente kan veranderen gedurende het proces dat een LOP project volgt. Het uitvoeringskader richt zich dus niet alleen op de uiteindelijke technische realisatie van projecten maar ook op de organisatie van de processen die tot deze realisatie zullen leiden.

Het LOP onderkent de dynamiek van het landschap en wil anticiperen op mogelijke veranderingen in regelgeving en beleid. Daarom wordt het Werkboek LOP elke 4 jaar geactualiseerd en vastgesteld. Het is niet noodzakelijk het hele LOP hierop integraal aan te passen. Het betreft een aanpassing in planning, budget en organisatie van alle projecten.

Het landschapsontwikkelingsplan als beoordelingskader

Naast de LOP projecten waartoe de gemeente zelf het initiatief neemt zijn er projecten van andere initiatiefnemers en andere beleidsvelden die van invloed zijn op het landschap en daardoor binnen de kaders van het LOP vallen. Dit betreffen zowel interne- als externe initiatieven. De gemeente zal actief bijhouden welke externe initiatieven zich aandienen en zal intern een handreiking geven aan andere beleidsvelden over de meerwaarde die het LOP kan bieden bij de realisatie van ruimtelijke plannen. In principe kan elk plan met een ruimtelijke component dat binnen de gemeentegrenzen valt te maken krijgen met een afweging van de landschappelijke kwaliteit.

Telkens wordt bij een nieuw initiatief beoordeeld:

- of het LOP van toepassing is
- indien ja, of het LOP specifiek iets gemeld heeft in het kader van het te beoordelen project of de te nemen actie: dan dient hier rekening mee gehouden te worden;
- of het te beoordelen project of de te nemen actie bijdraagt aan het behoud, de versterking of vernieuwing van het landschap zoals in het LOP beschreven is. Hiervoor wordt het beoordelingskader gehanteerd, dat uit een aantal stappen bestaat. Zo nodig dienen plannen en/of acties te worden aangepast.

9 ORGANISATORISCHE EN FINANCIËLE UITWERKING

De organisatorische taken vanuit het LOP

De organisatie van het LOP is ondergebracht bij de Afdeling Beleid en Projecten van de gemeente. Qua organisatie is een aantal taakvelden te onderscheiden:

Procesmatig

Er dient geborgd te worden in de organisatie dat:

- het Werkboek LOP geactualiseerd wordt
- eigen LOP projecten opgestart en georganiseerd worden
- initiatiefnemers in verbinding met het LOP gebracht worden
- er begrotingen en dekkingplannen komen (t.b.v. projecten en Werkboek LOP)
- de kansen voor- en het aanvragen van cofinanciering in beeld gebracht en benut worden
- de budgetten die in het kader van het LOP toegekend worden bewaakt worden

Beleidsmatig/ inhoudelijk

- het beoordelen van- en adviseren over initiatieven
- de inbreng van het LOP als beleidskader bij ruimtelijke projecten
- het meedenken en adviseren in landschappelijke ontwerpen

Het ‘verkoppen’ van de inhoud van het LOP

- Het organiseren van de interne en externe communicatie rond het LOP
- Het organiseren van de interne handreiking naar andere beleidsvelden

- Het organiseren van de integratie van het LOP in andere beleidskaders

Het werkboek nader bekijken

De rol die de gemeente op zich neemt bij de uitvoering van projecten is sterk afhankelijk van het gebied waarin het project zich bevindt en de instrumenten die de gemeente kan hanteren om invloed op het proces uit te oefenen. In veel gebieden in het landschap zijn al andere partijen actief binnen de gemeentegrenzen of zijn er afspraken gemaakt op hogere beleidsniveaus. De gemeente wil deze initiatieven en afspraken respecteren en daar waar mogelijk de ideeën en voorstellen uit het LOP gebruiken om deze te versterken, te adviseren en waar mogelijk te participeren.

De uitvoeringsstrategie volgt het stramien van het inhoudelijke deel van het LOP. De projecten zijn daarom ingedeeld in verschillende deelgebieden en structuren:

- **de ruggen:** de ruggen worden elk individueel als deelgebied aangemerkt.
- **de beekdalen:** de beekdalen worden tezamen als één deelgebied aangemerkt.
- **de gebiedsoverstijgende structuren:** deze structuren worden elke afzonderlijk als overlappende deelgebieden aangemerkt

De beekdalen

De gemeente wil de kwaliteit van de beekdalen graag koesteren en uitbouwen. In deze gebieden is veel natuur aangewezen waarvoor reeds beleid is gemaakt en waar natuurorganisaties in veel gevallen

al gestart zijn met projecten. Ondanks dat de gemeente haar visie hiervoor in het LOP neerlegt zal er sprake zijn van een meer volgende rol. Het LOP voegt aan het bestaande beleid wensen van de gemeente toe en doet suggesties voor verder uitwerking van dit beleid. De gemeente zal door overleg met de partijen die actief zijn in deze gebieden invloed uit oefenen op de verdere uitwerking van het beleid en de wijze waarop de hiervoor beschikbare middelen besteed gaan worden.

De ruggen

De gemeente wil graag een initiërende rol aannemen om de kwaliteit van de ruggen te versterken en te vernieuwen. De gemeente zoekt aansluiting met het LOP binnen haar eigen openbaar gebied en probeert ook particulieren te betrekken bij het onderhoud van het landschap en de investeringsmogelijkheden die hiervoor beschikbaar zijn. Voor de investeringen zal de gemeente ruimte zoeken in haar eigen begroting en in gezamenlijkheid met de regio, de provincie, andere overheden, natuurorganisaties en landschapbeheerders zoeken naar dekkingsmogelijkheden.

De dorpsomgevingen krijgen binnen de ruggen extra nadruk. De kwaliteit van het landschap in de dorpsomgevingen raakt immers direct de meeste inwoners van de gemeente. Bovendien ligt hier ook nadrukkelijk de volkshuisvestingstaak en een ondernemerstaak voor de gemeente wat betreft de productie van bouwrijpe grond. Landschappelijke elementen bin-

nen de ontwikkelingen in de 'rode contour' zullen zoveel mogelijk meegenomen worden in de planvorming en bekostigd worden uit de eventuele opbrengst van deze rode ontwikkelingen. Een integrale afweging van ook andere beleidsvelden is hierbij van belang (voorzieningen van openbaar nut, maatschappelijke voorzieningen etc.).

De gebiedsoverstijgende structuren

Voor deze gebieden zal de gemeente met name op zoek zijn naar partners die het belang van het landschap in deze gebieden onderschrijven en samen met de gemeente hierin een actieve rol willen spelen. De rol van de gemeente kan hierdoor in de tijd sterk variëren en ook per onderdeel van een project verschillen. In eerste instantie zal de gemeente hiervoor een initiërende rol aannemen.

Naar aanleiding van de rol die de gemeente voor een project vanuit het LOP kan aannemen (initiëren/ participeren/ faciliteren) wordt vervolgens bepaald welke instrumenten kunnen worden ingezet om het project te realiseren:

- **initiëren/organiseren:** van toepassing op projecten die (nog) geen andere initiatiefnemers hebben;
- **toetsen:** elk plan met een ruimtelijke component wordt tevens getoetst aan de kaders van het LOP;
- **kaders stellen:** het LOP is een beleidskader; deze kaders worden op project niveau nader gedetailleerd (ontworpen) en planologisch vastgelegd (bestemmingsplan o.d.);
- **adviseren/informerend:** wanneer dit noodzakelijk is vanuit het beoordelingskader of voor het slagen van het project zal er sprake zijn van nadere advisering;
- **investeren/ cofinanciering:** wanneer er sprake is van een landschapsontwikkeling die niet- of niet volledig uit andere bronnen gedekt kan worden dan zal telkens beoordeeld worden of- en in welke mate het LOP budget hiervoor aangewend kan worden.

De rol van de gemeente bepaalt mede welke instrumenten meer de nadruk krijgen.

Principes voor planning en financiën

Voor de uitvoering van de projecten die in het kader van het LOP benoemd worden kan qua financiën een onderscheid gemaakt worden tussen (1) projecten die deel uitmaken van een ander plan (ontwikkelproject, werk-met-werk maken) en (2) op zich zelf staande landschappelijke projecten.

Ad. 1:

Voor wat betreft de eerste categorie maken de projecten deel uit van een totale gebiedsontwikkeling en wordt de dekking voor deze investeringen in de totale gebiedsexploitatie betrokken. Hierin zijn de volgende algemene principes te onderscheiden:

- **profijt:** de gebiedsexploitatie moet nut ondervinden van de te treffen voorzieningen en maatregelen.
- **toerekenbaarheid:** er bestaat een causaal verband (de kosten zouden niet gemaakt worden zonder de gebiedsexploitatie), of de kosten worden mede gemaakt ten behoeve van het plan.
- **proportionaliteit:** als meerdere locaties profijt hebben van een voorziening, worden de kosten naar rato verdeeld; naarmate de locatie er meer profijt van heeft, draagt deze meer bij aan de kosten.

Wanneer in de gebiedsexploitatie een financieel onrendabel- of ontoerekenbaar deel voor wat betreft het LOP is te onderscheiden zal specifiek hiervoor aanvullende dekking noodzakelijk zijn. Bij deze beoordeling zal ook de projectsituatie vanuit het vigerende structuurplan Tynaarlo betrokken worden waardoor een afweging over meerdere beleidsterreinen plaatsvindt.

Ad. 2:

Voor wat betreft de tweede categorie gaat het om projecten die niet- of niet geheel door andere plannen of budgetten bekostigd kunnen worden. Hiervoor zal dekking vanuit een eigen budget voor het LOP of door andere initiatiefnemers en/of cofinanciers gevonden moeten worden.

Met betrekking tot de projecten vindt een verdere prioriteitstelling en planning plaats welke jaarlijks geactualiseerd wordt in het Werkboek LOP. Voor de prioriteitstelling en haalbaarheid worden o.a. de volgende projectkenmerken afgewogen:

1. Grote landschappelijke structuren:

In hoeverre draagt een project bij aan het versterken van de grotere landschappelijke structuren zoals de beekdalen en de ruggen of vormt hier juist een tegenhanger op.

2. Overgangen in het landschap:

In hoeverre draagt een project bij aan de overgangen in het landschap zoals tussen de grotere structuren (rug en beekdal) of in de overgangen naar de dorpsomgevingen.

3. Meervoudigheid/ maatschappelijke relevantie (MKBA):

In hoeverre worden ook andere doelen gerealiseerd of kunnen- betrokken worden bij de uitwerking van een project, zoals: leefbaarheid, duurzaamheid en milieu, recreatie en toerisme, economie en werkgelegenheid, zorg en welzijn, kunst en cultuur, verkeer en vervoer, onderwijs etc.

4. Zichtbaarheid/betrokkenheid:

In hoeverre wordt er bijgedragen aan de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het landschap en de betrokkenheid en beleving van de inwoners en bezoekers;

5. Co-ontwikkeling:

In hoeverre is aansluiting mogelijk bij andere- of bestaande plannen zoals natuurontwikkelingen, nieuwe uitleg gebieden, stads- en dorpsvernieuwing, infrastructurele werken, beheer en onderhoud etc.

6. Cofinanciering:

In hoeverre worden er met het project investeringen uitgelokt van particulieren, landschapsorganisaties of andere overheden.

7. Haalbaarheid/invloedsfeer:

In hoeverre is het project technisch-, juridisch- en financieel uitvoerbaar en kan de gemeente hier zelf substantiële invloed op uitoefenen.

De prioriteitsstelling en planning voor de projecten worden vastgesteld in het Werkboek LOP en worden jaarlijks geactualiseerd.

Voor de projecten geldt het principe: de initiatiefnemer of eindgebruiker betaald. Hierin onderscheiden we:

- de gemeente als initiatiefnemer van een LOP-project of vanuit een ander project dat het landschap beïnvloed;
- initiatieven van andere overheden of organisaties die in het landschap actief zijn of hiervoor middelen ter beschikking stellen;
- particulieren en ondernemers (ook kopers van kavels en projectontwikkelaars) die in het landschap actief zijn.

Daarnaast zijn er middelen nodig voor:

- de organisatie-, implementatie- en actualisatie van het LOP inclusief het dekkingsplan (lobby en fondsen werving) en inclusief nadere uitwerking en advisering met betrekking tot het LOP (zowel binnen als buiten het gemeentelijk apparaat);
- cofinanciering voor subsidies/fondsen die gerealiseerd kan worden op het moment dat de plannen/projecten hier (nog) niet in kunnen voorzien (stimuleringsbudget voor uitgelokte investeringen en cofinanciering);
- ingrepen in het landschap die niet door andere plannen of budgetten bekostigd kunnen worden maar toch een prioriteit hebben (incidenteel budget).

De investeringen en de dekking daarvoor hebben een incidenteel- of structureel

karakter:

- structureel: dit richt zich met name op projecten met beheer&onderhoud, projecten waarop afgeschreven kan worden en de organisatie die voor de realisatie van de plannen uit het LOP noodzakelijk is.
- incidenteel: dit betreft met name investeringen voor projecten die zich richten op de eenmalige aanpassingen in het landschap (transformatie);

In het Werkboek LOP wordt een meerjarenbegroting vastgesteld welke dient als referentiekader voor de structurele- en incidentele budgetten.

Hierbij kan als randvoorwaarde worden gesteld dat het streven is om projecten zoveel mogelijk met cofinanciering van partners te realiseren. Bij de dekking van de projecten worden bestaande budgetten (zowel die voor het landschap als voor andere beleidsterreinen) ook betrokken.

Voor het LOP worden geen algemene- of ongelabelde budgetten beschikbaar gesteld voor initiatieven. Als een willekeurig project of initiatief binnen de kaders van het LOP past leidt dit niet tot een gemeentelijke bijdrage.

Literatuurlijst LOP Tynaarlo

BELEID GEMEENTE / PROVINCIE / RIJK

Landschapsbeleidsplan Gemeente Vries, Hpart (hajema), 1992
Landschapsbeleidsplan Gemeente Zuidlaren, heidemij, 1991
Landschapsbeleidsplan Gemeente Eelde, oranjewoud, 1991
Waterplan Tynaarlo, hoofdrapport, Bügel Hajema, 2008
Waterplan Tynaarlo, bijlagen, Bügel Hajema, 2008
Bomenplan monumentale bomen, groeninzicht, 2006
Bomenplan, module basis, ACE, 2006
Produktnotitie bermen en sloten, Bügel Hajema, 2000
Over leven met water, stroomgebiedsvisie Groningen / Noord- en Oost-Drenthe, Grontmij, 2002
Kansen voor de bovenlopen, voorstel voor het herstel van het stroomgebied van het Eelderdiep
Behoud voor de toekomst van de landgoederengordel in Tynaarlo
Stand van zaken en acties voor ecologische verbindingzones in Drenthe, DLG, 2007
Landschapsplan Westersch Tynaarlo, Landschapbeheer Drenthe, 2005
Groenvisie Stadsrandzone Assen, DLG, 2008
Landschapsvisie Drentsche Aa, NovioConsult en Strootman Landschapsarchitecten, 2004
Beleidsnotitie Nieuwe Landgoederen, gemeente Tynaarlo, 2002
Structuurplan gemeente Tynaarlo, 2006
Milieubeleidsplan gemeente Tynaarlo, 2008 'Nota Ruimte, ruimte voor ontwikkeling' [Ministeries van VROM, LNV, VenW en EZ]
'Zicht op mooi Nederland, structuurvisie voor de snelwegomgeving', ministerie van VROM
Provinciaal Omgevingsplan, Provincie Drenthe
www.drentscheaa.nl
www.regiogroningenassen.nl
www.minInv.nl

PROJECTEN

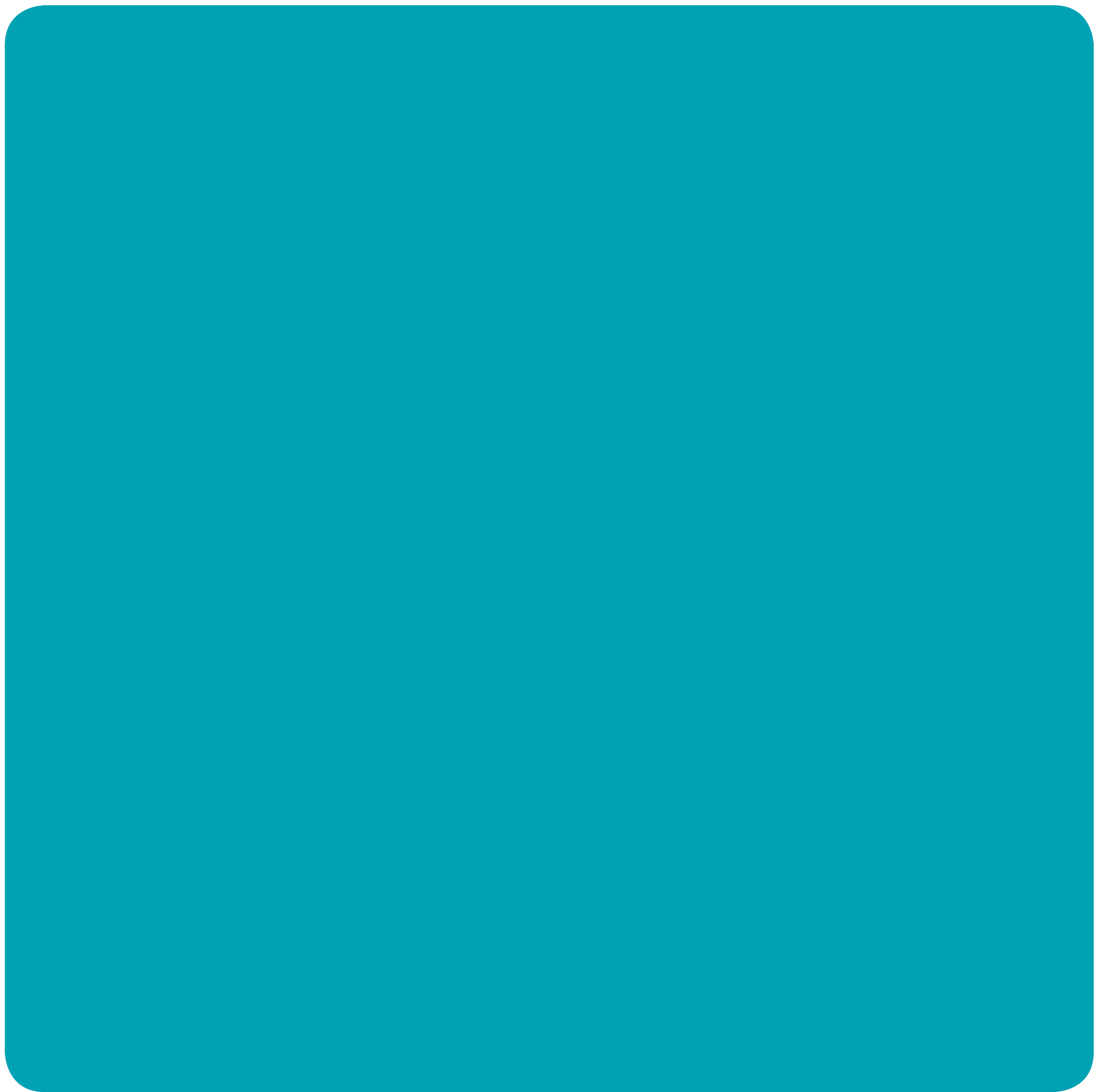
De Kazerne, nieuwe woonwijk in Zuidlaren, Herma Hekkema, 2002
Toekomstvisie Zuidoever Zuidlaardermeer, H+N+S landschapsarchitecten, 2003
Planologische analyse Oosterbroek, Bügel Hajema, 2008
Gebiedsvisie Luchthaven Eelde en omgeving, Cees van den Brink, 2003
Uitvoeringsprogramma ecologische verbindingzone Zeijen-Zeegse-Eelde, DLG, 200
Inrichtingsplan herinrichting Peize, projectbureau herinrichting Peize, 2008
Meerweg ontwikkelt meer Voorontwerp structuurvisie Meerweg Haren, Gemeente Haren, 2008
Typisch Vries in Drenthe "de ruggen op, de beken uit" (charette), gemeente Tynaarlo, 2008

ACHTERGROND INFO

Verzorging van het landschap in Drenthe (werk H. De vroom), Henk van blerck, 1987
Landschap van de zandgebieden, rvk vries, 1988
Een halve eeuw landschapsbouw, Rik de Visser, 1997
Brinkenboek, verkenning van de brinken in Drenthe, Werkgroep brinken, Klaas de poel, 1981
Landschapsvisie rijkswegennet Drenthe, Afdeling verkeerswegen, 1991
Landschapsstructuurschets Drenthe, SBB, 1988
Landschapsstructuurplan Noord Drenthe
Productnotitie bermen en sloten, oranjewoud, 2000
Het landschap van de zandgebieden, Josje van Noorden, 1988
Meerjarenprogramma Drenthe Landelijk gebied 2007-2013, provincie Drenthe, 2008
KRW Nedereems - Rijn Noord, 2008

DIVERSEN

Voorstel cultuurhistorie voor LOP, Drents Plateau, 2007
Milieuaspecten in gemeentelijke structuurplannen, Jaap Nanninga, student Van Hall Larenstein, 2006

COLOFON

Het rapport **Landschapontwikkelingsplan Tynaarlo** is opgesteld door **H+N+S Landschapsarchitecten** in samenwerking met **Estheticon (realisatiestrategie)**, **Van Hall Larenstein (bijdrage GIS analyse)** en **Inge Klinkert (communicatieadvies)** met opdracht van **Gemeente Tynaarlo**

Stuurgroep:

H.H. Assies
H. Kosmeijer
J.D. Frieling

Projectgroep:

Peter van Wijk
Jan Ploeger
Rob Schreibers
Dorinda Hijszeler
Berend Küpers
Derk Jan de Boer
Pieter Gautier
Paul Kamps
Servaas van Dusseldorp
Jaap Nanninga

Samenstelling Projectteam:

H+N+S landschapsarchitecten
Claire Laeremans
Pieter Schengenga
Peter Veldt

Estheticon

David Inden
Remy Annedda

Van Hall Larenstein

Ronald Boertje

Inge Klinkert

Samenstelling Klankbordgroep:

Vereniging Natuurmonumenten
Staatsbosbeheer Regio Noord
Waterschap Hunze en Aa's
Waterschap Noorderzijlvest
Stichting Het Drentse Landschap
LTO-Noord afd. Haren/Tynaarlo
Recreatieschap Drenthe
Meerschappij Paterswolde
Milieufederatie Drenthe
RACM
POP Groen
IVN afd. Eelde/Paterswolde
IVN afd. Vries
IVN afd. Zuidlaren
Stichting Zeijerwiek e.o.
GBOT
Waterbedrijf Groningen
Waterleidingsmaatschappij Drenthe
Nationaal beek- en esdorpenlandschap
Drentsche Aa
Projectbureau herinrichting Peize
Kraus Groeneveld Stichting
Historische Vereniging Vries
Historische Vereniging Zuidlaren
Historische Vereniging Ol Eel
Drents Plateau
Landschapsbeheer Drenthe
Stichting LORU i.o.

Lay-out

H+N+S Landschapsarchitecten

Projectnummer

1467 Lop Tynaarlo
20091109- _CL_def rapport LOR.pdf

Utrecht, december 2009

© **H+N+S (2009)** Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en / of openbaar gemaakt mits de bron wordt vermeld.

